

62591

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**2. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRKİYE'DE ALMAN
PROPAGANDASI : TÜRKİSCHE POST**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

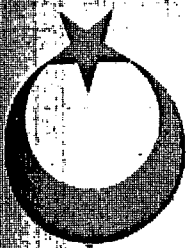
**KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ (SİYASET BİLİMİ)
ANABİLİM DALI**

FATİH KESKİN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet Ali AĞAOĞULLARI

ANKARA-1997

Türkische Post

Devlet Nüshası

NUMER 257

36

Istanbul, Dienstag, 29. Okt. 1940

15. JAHRGANG

17 Jahre Türkische Republik

... nicht gewöhnen sich Menschen
... und zeigen dazu, sie als etwas
... wünschliches zu betrachten, ob-
... Dinge ihnen vor nicht allzu lan-
... als fernliegende und schwer er-
... Ideale vorschwebten für die
... fast voll einsetzen müßten, um sie
... rüchlichen. Ähnlich ist es auch mit
... bligen Erziehungseigenschaften, mit de-
... die Türkische Republik in der
... Zeit ihres Bestehens beglückt hat,
... die wir uns heute ein Leben ein-
... mehr vorstellen können.

... entzifferbar es uns heute erscheinen
... sie mit uns noch kaum vor zwei
... Jahren mit Lebensformen abfinden
... deren bloßer Gedanke heute ge-
... wagt, uns zu quälen, so unglaub-
... wöhnlich sind auch die Wandlun-
... gen in dieser Zeit in uns und um
... uns herum.

... und heute kaum instande, all die
... Reformwerke aufzuzählen, die die
... Republik und an ihrer Spitze
... geniale Tatmenschen An-
... führt vor den bewundernden
... der ganzen Welt in einem Lande
... ständlichen verstanden, das bis da-
... schrittlichsten und unzuläng-
... geistigen und materiellen Mitteln
... den verschiedensten Völkern zu-
... erhaltene Kaiserreich zu erhalten
... schließlich zu scheitern.
... Fremde, sondern wir Türken
... von einem eigenartigen Ge-
... bewunderung erlaßt, wenn wir
... Weg zurückblicken, den wir un-
... Führung dieser beiden Tamen-
... zurückgelegt haben.

... unsagbare Elend brach damals
... Zusammenbruch im Weltkriege
... türkische Volk herein. Es stand
... von raubgierigen Feinden ge-
... ohne jeden Bestand, allerdings
... verbesserten Entschlossenheit
... ihre Heimat bis zum letzten
... verteidigen und den Kampf nicht
... aufgeben, bis die Truonen der

... einberufen und damit die Volksherr-
... schaft errichtet.

... Die GNV, in der die uneingeschränkte,
... bedingungslose und ungeteilte Regie-
... rungs Gewalt verkörpert war, machte die
... Sicherstellung der durch den Nationalpakt
... festgelegten nationalen Grenzen sowie die
... Unantastbarkeit der inneren und äußeren
... Unabhängigkeit der Türkei zu ihrem Lei-
... satz.

... Auch nach dem verdienten und beispiel-
... losen Sieg des türkischen Volkes über die

... seiner umsichtigen und erfahrungreichen
... Führung noch heute erfreut: Ein ehren-
... voller Frieden im stolzen Bewußtsein der
... eigenen Kraft und im Vertrauen auf die
... Zukunft unseres türkischen Volkes.

... Noch während seines heroischen
... Kampfes gegen die überlegenen Feinde
... ging das türkische Volk unter der Füh-
... rung Atatürks und Inönüs an die Schaf-
... fung eines modernen Staates heran, der
... keine Ähnlichkeit mit der morschen
... Auffassung über die Welt und Dinge

... richtungen erhalten, deren Zweckmäßigkeit
... selbst in den fortschrittlichsten Län-
... dern und von dynamischsten Völkern
... anerkannt wurde, die ihrerseits oft die
... Notwendigkeit empfanden, ähnliche au-
... toritäre Formen und Lösungen in der
... Führung und Verwaltung der Staatsge-
... schäfte zu finden.

... Während heute eine ganze Welt in
... ihren Grundfesten erschauert wird, steht
... das türkische Volk in seinem jungen und
... fest zusammengefügten Staatsrahmen
... geschlossenere denn je hinter seinem na-
... tionalen Führer, im unerschütterlichen
... Glauben an ihn und im vollen Vertrau-
... en darauf, daß jeder Entschluß seiner
... Führung nach reiflicher Überlegung
... und ausschließlich und allein zum Wohle
... des türkischen Volkes und des türki-
... schen Vaterlandes gereichen kann. Wir
... wollen darum, wie unser Ministerpräsi-
... dent in seiner Festansprache sagte, im
... höchsten Vertrauen auf die durch unse-
... re Einmütigkeit und unsere selbstlose
... Liebe für unsere Ehre und Heimat gege-
... bene Sicherheit unter unserem nationa-
... len Führer, unter dessen Führung wir
... auf den Schlachtfeldern wie auch an
... Verhandlungstischen die größten Siege
... heimbrachten, aus vollem Herzen des
... Jahrestages unserer Türkischen Republik
... freuen.

... Es lebe das türkische Volk, das tür-
... kische Vaterland und mit ihm unsere
... Türkische Republik!

T. Camol

Ismet İnönü spricht
bei der Parade in Ankara

Ankara, 29. Oktober

Wie die Zeitung „Vatan“ telefo-
nisch aus Ankara meldet, wird Staats-
präsident Ismet İnönü heute anläß-
lich des Republikfestes zu Beginn der im
Hippodrom von Ankara stattfindenden
Parade voraussichtlich eine kurze An-
sprache halten.

... äußeren Feinde und nach der Niederrin-
... hatte, wie sie bis dahin die Sultans-Re-

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	3
GİRİŞ	4
I. BÖLÜM	9
PROPAGANDA VE PROPAGANDANIN TARİHÇESİ	9
A. Propaganda.....	9
1. Propaganda Kavramının Tanımı.....	9
2. Propagandanın Özellikleri	12
3. Propagandanın Türleri	14
B. Propagandanın Tarihi	16
II. BÖLÜM.....	30
ALMAN TARİHİNDE NASYONAL SOSYALİZM VE NASYONAL SOSYALİST İDEOLOJİ	30
A.1. Dünya Savaşı Sonrası Almanya ve NSDAP'nin Yükselişi.....	31
B. Nasyonal Sosyalist İdeoloji	37
1.Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin Programı ve İdeolojisi.....	42
2. Hitler'in İhtilal Anlayışı	43
3. Sosyalizm.....	44
4. Toplumsal Sorunlar ve Toplum.....	46
5. Ekonomi.....	49
6. Yaşam Alanı	51
7. Irk	52
8. Devlet	54
9. Dış Politika	57
C. Nasyonal Sosyalist Propaganda ve Propagandanın Ana Temaları	59
1. Nasyonal Sosyalizm ve Propaganda.....	60
2. 1920-1939 Yıllarında Propaganda	64
3. Yükseliş Döneminde Propaganda.....	70
4. Kriz Döneminde Yurt Dışı Nasyonal Sosyalist Propaganda	76
5. Savunma Propagandası ve Stalingrad	78
III. BÖLÜM.....	83
TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİ	83
A. 1. Dünya Savaşı'ndan Nasyonal Sosyalist Parti'nin İktidarına Kadar	83
Türk-Alman İlişkileri.....	83
B. Nasyonal Sosyalist Almanya ve Türkiye	85
1. Türkiye'de Nasyonal Sosyalist Alman Propagandası.....	92

2. Türkiye'de 1939-1945 Arası Basın ve Basın Aracılığıyla Alman	
Propagandası	98
IV. BÖLÜM	108
TÜRKISCHE POST	108
A. Gazetenin Kimliği	108
B. Gazetenin Kuruluşundan 1932 Yılına Kadar Genel Yayın Politikası	116
C. 1932-1938 Yılları Arasında Gazetenin Politikası	118
D. 2. Dünya Savaşı'nda Türkische Post	130
1. Sovyetler Birliği Saldırısına Kadar Olan Dönem	130
2. Stalingrad Yenilgisine Kadar Olan Dönem	158
3. Stalingrad'tan Türk-Alman İlişkilerinin Sona Ermesine Kadar Olan	
Dönem	174
SONUÇ	198
ZUSAMMENFASSUNG	204
KAYNAKÇA	205
MAKALELER	215
GAZETELER	218
GÖRSEL KAYNAK	219
EKLER	220
Ek 1 Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Franz von Papen	220
Ek 2 1933 Yılında Yahudi İşletmeleri'nin Boykot Edilmesi için Dağıtılan	
Bildiri	221
Ek 3 Adolf Hitler'in Cumhurbaşkanı Hindenburg ile Çekilmiş Fotoğrafı	222
Ek 4 Türkische Post Gazetesi'nin 1940 Yılında Kapatılmasına Neden Olan	
Harita	223
Ek 5 Almanya ile Fransa Arasında Compiègne Ormanı'nda İmzalanan	
Ateşkes Anlaşması	224
Ek 6 Türkische Post Gazetesi'nin Akşam Gazetesi'nden Alarak Yayınladığı	
Yahudi Karşısı Karikatür	225
Ek 7 Moskova'nın Emperyalist Eğilimlerini Açıklayan Yazı	226
Ek 8 Türkische Post Gazetesi'nin 1944 Yılında Kapatılmasına Neden Olan	
Karikatür	227

KISALTMALAR

NS:	National Sozialismus (Nasyonal Sosyalizm)
NSDAP:	National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi)
AA:	Auswaertiges Amt (Dışişleri Bakanlığı)
SD:	Stimmungs und Meinungsforschung (Kamuoyu Yoklamaları)
SA:	Sturm Abteilung (Hücum Kıtası)
SS:	Sturm Staffel (Hücum Bölüğü)
AO:	Auslands Organisation (Yurt Dışı Organizasyonu)
DNB:	Deutsche Nachrichten Büro (Alman Haberler Bürosu)
Hrs.	Herausgegeben (Yayınlayan)
SBF	Siyasal Bilgiler Fakültesi
Der.	Derleyen
A.B.D	Amerika Birleşik Devletleri
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

A. Çalışmanın Konusu

Çalışmanın konusunu, "2. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'de Alman Propagandası" oluşturmakta ve Türkische Post Gazetesi örnek olay olarak aynı kapsam içinde incelenmektedir.

İnsanoğlu tarih boyunca başkalarını etkileyip, yönlendirmede iki yol izlemiştir. Bu yollardan ilki zor kullanmak, ikincisi ise ikna ve etkilemedir. Faaliyetler ve stratejiler bütünü olarak propaganda bu yollardan ikincisini seçmiş, insanı etkilemeyi amaç edinmiştir. Propagandayı, genel olarak insan eylemini etkileme tekniği olarak tanımlayabiliriz. Kelime olarak bir şeyi "yaymak", "ekmek", "taşımak" anlamını içeren propaganda kavramı, 17. Yüzyılda Roma Kilisesi'nin katolik inancını yaymak ve yerleştirmek amacıyla kurduğu örgüte dayanır. 18. Yüzyıl, Fransız İhtilali'nden sonra siyasal ve sosyal şartların gelişmesiyle düşünceyi yönlendirme imkanları artmış, toplumun geniş kesimini etkileyebilecek kitle iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Lenin ve Hitler ile beraber propaganda, bütünüyle bir ideolojinin aktarımı haline gelmiştir. Siyasal anlam üretme, algı ve düşünceyi yönlendirme, değer ve sembol üretme stratejilerinin bütünü olarak çağdaş propaganda kavramının geliştirilmesinde, Adolf Hitler ve Joseph Göbbels'in çok büyük etkileri olmuştur.

1920'lerde küçük bir parti olarak kurulan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ni, 1933 yılında iktidara taşımada, yıllarca siyasal iktidarı elinde bulundurmada ve 2. Dünya Savaşı'nda Alman Ulusu'nun kitlesel desteğini arkalarına alarak uzun süren bir savaşı bu desteği kaybetmeden yürütmeye Hitler ve Göbbels'in çağdaş propaganda anlayışı ve uygulamalarının etkisi büyük olmuştur. Hitler ve Göbbels 1933 yılından başlayarak başta radyo, film ve gazete olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçlarından nasyonal sosyalist ideolojiyi yaymak için yoğun bir şekilde faydalanmışlardır. Önce, rejimi yurt içinde yerleştirmek ve insan haklarına aykırı olarak alınan bazı kararlara yurt dışından gelen tepkileri yumuşatmak için propagandadan faydalanılmıştır. Savaşla birlikte Alman Propagandası verilen mücadelenin haklılığını vurgulamaya kaydırılmıştır.

Propaganda faaliyetleri yurt içine olduğu kadar yurt dışına yönelik olarak da yoğun bir şekilde yürütülmüştür. Nasyonal sosyalist dış propagandanın bir diğer özelliği, sadece dost, müttefik ya da işgal edilen ülkelere yönelik olmaması, bunun yanı sıra düşman ve özellikle de tarafsız ülkelere yönelik propaganda çalışmalarını içermesidir. Almanya, yurt dışında mümkün olan en geniş uyuşum elde etmek için propaganda yaptığı ülkelerin dış politikasını belirleyenleri yönlendirmek ve

kamuoyunu etkilemek amacıyla radyo, film ve gazete gibi yaygın kitle iletişim araçlarını kullanmıştır. Kitle iletişim araçlarından Alman Devleti'nin ideolojik aygıtları olarak yararlanılarak, nasyonal sosyalist görüşü ve ideolojiyi benimsemelerini sağlayacak biçimde kişileri, hatta toplumları etkilemek amacı güdülmüştür. 1933 yılından başlayarak, Türkiye üzerinde Nasyonal Sosyalist Alman Propagandası sinema, radyo, dergi ve gazeteler gibi çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak yürütülmüş; bu yolla bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Türkiye, 1. Dünya Savaşı yıllarında Almanya ile aynı saflarda çarpışmış ancak savaşı kaybetmiş; Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Mustafa Kemal, ülkeyi sosyal ve ekonomik anlamda kalkındırmaya çalışmıştır. Yenilenmenin ve kalkınmanın uzun ve zahmetli bir çaba gerektirdiğini bilen Mustafa Kemal ve arkadaşları, bu sürecin tamamlanabilmesi için Türkiye'nin uzun ve barış dolu yıllara ihtiyacı olduğunu düşünmüşlerdir. 1938 yılındaki ölümünden sonra yerine geçen ve ileride "Milli Şef" olarak anılacak olan İsmet İnönü de, Osmanlı Devleti'nin çöküşünü yaşamış, cephelerde bizzat savaşmış bir asker olarak, Türkiye'yi mümkün olduğunca savaştan uzak tutmaya çalışmıştır. Bunun için 2. Dünya Savaşı boyunca İngiltere ve Almanya'nın temsil ettikleri bloklara yönelik bir denge politikası izlemiştir.

1939-1944 yılları arasında Türkiye, Müttefikler'in ve Mihver Devletleri'nin siyasal, ekonomik ve kültürel mücadele alanı haline gelmiştir. Nasyonal sosyalistler açısından "eski dost" Türkiye, çok önemli bir ülke idi. Adolf Hitler, başta "Yeni Avrupa Düzeni"ne bağlamaya çalıştığı Türkiye olmak üzere İran'ı ve Arap ülkelerini ucuz hammadde kaynakları olarak görmüştür. Balkanlar ve Yakındoğu'da bulunan petrol, krom, bakır ve pamuk gibi maddeler Almanya açısından hayati bir önem taşıyordu. Nasyonal sosyalistler bu ülkelere ve Sovyetler Birliği'ne olan yakınlığı ve stratejik konumu nedeniyle Türkiye'yi kendi saflarına çekerek bir yandan Boğazlar'a sahip olmayı, diğer yandan da İngiltere ve Fransa'nın Yakındoğu'daki durumunu ve Güney-Kuzey Hindistan ile olan bağlarını tehlikeye sokmayı istemiştir. Bilinen önemi nedeniyle Türkiye'ye 1939-1944 yılları arasında, gerek Müttefikler ve gerekse Mihver Devletler tarafından yoğun propaganda uygulanmıştır. Bu propagandada çeşitli kitle iletişim araçlarının olanaklarından yararlanılmıştır. Propaganda araçlarından biri olan basına baktığımızda gelişen teknolojinin basın alanına uygulanması ile 19. Yüzyıldan itibaren basının yeni bir "büyük güç" olarak değerlendirildiğini, siyasal düşünceleri oluşturmada ve aktarmada öneminin giderek arttığını görürüz. Joseph Göbbels'e göre basın "Fransız İhtilali'nin ve liberal düşüncenin bir aygıtı"dır. Ama bu düşüncelere rağmen nasyonal sosyalistler sinema ve radyonun yanısıra basından bir propaganda aracı olarak faydalanmışlardır. Bunun için temelde iki yöntem uygulamıştır: Bunlardan ilki,

kendi ülkelerinde bastıkları gazete ve dergileri yurt dışına göndermektir. İkincisi ise, doğrudan yurt dışında gazete çıkarmak ya da zaten yayınlanmakta olan bazı gazetelere ortak olma yoluyla gazetede söz sahibi olmaktır. Bu açıdan sahibi Türk olarak görünen ama Alman sermayesi ile yayınlanan Türkische Post Gazetesi, 2. Dünya Savaşı boyunca Alman Devleti'nin ideolojik aygıtı olma işlevini yerine getirmiş bir propaganda aracıdır. İşlevini tamamladıktan sonra gazetenin yayın hayatına son verilmiştir.

B.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, Türkische Post Gazetesi bağlamında 2. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de nasyonal sosyalist propagandayı incelemektir. Bunu yaparken, nasyonal sosyalizme, nasyonal sosyalist ideolojiye ve nasyonal sosyalizmin yurt dışı propagandasının ana temalarına bakılacaktır. Bu temaların Türkische Post Gazetesi ile uyuşup uyuşmadığı denetlenecektir.

Çalışmada temel kabul, kitle iletişim araçlarının ideolojiyi aktardığıdır. Propaganda ideolojinin kendini ifade ettiği ve en açık olduğu alanlardan biridir. Almanya, politikasını ve nasyonal sosyalist ideolojiyi, finanse ettiği bir gazete aracılığıyla Türkiye'de yaymaya çalışmıştır. Bu bakış açısıyla Türkische Post Gazetesi, nasyonal sosyalist rejimin propaganda aracıdır.

C.Çalışmanın Varsayımları

Çalışmanın sınırlarını belirleyen ve sınanacak olan temel varsayımları şöyledir:

1)1939-1944 yılları arasında gerçekleşen 2. Dünya Savaşı boyunca Türkiye, Müttefik ve Mihver Devletleri'nin propaganda mücadelelerinin alanı olmuştur. Mihver Devletleri'nin başı olan Almanya'nın Türkiye'deki en etkili propaganda araçlarından biri Türkische Post Gazetesi'dir.

2) Almanya'nın propagandasını yapan Türkische Post Gazetesi'nde, nasyonal sosyalist ideolojinin öğelerine rastlanır. Ayrıca gazete Almanya'nın yurt dışına yaptığı propagandada kullandığı ana temalardan faydalanmıştır.

3) Türkische Post Gazetesi, yaptığı propaganda ile sadece Almanya'nın attığı her adımı meşrulaştırmakla kalmamış, Türkiye'ye özel birkaç temayı kullanarak bu temalar çerçevesinde Alman Propagandası'nı geliştirmiştir.

D. Çalışmanın Yöntemi

Konusu gereği siyaseti ve iletişimi bir arada incelemeyi gerektiren bu çalışmada monografik yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntem, Türkische Post'un genelde 1926'dan 1944'e kadar yaklaşık 18 yıllık dönemdeki yayın politikası açısından, özelde ise, 2. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın desteklediği bir gazete ve Alman Propagandası'nın bir aracı olarak, daha ayrıntılı incelenebilmesine olanak sağladığından tercih edilmiştir.

Çalışmanın araştırma nesnesini yukarıda da belirtildiği gibi 1939-1944 yılları arasındaki dönem kapsamaktadır. Ancak gazetenin genel yayın çizgisini verebilmek için ilk çıktığı 1926'dan savaşa kadar olan dönem de araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Böylece incelenen yayının nasyonal sosyalizme bakışı Hitler öncesi ve sonrası dönem karşılaştırılarak saptanabilmiştir.

Çalışmada haberlere, makalelere, yazı dizilerine, fotoğraflara ve karikatürlere bakılmıştır. Bunlar yıllara, olaylara ve konulara göre ayrılmıştır.

Türkische Post Gazetesi iki döneme ayrılarak ele alınmıştır. İlk dönem 1926'dan 1939 yılına kadar olan süreci kapsamaktadır. İkinci dönem ise, 1939'dan gazetenin yayın hayatının sona erdiği 1944'e kadar olan zaman dilimini kapsamaktadır. İlk dönem kendi içinde Hitler'in muhalefet dönemi ve 1933-1939 arasındaki iktidar dönemi olarak ikili bir ayrımla incelenmiştir. Böylece Adolf Hitler'in 1933 yılında iktidara geldikten sonra gazetenin yayın çizgisinin değişikliğe uğrayıp uğramadığı sorusunun yanıtı bulunmaya çalışılmıştır. 2. Dünya Savaşı'nı kapsayan 1939-1944 yılları ise üç bölümde incelenmiştir. Ayrımlar, savaştaki gelişmelere göre yapılmıştır. Bu bölümlerden ilki, Almanya'nın Polonya'ya girmesi ile başlıyor ve 1941 yılının Haziran ayında Sovyetler Birliği'ne saldırmasıyla sona eriyor. İkinci bölüm, Sovyetler Birliği'ne gerçekleştirilen Alman saldırısı ile başlıyor ve 1942 yılının sonlarında gerçekleşen Stalingrad çarpışmasıyla tamamlanıyor. Son bölüm ise Stalingrad'tan savaşın sonuna kadar olan dönemi inceliyor. Bu dönemler kendi içinde yıllara, savaşın gidişatını etkileyen önemli olaylara ve temalara (örneğin anti-semitizm, anti-komünizm, İngiltere ve Amerika karşıtlığı, Türkiye ile silah kardeşliği vb.) göre ayrılmıştır. Çalışmada incelenen her dönemde, Türkiye içinde ve dışında gerçekleşen önemli gelişmeler verilmiş, gazetenin bu gelişmelere bakışı ve yaklaşımı saptanmaya çalışılmıştır. Bunun dışında Türkiye özelinde gazetenin hangi temaları kullandığı, bu temaları ne zaman ve ne şekilde gündeme getirdiğine bakılmıştır. Sonuçta Türkische Post Gazetesi'nin dönemler içinde, Almanya'nın yurt dışına yaptığı propaganda ile uyumlu olup olmadığına dikkat edilmiştir. Türkische Post Gazetesi'nde Alman Propagandası incelenirken kronolojik sıraya mümkün olduğu kadar bağlı kalınmaya çalışılmıştır .

Çalışmanın teorik kısmı için veri toplama yöntemiyle, kaynak taraması yapılmış, konu ve dönemler ile ilgili kitaplar, makaleler, tezler ve filmler incelenmiştir. Çalışma ile ilgili olarak Türkçe kaynak sıkıntısı çekildiği için ağırlıklı olarak Almanca kitaplar üzerinden gidilmiştir. Bu konu ile ilgili yurt dışından yayınlar getirilmiştir.

E. Çalışmanın Planı

Çalışmanın planına bakılacak olursa, birinci bölüm tamamıyla propagandanın tarihine ve özelliklerine ayrılmıştır. Bu bölüm propagandanın tarih süresince geçirdiği evrimi ve siyasal iktidar açısından önemini ve niteliklerini açıklamaya yönelik tanımlayıcı bir özellik taşımaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümü nasyonal sosyalizme ayrılmıştır. Bu bölümde nasyonal sosyalizmin yükselişine ve nasyonal sosyalist ideolojiye değinilmiştir. Ayrıca Adolf Hitler'in ve Joseph Göbbels'in propaganda anlayışına ve uygulamalarına girilmiştir. İleride Türkische Post Gazetesi ile karşılaştırılacak olan nasyonal sosyalist yurt dışı propagandasının ana temaları yıllara göre verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü genelde Türk-Alman ilişkilerine ve özelde ise Almanya'nın Türkiye üzerindeki propagandasının çözümlenmesine ayrılmıştır. Burada Osmanlı Devleti'nden başlayarak Almanya'nın Türkiye'ye yönelik basın aracılığı ile yürüttüğü propaganda 2. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde tanıtılmış, propaganda yöntemleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Türkische Post Gazetesi incelenmiştir. Öncelikle Türkische Post'un yazar kadrosu, mali kaynakları ve Almanya ile ilişkilerine değinilmiştir. Daha sonra, yukarıda belirtilen yöntem çerçevesinde, savaşa kadar olan genel yayın politikası sunulmuş ve savaş yılları boyunca Almanya'nın bu gazete dolayısı ile Türkiye üzerinde yaptığı propagandanın özellikleri ve temaları incelenmiştir.

I.BÖLÜM

I. BÖLÜM

PROPAGANDA VE PROPAGANDANIN TARİHÇESİ

A. Propaganda

1. Propaganda Kavramının Tanımı

Propaganda sözcüğünün kökeni Latince'dir. Sözcük olarak "Propagatio" genişletmek, bir şeyi başka bir yere ekmek anlamındadır. Fiil olarak ise "propagare" yaymayı, ekmeyi, genişletmeyi, uzatmayı ve devam ettirmeyi ifade etmektedir. Propaganda terimi yerine uzun yıllar "yalan", "etkileme" ya da "kandırmaca" gibi kavramlar kullanılmıştır. Bunda 2. Dünya Savaşı sırasında kavramın yoğun ve olumsuz bir şekilde kullanılmasının etkisi büyük olmuştur. Totaliter devletlerdeki uygulamalar nedeniyle demokratik ülkelerde de propaganda kavramının kendisinden ve içerdiği anlamlardan çekinilmiştir. O kadar ki bir propagandacı oldukça tehlikeli biri olarak görülmüştür. Hatta Amerika Birleşik Devletleri'nde resmi propaganda kurumlarına "Kamusal Bilgi" (public information) denilmiştir. Savaşta yürütülen karşı propaganda faaliyetlerini düzenleyen bakanlığın adı "ABD Savaş Bilgi Bürosu" (US Office of War-Information) dur. Günümüzde ise propaganda yerine daha tarafsız kavramlar tercih edilmekte, örneğin; "enformasyon" veya "medya siyaseti", "kamusal işler" hatta, "halkla ilişkiler" bile denilmektedir.

Kelime olarak propagandanın çok geniş bir inceleme ve araştırma alanı vardır. Bu alan mağaralarda çizilen resimlerden Yeşil Barış Hareketi'ne, Alman Nasyonal Sosyalist Propagandası'ndan Körfez Savaşı esnasında yapılan ABD Propagandası'na kadar uzanabilmektedir.¹

1844 yılında Avusturyalı siyasetçi Metternich "propaganda yüzyılında yaşıyoruz" derken, sözcüğü "kişisel inançların ve yaşam tarzlarının, bu inanç ve tarzların olmadığı yere ekilmesi" anlamında kullanıyordu.² Günümüzde genel propaganda tanımı olarak bu tanım çok uygundur. 1. Dünya Savaşı sırasında Almanlar propaganda yerine "aydınlatma" sözcüğünü kullanıyor, bununla, "halkı

¹Körfez Savaşı'nda ABD Propagandası konusunda Sevda Alankuş KURAL, "Körfez Savaşı: Bir Dünya Kamuoyu Seferberliği", Düşünceler, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Sayı 6, Şubat 1993, s.67-87.

²Ute DANİEL, Wolfram SIEMANN (Herausgegeben), "Propaganda", Fischer, Frankfurt am Main, 1994, s.8.

aydınlatarak asker ve halkın dayanma gücünü yükseltmek" anlamını vurguluyorlardı.

1972 yılında Brockhaus Ansiklopedisi propagandayı, "özellikle ahlaki ve düşünsel fikirlere hizmet eden, ama sanatsal ve insancıl fikirler ile de ilgili olan bir tür reklam" olarak tanımlamaktadır. Ama bu tanım propagandanın oldukça genel bir çerçevesini oluşturmakta ve reklam ile propagandayı eşdeğer görmektedir.

Sosyal Bilimler Sözlüğü'ne göreyse propaganda; "1. Belirli bir amaç doğrultusunda, bilinçli olarak insanların tutum, davranış ve inançlarını değiştirmeye yönelik etkinlikler; 2. Siyasal partilerin halkın beğenisini kazanma, oy oranını artırma veya sadece seçimi kazanma amacına yönelik olarak yaptıkları tanıtım, reklam, etkileme ve yönlendirme faaliyetleri"³ olarak tanımlanır.

Bu tanımlarda dikkati çeken iki nokta var: Bunlardan biri propagandanın bilinçli bir çaba olduğu, diğeri ise, propagandanın reklam ile yan yana bazen de birbirlerinin yerine kullanılmasıdır. Şüphesiz propagandanın reklam ve reklamın da propaganda ile ilişkisi vardır. Hatta Domenach propagandanın iki kaynağını sıralarken bunlardan birini reklam olarak belirtir. İkisinde de yöntemler benzerlik gösterebilmektedir. Yine gerek propagandanın, gerekse reklamın evrimi aşağı yukarı birbirine koşuttur ve ikisi de birbirine yöntem açısından yardımcı olmaktadır.⁴ Ancak amaçları bağlamında bazı farklılıklar mevcuttur. Kavramlardan biri ticari, diğeri ise siyasi görünümü ifade etmektedir.⁵ Propagandanın reklam ile ilişkisindeki amaç farklılığı bazı araştırmalarda ortadan kalkmaktadır.⁶

Propagandanın tanımlarında görülen bir diğer ortak özellik, "bilinçli" bir girişim olmasıdır. Qualter da propaganda tanımını yaparken: "Bir bireyin ya da grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip biçimlendirmek,

³ Ömer DEMİR/ Mustafa ACAR, "Sosyal Bilimler Sözlüğü", Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.296.

⁴ Jean Marie, DOMENACH, "Politika ve Propaganda", (çev. Tahsin Yücel), Varlık Yayınları, İstanbul, 1995, s.24.

⁵ Metin İNCEOĞLU, "Güdüleme Yöntemleri", A.Ü. BYYO. Yayınları, No.4, Ankara, 1985, s.70-71.

⁶ Propagandanın reklam ile ilişkisindeki amaç farklılığı bazı araştırmalarda ortadan kalkmaktadır. Her ikisinin de "somut ve tinsel amaçların" gerçekleştirilmesi için kullanıldığı söylenmektedir. Propaganda reklamın bir parçası olmaktadır. Propaganda ideoloji ve dünya görüşünün yaygınlaştırılmasına hizmet ettiği sürece tinsel amaçları takip etmektedir. Ama ideolojinin somut amaçlarını da unutmamak gerekir. Bu amaçlar arasında ekonomik etkilerin genişletilmesi, kendi devlet varlığını veya yabancı devletleri kontrol etme ya da iktidarı ele geçirme yer alır. Dolayısıyla reklamla propagandanın amaçları benzerlik gösterebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Wolfgang GÜNTHER (Herausgeber), "Argumente und Parolen", Philipp Reclam Jun., Stuttgart, 1975, s.10-11.

Hans Buchli ise iki yöntemin amaçlarını ayırır ve propagandayı ağırlıklı olarak ruhsal etkileme alanında incelerken , reklamı da ekonomik reklam olarak ekonomik anlamda ele alır. Ancak her ikisinde ortak amaç vardır: İnsanları özgürce bir şey yapmaya yönlendirmek. Yine her ikisinde amaç, insanların isteklerini kendiliğinden gerçekleştirecek bir yöne doğru yönlendirme söz konusudur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hans BUCHLI, "6000 Jahre Werbung", Verlag Walter De Gruyter und Co., Berlin, 1962, s.11-48.

denetim altına almak veya değiştirmek için, iletişim araçlarından yararlanarak, bu bireylerin ya da grupların belirli bir durum ya da konumdaki tepkilerinin kendi amaçlarına uygun tepkiler olacağını umarak gerçekleştirdikleri bilinçli bir girişimdir" demektedir. Bilinçli bir eylem kavramı, propaganda olanı ve olmayanı birbirinden ayırmaktadır.⁷

Propaganda kavramına baktığımızda ve bu kavramın ifade ettikleri üzerine düşündüğümüzde şu gerçeğin farkına varırız: İnsanoğlu, kendi bilincine ulaştığından bu yana fikirler, inançlar, etkilemeler, iktidar ve önderlik üzerine savaşım vermiştir. Bu savaşta iki araçtan faydalanılmıştır: Bunlardan ilki "zor", ikincisi ise "ikna" ve "etkileme"dir.⁸

Başkalarının düşüncelerini etkileme, bunları değiştirmeye çalışma yazılı tarihten daha da eski bir olgudur. İnsanlar konuşarak birbirleriyle iletişim kurmaya başladıktan sonra, konuşma aracılığı ile diğer insanları zora, yani fizik gücüne başvurmadan ikna etme ve yönlendirme olanağı olduğunu fark etmiştir.

Propagandanın objesi daima "insan" ve amacı da "insanı etkilemek" olmuştur. Bu nedenle propaganda belli bir dinsel görüşten, siyasal ya da sosyal bakış açılarından, inançlardan insanın döndürülmesi üzerine yapılan faaliyetlerdir. Belli tutumların meydana getirilmesi için var olan propaganda, diğer propagandalara karşı olmak zorundadır.⁹ Kişileri hatta bir toplumu yönlendirmeyi amaçlayan propaganda, bir bütün olarak toplumun ya da belirli bir kesimin inanç, tutum ve davranışlarını yönlendirmek amacı ile, bilinçli olarak seçilmiş bilgi, olgu ve savları sistemli bir çaba içinde ve çeşitli araçları kullanarak yayar.¹⁰ Burada yaymadan kastedilen propagandanın hizmet ettiği ideolojiyi propagandaya maruz kalan gruba ya da gruplara benimsetmektir.

Propagandanın niteliği, bu faaliyetlerin yapıldığı siyasal rejim ile doğrudan bağlantılıdır. Propaganda tek yönlü işleyen bir iletişim eylemi olması nedeniyle özellikle totaliter ülkelerde çok daha rahat uygulanan bir yöntem olmuştur. Sovyetler Birliği, Faşist İtalya ya da Nasyonal Sosyalist Almanya gibi devletlerde propaganda siyasal iktidar sahiplerinin elinde tekel halini almıştır.¹¹ Ancak bu,

⁷Terence,H.QUALTER, "Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi", (çev.Ü.Oskay), SBF Dergisi, Ocak-Aralık 1990, s.279

⁸BUCHLİ, op.cit., s.40.

⁹J.A.Brown propagandanın önemli bir kuralını bu anlama bağlar. Propagandadan bahsetmek için alternatif görüşlerin olması gerekmektedir. Çünkü alternatif görüşlerin bulunmayışı halinde bilinçli ya da bilinçsiz propagandadan söz etmek anlamsız olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. J.A.C.BROWN, "Siyasal Propaganda", Alternatif Üniversite 3, İstanbul, 1992, s.14-16.

¹⁰ Ana Britannica Ansiklopedisi, Cilt 18, s.169

¹¹ Metin Kazancı'ya göre çoğulcu toplumlarda propagandanın uygulama koşulları büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Aynı işlevi başka bir ad altında yerine getirmek ve uygulama kurallarını

demokratik anayasal devletlerde propagandanın yapılmadığı anlama gelmez. Demokratik anayasal devletler, nasyonal sosyalistlerin yaptığı gibi açıkça propaganda yapmazlar. Bu devletlerde bir Propaganda Bakanlığı'nın kurulması sözkonusu bile olamaz. Ancak siyasal iktidarlar, baskı grupları, çeşitli şirketler ya da kurumlar taraftar kazanmayı, eğer bu başarılamıyorsa karşı tarafın görüşünü ve gücünü zayıflatmayı düşünürler. Bir konu veya olay hakkında en geniş uyuşmayı elde etmeye çalışılır. Akarcalı'nın da belirttiği üzere, başta seçimlerle iş başına gelen hükümetler olmak üzere, çeşitli kuruluşlar çalışmaları ve hedefleri hakkında halka açıklamalarda bulunurlar. Bu açıklamalar belirli yasal zorunluluklar gibi nedenlerle yapılırsa da kolaylıkla propagandaya dönüşebilirler.¹²

2. Propagandanın Özellikleri

Propagandanın belli bazı özellikleri vardır. Bu niteliklerin başında propagandanın aynı anda hem bireye hem de kitleye seslenmek zorunda olması gelir. Propaganda bireye, bireysel nitelikleri üzerinden değil, diğer insanlar ile paylaşılan mitler, değerler ve duygular bazında seslenir. Amaç her bir bireye özel sesleniliyormuş hissini uyandırmaktır. İkinci özellik, propagandanın bütüncül olmasıdır. Tek bir kampanya teması, farklı kitle iletişim araçları ile iletilmelidir. İletilen mesaj mümkün olduğunca basit ve herkesin anlayabileceği şekilde hazırlanmalıdır. Propagandanın üçüncü niteliğini oluşturan sürekli ve uzun süreli olması gereğini vurgulayan Göbbels, "Katolik kilisesi iki bin yıldır hep aynı şeyi yinelediği için ayakta duruyor. Nasyonal Sosyalist Devlet de tıpkı onun gibi davranmalıdır" der. Böylece tekrarın bir propagandanın başarısında sahip olduğu önemin altını çizer.¹³

Örgütlü olması ve tek merkezden yürütülmesi gereği propagandanın bir diğer niteliğidir. Bu özellik, propaganda mesajlarının dağınıklığını ve çeşitliliğini engellemekte, böylece mesajların etkinliğini artırmaktadır.

Çağdaş propagandanın önemli bir diğer özelliği, bireyin düşünceler üretmesini engellemek, onu belli düşüncelere bağlamaktır. Katılmanın gerçekleşmesi için, bireyin seçim yapma olanağını ortadan kaldırır. Ancak katılma

değiştirmek gerekmektedir. Bunun en önemli sebebi, topluma yollanan mesajların bir elden yönetilmesinin çoğulcu toplumlarda kolaylıkla başarılacak bir şey olmadığıdır. Medyanın belirli ölçülerde de olsa paylaşıldığı ve değişik çıkar kümelerinin ellerinde bulunduğu ya da bulunulmasına yasal olarak izin verildiği, haber alma ve yayma özgürlüğünün benimsendiği ülkelerde propagandanın gerekleri yerine getirilememektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Metin KAZANCI, "Halkla İlişkiler", A.Ü. SBF. Yayınları No. 459, Ankara, 1980, s.24-28.

¹² Sezer AKARCALI, "Propaganda Aracı Olarak Uluslararası Yayınlar: Örnek Olay Türkiye'nin Sesi Radyosu", A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1989, s.9.

¹³ DOMENACH, op.cit., s. 6.

yönündeki eylemin bilinçli olması gerekmez. Amaç bir süre sonra kendiliğinden gerçekleşecek tepkileri oluşturmaktır. Nasyonal sosyalist propagandanın bu tür tepkiler oluşturmayı başardığı bilinir. Serge Tchakotine bunu "koşullanmanın mekaniği" olarak adlandırmış, "Kitlelerin Aldatılması" adlı kitabında nasyonal sosyalist propagandanın etkilerini incelemiş ve kitlelerin aldatılmasını açıklamak için Pavlov'un koşullanmış köpeğine göndermeler yapmıştır. Buna göre çevrede belirli bir değişiklik durumunda canlılarda kendiliğinden oluşan bir tepki ortaya çıkar. İradeden bağımsız bir şekilde oluşan bu tepki, canlıların çevre ile ilişkilerinin her alanında görülmektedir. Yazara göre Nazi Propagandası da aynı koşullanma tekniği ile çalışmıştır.¹⁴

Niteliklerine bakıldığında propaganda insan psikolojisini, zamanın genel görüş ve değerlerini ve güncel olayları da izlemek zorundadır. Tek bir ülkenin denetimi altında tutulamadığı için propaganda karşı propagandaya da dikkat etmeli, buna karşı mücadele edebileceği yolları ve konuları geliştirebilmelidir.¹⁵ Çağdaş propagandanın özellikleri birçok açıdan nasyonal sosyalist propagandanın kuralları ile benzerlik göstermektedir.

Propaganda da iletilen mesajların doğruluğu önemli değildir. Doğruluktan çok mesajın istenilen etkiyi yaratıp yaratmadığına bakılır. İnsanların "nasıl" düşüneceklerinden çok "ne" düşünecekleri önemli olduğundan, propaganda ile kapalı bir zihin ve tek yönlü düşünen insan yaratmak hedeflenir. Bu hedef özellikle nasyonal sosyalizm gibi totaliter rejimlerde daha büyük bir geçerlilik kazanmaktadır. İstenilen etkinin yaratılması için propagandacıya bazı görevler düşmektedir.¹⁶ Propagandanın başarılı olması için yapılması gereken görevlerin başında, propagandacının, yöneleceği toplumu iyi tanıması gelir.

¹⁴ Ertuğrul ÖZKÖK, "Kitlelerin Çözülüşü", Tan Kitap Yayın ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara, 1985, s.240-241.

¹⁵ Propagandanın özellikleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. İnceoğlu, op.cit. s.78-80; Haluk GÜRGEN, "Propaganda", Kurgu Dergisi, Sayı 8, 1990, s.140-148.; Ahmet Taner KİŞLALİ, "Siyasal Sistemler", İmge Kitabevi, Ankara, 1991, s.144-145.; Domenach, s.55-79 ve Arsev BEKTAŞ, "Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi", Bağlam Yayıncılık, Ankara, 1996, s.174-179.

¹⁶ Bu görevler arasında dinleyicinin ya da okuyucu ve izleyicinin dikkatini yakalamak ve belli duygular yaratmak vardır. Propagandacı dinleyicilerinde doğalarında var olan ama daha çok sonradan edinmiş oldukları tutumlardan kendi amaçlarına uygun düşenleri uyandırmak ya da uyarmakla yükümlüdür. Bu duygular arasında nefret, ölüm korkusu, başarı, mutluluk başta gelir. Örneğin nasyonal sosyalist propaganda savaş yılları boyunca bazı duyguların vurgulanmasına büyük önem vermiştir. Stalingrad yenilgisi sonrası bu ölen "kahraman" askerler iken savaşın son yılında "vahşi, barbar" Bolşevikler bazında "ölüm" korkusu olmuştur. Yine propagandacı bazı hedefler için arzu uyandırmak ve sonra da bu arzuların gerçekleşme adresi olarak kendisini gösterecektir. Weimar Cumhuriyeti sonrası Almanya'nın kalkınma ve eziklik duygusundan kurtulmasının tek adresi NSDAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) olduğu gibi. Bir diğer görev insanlarda engellendikleri şey/ler konusunda bir inanç meydana getirmektir. Konu ilie ilgili geniş bilgi için bkz. J.A.C.BROWN, op.cit., s.28-30.

3. Propagandanın Türleri

Propagandanın farklı türleri vardır. Bunlar arasında siyasal, toplumsal, karışıklık, bütünleşme, dikey ve yatay propaganda sayılabilir. Propaganda türlerinden hangisinin kullanılacağına kararı propagandanın yöneldiği alana, propagandayı yapan kaynağın niteliğine ve propaganda mesajının içeriğine göre belirlenmektedir.¹⁷

Bir siyasal parti, baskı grubu ya da hükümet tarafından yapılan ve kamuoyunun davranışlarını kendi istedikleri yöne çekmeye çalışan propagandaya, siyasal propaganda adı verilmiştir. Böyle bir propagandanın amacı, siyasal sonuçlar almaktır. Siyasal propaganda uzun veya kısa süreli olabilir.

Sosyolojik propaganda ise daha geniş bir alanı kapsar ve burada amaç, siyasal propagandada olduğu gibi açıkça belirlenemez. Sosyolojik propagandada, amaç çokluğundan ve hedefi oldukça uzun süreli etkilemekten bahsedilebilir.¹⁸ Bu propaganda türü çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; reklamlarda, dizi ya da sinema filmlerinde... Sosyolojik propaganda toplumsal çerçeveyi kullanarak, belirli bir yaşam felsefesini ve böylece ilgili ideolojiyi topluma kabul ettirmeye çalışır.¹⁹ Deyimler, parolalar veya sloganlar kullanmayan sosyolojik propaganda ile siyasal propaganda aynı araç ve tekniklerden faydalanırlar.

Siyasal iktidarı veya var olan düzeni yıkmaya yönelik devrimci bir grubun gerçekleştirdiği propaganda, "karışıklık propagandası" olarak anılmaktadır. Tarihe bakıldığında, büyük devrimci eylemler, halk savaşları bu tür propaganda ile gerçekleştirilmiştir.²⁰

Karışıklık propagandası mutlaka siyasal iktidara ya da yürürlükteki sisteme karşı olmak durumunda değildir. Bazen bizzat siyasal iktidarın kendisi tarafından da kullanılabilir. Başta bulunan hükümet, halkı belli bir yöne sevk etmek, belli amaçlar etrafında toplayabilmek ve dayanma sınırını artırmak için karışıklık propagandasına başvurabilir. Tıpkı nasyonal sosyalistlerin, Reich Meclis binasının yakılmasından sonra, suçlu olarak sosyal demokratları ve komünistleri gösterip karışıklığa neden olmaları örneğinde olduğu gibi.

¹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Engin ALÇORA, "Türkiye'de Siyasal Parti Propagandası 1946-1960", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, SBF, 1981.

¹⁸ Metin KAZANCI, " Kitle İletişim Olayı ile Yığınların İdeolojik Yönlendirilmesi ve İki Örnek Üzerine Tartışmalar", SBF. BYYO. Yıllık, 1981, s.430.

¹⁹ GÜRGEN, op.cit., s.19.

²⁰ AKARCALI, op.cit., s.12.

Karışıklık propagandası, duygulara ve coşturmaya dayandığı için geniş çaplı bir medya seferberliğine ihtiyaç duymaz. Sadece broşür veya ilanlar ile de başlatılabilir.

Bütünleşme ya da birleştirici propaganda düzenin sürdürülmesine yöneliktir. Çağdaş devlet, bireylerin oy kullanma gibi geçici siyasal davranışları ile yetinmez, bu bireylerin toplumun kurum, değer ve davranışlarına katılıp, bağlılığını artırmasını da öngörür. Siyasal iktidara "meşruluk" temelini kazandırmayı amaçlayan bütünleşme propagandası, yönetilenlerin itaati yanısıra yönetimi sevmeleri için de uğraşmaktadır.

Dikey propaganda, bir örgütün başında yer alan, yönettiği gruplardan daha üstün olduğunu düşünen siyasal ya da dinsel önderin uyguladığı propagandadır. Harold Laswell, dikey propagandayı "karşıtlık" ve "olumlu" (pozitif) propaganda olarak ikiye ayırmıştır. Diktatoriyal nitelik taşıyan karşıtlık propagandasından farklı olarak olumlu propaganda, demokratik bir propaganda türüdür.

Bireyleri aynı düzeyde değerlendiren ve mantığa dayanan yatay propaganda, bir önder tarafından yürütülmez. Yatay propaganda bireylerin birbirlerini grup çerçevesinde etkilemeleri yoluyla gerçekleşir ve mantığa dayanır.

Son propaganda türü ise "ussal" ve "ussal olmayan" propagandadır. Ussal olmayan propaganda coşku, duygu ve tutkulara hitap eder ve kısa dönemde çok etkili olur. Ancak eğer propagandanın uzun dönemli bir etkisinin olması isteniyorsa ussal propaganda tercih edilmelidir.²¹

Propaganda türlere ayrılacağı gibi olumlu ve olumsuz eylem türü olarak da alınabilir. Bu konuda Leonard W. Doob, olumlu bir propagandadan söz ederken "bilgi verme" ve "uluslararası kamuoyu oluşturma" gibi işlevlerden bahseder. Kişisel özgürlüğe bir saldırı ve başkalarını etkilemek ve tutumlarını değiştirmek amacı ile gerçekleştirilen eylemlere de olumsuz propaganda anlamını yükler.²² Bu tür bir bakış açısı propaganda yapan kişi veya kurumlara ilişkin güven sorununu gündeme getirmektedir. Ve daha öncede değinildiği üzere, 2. Dünya Savaşı sırasında propagandanın kullanılış şeklinin, onun olumsuz anlamı üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Propaganda kavramı üzerinde bir tanımda uzlaşmanın güçlüğü ortadadır. Çünkü sözü edilen çok geniş bir alandır. Ancak her tanımın ortak noktası "insan" ve "insanı etkilemek" üzerinedir. Bu etkileme sürecinde de çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Bunların arasında psikolojik simgeler, bilimsel olmayan veriler, değer yargıları, atasözleri, flamalar, anıtlar, sözcükler ve sloganlar yer alır. Bu

²¹ GÜRGEN, op.cit., s.151-157.

²² Aktaran AKARCALI, op.cit., s.5; BEKTAŞ, op.cit, s. 150-151.

araçları kullanarak kitlelerin görüşlerini etkileme ve tutum değişiklikleri yaratabilme, propagandayı çok önemli bir silah haline getirmiştir.

Sadece ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde de devletler ya da siyasal iktidarlar ideolojinin aktarımında bir araç olarak propagandadan faydalanmışlardır. Gözle görünür bir fiziki baskı (zor kullanma) olmaksızın, ideolojik araçlara başvurarak halkın denetim altında tutulmasına, siyasal iktidar için "onay ve rıza"nın elde edilmesine çaba gösterilir. Faşizm ve nasyonal sosyalizm gibi totaliter hareketler, şiddetin yanısıra, onay ve rızanın ülke içine ve dışına yönelik propaganda ile elde edilmesine çalışmışlardır. İster barış, ister savaş, isterse kriz dönemlerinde olsun propagandanın işlevi değişmez. Propagandanın amacı yönetimin istediği yönde bir kamuoyu oluşturmaktır ve bu nedenle propaganda yapılır.

Konumuz gereği özellikle 1789 Fransız İhtilali ile büyük bir önem kazanan ve sonraki yıllarda devrimler ile önemini artıran siyasal propaganda incelenecektir. Fransız İhtilali ile birlikte bir ideolojik propaganda dönemine girildiğinden söz edilebilir. Fransız İhtilali, siyasal ideolojilerin propagandaya yönelmesinin tarihi olarak kabul edilmektedir.²³ Bu bölümde siyasal iktidarın veya bunun kurumsallaşmış şekli olarak devletin siyasal propagandadan neden ve hangi yöntemlerle faydalandığına değinilecektir.

B. Propagandanın Tarihi

Propagandanın tarihi çok eskiye dayanır. Dini alana bakıldığında rahiplerin binlerce yıl evvel insanlar üzerindeki etkilerinin çok güçlü olduğu bilinmektedir. Bu alanda yapılan propagandanın amacı insanı dini topluluğun bir üyesi haline getirmek ve yönlendirmektir. Bu yolda kullanılan başlıca yöntemler ise vaazlar ve derslerdir. Siegmund Freud'dan hareketle, dini alanda rahiplerin kurduğu iktidarın temelinde yatan olgu, daha alt kültür düzeyindeki insanın bireysel değil kolektif düşündüğü ve davrandığının saptanmasıdır. Her çağda "bilgi" yıkılamaz bir çekicilik ve güç sağlayarak, küçük bir azınlığın bilgisiz kitleyi yönetmesinin meşruluk temelini oluşturmuştur. İnsanlık tarihine bakıldığında rahiplerin ya da dini önderlerin iktidarlarını bilginin sağladığı meşruiyet üzerinden kurup, halkları üzerinde etkide buldukları görülür.

İsa'dan önce 3000 yılında Mısır'da rahipler topluluğunun oldukça etkili bir propaganda yürüttükleri bilinmektedir. Eski Mısır dini olan güneş kültü, rahipler

²³ Bülent DAVER, "Siyaset Bilimine Giriş", Siyasal Kitapevi, Ankara, 1993, s.287.

topluluğuna kalabalığa açıklamak zorunda kalmayacakları gizler sağlıyordu. Bu gizlerin onlara mistik bir g¼c verdiğine inanılıyordu. Bu g¼c rahiplerin iktidarını kurmasını ve s¼rd¼rmesini kolaylaştırıyordu. Eski Mısır'da Firavunlar da Tanrı ya da Tanrı'nın oğulları olarak biliniyor, bu yolla iktidarlardı bir anlamda meşrulaşıyordu.²⁴

Eski Mısır'dan sonra d¼nyanın en eski k¼lt¼r devletlerinden biri olan Çin'i incelediğimizde burada da rahiplerin toplumu yoğun bir şekilde etkilediklerini g¼r¼r¼z. Bu rahiplerden biri olan Lao Tse, ahlaki d¼nya g¼r¼ř¼n¼n yaratıcısı olarak biliniyor. Ođ¼tleri ve felsefesi ile çok sayıda insanı etrafında toplayabilmiş ve kendine bağlayabilmiştir. Çin'deki bir diğer önemli d¼ř¼n¼r ise Sun Tzu'dur. Sun Tzu "Savaş Sanatı" adlı eserinde propagandanın devlet y¼netimi ve siyasal m¼cadeledeki önemine işaret etmiştir.²⁵ Verdiği ođ¼tler ile askerleri y¼nlendirmiř, rekabet ortamında d¼zg¼n d¼ř¼nme ve davranabilmenin yolunu g¼stermiřtir.

İsa'dan ¼nce 6. Y¼zyılda Buddha, Hindistan'ı boydan boya dolaşarak halkını, ileride çok geniş kitlelerce benimsenecek olan felsefesine bağlamıştır. Çok etkili bir propaganda y¼r¼tm¼ř olduğu s¼ylenir. Hindistan'ı dolaşarak derslerini vermiş, kendini de halkının ¼đretmeni olarak g¼rm¼řt¼r. Felsefesi sadece Hindistan'ı etkilememiş ¼lkenin sınırlarını da aşmış, g¼n¼m¼ze kadar ulaşmıştır. Bug¼n d¼nyada Budizm dinine inananların sayısı azımsanamayacak boyuttadır.

Yunanistan'da siyasal propagandaya ¼rnek olarak Demosthenes g¼sterilebilir. Makedon Kralı Filip'e karşı yaptığı konuşmalar ve y¼r¼tt¼đu siyasal kampanya aslında propaganda olarak nitelenebilir. Konuşmaları Makedon Kralı'nın Atina'ya karşı savaşa başlamasının nedenlerinden biri olmuştur.²⁶

Franz St¼ssl, Eski Yunan'da siyasal propagandanın olağan bir şey olduğunu s¼ylerken 6. Y¼zyılda yaşayan siyasetçi-şair Solon'un siyaset anlayışını ve Euripides'in Tiranlık ile Demokrasi arasındaki çelişkileri açıklayarak izleyicileri oşturmasını ¼rnek g¼sterir.²⁷ Atina'yı 15 yıl y¼neten Perikles de konuşmaları ile halkı y¼nlendirmeyi başarmıştır.

Atina'da olduğu kadar Eski Roma'da da siyasal amaçlı propaganda çok ¼nemliydi. Romalı imparatorlar arasında Sezar yapılardan ve halk toplantılarından propaganda amaçlı olarak yararlanmıştır. Y¼zlerce yıl sonra aynı ¼lkede bir diğer lider Mussolini, Sezar'ın d¼ř¼ncelerini ve y¼ntemlerini miras almıştır. Sezar'dan

²⁴ İmparatorların Tanrı ya da Tanrı'nın oğlu olarak kabul edilmesi Çin ve Japonya'da da mevcut bir inantı. Dolayısıyla din, devlet politikasına ve siyasal propagandaya da hizmet ediyordu.

²⁵ Sun TZU, "Savaş Sanatı", (ev. şule Kılıçarslan), Form Yayınları, İstanbul, 1992.

Ayrıca Ana Britannica, Cilt 18, s.170

²⁶ DAVER, op.cit., s.28.

²⁷ Aktaran BUCHLÍ, op.cit., s.66.

sonra birçok imparator halkın onayını alabilmek için çeşitli araçlar kullanmışlardır. İktidarın gücünü göstermesi ve güvenceye alınması için bir tür itici güç olan gösterişli yapılar (bunlar arasında tiyatrolar, şehir hamamları da vardır) dışında yine ilk kez Roma'da paranın üzerine imparatorun resmi basılmıştır.

Roma'da imparatorlar özellikle işsiz ve fakir kesimin moralini yüksek tutmaya gayret ediyorlardı. Çünkü karışıklığa neden olabilecek bu sınıf kendileri için tehlikeliydi. Düzenlenen eğlenceler sadece imparatorun gücünü ve zenginliğini simgelemiyordu. Eğlence ile, halkın moralini yüksek tutmak ve denetim altına almak amaçlanıyordu. Aynı olguya Etienne de La Boétie "Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev" adlı yapıtında ve Alman Propaganda Bakanı Joseph Göbbels'in sözlerinde de rastlayabiliriz. Boétie, siyasal iktidarın halkı yönlendirmek için eğlenceler düzenlediğinden bahsederken,²⁸ Göbbels, olumlu düşünmenin "en az silah ve tüfekler kadar önemli" olduğunu belirterek, "olumlu düşünmeden savaş kazanılmaz" demiştir.²⁹ Göbbels halkı denetim altında tutmanın bir aracı olarak yüksek moral ve eğlenceden faydalanıyordu. Ona göre özellikle kriz zamanlarında olumlu düşünmek, zorlukları aşmaya yardımcı olmaktadır. Bu nedenle "sokaklar ne kadar karanlık olursa, tiyatro ve sinema salonlarımızda ışığın parlaklığı o kadar aydınlık olmalı... Zaman ne kadar zor olursa olsun, insan ruhunun teselli edicisi olarak sanat o kadar neşe verici olmalı" diyordu.³⁰

Romalı imparatorlar, kendilerinden yüzyıllar sonra 14. Lui, Napolyon ya da Hitler'in de faydalanacakları "hayran bırakmanın" halkı, monarşinin isteklerine bağladığını fark etmişlerdir. Propaganda ile insanların hayallerine girilmeli, yapılarla,³¹ şölenlerle tüm güç sergilenip, iktidarın gücü vurgulanmalıdır. Bunlar bir

²⁸ "Ağızlarına çalınan iki parmak bal ile cezbedilen halklar kadar, ne avcı düdüğüne kanıp tuzağa düşen saf bir kuş, ne de yem için oltaya takılan alık bir balık olabileceğini düşünmeyin. Pohpohlandıklarında, hemen kendilerini teslim etmeleri şaşılacak şeydir. Tiyatrolar, oyunlar, gösteriler, acayip hayvanlar, madalyonlar, tablolar ve diğer uyuşturucular eski halklar için kulluklaşmanın yemi, özgürlüğü yitirmenin bedeli, tiranlığın araçlarıdır...". Etienne de La BOETIE, "Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev", İmge Kitapevi, Ankara, 1995, s.49.

²⁹ Peter REICHEL, "Der Schöne Schein des Dritten Reiches", Fischer, Frankfurt am Main, 1993, s.180.

³⁰ Ibid,

Göbbels eğlencenin ve halkın moralinin yüksek tutulmasının, NS iktidarının, "devlet politikası olacak kadar önemli" bir unsur olduğunu düşünüyordu. Kış 1939/40 yılında ise eğlence ve halkın moralinin yüksek tutulması "savaş kadar önemli" olmuştu. NS iktidarı süresince yapılan 1100 kadar sinema filminin yarısının eğlence filmleri olması bir tesadüf değildir.

³¹ Nasyonal sosyalizm mimariyi ve gösterişli yapıları bir tür ideolojik araç, propaganda olarak kullanmıştır. Yapılarda, Neo-Klasik, eski Mısır tarzı büyük ve çağdaş işlevselcilik vardır. Kendini asker olmasa bir mimar olarak görmek istediğini belirten Hitler bir konuşmasında; "Yapıtlarımla halkıma benim düzen isteğimin işaretlerini gösteriyorum . Yapılardan insanlara istekler ulaşır... Sadece yapılarımızın büyüklüğü ve saflığında halkımız isteklerimizin büyüklüğünü görür. Semtler ve işçi konutları ile başlamak yapabileceğimiz en yanlış şey olurdu. Tüm bunlar zaten kendiliğinden gelecektir. Bunları Marksist ya da burjuva iktidarlara da yapabiliirdi. Ancak sadece biz, parti olarak, tüm sanatların en asil olanını yeniden özgür ve büyük bir şekilde yapabiliriz... Aynen Mısır'daki gibi büyük yapılar yapılmalı. Biz kutsal yapılar yapıyor ve yeni bir yüksek kültürün gerçek işaretini gösteriyoruz. Bunlarla başlamalıyım. Bunlar ile halkıma ve dönemime bir daha silinemeyecek ruhsal

iktidar için vazgeçilmez olup iktidarı sağlamlaştırmanın araçları olarak kullanılırlar. Diğer yandan bu tür şöenlerde buğday ve altın dağıtılarak işsizler ve geniş kitleler hoşnut edilmeye çalışılmıştır.

Hıristiyanlığın doğuşu ve yayılması propaganda konusu hakkında yapılan araştırmalar için oldukça ilginç özellikler taşımaktadır. İncil'de belirtildiği üzere Hz. İsa'nın emirlerinden biri "Gidin ve tüm halklara öğretin" olmuştur. Bu emir bir misyon görevini betimliyor ve ileride kilisenin bu inancı tüm dünyaya yaymasının başlangıcını oluşturuyordu. Katolik inancını taşıyanların aktardıklarına göre, Hz. İsa konuşma sanatına çok hakim biriydi. İncil'de balıkçılara seslenirken onları "insanların balıkçısı" yapmak istediğini söyler. Yani insanlar sadece inançlı olmamalı, inandıkları şeyi başkalarına aktarmalı ve insan ruhunu etkileyerek diğerlerini kendi saflarına çekebilmelidir.³² İsa'ya inananlar arasından bazıları Yahudiler arasına gönderilerek, vaazlarda bulunuluyor ve bu yolla taraftar kazanılmaya çalışılıyordu.³³

Propagandayı, düşünceleri sadece ülke içine değil, ülke dışına da yayma anlamında değerlendirirsek, Yahudi ve Romalılar tarafından takip edilmeleri sonucunda Hıristiyanlığın Roma sınırlarını aşmaya başladığını görürüz. Bu yeni dini tüm insanlara yaymak için kilise örgütünün kurulması Paulus ile gerçekleşmiştir. Hıristiyanlar, yeni dine katılmaları artırmak için tüm ülkeleri, şehir ve kasabaları dolaşır hatta ailelerin yaşamının içine kadar girerlerdi. Hıristiyan köleler efendilerine, bunların çocuklarına yeni inancı anlatırlardı.

Hıristiyanların başlarda imparatorluk kurumuna saygı göstermemeleri, Roma'da şiddetli tepkiler doğurmuştur. Bu da aslında doğaldı. Çünkü yeni din Tanrı ve imparatorları ayırırken, Roma, imparatoru Tanrılaştırıyordu. Gerçekte ise Roma İmparatorluğu proleter tehlikesinin bilincine varıyordu. Çünkü Hıristiyanlık özellikle proleterler arasında hızla yayılıyordu. Zenginliği küçümseyen, fakirliği ve Tanrı'ya ulaşmak için acı çekmeyi öğütleyen yeni din, imparatorun Tanrısal özelliğini kabul etmiyor, yaydığı düşünceler ile insanları etkiliyordu. Tüm baskılar, takipler, Hıristiyanları aslanların önüne atmalar bu inancın imparatorluk içinde yayılmasını engelleyememiş sonunda da Hıristiyanlık devletin resmi dini olmuştur.

damgamı vuracağım". Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere nasyonal sosyalist mimarının kendine özgü ideolojik bir söylemi vardır. Ibid,s.290.

³² BUCHLI, op.cit., s.95.

³³ Hıristiyanlık, başlarda Romalı proleterler arasında yayıldı. Çünkü bu yeni inanç dünyevi mal varlığının önemsiz olduğunu vurguluyordu. Bu yaklaşım, sınırları dahilinde yüz binlerce fakir insanın yaşadığı Roma İmparatorluğu'nda bulunan bu uygun ortam sayesinde kısa sürede gelişti. Hıristiyanlığın yayılmasında önemli bir diğer unsur ise tek Tanrı inancıdır. Hıristiyanlığın Roma'da üstün gelmesinin nedeni Roma İmparatorluğu'nda Hıristiyanlık propagandası için uygun koşulların bulunmasıdır.

Roma İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra Orta Çağ ile birlikte Avrupa'da imparator ve kilise arasındaki iktidar tartışmasının yoğunlaştığı görülür. 11. ve 12. Yüzyılın edebiyatına bakıldığında bu tartışmanın izlerine rastlanır. Gerek imparatorlar, gerekse kilise bu dönemde düşüncelerinin haklılığını vurgulamak için bir propaganda aracı olarak özellikle mektuplardan faydalanmışlardır.

1073 yılında Papa Sekizinci Gregor, Türkler'in ilerlemesine karşı Kutsal Ülke'ye seferler düzenlemek için propaganda faaliyetlerine girişmiş, kitleleri heyecanlandırmayı ve böylece Kutsal Ülke'ye seferler düzenlemeyi başarmıştır.³⁴ Bunu yaparken kullanılan temaların başında Müslümanların kutsal toprakları çiğnedikleri, vahşi oldukları geliyordu. İnanç seferlerine katılacak olanların suçlarından ve günahlarından arındırılacağı söylenerek propaganda, sadece savaşçılarda değil, halkta da etkili oluyordu. Düşmana ise inançsızlar, vahşiler gibi sıfatlar yükleniyor, düşman şeytanın aracı olarak tanımlanıyordu. Bu sebeple görevin başarısızlığa uğraması kötülüğün, inançsızların zaferinin işareti olacaktı. Papa'nın düşmana belli sıfatlar yükleme ve kitlelerin zihninde olumsuz imajlar yaratma yöntemi, faşizm ve nasyonal sosyalizm tarafından da kullanılmıştır. Bu, propaganda yöntemlerinin pek fazla değişmediğini göstermesi açısından güzel bir örnektir.³⁵

1622 yılında Papa XV. Gregor Avrupa'da Kilise'nin içine düştüğü karışıklıktan kurtulabilmesi için bir örgüt kurar. Bu örgüt uyguladığı silahsız savaş yöntemleri ile propagandanın gelişiminde çok önemli bir rol oynamıştır. Örgüt bir yandan Protestan Reform Hareketi'nin etkilerine karşı mücadele edecek, diğer yandan da kilise dininin yayılmasını üstlenecekti. İman ve inanç, silahlı savaşın yerine barışçıl yollarla yayılacaktı. Bu örgütün adı "İtikati Yayma Cemaati" anlamına gelen "Congregatio de Propaganda Fide"dir.³⁶ Propagandaya olumsuz bir anlam yükleme de yine bu örgütün kurulması ile gündeme gelmiştir. Kuzeyli Protestan ülkeler bu örgütü Papa'nın din anlayışını yaydığı gerekçesi ile benimsemeyip, propagandaya sakıncalı ve bozguna bir anlam yüklemişlerdir.³⁷

Propagandayı yayacak bir örgütün kilise tarafından kurulması iki sonucu doğurmuştur. Bu sonuçlardan ilki bu örgütün, kamuoyunu denetlemek, kitleleri harekete geçirmek isteyenler için somut bir örnek oluşturmasıdır. İkincisi ise

³⁴ Gerçekte bu seferlerin arkasında yatan neden olarak İmparator ve Papa arasındaki iktidar savaşı gösterilir. Bu batı kültürünün önderliği üzerine de bir iktidar mücadelesidir. Ibid, s.178-191.

³⁵ Göbbels propagandası Rusya Seferini bir Haçlı Seferi gibi sunmuş, amacın "vahşi ve barbar" bir halkın dize getirilmesi olduğunu vurgulamıştır. Benzer bir yöntem 1.Dünya Savaşı'nda Alman propagandasının İngilizleri betimlemesinde görülmüştür.

³⁶ BEKTAŞ, op.cit., s.144.

³⁷ Brockhaus Enzyklopaedia, Band 17, s.536.

kamuoyunun denetlenebilmesine ilişkin uygulamalara bu örgütün öncülük etmesidir.

17. Yüzyıl ile birlikte değer ve düşüncelerde laik bir dönüşüm meydana gelmiştir. Bu dönüşümün adı "aydınlanma"dır.³⁸ Aydınlanma ile İngiltere ve Fransa'dan başlayarak insanlar düşüncelerini açıklamaya, düşüncelerinin propagandasını yapmaya ve özgür bir toplum meydana getirmeye başladılar. 17. Yüzyılda başlayan ve 18. Yüzyılda devam eden bu ortamda kitap ve broşürler ile bir tartışma ortamı oluşmuştur. C. Wright Mills, 18. Yüzyıl kamuoyu fikrinin, rekabetçi serbest girişimcilerin meydana getirdiği bir pazarı öngören o zamanın "laissez-faire" (yönetimin pazara müdahale etmemesi) ekonomi doktrinine paralel olduğunu belirtirken, düşünce ve inançların organize edilip, serbest bir şekilde propagandasının yapıldığını anlatıyordu.³⁹

18. Yüzyılda propaganda, artık siyasal anlamlar üretmenin, düşünceleri ve algılamaları yönlendirmenin, toplumsal değer ve sembollerini üretmenin stratejiler bütünü haline gelmişti.⁴⁰ Bu dönem (17. ve 18. Yüzyıl) ile beraber iktidarlar, "halkı aydınlatmayı" kendi uğraş alanları içine aldılar ve iktidarlarını meşrulaştırmanın bir aracı olarak kullandılar.

1789 Fransız İhtilali propagandanın anlamını derinden etkilemiştir. Katolikliği sistemli bir şekilde yaymak için oluşturulan bir dinsel kurum olan propaganda, devrim ile beraber dinsel alandan siyasal alana geçmiştir.

Amerika ve Fransa'daki devrimler, bireyin bilinçli bir biçimde siyasal geleceğini değiştirebileceğini kanıtlayarak, geleneksel hükümetin temellerini sarsmıştır. Oral Sander'in de belirttiği üzere; "Siyasal ilişkiden Tanrı değil de birey sorumlu olunca, yöneticiler egemenliklerini sorgusuz sualsiz kabul ettirme durumundan çıktılar".⁴¹

Bu dönemde yöneten ile yönetilen arasında bulunan farklar ortadan kalkmaya başlamıştır. Yöneticiler, yönetilenlerin rızalarını almak ve böylece iktidarlarının meşruluğunu sağlamak durumuna gelmişlerdir. Dolayısıyla yöneticiler sadece

³⁸ Aydınlanma, 17. ve 18. yüzyılda önce İngiltere'de sonra Fransa ve Almanya'da başlayıp tüm Avrupa'ya yayılan bir harekettir. Mantıklı, doğru ve açık düşünmeyi önermektedir. Düşünce üzerindeki dinsel otorite eleştirilmekte ve aklın gücüne olan inanç dile getirilmektedir. Bu dönem ile birlikte insanın eğitilebileceği, yasalar önünde eşitlik ve hoşgörü düşüncesi oluşmuştur. Aydınlanmanın temelinde ise bilinçliliğin toplumun gelişmesinde kesin rol oynadığı, insanların bilgisizliğinin ve kendi tabiatlarını anlamak gücünden yoksun oluşlarının sosyal kötülüklerin nedeni olduğu tarzındaki idealist fikirler yatmaktadır.

Konu ile ilgili olarak bkz. Afşar TİMUÇİN, "Düşünce Tarihi", BDS Yayınları, İstanbul, 1992, s.401-420; M. ROSENTHAL, P. YUDİN, "Materyalist Felsefe Sözlüğü", (çev. Enver Aytekin, Aziz Çalışlar), Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1972, s.44-45.

³⁹ Aktaran J.A.C.BROWN, op.cit., s. 39.

⁴⁰ DANİEL, SİEMANN (Herausgegeben), op.cit., s.12.

⁴¹ Oral SANDER, "Siyasi Tarih", İmge Kitapevi, Ankara, 1989, s.132.

kendilerinin akıl sahibi olmadıklarını, yönetirken bir süre sonra yönetilen konumuna geçeceklerini ve yaptıkları ile değerlendirileceklerini anlayıp siyasal propagandaya girişmişlerdir. Politikacılar, yeni ilkeler, programlar ve çeşitli vaatler geliştirerek kendilerini halka kabul ettirmek zorunluluğunu duydular. Yöneten/yönetilen ilişkisindeki bu değişme sonucunda da propaganda, propagandacının amacı ile etkilenmek istenen kişinin gereksinimi arasındaki karşılaşmanın bir sonucu haline gelmiştir.⁴²

18. Yüzyıla bakıldığında siyasal ve toplumsal alandaki olanakların düşüncüyü yönlendirebilme araçlarının gelişmesinde de etkili olduğu görülür. Yavaş da olsa toplumun büyük bir bölümünü etkileyecek olan kitle iletişim araçları doğmaya başlamıştır.⁴³

Genel olarak bu dönemin propaganda açısından bir özetini vermek gerekirse, siyasal propagandanın gerçek anlamı ile Fransız İhtilali ile birlikte başladığı söylenebilir. Özellikle 1791 tarihinden sonra savaşların yürütülmesinde ideolojinin silahlar ile birleştiği ve propagandanın da stratejinin yardımcısı olduğu ortaya çıkmıştır.

Fransız İhtilali ve ihtilal sonrası Fransa ile 1815 yılına kadar yürütülen savaşlar birçok Avrupa devletini derinden etkilemiştir. Bu savaşlar sonunda siyasal iktidarlar ile halk arasındaki ilişkiler değişime uğramıştır. Yavaş da olsa 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleştirilmeye başlanan reformlarla oy hakkı genişleyince, yani "seçim ve temsil" yanında "genel ve eşit oy" ilkesi giderek işlerlik kazanınca, daha önce siyasete katılamayan kesimlerin de siyasal karar alma mekanizmalarına katılmaya başladığını görüyoruz. Siyasal iktidar ve muhalefet çevrelerinin desteğe ihtiyaçları arttıkça, siyaset bir anlamda toplumun içine girmiş, toplumsallaşmıştır. Bu gelişmeye yol açan olgu ise siyasetin kiteselleşmesi ya da bir başka deyişle çalışan kesimlerin mücadelesidir.⁴⁴

⁴² Aktaran ÖZKÖK, op.cit., s.237.

⁴³ Kesting, 18. Yüzyıl ile birlikte propagandanın kamuoyunu yönlendirmede kullanıldığını vurgular. Etkileri bölgesel ve sınırlı olsa bile, bu yüzyılda basını elinde bulundurmak ve basından bir propaganda aracı olarak faydalanmak önem kazanmıştır. Konu ile ilgili bkz. Hanno KESTING, "Öffentlichkeit und Propaganda", San Casciano Verlag, München, 1992.

⁴⁴ 19. Yüzyılın ikinci yarısı seçme ve seçilme özgürlükleri için verilen mücadeleler ile geçmiştir. Bu mücadelelerin politik tarafları, geleneksel siyasal seçkinler, onları temsil eden örgütler ile çalışan kesimlerin örgütleridir. Oy hakkının genelleştirilmesi ve siyasi iktidarı ele geçirmek için bu dönemde siyasi partilerin siyasete katıldığını görüyoruz. Dolayısıyla propaganda, bu mücadele içinde kendi görüşlerini duyurmak ve yaymak isteyenlerin başvurduğu bir yöntem olmuştur. Bu konu ile ilgili bkz. Gencay ŞAYLAN, "Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi", İmge Kitabevi, Ankara, 1994, s.148.

Oy hakkı örneğin İngiltere'de 1867 öncesi, Fransa'da ise 1848 İhtilali öncesinde mülk koşuluna bağlıydı. Bu konuda bkz. J. Salwyn SCHAPIRO, "Was ist Liberalismus?", *Liberalismus*, Neue Wissenschaftliche Bibliothek, Hanstein, 1980, s 32.

İşçi sınıfı, mücadelesinde toplantılardan, gösterilerden, bayraklardan ve bildirilerden faydalanmıştır. Kendi düşüncelerini yaymak ve hakları için destek aramakta kullandıkları bu

Gelişmelerin farkında olan siyasal iktidarlar için düşünceleri etkileyecek araçlara sahip olmak ve siyasal anlamları üretmenin yolları birincil önemde olmaya başlamıştır. Propaganda, kamuoyunun düşüncelerini yönlendirmenin yanı sıra siyasal iktidarın ya da devletin karar ve davranışlarına destek aramada, yani genel olarak iktidarı meşrulaştırmada kullanılmıştır. Propaganda, orduların silah zoru ile sağlamaya çalıştıklarını, kansız bir şekilde gerçekleştirdiği için tercih edilmiş, onay ve rıza elde etmenin bir yolu olmuştur.

19. Yüzyıl devlet ve devletin temsilcileri açısından bir dönüm noktasıdır. Daha önceleri bilinmeyen ulusal ideolojiler ve cumhuriyete dayanan devlet modelleri bu yüzyılda gelişmiştir. Bu modeller toplumun devlet kurumlarında temsil edilmesini mümkün kılıyordu. Yöneticiler sadece şartların zorunlu kıldığı günlerde değil, fakat her an için kamuoyunun desteğini aramaları gerektiğini anladıklarında, propaganda siyasal iktidarlar açısından vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Yine bu yüzyılda devletler çeşitli yöntemler kullanarak egemenliklerini diğer devletlere karşı korumaya çalışmışlardır. Bu yöntemler; gizli ve profesyonelce yürütülen diplomasi, üçüncü partinin hakem ve arabuluculuğunun kurumsallaşması, savaş tehdidi ya da savaşmak ve bir devletin başka bir devlet üzerinde baskı yaratmak için kasıtlı olarak "kamuoyu yaratma" çabalarıdır.⁴⁵ 19. Yüzyılda propaganda sadece siyasal iktidarın veya devletin kendi ülkesinde kamuoyu yaratmasında değil, diğer ülkelerde de kendi çıkarları için kamuoyu yaratmakta kullanılmıştır. Propagandanın bu yüzyılda bu kadar etkili olmasında propagandacının materyalini kitlelere ulaştıracak araç ve yolların da geliştirilmiş olmasının rolü büyüktür. Demiryolu dışında, görüş ve düşüncelerin hızla ve etkin bir şekilde yayılmasını sağlayan ulusal çapta posta servislerinin kurulması çok önemli gelişmelerdir. Ayrıca basın bu yüzyılda propagandada kullanılan en gelişmiş iletişim aracı haline gelmiştir.⁴⁶

Kamuoyu oluşturmada, fikir ve düşünceleri aktarmada propagandanın önemini anlayanların başında Napolyon gelir. Onun, "Avrupa'yı sadece ordular ile değil, kışkırtma ile de fethetme" düşüncesi, devlet eli ile yürütülen basın çalışmalarında çok etkili olmuştur. Napolyon'un siyaset anlayışında "kamuoyunun" ve büyük bir güç olarak gördüğü "basının" rolü büyüktür. Kendisi sadece basın büroları kurmak ve ülkedeki basını yönlendirmekle yetinmemiş fethettiği ülkelerdeki basını da denetimi altına almıştır. Napolyon'un basını

teknikler gerçekte siyasal propaganda yöntemleridir. Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt1, (1848-1871), İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s.146-147.

⁴⁵ Gianfranco POGGI, "Çağdaş Devletin Gelişimi", (çev. Şule Kut, Binnaz Toprak), Hürriyet Vakfı yayınları, İstanbul, 1991, s.95.

⁴⁶ QUALTER, op.cit., s 294-296.

yönlendirmede kullandığı sistem baskı, propaganda ve 19. Yüzyılda birçok siyasal iktidarın uyguladığı sansür karışımıdır.⁴⁷

Ancak çağdaş anlamda ve bütünüyle idolojinin aktarım aracı olarak propagandadan bahsetmemiz için 20. Yüzyılı beklememiz gerekecektir.

20. Yüzyıl ile beraber teknolojik gelişmelerin yaşamın her alanına uygulanmasıyla birlikte önceki yüzyıllarda düşünülemez yeni bir toplum oluşmuş, birçok alandaki yeniliklerin dönüştürdüğü bir toplumsal yapı söz konusu olmuştur. Yeni tekniklerin uygulanmasıyla iletişim alanında da bir dönüşüm yaşanmış ve ortaya çıkan kitle toplumu kavramına koşturarak kitle iletişim araçlarından bahsedilmeye başlanmıştır. Bu dönemde kitle iletişim araçlarının geliştiğini, faşizm, nasyonal sosyalizm ve komünizm gibi, kitlesel tabanlı hareketlerin doğduğunu görüyoruz.⁴⁸ Ve yine bu gelişmelerin merkezinde

⁴⁷ Sansür uygulaması da bir propaganda türüdür. Brown iki tür sansürden söz eder: Haberin bir görüş açısı lehine ayıklanarak/seçilerek denetim altında tutulması ve bir etki oluşturmak amacı ile haberin orijinal halini bozarak farklı hale getirme. BROWN, op.cit., s.18-22.

Schapiro'ya göre 19. Yüzyıldaki siyasal iktidarlar, susmanın onaylama anlamına geldiği teorisinden hareketle uyguladıkları sansürle, kamuoyunun gücünün yanında olduğu düşüncesini uyandırmayı amaçlıyorlardı. SCHAPIRO, op.cit., s.28.

Nasyonal sosyalistler de sansürü çok sıkı bir biçimde uygulamışlardır. Bu uygulama haber sürecinden önce gazetecilerde başlar. Örneğin gazetelerden Yahudiler, sosyal demokratlar uzaklaştırılır, gazeteler devletin denetimi altına alınır, Göbbels yakın olduğu gazete sahiplerini ve yazarları haftada veya ayda bir toplayarak izlenecek siyasetin gazetelerde olumlu bir şekilde yansımaları istiyordu.

Sansürün farklı amaçları vardır. Bu amaçlar arasında şunlar yer alabilir: Birincisi, kamuoyunu siyasal olarak denetim altında tutmak ve devleti kamuoyunun saldırıları karşısında korumaktır. Yapılan devleti ve anayasayı koruma siyasetidir. İkincisi, sansür ile devlet, Kilise, ve inançlar arasındaki çatışmayı yumuşatmak ve önlemektir. Bu aslında din siyasetidir. Üçüncüsü, edebi ürünlerin estetik düzeyine dikkat etmektir. Yani edebiyat eleştirisidir. Dördüncüsü sansür, iktidarın "gerçek aydınlatma" görevini yerine getirecek, eğitim siyaseti yapacak bir araçtır. Beşincisi, üniversitelerden uzak yayınlanan ders kitaplarının bilimselliğine bakmak ve içeriğini düzeltmek. Altıncısı, sansürcüler toplumun alt kademesini ve gençliği kötü eserlere karşı koruyacaklardır. Kısacası halkı eğiteceklerdir. Ve sansürün yedinci amacı ise ülke içinde üretilen kitapların haksız yere basılmasını engellemektir.

DANIEL, SIEMANN, op.cit., s.13-14.

⁴⁸ 19. Yüzyıl Sanayi Devrimi ile birlikte işçilerin fabrikalarda toplanması ve fabrikaların kentsel alanlara yığılması ile yerleşim alanı kırlardan kente doğru kaymıştır. Tıpta görülen gelişmeler sonucu nüfus artışı ve bu nüfusu doyurmak için gıda maddesi bulma çabaları artmıştır. SANDER, op.cit., s.148.

Bu dönemde kitle toplumu kavramı ortaya çıkmıştır. Kitle toplumu kavramı, propagandanın etkileri ve özellikle 20. Yüzyılda faşizm ve nasyonal sosyalizm gibi ideolojilerin nasıl olup da iktidara halk desteği ile geldikleri üzerine düşünen araştırmacılar için yol göstericidir. Brown, kitle toplumunda görüşleri açıklamaktan çok daha fazla görüşleri kabul edenlerin olduğunu vurgulamaktadır. Brown'a göre kamu, kitle iletişim araçları ile siyasal iktidarın görüşlerini benimsemek zorunda kalmaktadır. BROWN, op.cit., s.42.

Çünkü totaliter sistemlerde bu araçların tek sahibi siyasal iktidardır ve kitle toplumunda da insan, dış etkilere çok açık bir durumdadır. ÖZKÖK, op.cit., s.1.

Kitle toplumu hakkında araştırma yapanlar arasında Gustave Le Bon, kalabalığın bireyin niteliklerini değiştirdiğini, bireyin ortak ruh çerçevesinde farklı düşünmeye başladığını söyler. Gustave LE BON, "Kitleler Psikolojisi", (çev. Selahattin Demirkıran), Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1974, s.22.

Birey kalabalık içinde önceleri sahip olduğu düşünceleri yitirmekte, telkinde bulunanların düşüncelerini benimseyerek propagandanın yönlendirdiği tutum ve davranışları sergilemeye başlamaktadır.

Wilhelm Reich ise Marksizm'i Freudculuk ile birleştirmeye çalışarak, faşizmi cinsel baskının sonucunda ortaya çıkan bir olgu olarak nitelemiştir. Erich Fromm psikolojik bir yaklaşımla "özgürlükten korkmanın" tabii olmaya götürdüğünü vurgulamıştır. Nasyonal sosyalist

propaganda vardır. Propaganda olmadan faşizm ve nasyonal sosyalizmin iktidara gelebilmesini, iktidarını sürdürülebilmesini ve hatta ideolojisini yaymadaki başarısıyla milyonlarca insanı ölüme götürebilmesini anlamak oldukça güçtür.⁴⁹

20. Yüzyılın karakteristik bir diğer özelliği parlamenter demokrasilerdir. Demokratik anayasal devletlerde iktidarı belirleyen "çoğunluk" prensibidir. İktidara gelmede veya iktidardan uzaklaşmada çoğunluk gözetilir. Çoğunluğa sahip olmak, bu çoğunluğu uzun süreli elinde bulundurmaya siyasetin temel şartlarından biri haline gelmiştir. Bu konuda Haluk Gürgen şunları yazmaktadır: "Propagandanın günümüzdeki önemi, kitleleri yönetmeye aday olanların ya da yöneticilerin, siyaset ile ilgilenmeyen kitlelerin gönüllü desteğini kazanmak zorunda kalmaları gereğidir. Siyasal önderlerin hiç olmazsa şeklen, yönetilen kitesinden kendi otoritelerine destek aramak zorunda kalmaları gerekmektedir".⁵⁰

Gerek parlamenter demokrasilerde, gerekse totaliter sistemlerde mümkün olan en geniş çaplı uyuşmayı elde etmek çabaları ortaktır. Bu uyuşmanın elde edilmesinde, ideolojinin aktarılması görevini üstlenen propaganda ve propagandanın yayılmasını sağlayan kitle iletişim araçlarını denetleyebilmek veya bunlara sahip olmak çok önemli olmuştur. Çünkü 20. Yüzyılın belki de en önemli özelliği, bir mesajın aynı anda milyonlarca kişiye iletilebilme olanağının gelişmiş olmasıdır. Propaganda ile kitle iletişim araçları arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Çünkü propagandayı bir mesajlar bütünü olarak kabul edersek bu mesajların kitlelere aktarılması için bir aracın üzerine bindirilmesi gerekmektedir. Kitle iletişim araçları bu görevi üstlenmiştir. Medyanın toplumsallaştırma işlevi, yeni davranışların kazanılmasında ve önerilen tiplere benzememizde önemli bir etkiye sahiptir. Bu şekilde kitle iletişim araçları, bireylerin nasıl ve ne olmaları gerektiğini telkin edebilirler. Medyanın bilinen bu önemi nedeniyle hemen her siyasal iktidar bu araçları düzenlemek ve elinde tutmak ister. Çünkü iletişim alanını düzenlemek büyük bir güçtür. Siyasal iktidar bu araçları elinde tutarak ya da destekleyip denetleyerek, ideolojilerini aktarır ve yayarlar. Özellikle faşist ve nasyonal sosyalist rejimlerde iletişim araçları tek elde toplanmıştır. Bu sayede propagandalarını tek elden daha etkili bir şekilde yürütmüşlerdir.

1. Dünya Savaşı, gerek silahlar bakımından, gerekse savaşta ölenler bakımından dünyanın o güne değin gördüğü en büyük savaşı. Bu savaşta büyük devletlerin güç mücadelelerinde propaganda büyük bir ağırlık kazanmıştır. Qualter

propagandanın etkisi üzerine yazan Tchakotin, insanın yeni toplumda parçalara ayrıldığını, kitle toplumunun totaliter yapıya uygun ortam yarattığını ve bu ortamda yapılan propagandanın çok etkili olduğunu belirtmiştir. AKARCALI, op.cit., s.24.

⁴⁹ DOMENACH, op.cit., s.15; BEKTAŞ, op.cit., s.148.

⁵⁰ GÜRGEN, op.cit., s.136.

propaganda teriminin savaş yıllarında hem "aldatmaca" ve "karşılıklı söylenen yalanlar" yerine, hem de bir eylem biçimi olarak kullanıldığını belirtir.

1. Dünya Savaşı'nda kullanılan araçların başında basın gelir. Bir diğer araç ise askeri emirlerin ulaştırılmasında kullanılan telefondur. İlk kez bu savaş ile beraber fotoğraf da bir propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yıkılmış evlerin önünde çekilen fotoğraflar, savaşın vahşetini göstermekten öte bir tür propaganda işlevini yerine getiriyordu. Fotoğraflar düşmanın yargılanmasını, yıkıcılığını ve vahşetini belgeselleştirmeye hizmet ediyordu. Yaşanan olayların aktarılması işlevini gören fotoğraf böylece propaganda ile karışıyordu.

Bu savaşta propagandacıların duyguları tahrik etmeye yönelik çabaları yoğunlaşmıştır. Bu çabada özel bir yer alan fotoğraf siyasal propagandanın bir aracı haline gelmiştir. Almanlar fotoğraflarla, vahşi ve yıkıcı Fransız Ordusu imajını yaratmaya çalışmış, bu nedenle Fransız Askeri'nin bu yıkıcılığını ve yok ediciliğini gösteren mekanlar kullanmışlardır. Almanya kendi askerini çiftçilere yardım ederken, üşüyen halka kömür taşıırken ya da düşmanın yıktıklarını onarıırken göstermiştir. Aynı yöntem 2. Dünya Savaşı'nda da kullanılacaktır.

1914-1918 yılları arasında gerçekleşen savaşta kullanılan propaganda teknikleri büyük korkular yaratmıştır. Bu korku, ileride propaganda kavramına karşı duyulacak olan güvensizliğin nedenlerinden biri olacaktır. Bu savaşta İngiliz propaganda makinesinin başında bulunan Lord Northcliffe, düşmana karşı yürüttüğü başarılı kampanyalar ile bir anlamda insan ruhunu derinden etkilemiştir. O kadar ki İngiltere Başbakanı Lloyd George, "savaşı kağıt mermilerle kazandıklarını" söylemiştir. Bir eleştirmen, Harold Laswell'in 1. Dünya Savaşı'nda yapılan propaganda faaliyetleri üzerine yazmış olduğu doktora tezi hakkında; "Bir an önce yok edilmesi gereken Makyavelist bir ders kitabı", demiştir. 51

Propaganda, savaşın bitimine bir yıl kala gerçekleşen 1917'deki Rus Devrimi ile ideolojinin aktarım aracı haline gelir. Propaganda alanında Hitler ile birlikte en büyük iki dehadan biri olan Lenin, siyasal propagandayı Marksist ideolojinin aktarım aracı olarak kullanmıştır. Lenin, "önemli olan bütün toplum katmanlarında kargaşa çıkarmak, propaganda yapmaktır" diyerek kitleyi duyarlılaştırıp ardından sürükleyecek bir kışkırtıcılar birliğinin diyalektik anlayışını getirir. Propaganda kitleyi partiye bağlayan temel anlatım bağı haline gelir.⁵² Bolşevizm'de propaganda

⁵¹ Laswell, bu kitabında propagandanın dört temel hedefinden bahsetmiştir:

1. Düşmana karşı nefret uyandırmak, 2. Müttefiklerle dostluğu korumak, 3. Tarafsızlarla dostluğu korumak, eğer mümkünse işbirliği sağlamak, 4. Düşmanın moralini bozmak. Werner J. SEVERIN, James W. TANKARD, "İletişim Kuramları", (çev. Ali Atif Bir, N. Serdar Sever), Kibele Sanat Merkezi, Eskişehir, 1994, s.153-155.

⁵² DOMENACH, op.cit., s.31.

ikiye ayrılır: "Propagandacılar" ve "kışkırtıcılar". Propaganda bir tek kişiye ya da çok küçük topluluklara istenilen düşünceleri aşılır; kışkırtıcı ise bir tek ya da ancak birkaç düşünce aşılır, ama bunu bütün bir insan kitlesine yönelik olarak yapar.⁵³ Bu düşünceyle propaganda kavramı, "Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in yazılarını aktarmak, Bolşevik Partisi Tarihi ile bu partinin görevlerini açıklama"⁵⁴ anlamını kazanmıştır. Yani Marksist ideolojinin aktarılması, kitlelerin bu ideolojinin taşıyıcısı olarak gösterilen partiye bağlanması ve harekete geçirilmesi Leninist propagandanın temel taşlarıdır. Lenin'in propaganda anlayışında hep günlük sorunlardan hareket edilir. Örneğin o dönemde çok yoğun olarak görülen işsizlik, açlık, grevler hatta savaşlar sürekli olarak kapitalist sistemin temeldeki bozukluğuna ve onun arkasındaki sınıf çatışmasına bağlanıyordu.⁵⁵ Sorunların çözümü olarak gösterilen sistem, basit ve herkesin anlayabileceği sloganlar içinde ifade ediliyordu.

Lenin, Marksist ideolojiyi bir siyasal eylem olarak sunarken özellikle gazeteden bir propaganda aracı olarak faydalanmıştır. Yazılarında gazetenin, istenilen organizasyonların yaratılmasındaki işlevleri üzerinde durmaktadır. Gazete olmadan sistemli ve çok yönlü bir kışkırtmanın yapılamayacağını vurgular. Gazete sadece düşüncelerin yaygınlaştırılmasına, siyasal veya ideolojik eğitimin verilmesine ve aynı düşünceleri paylaşan insanların kazanılmasına hizmet etmez. Lenin'e göre gazete aynı zamanda insanları bir araya getirebilen, onları organize edebilen kolektif bir organizatördür .

Lenin'in Bolşevizm'in yerleşmesinde kullandığı propaganda yöntemleri daha da geliştirilerek on altı yıl sonra nasyonal sosyalizmi iktidara getirecek, kitleleri savaşa sürükleyecek ve milyonlarca insanın ölümüne yol açacaktır. Totaliter bir siyasal hareket olduğunu söyleyen nasyonal sosyalizmin propagandaya ihtiyacı şüphesiz çok daha fazladır. Çünkü rejimin temel felsefesi, resmi ideolojiye ters olan görüşleri engellemek, resmi ideolojiyi ilkel yeteneklere ve basit tepkilere sahip olduğu kabul edilen yığınların zihinlerine "tek doğru" olarak yerleştirebilmek, böylece yığınlarda siyasi iktidarın "genel iyiyi" istediği ve genel bir uyuşum üzerine kurulu olduğu düşüncesini doğurmaktır. Hitler ve Göbbels, denetim, yayma ve yerleştirme işlevini yerine getiren propaganda yönteminden yararlanmışlardır. 13 Mart 1933 tarihinde Hindenburg tarafından imzalanan "Propaganda ve Halkı Aydınlatma Reich Bakanlığı"nın kuruluşuna ilişkin yasada bu kurumun amaçları sıralanırken, "Reich Hükümeti'nin siyaseti ve Almanya'nın yeniden yapılanması

⁵³ Ibid, s.34.

⁵⁴ GÜNTHER, op.cit., s.13-14.

⁵⁵ KIŞLALI, op.cit., s.149.

hakkında halkı aydınlatma ve propaganda yapma" amaçları sıralanır. Kısaca bu yasa ile nasyonal sosyalist değer ve düşünceleri aktarmada kullanılacak bir bakanlık kurulmuştur.⁵⁶ Bakanlığın yöneticisi Göbbels, propaganda sanatının salt kuru, resmi retorik olmaktan çıkıp gerçekten cazip etkiler yaratması için büyük çaba harcamıştır.⁵⁷ Propagandaya en önemli katkısı, bu alana kitlesel boyutlarını ve günlük gereksinime uyma boyutunu kazandırmasıdır.

Joseph Göbbels'in propaganda anlayışı öfke, nefret ve gurur gibi irrasyonel unsurları yoğun bir şekilde kullanırken, Lenin propagandasında daha çok rasyonel unsurlar kullanılmıştır. Bir inanç ve savaş hareketi olan Nasyonal Sosyalist Parti'nin, moderniteye karşı gelmesine rağmen, çağdaş kitle iletişim yöntemlerinden, iletişim tekniklerinden ve etkileme stratejilerinden faydalanması ve kendini bir propaganda hareketine dönüştürmesi ilginçtir. Propaganda ile nasyonal sosyalist ideoloji ülke içine ve sonra da dışına aktarılmış, bunun için de basın, radyo ve sinema gibi araçlardan faydalanılmıştır.

Nasyonal sosyalist propaganda gazete, radyo ve sinemadan 1933 yılından beri faydalanıyordu. Uygulanan sansür ve denetim mekanizması ile bu araçlar devletin ideolojisini yaymaya hizmet etmişlerdir.⁵⁸ Hitler'in düşüncelerinden hareketle gerçekleştirilen nasyonal sosyalist propaganda terörle desteklenmiştir. Joseph Göbbels, "Eğer propaganda gerçekten başarılı olarsa, arkasında daima keskin bir kılıç olmalıdır", diyerek bu felsefeyi özetlemiştir. O yılların radyo yayınları üzerinde yazılmış bir kitap da bu görüşü desteklemektedir: "Nazi Almanyası'ndaki siyasal propaganda bir baskı çeşitidir; fiziksel şiddetin pervasız ve kural dışılığından

⁵⁶ 30 Haziran 1933 tarihli yasa, kurumun amacını daha da açık bir şekilde ortaya koymaktadır: "Propaganda ve Halkı Aydınlatma'dan sorumlu Reich Bakanı ulusun ruhsal etkilenmesine ilişkin tüm görevlerden, devlet, kültür ve ekonomik reklamdan, yurt içi ve dışındaki kamuoyunun bunlar hakkında bilgilendirilmesinden sorumludur".

⁵⁷ Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi Cilt 3 (1920-1945), İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s.823.

⁵⁸ Sansür ve denetim hakkında ilk kanun 4 Şubat 1933 tarihinde çıkarılan "Alman Halkı'nın Korunmasına" ilişkin yasadır. Bu yasa ile Weimar Cumhuriyeti'nin basın özgürlüğüne ilişkin 118. madde kaldırılmış, gazetelere sansür getirilmiş ve gazetelerin kapanmasına yasal zemin hazırlanmıştır. Doğal olarak rejim özellikle Yahudi, sosyal demokrat ve komünist basına karşı harekete geçmiştir. 14 Temmuz 1933 tarihli yasa "halk ve devlet düşmanlarının mal varlığına el konulmasını" sağlamıştır. Daha sonra 22 Eylül tarihindeki yasa ile tüm yayınlar Propaganda Bakanlığı'na bağlanmış ve gazetelerden, radyo ve sinemalardan Yahudiler, sosyal demokratlar ve komünistler atılmıştır. 24 Nisan 1935 tarihinde çıkarılan yeni düzenlemeler ile "Skandal Basının yok edilmesi" ve gazete basım evlerinin, sağlıksız rekabet ilişkisini engellemek amacıyla kapatılabileceği açıklanmıştır. Dolayısıyla gazeteler devlet ve parti organı gibi çalışmaya başlamışlardır. NS'lerin radyo ve sinemaya bakış açıları biraz daha farklıydı. Basın, NS'lerin gözünde radyo ve sinemaya göre daha az etkili görülüyordu. Bu, yazılan söze olan güvensizliklerinden, basını burjuva liberal bir araç olarak görmelerinden ve Göbbels'in basın alanında -radyo ve sinemadan farklı olarak- başka birçok kişi ile rekabet etmesi gereğinden kaynaklanıyordu. Bunlar arasında Reich'in Basın Şefi, Propaganda Bakanlığının Devlet Sekreteri ve Dışişleri Bakanlığı da bulunuyordu.

yoksunken, kesin etkinliğini herhangi bir anda konuşmayı bırakan ve öldürmeye başlayan insanların gücünden alır".⁵⁹

Propaganda, düşünceleri etkilemede ve tutumları yönlendirmede her tür siyasal iktidar için vazgeçilmezdir. Bunda amaç, iktidarın "genel iyiyi" ve "doğru düzeni" oluşturduğu fikrini vererek kendisini meşrulaştırmasıdır.

⁵⁹ SEVERİN, TANKARD, op.cit., s. 183.

II.BÖLÜM

II. BÖLÜM

ALMAN TARİHİNDE NASYONAL SOSYALİZM VE NASYONAL SOSYALİST İDEOLOJİ

Alman tarihinde oldukça derin izler bırakan nasyonal sosyalizm (NS), büyük kitleleri peşinden sürüklemiştir. Oysa 1918 yılında Prens Rudolf von Sebottendorff'un kurduğu ve Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'ne dönüşecek olan, Thule Cemiyeti, Münih'te kurulan sayısız Irkçı-Pancermen gruplardan sadece biriydi ve o yıllarda pek önemsenmemişti. Thule Cemiyeti, 1925 yılında Anton Drexler'e Alman İşçi Partisi'ni (DAP) kurdurtmuştur. Savaş sonrası Avusturya'dan gelen binlerce göçmen arasında yer alan Adolf Hitler'in siyasi kariyeri Thule Cemiyeti tarafından kurulan DAP'de başlamıştır. Hızlı bir yükselme gösteren Hitler, 1919 yılında girdiği partinin yıl sonunda propaganda başkanlığına getirilmiştir. Şubat 1920'de, Drexler tarafından kaleme alınan ve Hitler tarafından redaksiyonu yapılan yeni "25 Nokta" programının açıklandığı kongrede, partinin adı Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) olarak değiştirilmiştir. 1921'de Hitler, Drexler'i silerek NSDAP'nin başkanı olmuştur.

Weimar Cumhuriyeti'nin son günlerinde, 1933'de iktidarı eline geçiren ve 1939'da 2. Dünya Savaşı'nı başlatan nasyonal sosyalizm üzerine tartışmalar bilim adamlarını yıllarca meşgul etmiştir.¹

¹ Bu tartışmalar nasyonal sosyalizmin ne olduğundan, nasıl bu kadar yükselebildiğine ve halkı bu kadar nasıl derinden etkileyebildiğine kadar uzanmıştır. Temelde bilimadamları ve araştırmacılar NS'in faşizm, totalitarizm ya da başlı başına bir fenomen olup olmadığı üzerinde durmuşlardır. NS'i totalitarizm başlığı altına koymayı düşünenler özellikle 50'li yıllarda ağırlık kazanmıştır. Bunlar arasında Karl Dietrich Bracher önemli isimlerden biridir. Bu yaklaşımı benimseyenler NS-iktidar sisteminin bir tür totaliter diktatörlük olarak görülüp görülmeyeceğini sormuşlardır.

1960'lı yıllarda Ernst Nolte'nin katkıları ile faşizm tartışmaları başlamıştır. Bu dönemde faşizm teorisyenleri kendi içlerinde Marksist ve Marksist olmayan diye ikiye ayrılmıştır. Marksistler (1920'ler ve 30'larda), faşizmin burjuva-kapitalist iktidarın bir şekli ve son durağı olduğu görüşünü savunuyorlardı. Bu yaklaşıma göre siyaset doğrudan ekonomiye bağlıydı; faşist kitlesel hareketler kapitalist güdülemenin ürünüydü ve faşist önderler kapitalist iktidar sınıfının ajanlarıydı. Thalheimer, Bauer gibi teorisyenler ise faşizm yaklaşımlarını Bonapartizm'e bağladılar. Son yıllarda üçüncü Marksist faşizm teorilerine bir yenisi eklendi. Bu akımda Gramsci'nin (burjuva hegemonyası) ve Nicos Poulantzas'ın etkileri büyüktür. Faşizm analizi çerçevesinde Gramsci'nin çizdiği çerçeve şöyledir: siyasal bunalım, sınıf mücadelesi ve anayasal sistem. Poulantzas'ın belirttiği üzere, Gramsci için faşizm, "siyasal bunalımın genel çerçevesi içinde, siyasal bunalımın özel bir durum, hegemonya bunalımı ya da Sezarizm olgusuna götüren tehlikeli bir denge bunalımıyla" belirlenmektedir. Maria A. MACCIOCCHI, "Faşizmin Analizi", (çev. Cemal Süreyya), Panel Yayınları, İstanbul, 1979, s.37.

Marksist olmayan faşizm teorisyenleri arasında Benedetto Croce, Friedrich Meinecke, Gerhard Ritter ve Golo Mann yer alır. Bu düşünürler yaklaşımlarını Avrupa toplumunun ahlaki krizine bağlamışlardır. Wilhelm Reich ve Erich Fromm ise daha çok psikolojik ve toplumsal bağlamda faşizmi açıklamaya çalışmışlardır. Marksist olmayan ikinci büyük grup faşizmi modern topluma giden yolda yer alan seçeneklerden biri olarak görmüştür. Bu yaklaşım modernizasyon teorileri ile ilişkilidir ve Klaus Hildebrand ya da Barrington Moore gibi düşünürlerce desteklenmiştir. Hildebrand kendi yaklaşımını ek olarak "yapısal-işlevselci" diye nitelemiştir.

Nasyonal sosyalizmi incelerken bu hareketin bir modernite krizinin sonucu ve ifadesi olduğunu unutmamalıyız. NS, burjuva toplumunun bir ürünüdür. Aynı zamanda burjuva toplumuna karşı yapılmış organize kitle protestosudur.² Nasyonal sosyalizmi açıklamaya çalışırken onun bu iki yüzü hep hatırlanmalıdır.³

A.1. Dünya Savaşı Sonrası Almanya ve NSDAP'nin Yükselişi

Compiégne ormanında bir tren vagonu içinde imzalanan ateşkes anlaşması ile 1. Dünya Savaşı sona ermiştir. Bu savaş Almanlar açısından büyük bir yıkım olmuştur. İmzalanan anlaşmaya halkın büyük bir kısmı ile hükümetin bir kanadı itiraz etmiş, kendisine danışılan Mareşal Hindenburg "şerefli bir sonu yüz karası bir barışa" yeğleyeceğini ifade ederek ordu başkanlığından istifa etmiştir.

Yenilgi ile sona eren savaş Almanlar'ın 19. Yüzyıldan bu yana kurdukları "Büyük Almanya" düşlerinin bir anlamda gerçekleşmemesi, sona ermesiydi. Üstelik imzalanan anlaşma sonrası ordu, düzenli ve disiplinli bir şekilde ülkelerine geri dönünce, insanlarda savaşın cephede kaybedilmediği inancı uyandı.

1919 yılında, bir ihtilal ile Weimar Cumhuriyeti kuruldu. 31 Temmuz 1919 tarihinde Anayasa büyük bir çoğunlukla kabul edildi.⁴ Yeni Anayasa Bismarck'ın kurduğu devlet anlayışı yerine federatif ve cumhuriyete dayanan yeni bir devlet sistemi getiriyordu. Oysa ilk Alman Cumhuriyeti planlanmamış olduğundan kimse

Bu çerçevede yer alacak üçüncü grup Seymour Lipset'in "sosyolojik" yaklaşımıdır. Faşizm bu yaklaşımda orta sınıflarla ilişkilendirilmiştir. Önceleri liberal partileri destekleyen orta sınıf, ekonomik zorluklar nedeniyle büyük sermaye sahiplerini ve organize işçileri kendine tehdit olarak görmüş ve aşırı sağa yönelmişlerdir.

Nasyonal sosyalizmi başlı başına bir fenomen olarak alan yaklaşım/ lar, Alman NS ile İtalyan Faşizm'i arasındaki farklara değinmişler ve Hitler olgusunun vurgulanmadan nasyonal sosyalizmin açıklanamayacağını yazmışlardır.

(Ayrıntılı bilgi için bkz. Ian KERSHAW, "Der NS Staat", Rowah, Hamburg, 1988, s.43- 88; Franz NEUMANN (Herausgeber), "Handbuch Politischer Theorien und Ideologien", Rororo Verlag, Hamburg, s.467-506.

² Peter REICHEL, "Der Schöne Schein Des Dritten Reiches", Fischer, Frankfurt am Main, 1993, s.30.

³ Nasyonal sosyalizmin iki yüzü derken anlatılmak istenen NS'in burjuva toplumunun bir mirası olduğu ama aynı zamanda burjuva toplumuna yönelik yapılan modern karşıtı protestoyu da içerdiği. Araştırmacılar NS'in iki özelliğinden bahsederler. Bir yandan teknolojiye karşı gelme, hatta düşman olma ve modern öncesi topluma, yaşayışına ve geleneklerine yönelme; diğer yandan uçaklar, gemiler ve otomobiller yaparak teknolojiden faydalanma. Schönbaum "ikili bir ihtilal" diyerek, NS'in "sanayi toplumuna karşı savaşını... sanayi yöntemleriyle" yaptığını belirtmiştir. Henry A. Turner ise faşizmi "modernizm karşıtı ütopyik bir şekil" olarak açıklamıştır. NS'in, modern öncesi ulusal geleneklere bağlılık ile modern ekonomiyi, kitle kültürünü ve teknolojiyi birleştirme çabalarına Amerikalı tarihçi Jeffrey Herf "tepkisel modernite" demiştir. NS'in bu özelliğini (ya da çelişkisini) inceleyen Joachim Fest, Hitler'in "Kavgam" adlı eserinde modernizasyon sürecini insanın "cennetten ikinci kez kovulması" şeklinde ifade ettiğini yazmaktadır. Fest'e göre Hitler'in bu yaklaşımının altında yatan neden, Almanya'nın modernizasyon sürecini çok geç, hızlı ve radikal bir şekilde yaşamış olmasıdır. Bu süreçten, dünyanın yeni ve şiiersiz gerçekliğinden kaçmaya başlayanlar, aynı zamanda bu süreci doğuran koşullara da karşı geliyordu. Bunlar arasında Richard Wagner, Nietzsche, Thomas Mann, Oswald Spengler ve Adolf Hitler bulunuyordu. Joachim FEST, "Der Zerstörte Traum", Corso Bei Siedler, Berlin, 1993, s.46-56.

⁴ Anayasaya red oyu verenler aşırı sol ve aşırı sağ idi.

hazırlıklı değildi. Weimar Cumhuriyeti'nin ömrünün uzun olmamasının altında yatan nedenlerden biri de budur.

Yeni Almanya, monarşiyi yıkarak bir cumhuriyet kurmuştu. Ancak eski bürokratların, ordu komutanlarının ve sanayicilerin konumu ve siyasette ağırlıkları değişmemişti. En önemlisi sınıflar arası farklılıklar devam ediyordu. Yeni anayasa kabul edildikten hemen sonra ortada dolaşan iki söylenti siyasal iktidarı zorda bırakmıştır. Aslında bu söylentiler daha sonraları cumhuriyet karşıtı güçler tarafından propaganda malzemesi olarak kullanılmışlardır. Bu söylentilerden ilki "savaş suçlusu yalanı", ikincisi "sırtından bıçaklama efsanesi" idi.⁵ İnsanların bir kısmı Almanya'ya yüklenen savaş suçunu reddederken, diğer bir kısmı savaşın kaybedilmesinin nedenini yorgunluğa ve sabotaja bağlıyordu. Halkın büyük bir bölümü savaşın kaybedildiğine inanmıyordu. Geçen yüzyıl herkes tarafından desteklenen "güçlü ve büyük Almanya" düşleri 1. Dünya Savaşı'nda o kadar etkili olmuştu ki, savaşın kaybedilebileceği fikri kimsenin aklına bile gelmemişti. Almanya "dünyanın yönetimini ele geçirecek" sloganı ile milyonlarca insan coşku içinde savaşa gitmiş ve ölmüştü. Bilimadamları, yayıncılar ve hatta rahipler savaşı bir tür "dünya mahkemesi" olarak görüyor ve savaşın propagandasını bu yönde yapıyorlardı. Dağıtılan binlerce broşür ve bildiri de savaşın, "Alman varlığını içinde bulunduğu krizden" kurtaracağı yazılıydı. Almanya'nın görevi "yeni düzeni" ve "dünya kültürü"nü kurmak ve aşağı kültürleri yok etmektir.⁶ Yenilgi bu düşünceleri durdurdu ama bütünüyle yok edemedi. Kısa bir zaman sonra imzalanan Versailles Anlaşması bu düşüncelerin yeniden canlanmasında çok etkili olacaktır. Anlaşma imzalanmadan önce Almanya içinde radikal sağcılar "yenilginin nedeni ihtilaldir" diyerek Versailles'e karşı kampanyalar başlatmışlardır. Bu anlaşma, Adolf Hitler'in iktidara gelmesinde ve propagandasının destek görmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Versailles Anlaşması 28 Haziran 1919'da imzalandı. Almanlar'ın "Diktat" adını verdikleri 440 maddelik barışa göre Reich, topraklarının sekizde birini, nüfusunun ise %10'unu kaybetmiştir. Ayrıca deniz aşırı bütün sömürgeleri elinden alınmış, ordusuna kısıtlamalar getirilmiş ve savaş tazminatı ödemekle yükümlü kılınmıştır.⁷

⁵ Marlis STEINERT, "Hitler", C.H. Beck Verlag, München, 1991, s.103.

⁶ REICHEL, op.cit., s.71.

⁷ Borçları Almanlar'ın o dönemde ödemeleri oldukça güçtü. Versailles Anlaşması'nın bir çok maddesi Almanlar açısından gurur kırıcıydı. Sadece maddeler değil, anlaşmanın imzalanma şekli ve yeri de Almanlar'ı derinden sarsmıştı. "Dört Büyükler"den ABD, İngiltere, İtalya ve Fransa anlaşmayı dikte ettirmişlerdir. Anlaşmanın yeri, daha önce Bismarck'ın I.Wilhelm'i Alman Reich'inin Kayzer'i olarak ilan ettiği yer olan Versailles Sarayıydı. Amaç Almanlar'ı küçük düşürmektir. İngiliz Başbakanı Lord George'un anlaşmayı hafifletme teklifini özellikle Fransız Başbakanı Clemenceau geri çevirmiştir.

Fahir ARMAOĞLU, "Siyasi Tarih 1789-1960", Sevinç Matbaası, Ankara, 1964, s.463-464; Paul FRISCHAUER, "Wetgeschichte in Romanen", Band 4, Kochs Verlag, Berlin, s.467-468; Knauers Lexikon

Anlaşmanın en önemli maddesi 231. maddeydi. Bu maddeye göre savaşın tek suçlusu Almanya ve müttefikleridir. Versailles Anlaşması'na karşı olan halkı öfkeliendiren bir diğer olay ise, 1923 yılında Fransız ve Belçika birliklerinin Ruhr Bölgesine girmeleridir.

Görüldüğü üzere Weimar Cumhuriyeti kaygan bir zemin üzerine kurulmuştur. Kuruluşundan 1923 yılına kadar geçen süre, siyasi ve ekonomik güçlüklerle geçmiştir. Ekonomik güçlüğün nedeni savaş tazminatı ve ülke içindeki bozuk olan ekonomik dengelerdir. 1923 yılından sonra uygulanan politikalar ile ekonomide düzelmeler gerçekleşmiş ve Reich Mark'ı dengesini bulmuştur. Dışarıda ise yavaş yavaş Almanya'nın Avrupa'daki yeri belirlenmiştir. 1925 yılında Locarno Anlaşması imzalanmış, 1926 yılında Birleşmiş Milletler'e katılan Almanya aynı yıl Sovyetler Birliği ile Dostluk Anlaşmasını gerçekleştirmiştir. 1925 Ağustos ayında Fransız ve Belçikalı birlikler Ruhr Bölgesini boşaltmış, 1928 yılında da Almanya savaşı red anlaşmasını onaylamıştır. Birbirinin ardı sıra gelen Dawes ve Young planları Almanya'nın savaş tazminatını kademeli bir biçimde ödemesini sağlamıştır.⁸

Siyasal alanda görülen bu gelişmeler paralelinde ekonomik alanda da özellikle 1926 yılı, Almanlar açısından oldukça umut dolu geçmiştir. Yurt içinden ve yurt dışından gelen sermaye ekonomiyi rahatlatmıştır. Ancak ileride "Altın Yirmiler" olarak anılacak olan bu yıllar fazla uzun sürmemiştir.⁹

1926 yılında ekonomide görülen iyileşmeler gerçekte geçiciydi. Çünkü bu rahatlamalar yurt dışından alınan kısa vadeli ve yüksek faizli borçlar ile sağlanmıştı. Bunun olumsuz sonuçları 1927 yılından başlayarak görülmüştür. Birçok dükkan kapanmış, iflaslar ve işsizlik artmıştır. 1928/29 kışında işsizlik oranı %20'yi bulmuştu. 1929 Bunalımı böyle bir ortamda etkisini göstermiştir. Almanya, bütçede büyük açıklar verme ve borçlarını ödeyememe durumuna gelmiştir. NSDAP'nin yükselişi, ekonominin çöküşü ile aynı tarihtedir.

Günlük yaşamın zorluğundan bıkan insanlar, 1. Dünya Savaşı öncesi ekonomik ve siyasi ortamı arar hale gelmişlerdir. Üstelik Reich Ordusu bile kötü gidişatın nedeni olarak "sistemi" göstermeye başlamıştır.

A-Z, Droemersch Verlaganstalt, München, 1931, s.1820; Duden Lexikon A-Z, Dudenverlag, Mannheim, 1984, s. 740-741.

⁸ Claud DAVID, "Hitler ve Nazizm", Cep Üniversitesi, (çev. Hüseyin Boysan), İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 18.

⁹ "Altın Yirmiler", Weimar Cumhuriyeti'nde özellikle kültürel alanda görülen canlanma ve zenginlik ile insanların yaşam sevgisinin artmasını ifade ediyordu. Bütün dünyayı etkileyen 1929 ekonomi krizinden sonra "Altın Yirmiler" sona ermiştir. REICHEL, op.cit., s.37,63-65; ayrıca ayrıntılı bilgi için bakınız Walter BENJAMIN "Estetize Edilmiş Yaşam: Sanat'tan Savaş ve Siyasete Alman Faşizminin Kuramları, (Sunan: Ünsal Oskay), Der Yayınları,1995.

Weimar Cumhuriyeti, sözünü geçirebilecek, sınıflar arası denge kurabilecek ve kararlı adımlar atabilecek devlet adamı eksikliğini hissediyordu. Hatalarına rağmen Bismarck ve II. Wilhelm gibi güçlü siyasetçiler aranıyordu. Bu açığı giderebilecek tek adam Devlet Başkanı Hindenburg idi. Ancak 1847 yılında doğan Hindenburg çok yaşlıydı.¹⁰ İnsanların bu özlemini çok iyi anlayan Hitler, bu ihtiyaca cevap vermiş ve kısa sürede liderliği ele geçirmiştir.

Weimar Cumhuriyeti'nin uzun ömürlü olamamasının önemli bir diğer nedeni küçük partilere avantaj sağlayan seçim sisteminin yanı sıra, siyasal partilerin başarısızlığıdır. Cumhuriyetin belli başlı siyasi partileri şunlardı: İki sağ partiden ilki Milliyetçi Alman Halk Partisi (DNVP), ikincisi Alman Halk Partisi'ydi (DVP). Her ikisi de cumhuriyetten pek memnun olmayan büyük toprak sahiplerini, büyük burjuvaziyi, orta sınıfın küçük bir kısmını ve sanayi kesimini temsil ediyordu.¹¹

İşçilerin çoğu, çizgisi Marksist olmaktan çok, reformist olan Sosyal Demokrat Parti'ye (SPD) bağlıydı. Alman Demokrasi Partisi (DDP), SPD ile hükümeti oluşturuyordu. Komünist Alman Partisi (KPD) ise burjuva cumhuriyetini temelden reddediyordu. Siyasi partiler cumhuriyeti savunacak, koruyacak kadrolara ve görüşlere sahip değildi. Lider eksikliği, siyasi partilerin yetersizliği ve çok sayıda küçük partilere imkan tanıyan seçim sisteminin doğurduğu olumsuz koşullar içinden Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) yükselecektir.¹² Bu yapıdaki bir sistem totaliter partilerin ve karizmatik liderlerin yükselmesine imkan sağlamıştır.

Siyasal partilerin başarısızlığını gören ve kendilerini temsil edemeyeceğini düşünen orta sınıfın aşırı sağ partilere yönelmeleri, Hitler ve nasyonal sosyalizmin kitlesel desteğini bulması açısından kısaca incelenmelidir. Weimar Cumhuriyeti derin sınıf farklılıklarını miras almış, ancak bunları giderememiştir. Gelişmiş bir sanayisi olmasına rağmen, sosyal-ekonomik eşitsizliğin sürdüğü ve derin ideolojik bölünmelerin yaşandığı cumhuriyette işçi sınıfı partilerinin ya da inanç ve hedefler bakımından birbirinden çok farklı olan burjuva partilerinin, sağlam ve uzun süreli bir siyasal iktidarı parlamenter demokrasi aracılığıyla yürütmeleri oldukça güçlü. Toplumda, açıkça görünen bir eşitsizlik söz konusuydu. Yöneten, küçük ve zengin bir azınlığın karşısında milyonlarca işsiz ve fakir insan vardı.

¹⁰ STEINERT, op.cit., s.224.

¹¹ STEINERT, op.cit., s.224/225.

¹² Özellikle 1930-33 yılları arasında yapılan seçimler, NSDAP'nin diğer partilere göre daha organize olduğunu ve propaganda faaliyetlerinden çok daha akılcıca faydalandığını kanıtlamıştır. 1924 yılından sonra, yasa dışı yollarla iktidarı eline geçiremeyeceğini anlayan Hitler, sistem içinde kalarak iktidara gelmek için çabalamıştır. Bunun ilk yolu partiyi, diğer partileri örnek alarak organize etmek ve yoğun propaganda faaliyetlerinde bulunmaktır. 30'lu yıllar Hitler'in taktiğinin tuttuğunu göstermiştir.

Küçük burjuva ve burjuva orta sınıfı kendilerini büyük burjuva ve işçi sınıfı karşısında tehlikede görüyordu. Monarşinin yıkılışından sonra bu sınıflar hiçbir organizasyon gücüne sahip olmamıştır. Toplumsal durumunu yitirmek korkusu içinde bulunan küçük burjuvazi ve burjuva orta sınıfının kaygılarına Hitler'in nasyonal sosyalizmi cevap vermiştir.¹³

NSDAP, anti-kapitalist ve anti-sosyalist politikalarıyla bu sınıflara hitap etmiştir. Özellikle bu sınıflar "Kayzer" gibi güçlü ve otoriter bir kişinin varlığının eksikliğini duyuyor; siyaset, bilim ve kültür alanında "Yahudiliği ve Bolşevizm'i", "Amerikanlaşmayı", "Faiz Köleliğini" ve "Teknik ile Akılcılığı" protesto ediyorlardı. Reichel'in belirttiği üzere bu protestoların arkasında modern öncesi dünyanın ırkçı-romantik ütopyasına duyulan özlem vardı. Yeniden "Dünya Görevini" yerine getirecek "Büyük Cermen Ülkesi"ni istiyorlardı.

Reichel gibi Ernst Bloch da, küçük burjuvazinin, toplumdaki bunalımı diğer sınıflara göre farklı yaşadığını ve bu nedenle geçmiş ve geleceğe ilişkin mitolojik görüşlere sığındığını belirtmiştir.¹⁴

NSDAP'nin yükselişinde ve 1933 yılında iktidarı ele geçirmesinde birçok olgu rol oynamıştır. Ülkenin içinde bulunduğu kötü sosyal, ekonomik ve siyasal şartlar dışında şüphesiz Hitler'e sanayiciler ve ordu tarafından verilen desteğin de NS'in iktidara gelmesinde rolü oldukça büyüktür.

Nasyonal sosyalistlerin katıldıkları seçimlerde, yaptıkları toplantı ve gösterilerde, yürüttükleri yoğun propaganda faaliyetlerinde maddi açıdan zorluk çekmemelerini sağlayanların başında Alman sanayisi ve sanayicileri gelir. Basın tröstü sahibi ve Alman Milliyetçi Halk Partisi önderi olan Alfred Hugenberg, Hitler'in üst sınıflar ile ilişki kurmasına katkıda bulunurken, Mercedes firması Hitler'e ulaşım araçları sağlamıştır. Sanayiciler arasında özellikle genç Thyssen, Hitler'e çok bağlıydı ve bütün imkanlarıyla "Führer"i destekliyordu. Önemli bir diğer kişi Alman İşverenler Sendikası'nın Kuzeybatı Grupları'nın Genel Sekreteri Dr. Ludwig Grauert idi. Bu iki kişi Hitler'in sanayici toplantılarına davet edilmesi ve konuşma yapmasını sağlıyordu.

27 Ocak 1932 tarihinde Hitler, sanayiciler karşısında bir konuşma yapmıştır. Bu konuşma Hitler'in sanayicilere bakışının bir özeti gibidir. Hitler, verime dayalı özel ekonominin, insanların eşitliğini kabul eden demokrasi ile hiçbir şekilde birleştiremeyeceğini vurguladıktan sonra, ülkedeki Bolşevik tehlikesine değinip, partisinin Almanya'dan Bolşevik tehlikeyi söküp atacağını anlatmıştır. Konuşmasının sonunda ise silahlanmanın mutlaka gerçekleştirileceği, savaşının

¹³ MACCIOCCHI, op.cit., s. 52.

¹⁴ Ernst BLOCH, "Erbchaft Dieser Zeit", Suhrkamp Taschenbuch, Frankfurt am Main, 1985.

sadece komünistlere karşı değil, aynı zamanda sendikalara karşı da olduğunu ifade etmiştir.¹⁵

Sanayicilerin NSDAP'ye verdikleri desteğin boyutlarını anlamak için ünlü Krupp işletmelerinin sahibi ve o dönemde Sanayiciler Derneğinde büyük etkisi olan Gustav Krupp'un Mart 1933 tarihinde Hitler'e yolladığı telgrafa bakmak gerekir. Telgrafta Hitler'e ve hareketine verilen destek ifade edildikten sonra, "Seçimler ile sağlam bir iktidar kurulmuş oldu. Böylece geçmişte siyasal belirsizliğin yol açtığı olumsuz koşullar ortadan kaldırıldı... Ulusal yapılanmanın en önemli ve vazgeçilmez faktörü olan Alman sanayisi, yeni görevinde Reich Hükümeti'ne her türlü yardımı yapmaya hazırdır" denilmektedir.¹⁶

Anlaşıldığı üzere Alman sanayiciler için sürekli ve güçlü bir siyasal iktidar vazgeçilmezdi. Hele bu iktidar ülkede Yahudi ve komünist işletme ve organizasyonların yanısıra bir de sendikaları yok edecek ve silahlanmayı başlatacak özelliklere sahipse, sistemin değişmesi önemli değildi. Sanayicilerin NSDAP'ye verdikleri desteğin arkasında yatan bir diğer neden savaş tazminatı borçlarının kendilerinde yarattığı sıkıntılar ve kaldırılacağı yönünde verilen vaatlerdi.

Sanayiciler dışında NSDAP, ordunun desteğine ihtiyaç duyuyordu. 1923 yılında gerçekleşen "Birazane Darbesi"nin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra, Hitler ordunun önemini kavramıştı. Çünkü devlete sadık bir ordu, nasyonal sosyalist hareketin önünde engel oluşturacağından ordunun içten kazanılması yoluna gidildi.

Prusya ordu geleneğine bağlı yaşlı askerlerin küçümsemesine rağmen nasyonal sosyalizm, genç subaylar arasında yayılmıştı. Hitler ordu içinde hem destek arıyor, hem de askerleri hareketinin meşruluğuna inandırmaya çalışıyordu.¹⁷

1929 yılının Mart ayında Hitler, nasyonal sosyalizm ve ordu arasındaki ilişkilere değinen bir konuşma yapmıştır: "İnsanlar yaşamak istiyorsa, başkalarını öldürmek zorundadır... Gerçekte savaş ve barış arasında hiçbir fark yoktur". Ardından Marksist ve Yahudilere karşı düşmanca tutumuna değindikten sonra vaatler vererek orduyu kazanmaya çalışmıştır: "Bugün sol, subayların siyasi olmayan tutumu nedeniyle kazanırsa o takdirde şunu yazabilirsiniz: Alman Reich Ordusu'nun sonu geldi! Diğer taraftan bizim hareketimiz kazanırsa, gece ve gündüz çalışarak, barış anlaşmasının yasakladığı düzenleri yeniden oluşturacağımıza açık ve özgür bir şekilde söz veriyoruz".¹⁸

¹⁵ Erich EYCK, "Geschichte Der Weimarer Republik", Eugen Rentsch Verlag, Erlenbach, 1962, s. 442-443.

¹⁶ Reinhard KUEHNL, "Der Faschismus in Quellen und Dokumenten", Pahl-Rugenstein, Köln, 1975, s.203-204.

¹⁷ Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 3 (1920-1945), İletişim Yayınları, İstanbul, s.805.

¹⁸ EYCK, op.cit., s.356-357.

Nasyonal sosyalizm bu koşullar altında iktidara gelir gelmez anayasal kurumlar ile siyasal organizasyonları dağıttı. Hitler muhalefet yıllarında, iktidarı ellerine geçince toplumsal ve ulusal sorunları çözecekleri güvencesini vermişti.

Toplumsal sorun, Weimar zamanından beri süre gelen sınıf farklılıkları ve çatışmalarıydı. Bu sorunun çözümü ile sınıflı toplum yok edilecek, en azından unutturulacak veya basitçe görünmez kılınacaktı. Bunun için sınıflar, başta organize işçi örgütleri olmak üzere şiddetle bastırıldı ve "halk topluluğu" modeli geliştirildi. Devletin sayısız sosyal faaliyetleri, popüler toplantılar ve kitlelere eğlence aşıl原因 bir kültür anlayışı, Alman toplumuna sözde sosyalist çizgiler verdi. Diğer konu ulusal sorundu. Ulusal sorun, Versailles Anlaşması'nın doğurduğu olumsuz koşulları gidermekti. Çözüm Führer'in kişiliğinde görüldü. Siyasal iktidarın gücünün birçok dekorasyon ve mizansen ile vurgulanması kitlelerde yeni, birlik içinde ve Büyük Almanya düşünüyü canlandırdı.

1933 yılında Hitler iktidara geldi. 30 Haziran 1934 tarihinde Hindenburg öldü. Hindenburg'un ölümü ile mutlak iktidar yolunda tek engel ortadan kalktı. 2 Ağustos'ta çıkarılan bir yasa ile ölen Cumhurbaşkanı'nın tüm görev ve yetkileri, ülkeyi 5 yıl sonra savaşa götürecektir olan Reich Başbakanı'na aktarıldı.

B. Nasyonal Sosyalist İdeoloji

Belli bir sistematığı olmamasına rağmen nasyonal sosyalizm içsel olarak mantıklıdır. Bu harekette dönemin krizini belirleyen eğilimler bir araya

Ekonomi, siyaset ve ordu üçgeni arasındaki çıkar ilişkileri özellikle 1930 tarihinden sonra iyice belirginleşmiştir. 1936 yılından sonra bu çıkar üçgenine dördüncü bir grup katılmıştır: Alman Gizli Polis Örgütü SS/SD Gestapo.

1933 tarihinden itibaren Nazi, ordu ve ekonomi (sanayi ve büyük toprak sahipleri) bloğu arasında görülen çıkar birliğinin özellikleri şöyledir: Nasyonal sosyalistler ile ordu arasında yapılan ittifak, NS'lere özellikle Almanya içinde alınan radikal kararlar için serbestlik sağlamıştı. İttifak gereği ordu, devlet içindeki en önemli kurumlara sahip olmuş ve geniş çaplı bir silahlanma programının uygulanması yönünde güvence almıştı. Nazi-ordu ilişkisinde Naziler, 1936 yılından sonra ağırlık kazanmıştır.

Alman ordularının Avusturya ve Çekoslovakya'ya girmesinde ekonomik ve stratejik nedenler vardır. Alman firmaları bu yayılmadan oldukça faydalanmışlardır. İç ve dış politikada ekonomik, ideolojik ve stratejik çıkarlar hep el ele gitmiştir.

30'lu yıllardan itibaren artan silahlanma ekonomide sorunlar yaratmıştır. Döviz, işçi ve hammadde eksikliği hissedilmeye başlanmıştır. 1937 yılında ordu önünde konuşan Hitler'in vurguladığı üzere tek çözüm "yayıma ve genişleme" idi. Polonya ile başlayan Alman seferleri bu çerçevede düşünülmelidir. Savaş boyunca da ekonomik, ideolojik ve askeri faktörler içiçe geçmiştir.

NSDAP, savaşı ordusuz kazanamayacağını biliyordu. Ordu da parti olmadan halkın denetim altında tutulamayacağını anlamıştı. Her ikisi yayılma çıkarları için (benzer hedefleri olan) sanayiye muhtaçtı. Son olarak devlet bürokrasisininin "teknik akılcılığı" olmasaydı sistem işleyemezdi. REICHEL, op.cit., s.80.

1941 yılında Sovyetler'e yapılan saldırı sadece ideolojik bir nefret değildi. Saldırının arkasında ekonomik ve stratejik nedenler vardı. KERSHAW, op.cit., s.104.

getirilmiştir. Hitler, nasyonal sosyalizmin (NS) sürekli olacak hedeflerini göstermiş ve bu hedeflere ulaştıracak yol ve yöntemleri belirlemiştir. Hitler'in programı kitleleri yanına çekebilecek, farklı fikir ve özelemleri içinde barındırıyordu. Radikal, evrensel bir anti-semitizm, bununla bağlantılı olarak "yüce ulus" ve giderek nüfusu artan halkı için "yaşam alanı" şartları nasyonal sosyalist ideolojinin çekirdeğini oluşturur.¹⁹

Ahmet Taner Kışlalı'ya göre faşist ve nasyonal sosyalist düşüncenin temel kaynakları Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche, Pareto ve Werner Sombart' dır.

Schopenhauer'e göre insanoğlu, sonsuza kadar sefil kalacaktır. İnsanlığın acılarını hafifletmek olanaksızdır. İnsan bencil yaratılmıştır ve siyasal eylemle de bir sonuç elde edilemez. Schopenhauer, insanların mantıklarıyla değil iradeleriyle yönetildiğini belirtmektedir. Aklın iradeyi asla kontrol edemeyeceği şeklinde ifade edilen bu görüş kötümser bir bakış açısına sahiptir. Ona göre yalnızca dehalar ve büyük sanatçılar iradenin egemenliğinden kurtulup, doğruya ulaşabilirler. Diğer faniler için vasatlık bir kaderdir.²⁰ Schopenhauer gibi, Kierkegaard da aynı "umutsuzluk felsefesini" paylaşmaktadır. Buna karşı önerdiği çözüm "Hıristiyan inancına" yeniden dönmek, mantıktan ziyade inanca güvenmektir.

İtalya ve Almanya'daki rejimleri en çok etkileyen düşünür ise Nietzsche'dir. Descartes'dan Kant'a ve Hegel'e kadar uzanan, insan aklına ve insanın bilinçli eyleminin koşulları değiştirebileceğine inanan bir felsefe çizgisine karşı tepkinin başında yer alan Nietzsche'ye göre insanlık bir çöküş dönemindedir. Ancak en yetenekli insanlar gerçek insancıl yaşama yükselebilirler. Öyleyse büyük çoğunluğun bu küçük, seçkin kesim için çalışması ve ona boyun eğmesi zorunludur. Nietzsche, üstün bir insan ve bu üstün insanın biyolojik bir ayıklanma ile hazırlanabileceğinden söz ediyordu. Hayalindeki bu üstün insan, ince ve uyanık bir zekanın birleşmesinden meydana gelmekte ve zekasını kokuşmuş bir uygarlığın yıkılması için kullanmaktaydı.²¹ Üstün ırk, aşağı türlere zarar verebilir ve bu yaşamın kendisi gibi haklı bir şeydir. Nietzsche'ye göre insanlar gibi halklar da iki ayrı doğada yaratılmışlardır: Üstün olanlar ve aşağı olanlar. Onlar arasında da üstün olanların hükmetmesi gerekmektedir. Güçlü insanlar yani üstün ırk neyi söylüyorsa doğru odur. Onların egemenliği için elverişli olan, diğerlerine kabul ettirmek zorunda olduklarıdır. Başlangıçta ırkçılığa karşı olan ve Yahudi karşıtlarını kınayan Nietzsche, son dönemlerde yazdıkları ile Hitler'in düşünce kaynaklarından biri haline gelmiştir.

¹⁹ Brokhaus Enzyklopaedie in 20 Bänden, 13.Band,1971, s.226.

²⁰ Jorge LARRAIN, "İdeoloji ve Kültürel Kimlik", (çev. Neşe Nur Domaniç), Sarmal Yayınevi, İstanbul, s.57-59.

²¹ DAVID, op.cit., s.59.

Faşist ve nasyonal sosyalist düşüncenin diğer bir önemli kaynağı Pareto'dur. İtalyan düşünürüne göre, insanların mantık dışı eylemleri mantıklı eylemlerine göre çok daha fazla ve çok daha önemlidir. Sermaye sahipleri ile emekçiler arasındaki kavgayı durdurup topluma barış getirebilecek olan güçlü rejim teknik adamların diktatörlüğüdür.

Pareto'nun geliştirdiği kuramda toplum heterojen bir karektere sahiptir. Toplumsal denge açısından bakıldığında iki ana sınıf birbirinden mutlaka ayrılmalıdır. Bir yanda seçkinler bulunmaktadır. Seçkinler, "kendi faaliyet alanlarında en yüksek göstergelere sahip insanlar sınıfı" dır. Seçkinler denilen bu sınıf, kendi içinde yöneten ve yönetimde olmayanlar diye ikiye ayrılmıştır. Diğer sınıf, alt tabakada bulunan ve faaliyetlerinden düşük puan alan bireylerin oluşturduğu seçkin olmayanlardır. Pareto geliştirdiği yaklaşımda, yönetimlerin çoğunun kendi iktidarlarını sürdürmek için zor kullanabileceklerini ama bunu gizleyerek (örneğin iktidarların mantığına, evrensel oy hakkına veya bu tür bir demokratik yola dayandığını öne sürerek) yapmaları gerektiğini yazmıştır.²²

İtalyan düşünürüne göre sınıf çatışmaları devrim yaratabilir. Ancak devrim, kitleleri eskisi kadar ezen yeni bir seçkin tabakayı iktidara ulaştırmaktan başka bir işe yaramaz.²³

Faşist düşünürler işçi sınıfından olduğu kadar büyük sermayeden de hoşlanmazlar. Faşist düşüncenin önemli kaynaklarından biri olarak gösterilen Werner Sombart, kapitalizm ile sosyalizm arasında büyük farklar olmadığını savunmaktadır. Sombart'a göre, gelecekte ne kapitalist ne de sosyalist olan bireysel üretimin, küçük girişimlerin, el sanatlarının, köylü ekonomisinin varlığını koruyacağı sistemler yaşayacaktır.

Nasyonal sosyalistlerin ya da Hitler'in ileri sürdüğü çoğu düşünceler ve görüşler yeni değildi. Hitler, bunları bir araya toplamış, kendi yaklaşımında eritmiş ve geniş kitlelerin ihtiyacını karşılayabilecek şekilde hazır hale getirmiştir. 19. Yüzyıl Almanyası'ndan Hitler'e miras kalan ve nasyonal sosyalist ideolojinin çekirdeğini oluşturan fikirlerin sahipleri, değişik kesimlerden gelen insanlardı. Milliyetçilik ya da Pancermanizm, 18. Yüzyılın sonundan itibaren gelişmiştir. Bu yıllar ile birlikte ulusun kişiliği üzerine vurgular artmış ve ulusal erdemler yüceltmeye başlanmıştır. Konumuzla ilgili olarak önümüze çıkan ilk düşünür Fichte'dir. Fichte, "Alman Ulusu'na Söylevler" ile Alman milliyetçiliğin ilk bildirisini hazırlamıştır.²⁴

²² LARRAIN, op.cit., s.78.

²³ Ahmet Taner KİŞLALI, "Siyasal Çatışma ve Uzlaşma", İmge Kitabevi, Ankara, 1995, s.108.

²⁴ Milliyetçiliğin ekonomi alanına yansımaları da aynı dönemdedir. Fichte, "Kapalı Ticaret Devleti"nde bir ulusun milli bağımsızlığa ancak ekonomik olarak kendine yeterli olduğunda kavuşacağını

1848 yılında Fichte'yi örnek alan Jacop Grimm, Almanca konuşan tüm halkların bir araya toplanmasını, yabancı ülkelerdeki Almanlar'ın desteklenmesi gerektiğini ve oralara yerleşmelerinin geleceğin sömürgelerine doğru atılmış adımlar olduğunu ifade etmiştir.²⁵ Tarihçi Heinrich von Treitschke ile milliyetçilik, yerini yayılcılığa (emperyalizme) bırakmıştır. 1890'dan itibaren ise Pancermanizm resmi bir doktrin haline gelmiştir. Bu yıllarda kurulan sayısız dernek ve birlikler Alsace-Lorraine'i, Macaristan'ı, Slovakya'yı, Polonya'yı ve Hollanda'yı Alman sınırları içinde görüyordu.

1914 Eylül'ünde, Başbakan Bethmann Hollweg, programında, Almanya'nın Orta Avrupa'da önderliğini talep etmiş ve Orta Afrika'da sömürge istemiştir.

1. Dünya Savaşı yıllarında yaşam alanı teorisyenleri Doğu ve Batı Avrupa'da, Alman çiftçileri yerleştirmek amacıyla toprak istemişlerdir. Rusya, Büyük Petro zamanındaki sınırlara çekilmeliydi. Baltık ülkelerinin tamamı, Rusya ile Polonya'nın bir kısmı Almanya'ya katılmalı, Polonya Alman denetiminde ayrı bir ülke olmalıydı. Halkın büyük bir bölümü yeni kurulacak Polonya'ya götürülecek, Yahudiler ise kendi ülkelerini Rusya veya Osmanlı'dan elde edilecek toprak parçası üzerinde kurabilecekti.

Savaşta alınan yenilgi, yaşam alanı ve yayılcılık gibi fikirleri yok edememiş, Hitler ile yeniden güçlü bir şekilde bu fikirler gündeme gelmiştir.

Nasyonal sosyalizmin çekirdeğini oluşturan öğretilerden biri olan anti-semitizm Hitler'in buluşu değildi. Alman düşüncesinde 18. Yüzyılın ortalarından itibaren temsil ediliyordu. O yıllarda Achim von Arnim ve Von der Marwitz, "Yahudi, Fransız ve darkafalıların" alınmadığı bir "Hıristiyan Cermen Cemiyeti" kurmuşlardı. Yahudi kavramı 18. Yüzyılda ırkçı sayılmazdı. Yahudiler Almanya içinde yaşayan, yabancı bir ruh taşıyan unsurlar olarak görülüyor ve devlet içinde devlet oluşturdukları düşüncesiyle eleştiriliyorlardı.

19. Yüzyılda gelişen Alman ideolojisi, ulusal bir kimliğin özlemi arayışını ifade ediyordu. Bu ideoloji tutucuydu ve yabancı yaşamlar ile yabancı düşüncelere kapalıydı. Ulus artık sadece manevi özellikler taşımıyordu. Kanıtlarını biyoloji gibi

söylemiştir. Tüm ekonomi plana bağlanmalı ve devletin izni olmadan kimse mesleğini yerine getirmemeliydi. Bir ulusun kendi kendine yeterli olması milletin yabancılar ile ilişkiye girmesini de engelleyecektir. DAVID, op.cit., s.55.

²⁵ Bu kavramlar hakkında yazı yazarken Alman Devleti'nin kendi birliğini ancak 1871 yılında kurabilmiş olduğunu unutmamalıyız. Geç kurulan bir birlik, uluslaşmayı, sanayileşmeyi ve hatta demokratikleşmeyi de geç başarmıştı. Üstelik Alman Devleti'nin kuruluşu oldukça sancılı olmuştu. Bir kere yeni kurulan devlet bir çok Alman'ı sınırları dışında bırakmak zorunda kalmıştı. Kurulan birlik tek ve bütün bir devlet olmaktan uzaktı. Çünkü bir eyaletler (devletler) birliği idi ve her birine geniş haklar tanınmıştı. Yapısal bir parçalanma vardı ve ekonomik alandaki eşitsizlik bu parçalanmayı daha çok derinleştirmişti. 1873 yılından itibaren başlayan iç çekişmeler, siyaset alanında liberalleri zayıflatırken, muhafazakarları güçlendirmiştir. Kısacası Almanya'da ırkçılık ve yayılcılık gibi fikirlerin tarihine bakarken bu çerçeveye içinde düşünmemiz faydalı olacaktır.

bilim kollarından alan bir takım özelliklerle tanımlanıyordu. Yeni tanımlama çabası Darwinizm'in ("Türlerin Kökeni") bir sonucu sayılabildi.²⁶ Bu yüzyılda Yahudi denince akla, sermaye kapitalizminin iktidar olma isteğini temsil eden ve kendi toprakları üzerinde yaşayamayan insanlar geliyordu. Alman ırkçılığını derinden etkileyen düşünür Gabineau'dur. Düşünürün "İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine Deneme" adlı eseri, ırklar arasında bir hiyerarşinin bulunduğunu ve ayrı ırkların çiftleşmesinin milleti zayıflatacağını ve kirleteceğini belirtmekteydi.

19. Yüzyılda Almanya'da görülmeye başlanan anti-semitizm ülkede yaşanan üç kriz ile yaratılmıştır. 1878/79 yılındaki ilk kriz, korumacılığa geri dönüşü isteyen büyük toprak sahipleri ile sanayiciler arasındaki ittifaktan doğmuştur. Bu dönemde Heinrich von Treitschke Yahudiler'i Almanya'nın şansızlığı olarak nitelendirmiştir. Filozof Eugen Dühring 1881 yılında "İrk, Gelenek ve Kültür olarak Yahudi Sorunu" adlı bir kitap yayınlamıştır. Kriz yılında sayısız Yahudi karşıtı dernekler kurulmuştur. 1890 krizinde işçi ve çiftçi örgütlerinin, liberalizmi ve sosyalizmi, Yahudi karşıtı sloganlar ile protesto ettiklerini görüyoruz. Bu örgütler, liberalizmi ve sosyalizmi Yahudiler ile ilişkili görmekteydiler. Paul de Lagarde ve Julius Langbehn adlı yazarlar ulusçuluk ve anti-semitik fikirleri ile bu yıllarda geniş yankı uyandırmışlardır. Tüm Almanlar'ın anavatan ile birleşmesini ve bu birleşmeyi gerçekleştirecek bir "Führer" in varlığını istiyorlardı. Aynı konuda ileride Hitler ile yakın ilişki kuracak olan Houston Stewart Chamberlain, Oswald Spengler ve Theodor Fritsch'de yazıyordu.

1. Dünya Savaşı'nda gerçekleşen bir olay üçüncü krizin nedenidir. 1916 yılında Alman Savaş Bakanlığı Yahudi nüfusunun sayılmasını istemişti. Bakanlık, cephedeki Yahudiler'in savaştan kaçtıklarını, cephe gerisinde bulunan Yahudiler'in ise bu savaştan servet edindiklerini söylüyordu. Böylece ilk kez bir resmi kurum Yahudi karşıtı düşüncelerini dile getiriyordu.²⁷

Nasyonal sosyalist ideolojiye geçmeden önce 19. Yüzyıl Alman düşünürlerin devlet kuramlarına bakıldığında, gelişen milliyetçilik ile beraber, devletin gücünü ve yetkilerini genişletmesi yönünde istekler olduğu görülür. Fichte, amaçların gerçekleşmesi için tiranın varlığını bile kabul ediyordu. David'in aktardığı üzere 19. Yüzyılda milliyetçi içe kapanma ve kendi kendine yeterlilik projeleri bireysel yararın karşısına devlet yararının çıkmasına ve devletin bir kurtuluş aracı olarak görülmesine neden oldu. Fichte ve Hegel benzeri düşünürlere göre, ulusal devletin kurulmasından sonra vatandaşlar kendilerini tümüyle devlete adanmalı, özel

²⁶ DAVID, op.cit., s.53.

²⁷ STEINERT, op. cit., s.75.

hayatlarını hatta inançlarını bile terk etmeliydiler.²⁸ 19. Yüzyılın bu düşünceleri Wilhelm Almanyası'nda derin izler bırakmıştı. Bunda o yıllarda çıkan ve anti-semitik, ırkçı ve yayılcı düşünceleri yayan siyasetçilerin, yüksek okul hocalarının ve yazarların katkıları büyüktür. Çıkan sayısız kitap ve broşür bu düşüncelerin kök salmasına yardımcı olmuştur. Savaşın yenilgi ile bitmesi, ihtilal sonucu cumhuriyetin kurulması bile bu düşünceleri silememiştir.

1.Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin Programı ve İdeolojisi

Nasyonal sosyalist hareketin çok sayıda programı yoktur. Bu düşünceye hayat veren "25 Nokta" isimli program ilk kez 25 Şubat 1920'de gündeme gelmiştir. Bu program dışında nasyonal sosyalist hareketi asıl yönlendiren, parti ideolojisinin çerçevesini çizen, en önemli eser, Adolf Hitler'in "Kavgam" adlı çalışması ve biraz da Alfred Rosenberg'in "20. Yüzyılın Mitosu" adlı kitabıdır. Hitler, "25 Nokta" programının yetersiz olduğunun farkında idi. Bu program kitleler için sadece yönlendirme görevini yerine getiriyordu. Daha yeni ve ayrıntılı bir programa ihtiyaç duyuluyordu. Dolayısıyla, Hitler'in, başarısız darbe girişiminden sonra tutuklanması ve Landsberg Şatosu'na hapsedilmesi ona bu fırsatı vermiştir. Hapishanede yazdığı Kavgam'ın ilk bölümü 1925 yılında, ikincisi ise 1927 yılında yayınlanmıştır.

Anton Drexler tarafından geliştirilen ve Nasyonal Sosyalist Parti'nin programı niteliğinde olan "25 Nokta" şöyle özetlenebilir: Ulusal düzeyde ırkçılık, Alman kanı taşıyanlarla, Alman kanı taşımayanlar arasında ayırım yapılacaktır; yalnızca Alman kanı taşıyanlar yurttaş sayılacak ve kamu hizmetlerine kabul edilecektir (madde 4, 6 ve 8). Yurttaş olmayanlar (başta Yahudiler) Almanyada ancak konuk olarak bulunabilir ve ülke tüm halkı doyuramazsa, yurttaş olmayanlar Reich'dan kovulmalıdır (madde 6 ve 7). Bu amaçla ana ve çocuğun korunması ön görülmekte ve fiziki eğitim zorunlu olmaktadır (madde 21).

Tüm eğitim sistemi değiştirilecektir (madde 20). Gerçek bir Alman basını kurulacak, bunun için Alman olmayanların Alman yurttaşlarının gazetelerine mali yardım yapmaları yasaklanacak ve Alman olmayan gazetelerin dağıtımı sıkı bir denetime alınacaktır (madde 23). Roma hukuku yerine Alman hukuku geliştirilecek (madde 19), yeni bir ordu kurulacaktır (madde 22). Madde 24, devlet yaşamını tehlikeye düşürmedikleri ya da Alman ırkının manevi değerlerine saldırmadıkları sürece dini inançların serbest olacağını belirtmektedir.

²⁸ DAVID, op.cit., s.57.

Dış politika alanında yer alan maddeler Versailles Anlaşması'nın sınırlarını aşmak üzerine kurulmuştur. Madde 1, tüm Almanlar'ın büyük bir Alman Devleti'nde toplanacağını yazmaktadır. Partinin yayılcı tutumuna ilişkin olan bu maddeyi Alman Halkı'nın diğer uluslarla eşit haklara sahip olmasını isteyen 2. madde takip etmektedir. 3. madde, Alman Halkı'nı beslemek ve fazla nüfusu yerleştirmek için sömürge ve toprak talep etmektedir.

Sosyal ve ekonomik açıdan bütün yurttaşlar aynı haklara ve ödevlere sahiptir (madde 9). Her yurttaşın görevi bedence veya kafaca çalışmaktır (madde 10). Bir orta sınıf yaratılacak ve korunacaktır (madde 16). Kapitalizme olduğu kadar Marksizm'e de karşı olunacaktır. Bunun için büyük mağazalar kurulmayacak, mevcutları küçük esnafa kiralanacaktır (madde 16). Madde 10 faiz köleliğinin kaldırılması talep edilmektedir. Ulusal gereksinmelere uygun bir toprak reformu yapılacak ve toprak vergisi kaldırılacaktır (madde 17). Bütün tröstlerin malı ulusallaştırılacak (madde 13) ve büyük işletmelerin kârlarına katılım istenmektedir (madde 14).

Nasyonal sosyalizmin ilk geliştirdiği programın ırkçı, anti-kapitalist, Anti-Marksist ve yayılcılık yönünde maddeler taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu program ile özellikle Versailles Anlaşması'nın doğurduğu olumsuz koşulların düzeltilmesi istenmiştir.²⁹

Nasyonal sosyalist ideolojinin anlaşılabilmesi için, bu ideolojinin gelişiminde büyük katkısı olan Hitler'e ve onun görüşlerine bakmak gerekir. Hitler, sadece kişiliği ile değil, eserleriyle ve konuşmalarıyla da NS hareketin ve bu hareketin ideolojisinin en önemli kuramcısı olmuştur. Ancak Hitler'in düşünceleri (temelde olmasa bile) zaman içinde, olayların gelişimi doğrultusunda bazı değişikliklere uğramıştır. Führer, çoğu kez verdiği sözleri yerine getirmemiş, bir gün eleştirdiğini ertesi gün övmüştür.

2. Hitler'in İhtilal Anlayışı

Hitler ve dolayısıyla nasyonal sosyalistler için 1789 Fransız İhtilali oldukça anlamlıydı. Ancak anlamını kabul etmekle beraber, ihtilalin yaydığı özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi temalar reddediliyordu. Bu kavramlar Hitler'in gözünde çelişkiliydi. Çünkü ona göre eşitlik ancak şiddet ile gerçekleştirilebilirdi. Bu ise

²⁹ Bu konuda bakınız: Ayferi GÖZE, "Siyasal Düşünceler ve Yönetimler", Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1989, s.336-337; Roger BOURDERON, "Faşizm: İdeoloji ve Uygulamalar", (çev. Kenan Somer), Onur Yayınları, Ankara, 1989, s.204-208; Kemal TÜRKOĞLU, "Die Ideologie Der Zeitgenössischen Regime", Imprimerie Franco, Neuchatel, 1942, s.53-57.

özgürlüğün sonu demektir. Kardeşliğin en az olduğu zaman, bu kavramın doğduğu ihtilal dönemidir. İnsan haklarına gelince hepsi tamamıyla gereksizdir.

Hitler'in Yahudi karşıtı inancı, onu ileride 1789 İhtilali'ni Yahudilerin gerçekleştirdiğini söyleyecek kadar ileri götürmüştür. Hitler'in düşüncesine göre, Yahudiler, soyluları ve burjuvaziyi birbirine düşürüp iktidarı ellerine geçirmek istiyorlardı. Başarısızlıklarının sebebi kendi beceriksizlikleriydi. Aynı düşünceler 1917 Rus İhtilali ve 1918/19 Alman İhtilali için de geçerliydi. Hitler'e göre her birinin arkasında Yahudiler vardı.

Fransız İhtilali'ni kabul etmeyen Hitler, Anti-Marksist görüşü doğrultusunda Rus İhtilali'ne de karşı çıkmıştır. Ekim Devrimi'ne karşı çıkmasının nedeni, bu devrimin NS'in üç temel prensibine uymamasıdır. Bu prensipler "ırk", "kişilik" ve "sürekli savaştır". Buna rağmen Hitler, Rus İhtilali'nden çok şeyler öğrendiğini belirtmektedir: "Marksizmden çok şeyler öğrendim. Bunu açıkça söylüyorum. Ama bu sıkıcı toplum öğretisi ve materyalist tarih düşüncesi değildi. Yöntemlerinden çok şeyler öğrendim... Bütün NS bunun içindedir... İşçi örgütleri, kitle marşları, propaganda yazıları... siyasal savaşın tüm bu yeni yöntemleri Marksistler'e kadar geri gitmektedir..."³⁰

İtalya'daki "Faşist İhtilal" hakkındaki düşünceleri zamanla değişmiştir. Önceleri ihtilali kışkırtan Hitler, Mussolini'yi kutlamış ve Almanya'da da bu olayın örnek alınmasını istemişti. Ona göre Almanya Faşist İtalya ile birleşmeliydi. Bir yıl sonra, 14 Ekim 1923 yılında ise faşist ve NS hareketleri arasındaki benzerliği ve ayrımları vurgulamış, NS'lerin milliyetçi duygularını ön plana çıkarmıştır. 1937 İtalya ziyaretinden sonra Faşist İhtilal'e yönelik eleştirileri artmış ve savaş yılları boyunca da sürmüştür. Temel eleştiri noktası seçkinlerin, yani Kral, generaller ve Kilisenin, İtalyan sistemine çok karıştığı yönündeydi. Hitler'e göre gerçekte İtalya totaliter bir devlet değildi. Ancak yarı faşistti.

3. Sosyalizm

Sosyalizm, Führer'e göre Marksizm ve Bolşevizm'den farklıydı. Hitler, Marksistler ve Bolşevikler arasına sosyal demokratları ve komünistleri de katıyordu. Hatta bazen parlamenter sisteme, demokrasiye ve uluslararasılığa inanıp, ırkçılığı reddettikleri için burjuva partilerini bile Marksist olarak nitelendiren Hitler, Kavgam'da bu konu ile ilgili olarak: "Burjuva partilerinin bütün başarıları değer taşıyamıyordu. Bunun sebebi, bütün seçim başarılarına rağmen Marksist dalganın büyümesine engel olamadıklarından dolayı değil, kendi içlerinde

³⁰ STEINERT, op.cit., s.180-181.

bozuk tohumlar bulundurmalarından kaynaklanıyordu. Burjuvalar farkına varmadan Marksist düşünceler ile kirletilmişlerdir", demiştir.³¹

Marksistler'e karşı ileri sürülen savların nedeni, Marksizm'in "sürekli mücadele" yerine "pasifizmi", "ırk" yerine "uluslararasılığı" ve "kişi" yerine "demokrasiyi" kabul etmesidir.

Hitler'in sosyalizmden neler anladığı, Amerikalı gazeteci George S. Viereck ile 1923 yılında yaptığı görüşmeden anlaşılmaktadır. Hitler'e göre sosyalizm orta refahın bilimi anlamına geliyordu ve bunun komünizm ve Marksizm ile hiçbir ilişkisi yoktu. Sosyalizmin kavramları komünistlerce ve Marksistlerce çalınmıştı. Ülkenin ataları, geçmişte herkesin ortak refahı için çalışmış ve ilgilenmişlerdi. Bir Yahudi icadı olan Marksizm'in kendini sosyalist olarak göstermeye hakkı yoktu. Nasyonal sosyalist sosyalizmi, ulusal sosyalizmdir ve devletten, ırk birliğine bağlı işçi sınıfının meşru ihtiyaçlarını yerine getirmesini talep etmektedir. Yapılan söyleşinin devamında Hitler, Almanlar ile Marksizm'i ve Almanlar ile Yahudiler'i karşı karşıya getirmekte ve bunların asla yanyana duramayacaklarını belirtmektedir. Ona göre önemli olan halktır. Sosyalizm, halkın ülke içindeki çıkarlarını korumakta ve bunu yaparken de ortak faydanın kişisel faydadan önce geldiği ilkesinden hareket etmekteydi. Buna karşın nasyonalizm, halkın dışarıya karşı çıkarlarını korumaktadır. Sosyalizm ve ekonomi sürekli gelişecek ve halk sosyalist olacaktır. Hitler'e göre bu yapılırken bireyciliğin sözcülerini bastırmak, özel mülke dokunmak, Avrupalı'yı Asyalılar'dan ve diğer ırklardan ayıran kültürü ve ahlaki değiştirmek gerekmiyordu.

1927 yılında, gizli olarak sanayicilere gönderdiği broşürde Hitler, nasyonal sosyalizmin anlamını açıklıyordu: "Görevimizi yerine getirebilmek için tek tek kişilerin büyüklüğünün yanında, ortak amaçların bir araya getirdiği ve birbirine sıkıca bağlı bir ulusa ihtiyacımız vardır. Ve burada üç temel cümleye dikkat edilmelidir. Halkların varlığı ve devamının koşulları şu şartlara bağlıdır: 1. Kendi ırksal değerinin anlaşılması; 2. Kişiliğin anlamına verdikleri değerlerin bilinmesi; 3. Bu evrende her yaşamın mücadele anlamına geldiğini keşfetmeleri... Halkın ve ırkın değeri yerine bugün halkımızın milyonlarca bireyi uluslararasılığı tercih etmektedir. Kişinin zekası ve gücü yerine, saçma sapan demokrasi varlığı ve çoğunluk ilkesi konulmaktadır. Bunlar gerçekten aptallık ve zayıflıktır. Üstelik mücadele etmenin gerekliliğini anlayıp bunu onaylama yerine, pasifliği, halkların barışmasını ve sonsuz dünya barışı vaazları yapılmaktadır. Halkımızı devamlı olarak yöneten Marksizm'i karakterize eden insanlığın bu üç günahının propagandasını uluslararası Yahudi yapmaktadır... Yeni hareket her türlü meslek ve

³¹ Adolf HİTLER, "Kavgam", (çev. Mine Toker), Toker Yayınları, İstanbul, 1994, s.339.

sınıf ayrımını reddetmektedir... Hareketimiz bugüne kadar yanlış anlaşılan ve bu nedenle birbirinden ayrılan "nasyonalizm" ve "sosyalizm" kavramlarını yeniden birleştirmektedir. Yüksek nasyonalizm, özü gereği koruma ile, yüksek sosyalizm ise halk ve vatan sevgisi ile aynı anlamdadır. Her ikisi aynı halkın görevlerini yerine getirmekle sorumludur... Nasyonal sosyalizm bir parlamenter partisi değildir. NS partisi, Alman Ulusu'nun kader sorunlarının çoğunluk kararlarıyla çözüleceği günü bekleyemez".³²

Alfred Rosenberg, "20. Yüzyıl Mitosu"nda gerçek nasyonalizm ve gerçek sosyalizm arasında savaş değil, eşitliğin bulunduğunu ve bugün ulusalcı olmak isteyen birinin aynı zamanda sosyalist de olması gereğini vurgulamıştır.

Hitler'in sosyalizm anlayışını ilk Hıristiyanlara kadar geriye götürdüğü bilinmektedir. Ona göre ilk sosyalist öğretiyi geliştiren Hz. İsa'dır. NS'lerin görevi, Alman Halkı'na bu Tanrısal öğretiyi ulaştırmaktır.

Aynı konuda, Gottfried Feder ve Otto Wagener ile yaptığı görüşmede Hitler, bireyciliğin, sanayileşmenin artması ile kaybolmaya başladığını ama NSDAP'nin sosyalizm anlayışının bireyi ırk temeline oturttuğunu belirtmektedir. Herkes, kişisel özgürlüğünün bir parçasını bütünün refahı için feda ettiği gibi, uluslar da halk topluluğunun üst sıralardaki amaçları için bağımsızlıklarından vazgeçmelidir.

4. Toplumsal Sorunlar ve Toplum

1. Dünya Savaşı'ndan sonra Hitler konuşmalarında toplumsal eşitlik ve gerekli reformlara değinmeye başlamıştır. Bu konuda, örneğin bir tarım reformunun gerektiğinden ve yaşlılık sigortasından bahsetmiştir. Ancak toplumsal sorunu ciddi anlamda çözmeyi, 2. Dünya Savaşı sırasında "yaşam alanı" sorunlarıyla birlikte düşünmeye başlamıştır. Kadınlar ya da arı ırka mensup olmayanlar dışında kalanlar için bir anlamda şans eşitliği istiyordu. Bu tüm insanların eşit olduğu anlamına gelmiyordu. Toplumun gelişiminde okula merkezi bir rol yükleyen Führer, herkesin kabiliyeti doğrultusunda bir eğitim almasından yanaydı.

Hitler'in bakış açısına göre, aristokratlar ve büyük burjuvalar batmaya mahkumdur, "Burjuvaların tek düşünceleri kendi çıkarları ve hayatlarıdır... Onlar artık çürümüş ve kokuşmuş bir çok varlığı itiraf etmek zorunda kalıyorlar. Zaten burjuva sınıfının altmış-yetmiş milyonluk bir milleti tehlikelere karşı yönlendirmeye gücü de kalmamıştır".³³ Ayrıca bunlar işçileri Marksistler'in kollarına doğru sürüklemiştir. Aristokratlar ile burjuvaların tamamı materyalisttir

³² KUEHNL, op.cit., s. 117-119

³³ HİTLER, op.cit., s.419.

ve sadece ekonomik kavramlar ile düşünürler. Burjuva ve burjuva partileri, Hitler'in düşüncesine göre, hiçbir ideoloji ve programa sahip değillerdi. Hedefleri sessizlik ve düzendir. Hitler ortalama vatandaşın doğası gereği korkak ve güçsüz olduğunu ifade eder. Führer'in değer verdiği en yüce duygu cesaret, kahramanlık olduğu için bunlara sahip olmadığını düşündüğü vatandaşa bakışı olumsuz idi. 4 Nisan 1942'de bir masa toplantısında bu konudaki düşüncelerini en açık şekilde ifade etmiştir: "Korkaklık, senin adın burjuvadır".³⁴ Hitler, yirmili yıllardan bu yana burjuva partilerini yetersizlik ve tembellik ile suçlamıştır: "Bizim burjuva sınıfımız, insanlığa düşen görevlerin hiçbiri için yetenekli değildir. Kendisinde zerre kadar bir temel mevcut değildir. Bu durum, kötü kalplilikten çok, düşünemeyecek derecede bir rahatlık ve tembellikten ileri gelmektedir. Bunun için Burjuva Partisi adı altında miskin bir durumda yaşayan bu siyasal kulüpler, bazı profesyonel kimseler tarafından planlanan çıkar partileri durumuna düşmüşlerdir".³⁵ Hitler'in düşüncesine göre burjuva ve burjuva partilerinin yaşamları sona ermiştir, çünkü tarihsel görevleri bitmiştir.³⁶

Burjuvazi ve aristokratlar ile ilgili görüşleri bu yönde olan Hitler'in işçilere bakışı önemlidir. Çünkü hareketin adının bir parçası "İşçi Partisi"dir.³⁷ Hitler'e göre işçi sınıfı kesinlikle NS ideoloji için kazanılmalıydı. Ayrıca işçi sınıfı, Marksistler ve burjuvaların elinden kurtarılmalı ve yeniden olumlu anlamını geri kazanmalıydı: "...Milleti 1918 yılında yöneten aydın tabakalar karşısında ise diğer bölümü oluşturan kol işçileri vardı. Bu sınıf, kötü amaçlı Marksist eğilimlere saplanmış hareketler halinde birleşmişti... Marksist fikirler ile dolu olan bu sınıf, "milli" olmak isteğinde değildir. Aksine yabancı devletlerin baskı aracı olarak kullanacakları hareketlerine yardımcı olur. Sayı bakımından halkın en büyük bölümünü bunlar oluşturur. Fakat, milletin bazı unsurları bu sınıfta bulunur ki, milli kalkınma, bu sınıf olmadan düşünülemez ve gerçekleştirilemez".³⁸ Adolf Hitler'in "Kavgam" adlı eserinde işçilere yönelik pasajlarda, hareketin hedefinin işçiler olduğu

³⁴ Aktaran STEINERT, op.cit., s.185.

³⁵ HİTLER, op.cit., s.420.

³⁶ İktidara gelme aşamasında ve savaş yıllarında ordu ve büyük burjuvazi ile NS'lerin kurduğu birliğin bir çelişki doğurabileceği düşünülmekle beraber, her üçünün de çıkarlarının ortak olduğu hatırlanmalıdır. Söz konusu "ortak çıkar" olunca, Hitler düşüncelerine esneklik katabilmiştir.

³⁷ Yıllar sonra Hitler yakın bir arkadaşına yaptığı itirafta, partisine "işçi" kavramını koymasının amacının, işçileri harekete kazandırmak olduğunu itiraf etmiştir.

³⁸ HİTLER, op.cit., s.343.

"Kör gözlü ve dar kafalı kimseler, işçi kesimi ve millet arasında yoğun bir bağ kurulmadıkça, hiçbir ekonomik gelişmenin mümkün olamayacağı gerçeğini bir türlü anlayamamıştır". HİTLER, op.cit., s.348.

yazılmıştır.³⁹ İşçilerin kirlenmediğini düşünen Hitler, işçi sınıfını toplumun sağlıklı kesimi olarak görüyordu.

Nasyonal sosyalistler sınıflararası farklılıkları ortadan kaldırmak ya da en azından görünmez kılmak için öncelikle işçi organizasyonlarını ve sendikaları güç kullanarak yok etmiş, sonra da tüm sınıfların eşit olduğunu söyledikleri "halk topluluğu" kavramını geliştirmişlerdir. Halk topluluğu kavramı ile NS rejim, sermaye ve işçi arasındaki çatışmayı çözdüğünü düşünmüştür.

Bundan sonraki adım işçilerin sınıfsal durumunu sözde iyileştirmektir. Çünkü gerçekte kapitalist üretim ilişkileri değiştirilmemiş, sadece farklı sahnelenip sunulmuştur.⁴⁰ Sınıf çatışmaları yerine, "İşin Güzelliği" programı geliştirilmiştir. Bununla Almanlar'ın günlük yaşamı güzelleştirilmeye çalışılmıştır. İşçiye, işinin anlamı ve onuruna ilişkin duyguları geri vermek istenmiştir. Kullanılan sloganlardan biri "İş soylulaştırır" idi. Sloganlar dışında çalışma mekanları çiçekler ile donatılmış, spor alanları, yüzme havuzları yapılmıştır. Herkesin çalıştığı yeri temiz tutmasını sağlamak için kampanyalar düzenlenmiştir.⁴¹ NS rejim sadece çalışma şartlarını düzenlemek ile yetinmemiş, boş zaman ve tatilleri de düzenlemiştir.

Nasyonal sosyalistlerin tabanını oluşturan orta sınıf, Hitler'in bakış açısıyla, partinin en önemli seçmen kitesini temsil etmesine rağmen, bu sınıfa az ve zorunlu bir ilgi gösterilmiştir. Çiftçiler ise nasyonal sosyalistler için çok daha önemsiz bir rol oynuyorlardı.

Hitler, iki farklı doktrinden alıntılar yapmış, bunlara kendi yorumunu katıp öyle birleştirmiştir. Farklı kitlelere seslenerek, farklı sınıflardan elde ettiği taraftar sayısını arttırmıştır. Steinert'e göre, 19. Yüzyılın iki büyük düşüncesini birleştirmeye çalışan Hitler, böylece bölünmüşlüğü devam eden bir toplumu yeniden bir araya getirmeye çalışmıştır.

³⁹ HİTLER, op.cit., s.351: "Bugün işçi ile milli toplumun birbirlerine yaklaşımlarına en büyük engel, işçinin meslek çıkarlarını savunan kimselerin hareketleri olmayıp, halka ve vatana düşman bir ruh içinde, enternasyonalizm yönünde Alman işçisini kışkırtan elebaşlarının davranışlarıdır... Alman işçisini şerefli bir şekilde milletine kazandırmak ve işçiyi enternasyonalizm hayallerinden kurtarmak isteyen bir hareket...".

⁴⁰ Bu koşulların işçilerce algılanması engellenmek istenmiştir. Gerçekler güzel görüntünün perde arkasına saklanmıştır. REICHEL, op.cit., s.235.

⁴¹ İşçi övmek ve iş yerlerinin temiz tutulmasını sağlamak için yapılan kampanyalarda kullanılan sloganlar şunlardı: "Temiz işletmede temiz insan", "Çalışma odasında sağlıklı hava", "İşletmede sıcak yemek", "Bol ışık- Bol iş".

5. Ekonomi

1920'lerde Hitler için ekonomi ikinci planda idi. İlk amaç iktidara gelmek ve iktidarı sağlamlaştırmaktı. 1923 Eylül'ünde, "Ekonomi ikincil önemdedir" diyordu. Kavgam kitabında ise ekonomiye yaklaşımı şöyledir: "Devlet açık ve sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üstünde, gayesi ekonomik görevler yapmak üzere ekonomik anlaşmalarla meydana gelmiş bir varlık değildir. Devlet, fizik ve ahlak yönünden birbirine benzeyen yaratıklardan oluşan bir sosyal kurumdur. Devlet, bu insanların soylarına daha iyi bir hayat sağlamak ve milletleri Tanrı tarafından gösterilen gayeye erdirmek için kurulmuştur. Devletin anlamı ve amacı budur ve yalnızca bundan ibarettir. Konuya bu açıdan bakılınca da ekonomi, değindiğimiz bu görevin yerine getirilmesi için gereken birkaç araçtan ancak biridir. Ekonomi hiçbir zaman devletin ne sebebi, ne de gayesidir".⁴² Bir başka yerde de "Ekonominin, devlete hakim olan yönetici rolüne girmesi sonucu, para herkesin ibadet etmesi ve önünde boyun eğmesi gereken bir Tanrı oldu. Göklerin Tanrısı gittikçe unutuldu", diyerek ekonominin kendine göre önemini belirtmeye çalışmıştır.⁴³

"Kavgam"ın yazarı, bireylerin ekonomik yaşamını uygun bir şekilde düzenlemek ile görevli liberal demokratik devlet anlayışını küçümsemektedir. Ona göre Almanya'yı felakete sürükleyen sadece Marksizm değildir. Ekonominin devleti bir arada tutacak unsur olduğunu düşünen yaklaşım da Almanya'yı batırmıştır. Hitler'in ekonominin ikincil önem taşıdığına dair inancını belirleyen bir diğer düşünce, bireylerin ekonomi ile çok fazla ilgilenmeleri durumunda sadece kendi maddi ihtiyaçlarını düşünecekleridir. Bunun sonucu ise sınıflararası çatışmalardır. 30 Ocak 1934 yılında, NS'ler iktidarda iken Hitler: "Halk, ekonomi ve ekonomi sermayenin varlığı için değil, sermaye ekonomi ve ekonomi halka hizmet etmek için vardır...", demiştir. Ekonomik alanda devlet çıkarlarının özel çıkarların üzerinde olduğunu düşünüyordu.

Hitler'in kafasındaki ekonomik sistem kapitalizme ve komünizme bir alternatif olacaktı. Yani ne serbest pazar ekonomisi ne de büsbütün planlamaya dayanacaktı. Ancak iktidara gelmeden önce kesin bir görüş ileri sürmekten kaçınıyordu. Bunun iki nedeni vardı. İlk neden, parti içinde bu konuda görüş ayrılıklarının olmasıydı. İkincisi ve belki de daha önemlisi, Hitler iktidara gelmeden önce kendini belli sınıflara bağlamak istemiyordu. Ekonominin yöneticilerini partinin izleyeceği ekonomik politika hakkında rahatlatmak istiyordu.⁴⁴ İktidara geldikleri ilk yıl NS'ler,

⁴² HİTLER, op.cit., s.153.

⁴³ HİTLER, op.cit., s.238.

⁴⁴ Schacht, seçim kampanyası öncesi Hitler'e ayrıntılı ekonomik program belirlememesini önermişti. Böylece parti istenmeyen tartışmalardan uzak durabilecekti. Wilhelm DEIST, Manfred

sanayiciler ile işbirliği yaparak işsizliği büyük ölçüde hafifletmişlerdi. Ülke çapında gizli bir silahlanmaya gitmek için fabrikalar kurulmuş, otoyol, uçak, otomobil, motor ve evler yaptırılarak işsiz kesimlere iş sahası açılmıştır. 1937 yılından sonra izlenen ekonomik sistemde devlet, ekonominin çizgisini belirliyor, sanayiciler bunu uyguluyordu.

Özellikle 1937 yılından sonra planlı bir ekonomi çizgisi izleyen Hitler'in özel mülke bakışı ilginçtir. Kapitalizme ve liberalizme karşı bilinen ön yargıları bireyin sınırsız mülk edinmesine izin vermiyordu. Ancak bu, üretim araçları üzerinde özel mülkiyete engel değildi ve bu alanın kamulaştırılmasına karşı çıkılıyordu: "Gottfried Feder'in, "sermaye faizinin" meydana getirdiği tutsaklığın çürütülmesi hakkındaki ilk dersini izlediğim zaman, burada Alman Milleti'nin geleceği için çok önemli bir teorik gerçeğin söz konusu olması gerektiğini hemen anladım. Borsa sermayesinin milli ekonomiden kesin bir şekilde ayrılması ve Alman sermayesinin uluslararası düzeye geçirilmesi aleyhinde derhal mücadeleye girişilmesi gerekiyordu. Hemen şunu da belirtmeliyim ki, sermayeye karşı yapılan mücadele ile gelecekteki milli ekonominin temellerini sarsmaya gerek yoktu. Almanya'nın gelişmesi sorununu gayet açık bir şekilde anladığım için, en zor mücadelenin düşman milletlerle değil, uluslararası sermayeye karşı olacağını görüyordum".⁴⁵

Bourderon'a göre Hitler, büyük işletmenin, ister aile ister kişi mülkiyetinde olsun, bireysel çabanın ve onun yaşama savaşımındaki başarısının sonucu olduğunu düşündüğü için özel mülkiyetin yasallığını temellendiriyordu.⁴⁶

NSDAP'nin "25 Nokta"sının ekonomi politikasıyla ilgili olan maddeleri, tekellerin millileştirilmesini, toptancı ticaret karının paylaşılacağını, büyük mağazaların komünleştirileceğini ve küçük esnafa kiralanacağını, toprak reformunu öngörüyordu. 1920'lerde yaptığı konuşmalarda Hitler, hammaddelerin ve tüm kimya sanayisinin devlet tarafından denetim altında tutulmasını istiyordu. O yıllarda Hitler, üretim alanında değil ama ticaret alanında soygunların yapıldığını düşünüyordu. Ne var ki NSDAP'nin bu maddeleri daha çok seçim propagandasında işe yaramış ve iktidara gelindiğinde ise uygulanmamıştır. Nasyonal sosyalistler ile büyük sanayiciler arasında 1933 yılında kurulan ittifak yıllarca sürmüştür. Planlı

MESSERSCHMIDT, Hans- Erich VOLKMANN, Wolfram WETTE, "Ursachen und Vorraussetzungen des Zweiten Weltkrieges", Fischer, Frankfurt am Main, 1989, s. 276.

⁴⁵ HİTLER, op.cit., s.218.

⁴⁶ BOURDERON, op.cit., s.108.

İki tür sermayeden söz edilmektedir: Bir "iyi" ve bir "kötü" sermaye vardır. Zenginlik kaynağı ve emekle birlikte genel gönencin yaratıcısı olan sermaye, ancak üretime yatırılırsa yararlıydı. Buna karşılık, vurguncu sermaye sanayinin canlı güçlerini kuruyor, özel mülkiyeti doğru yoldan ayırıyor, onu anonim hissedarlığa dönüştürüyor, ulusal duyguyu yitirerek, kozmopolit duruma getiriyor. Yani uluslararası Yahudi finansa teslim ediyor. BOURDERON, op.cit., s.109.

ekonomi döneminde silahlanmanın tek yolu olarak görülen sanayicilerin önemi savaş yıllarında da devam etmiştir.⁴⁷

6. Yaşam Alanı

Yaşam alanı kavramını Hitler, Landsberg'deki tutukluluğu sırasında okuduğu Friedrich Ratzel'den almıştır. Kavram olarak yeni olmakla beraber yaşam alanı fikirlerinin geçmişi 19. Yüzyıla kadar geriye götürülebilir. O dönem düşünürleri Almanya'nın doğuya doğru yayılmasını ve sömürgeler elde etmesini istemişler, bu istekleri de Wilhelm döneminde halkta derin izler bırakmıştır. Yenilgi ve Versailles Anlaşması ile toprakların kaybedilmesi sonucunda yaşam alanı düşüncesi, sağcılarının yayılmacı istekleri sayesinde güncelliğini korumuştur. Üstelik bu düşünce Alman Halkı'nın büyük çoğunluğunca haklı görülüyordu.⁴⁸ Steinert, yaşam alanı düşüncesinin yayılmacı boyutunu incelerken, bu kavramın göç sorununa bir çözüm olarak ele alındığını söylüyordu.⁴⁹ Yine bazı düşünürler, yaşam alanı düşüncesinin köklerini kır yaşamına duyulan özlem ve gelişme ile sanayileşmeye karşı duyulan tepki ile ilişkilendirmektedir. Bu özlemde amaç "Cermen" düşüncesini güçlendirmektir.

Hitler'de yaşam alanı halkın nüfusu ile toprak genişliği ilişkisinde ele alınmaktadır. Ona göre her siyasal iktidarın görevi, halkın nüfusu ile yaşadığı toprağın yüz ölçümü arasında denge kurmaktır. Bu denge yoksa çeşitli yollar aranmalıdır. Kitabının "Nüfus Artışı ve Alınacak Önlemler" adındaki bölümünde bu konuya açıklık getirilmektedir: Kıtık tehlikesinin önünü almak için farklı yollar vardır. "Başvurulacak çarelerden biri Fransızların yaptığı gibi doğumların artmasını suni bir şekilde sınırlandırmaktır...". Bu çözüm yolu Hitler tarafından beğenilmez. "Fakat insan kendi çoğalmasını kendisi kısıtlamaya kalkarsa, işte o zaman iş değişir... Hiçbir zaman milleti düşünmeyen, yalnız kendini düşünen insanın bu davranışı, daha insancıl ve adaletli imiş gibi görünürse de tamamen yanlıştır". İkinci yol iç kolonizasyondur: "Nüfus artışı karşısında alınacak ikinci önlem iç kolonizasyondur. Bir toprağın verimini belirli sınıra kadar çoğaltmak mümkündür. Ama bu artış bir noktaya kadardır... Almanlar için "iç kolonizasyon" deyimini uğursuzdur. Bizlerde hayatımızı uyuşukluk içinde kazanabileceğimiz fikrini doğurur. Bu düşünce içimize bir kere yerleşirse, dünya üzerinde Almanlar'a ait olan üstün yeri elde etme gayretleri bitmiş demektir". Bu önerinin gerçekleşmesinin

⁴⁷ Hatırlanacağı üzere 33 yılından itibaren ordu-siyaset-sanayi arasında bir çıkar birliği oluşmuştu. Bu birliğin sanayiciler açısından oldukça verimle geçtiği söylenebilir.

⁴⁸ KERSHAW, op.cit., s.225.

⁴⁹ STEINERT, op.cit., s.194.

imkansızlığı üzerinde duran Hitler için geriye artan nüfusa ekme ve iş bulmanın son iki yolu kalıyordu. Bu yollardan biri, sömürge ve dış ticaret politikasıdır. Diğeri ise yeni topraklar elde etmek ve her yıl artan nüfusu bu yeni topraklara yerleştirmektir.⁵⁰ Hitler doğal olarak son şıkkı tercih etmiştir. 1927 yılında yazdığı bir broşürde: "Her halk kendi kimliğini ortaya çıkarabilmek için bu dünyada alana ihtiyaç duymaktadır" der. Führer'e göre siyasetin ve siyasetçinin görevi nüfus ile alan arasında bir denge sağlamaktır. Bir halk ancak o zaman sağlıklı olabilir. "Siyaset, bu doğal yayılmayı aynı şekilde doğal bir biçimde tatmin etmelidir... Bu temel cümleden ayrılan bir siyasal iktidara sahip halk, şüphesiz kısa bir süre için yaşayabilir ama yakın gelecekte ölüme mahkum edilmiştir".⁵¹ İstenen alanın elde edileceği yer ise Rusya'dadır.⁵² Alman Reich'ında eksik olan tüm toprak ve hammadelere sahip yalnızca iki ülke vardı: Amerika ve Sovyetler Birliği. Hitler'in görüşüne göre Almanya doğuya doğru silahlı bir yayılma siyaseti izlemeliydi. Doğudaki "yaşam alanı" Almanya'ya, Amerika'nın sahip olduğu sanayi ve tarımsal imkanları sağlayacak, bununla beraber izlenecek bir ırk politikası da Avrupa ülkelerinin Amerikan hegemonyasından kurtulmasını gerçekleştirecekti. Hitler'in "yaşam alanı" talepleri, Alman Halkı'nın yaşayabilmesi açısından vazgeçilmezdi. Yaşam alanı, ekonomik ve ırkçı nedenler için gerekliydi.

7. Irk

Irk fikri nasyonal sosyalist ideolojinin çekirdeğini oluşturur. Hitler'in ırk kavramını geliştirmesinde Gobineau, Darwin, Houston Stewart Chamberlain ve Wilhelm Bölsche gibi yazarların etkileri çok olmuştur. Hitler ırk kavramını, Almanlar'ın kendi aralarında çözülmez bir dayanışma kurmalarında kullanmıştır.

Hitler 1. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinden sorumlu tuttuğu Yahudiler'i aynı zamanda uluslararası sermayenin temsilcileri olarak da görür. Daha 1920'de, "Tüm ülkelerin Yahudi karşıtları birleşin!" sloganını kullanmış ve Yahudiler'i "mikroplar" olarak nitelendirerek sınıflararası çatışmayı, ırklar arası çatışmaya dönüştürmek istemiştir. Hitler'in Yahudi karşıtı tutumu o kadar kuvvetliydi ki, dünya tarihinin önemli devrimlerinin yanı sıra hastalıkların sebebi olarak bu ırkı gösteriyordu.

1920 yılında kendisinin, dolayısıyla da tüm Almanlar'ın neden ırkçı olmaları gerektiği üzerine bir konuşma yapan Führer, dünya kültürünü yücelten ulusların

⁵⁰ HİTLER, op.cit., s.136-141.

⁵¹ KUEHNL, op.cit., s.117.

⁵² HİTLER, op.cit., s.144.

Mısırlılar, Yunanlılar ve İranlılar olduğunu, Yahudiler'in ise hiçbir kültüre sahip olmadıklarını vurgulamıştır.⁵³ Führer'e göre Yahudi Marks'ın en akılcı buluşu ulusal sermayeye karşı ve uluslararası sermaye için işçileri organize etmektir.⁵⁴ Yahudiler içlerine girdikleri tüm ulusları kirletmiş ve zehirlemişlerdir. Hitler'e göre savaş zamanında çarpışmaktan kaçan bu ırk, gerektiğinde bulunduğu ülkeyi satabilirdi. Barış zamanında bir ülkenin kaynaklarını eritmek için çabalayan Yahudiler, kriz dönemlerinde ülkeden ilk ayrılanlar arasındadırlar.

Hitler, tüm Yahudi oyunlarının üç amacı olduğunu söyler. Bunlar sırasıyla "devletin", "iş ahlakının" ve "ulusun" ruhunun saflığının yok edilmesidir. Her Yahudi bu amaçlar için çalışır. Bu nedenle nasyonal sosyalist olmak aynı zamanda anti-semitik olmak demektir.

Ulus kavramının geliştirilmesinde büyük fayda sağlayan ırk unsuru, bir ulusun ruhunu işaret etmektedir. Bourderon ırkçılığın belli işlevleri olduğundan söz eder: 1. Kan bağı ulusal topluluk temelinde bozulmaz bir bağlantı oluşturuyordu. Irkın saflığı için verilecek bir savaşım, ulusun birliği için verilecek savaşımından daha etkili olabilirdi. 2. Irksal dayanışma yüceltilerek ulusal dayanışma arttırılıyordu. Kan birliği karşısında, ayrı bir gruba her türlü ilişkinlik duygusu silikleşiyordu. 3. Halk topluluğunu (Volksgemeinschaft) kan bağları temellendirmektedir. Bunun tamamlanması için aynı ırktan bütün bireylerin bir "Büyük Almanya" içinde toplanması gerekmektedir. Dolayısıyla ırkçılık yayılmanın önemli nedenlerinden biri olmaktadır.⁵⁵

Irk düşmanı olarak görülen Yahudiler'e karşı uluslar temiz tutulmalıydı. Özellikle Almanya'dan Yahudiler temizlenmeli ve ülkeden atılmalıydılar. NSDAP programının 4. maddesi buna işaret etmektedir: "Yurttaş olmak için Alman kanından olmak gerekir. Din ve mezhep önemli değildir. Öyleyse hiçbir Yahudi yurttaş olamaz".

Kavgam kitabının büyük bir bölümünde ırk ve ırkın korunmasından bahseden Hitler, ırkların eşitsizliğini ve kaynaşmaması gerektiğini göstermek için hayvanlar dünyasına başvurur: "Her hayvan, aynı gruptan bir diğer hayvan ile çiftleşebilir... Bazı olağanüstü durumlar bu durumu bozabilir... Tabiatta ırkın temizliğini aramak ve devam ettirmek için varolan bu genel eğilimin sonucu, sadece özel ırklar arasında dış görünüşlerindeki farkla değil, her birinin kendisine has niteliklerinin benzerliği noktasındadır. Tilki daima tilkidir. Kaz her zaman kazdır... Hiçbir zaman

⁵³ Aynı tema Kavgam'da da işlenmiştir: "Bugün hayran kaldığımız ilim, güzel sanatlar, teknik ve yeni buluşların hepsi, bazı ırkların, belki de tek bir ırkın yaratıcı faaliyetlerinin sonuçlarıdır. Uygarlığın devamı bu milletlere bağlıdır". HİTLER, op.cit., s.293.

⁵⁴ Aynı konuşmasının devamında Hitler ulusal sanayi kapitalizmini överken, borsa kapitalizmini eleştirmektedir. Aktaran STEINERT, op.cit., s.202.

⁵⁵ BOURDERON, op.cit., s.63-65.

doğuştan kazanılmış yeteneğin etkisiyle, kazlara karşı iyi kalpli davranan bir tilkiye veya sıçanlara karşı merhamet besleyen bir kediye tesadüf edilemez".⁵⁶ Doğa güçlü ile zayıf olanların birbirleriyle çiftleşmelerine karşı çıkmaktadır. Farklı ırkların çiftleşmeleri ise söz konusu bile edilemez. Bu kural, hayvanlar açısından olduğu kadar insanlar açısından da geçerlidir: "Tabiat zayıf kimselerin kuvvetlilerle çiftleşmelerini istemez, yüksek bir ırkın, basit bir ırka karışmasını kabul etmez".⁵⁷ Eğer bir terslik olur da bu kurallara uyulmaz ise, yani ırklar karışırsa: "Yüksek ırkın düzeyi düşer ve vücut ile yaratılış yönünden bir çöküş başlar...".⁵⁸ Bunlara sebep olmak ise Tanrı'nın iradesine karşı gelmek, günah işlemektir.

Ulaşılmak istenen nokta Alman Halkı'nın tartışılmaz üstünlüğü olduğu için, bu yolda öne çıkabilecek tüm engeller aşılmalıdır: "İki seçilmiş halk olamaz. Biz, Tanrı'nın halkıyız. Bugün iki dünya karşı karşıyadır. Tanrı'nın insanı ve şeytanın insanı. Yahudi insan karşıtıdır. Yahudi başka bir Tanrı'nın yaratığıdır... Onlar (arı ırktan olmayanlar ve Yahudiler) bize hayvanın insana uzak olduğu kadar uzaktır... Yahudi doğa düşmanıdır".⁵⁹

Yahudiler, üstün ırk ile en belirgin, en açık zıtlığı meydana getirmektedir. İnsanlığı en büyük zararlara uğratırlar ama buna karşılık kendileri en az zarar görürler.

Hitler, Alman kimliğini yaratmak için bu kimliğin karşısına "ırk karşıtı" düşman resmi çıkarmıştır. Nefret ettiği bütün özellikleri ve huyları Yahudi kavramı içinde toplamış, bu insanları Alman Ulusu'nun şansızlıklarının nedeni olarak göstermiştir. Son olarak ırk teorisi ile Hitler, halk topluluğunu, hasta ve yararsız olan tüm unsurlardan (Yahudiler, yaşlılar, hastalar, komünistler) arındırmayı düşünmüştür.

8. Devlet

Hitler için devlet, aynen parti ya da ekonominin olduğu gibi bir amaç değil, araçtır.⁶⁰ Devletin en temel işlevi yeni, büyük bir Alman Devleti kurmak ve Alman ırkının devamını sağlamaktır: "Benim temel prensibim şudur: Devlet, bir amaç değil,

⁵⁶ HİTLER, op.cit., s.289.

⁵⁷ HİTLER, op.cit.,s. 290.

⁵⁸ HİTLER, op.cit., s.291.

⁵⁹ STEINERT, op.cit., s.204.

⁶⁰ Bourderon'a göre faşistler ve NS'ler devleti, bir ulusu amaçlarına ulaştırmak için bir araç olarak tanımlasalar da, aynı zamanda totaliter devlet anlayışları yüzünden devlet kurumunu ayrıcalıklandırmak, birleştirici ve bastırıcı işlevini doğrulamak için de olsa, ona en yüksek gücü sağlama, ulusun ortaya çıkmasının ta kendisi durumuna getirme yolunu da tutmuş bulunuyorlardı. BOURDERON, op.cit., s.73-74.

bir araçtır. Devlet büyük uygarlıkların kurulması için, en önde gelen şartlardan biridir. Fakat yüksek uygarlığın ilk şartı değildir. Çünkü uygarlık en önce uygarlık kurmaya yetenekli bir ırkın varlığına bağlıdır...".⁶¹ Böyle bir devlete bağlı olarak yaşayan her Alman'ın görevi Bolşevizm ve Yahudiler'e karşı savaştır. Kısaca devlet, üstün ırka yaşam sahası sağlayacak ve doğal egemenliğini gerçekleştirecek alanları fethedecektir.

Kitabında Hitler; "Burjuva sınıfının devlet hakkında düzgün bir değerlendirme yapmamış olduğunu teslim etmek gerekir. Devlet kelimesinin doğru bir tanımı burjuva dilinde yoktur", diyerek sonradan eleştireceği üç devlet anlayışından bahsetmektedir: "Bazı kimseler devleti sadece bir hükümetin iktidarına bağlı insan topluluğu sayarlar... Bunlara göre herhangi bir işte insanların iradeleri hiçbir rol oynamamaktadır... Yani devlet insanlara hizmet için kurulmuş değildir. İnsanlar görevleri ne olursa olsun, en küçük memurların da katıldıkları devlet otoritesine adeta tapmak için yaşarlar... Bu sakat ve aynı zamanda kutsallık dolu tapınma... Demek ki devlet ne bir amaçtır, ne de bir araçtır".⁶² Hitler, Hegel anlayışının ürünü olan bu devleti eleştirmektedir.

Hitler'in yaptığı ayrımında ikinci devlet, "her şeyden önce ekonomik hayat içinde, şahsa uygun bir şekil sağlamasını ister... Bu görüşün başlıca temsilcilerine orta burjuvazi ve özellikle liberal demokrasi çevrelerinde rastlanır".⁶³

Üçüncü grup, sayı yönünden en az olandır: "Bunlar devleti anlaşılabilir bir şekilde açıklanmış olan emperyalist istekleri gerçekleştirmek için bir araç sayarlar. Kuvvetli bir şekilde birleşmiş bir halk devleti kurmak isterler. Ortak yanları bu devlete, açık bir nitelik verecekleridir. Fakat tek bir dil istenmesi, devlete, dışa karşı gücünü artırma olanağını sağlayacak olan sağlam bir temel bulmak ümidine bağlı değildir... Bunlarda, dil birliği sayesinde, devletin belirli yöne çevrilmiş olan bir millileştirme hareketini başarıya ulaştıracağı inancı vardır". Bu görüşe göre de devlet bir amaçtır ve korunması çok önemlidir. Burada, devlete verilmeye çalışılan nitelik dildir. Oysa NS ideolojide dilin yerine ırk konulmuştur.

Hitler'in ırkçı devlet anlayışı liberal düzeni, parlamenter düzeni ve çok partili düzeni reddetmektedir. Ona göre parlamentarizmin dört eksikliği vardı. Bu eksikler, çoğunluk ilkesi, kişisel çıkar ve çoğunluğa dayalı siyaset, sermaye iktidarının ifadesi olarak demokrasi ve genel zayıflıklardı. Bireyci liberalizmin, devletin ve giderek toplumun dağılmasına neden olacağını düşünen Spengler, parlamentarizmi sorumsuzluk ve güçsüzlük ile suçlayacaktır.⁶⁴ Hitler çoğunluk ilkesine ağır

⁶¹ HİTLER, op.cit., s.404.

⁶² HİTLER, op.cit., s.399.

⁶³ HİTLER, op.cit., s.400.

⁶⁴ Aktaran GÖZE, op.cit., s.340.

eleştiriler getirmiştir. Kitlenin ortalama bireylerden oluştuğunu söyleyen Hitler, bu sistemin yetenekli, büyük insanların ortaya çıkmasına engel oluşturduğunu belirtmektedir. Nazizm'de çoğunluk kavramı ile zayıflık, tembellik, korkaklık ve sorumsuzluk gibi sıfatlar yanyanadır. Kitleler genelde korkak olduklarından, seçecekleri vekiller de korkak olacaktır.

Liberal sistemin yanı sıra Marksizm de eleştirilmektedir. Spengler Bolşevizm ile liberalizmi birbirine zıt teoriler olarak görmez. Bolşevizm, liberalizmin ilkel ve gelişmiş şeklidir, başlangıç ve sonucudur.

Sistemlere ve özellikle parlamento ile çoğunluk ilkesine getirilen eleştiriler Kavgam'da devam etmektedir: "Herhangi bir sorunu incelemek veya bir konuda tavır almak için, başka bir hareket biçimi yokmuş gibi ısrarla dile getirilen objektiflik, parlamento kurumuna karşı takınılacak yerinde bir yöntemdi. Bundan dolayıdır ki, bu heriflerin, kendilerini ve adi hayatlarını incelemeliyiz... Tarafsız bir şekilde incelenirse, meclis ilkesi kadar yanlış bir ilke olamayacağı sonucuna varılır... Halkın siyasal zekası, isteklerini yerine getirecek, milletin dertlerine çare bulacak, yetenekli siyasetçileri bulup meclise yollamak için yeterli değildir...".⁶⁵ Bir başka yerde parlamenter sistemin sonucu olarak yaratılan zayıf iktidarlara değinilmiştir: "Parlamenter rejimin gözle görülen en büyük niteliği şudur: Son yıllarda kadınların da seçildiği hesaba alınmazsa, bir miktar adam tesbit edilmektedir. Mesela beş yüz kişi... Şimdi bu beş yüz kişi bir kabine kuruyor. Dışarıdan görülen manzara devlet işlerini bu kurulan kabinenin yaptığıdır. Gerçekte bu kabine herhangi bir meselede beş yüz kişinin, yani Meclisin iznini almadan bir adım bile ilerleyemez".⁶⁶ Olumsuz yönlerin dile getirilmesinden sonra gerçek devlet adamının anlamı ve ortaya çıkmasının koşulları üzerinde durulur: "Millet ancak uğurlu günlerde gerçek devlet adamı ortaya çıkarır. Halk topluluğu zaten dahilere içgüdücü sonucu düşmandır. Seçim yolu ile bir büyük adam bulup çıkarmak, bir iğnenin deliğinden deveyi geçirmek kadar zordur. Dünya kurulduğundan bu yana gerçekleştirilen her şey bir kişinin teşebbüslerinin sonucudur. Oysa değersiz beş yüz kişi, milletin en önemli sorunları hakkında karar veriyor".⁶⁷

Hitler'in istediği devletin diğer ip uçlarını, parti programında bulabiliriz. Program, güçlü merkezi bir devlet talep etmekteydi. Bu devlette kararları tek bir kişi verecek ve herkesin yanında bir danışman olacaktı. Prusya Ordusu'nun temel anlayışı siyaset alanına aktarılmak istenmiştir. Yöneticinin astına otoritesi, astın üstüne karşı sorumluluğu. Weimar Cumhuriyeti'ni eleştiren Hitler, NS'ler iktidara

⁶⁵ HİTLER, op.cit., s.91.

⁶⁶ HİTLER, op.cit., s.93.

⁶⁷ HİTLER, op.cit., s.94.

geldiğinde parlamentoların varlığını devam ettireceğini ancak görevlerinin danışma ve bilgi almadan ibaret olacağını söylemiştir.

İktidara geldikten sonra merkezi devlet kurmak için büyük çaba harcayan Hitler, yanında görevlerini yerine getirecek seçkinler bulundurmıştır.⁶⁸

9. Dış Politika

Hitler'in bu alandaki fikirleri Almanya'nın yayılmasında destek alabileceği ya da müttefik olabileceği ülkeler ile ilişkilidir. Kavgam kitabında 1. Dünya Savaşı'nda, Wilhelm iktidarını eleştirir ve sonra başta İngiltere olmak üzere Rusya, Fransa ve İtalya ile ilişkilere değinir. İkinci kitabında bu konulara ayrıntılı olarak girer ve eserinin son bölümlerinde Versailles Anlaşması'nın doğurduğu olumsuz koşulları eleştirir.

Hitler, 1920 yılından sonra Bolşevik eşittir Yahudi anlayışını benimsemiştir. Bu anlayışın savaşın sonuna değin koruyacaktır. Führer, Ekim İhtilali'nde 300.000 Rus ölüye karşılık tek bir Yahudi'nin ölmediğini savunmuştur. Yahudiler Yunan, Mısır, Filistin ve Roma uygarlıklarını yok etmişlerdir. Yine bu yıllarda 2. Dünya Savaşı sırasında da kullanacağı bir iddiayı gündeme getirmiştir. Buna göre Almanya'nın Bolşevize edilmesi batı kültürünün yok olması demektir ve en iyi örnek Rusya'dır. Rusya seferinde kullanılacak olan iddianın geçmişi 1922'ye kadar dayanmaktadır. Kitabını yazmadan birkaç yıl önce Hitler, Rusya'nın, İngiltere'nin yardımı ile dize getirilebileceğine inanmaktadır. Ve daha o yıllarda Fransa'yı Almanya'nın Kıta Avrupası'ndaki en tehlikeli rakibi olarak görmüştür. Fransa'nın İtalya ile rekabeti, Almanya'nın İtalya ile yakın ilişkiler kurmak istemesinin nedeniydi. Mussolini'nin faşist hareketinin iktidara gelmesi ile NS ve faşist hareketler arasında ideolojik bağlar da kurulabilirdi.

"Kavgam" kitabının (ilk cildi) birinci bölümünde Hitler, Avrupa'dan istenecek toprağın Rusya olduğunu söyleyerek, Alman yayılmacılığının yönünü çizmiştir. Böyle bir siyasetin uygulanabilmesi için Avrupa'da bulunabilecek tek müttefik İngiltere idi: "Bir kere İngiltere ile anlaşma yapıldıktan sonra artık Cermenlerin yeni seferlerinin önü açılabilirdi. Bu noktada bizim hakkımız, atalarımızın hakkından az değildir. Barışsever halkımızdan hiçbiri Doğu'nun ekmeğini yemekten çekinmiyor. O halde sapanın yolunu kılıcın açacağını da kabul etmek gerekir. İngiltere'nin sevgisini çekmek için hiçbir fedakarlıktan kaçınılmamalıdır. İngiliz sanayii ile hiçbir

⁶⁸ Özetlersek, NS ideoloji, liberal düzeni, parlamenter düzeni, ve çok partili düzeni reddetmekte, "Yüce Şef, Yüce Önder" ilkesine ve toplum ile şef arasında aracı olan tek partiye dayanan, güçlü, ırkçı, totaliter bir devlet anlayışına dayanmaktadır.

rekabette bulunulmamalı ve sömürgelerden, denizlerdeki üstünlük savlarından vazgeçilmelidir".⁶⁹ Savaş yıllarına kadar İngiltere hakkında düşüncelerini değiştirmeyen Hitler, daha sonra Wilhelm iktarını eleştirmeye başlamıştır: "20. Yüzyılın başlarında İngiltere Almanya'ya yaklaştığı sıralarda, bu anlaşmayı gerçekleştirmek gerekirdi... İyi yönetilen bir Alman Dış Politikası'nın 1904 yılında Japonya'nın rolünü benimseyebileceği de düşünülmeliydi. Bundan Almanya hesabına çıkacak sonuçlar tahminlere bile sığmazdı. Ve sonunda herhalde dünya savaşı bile çıkmazdı... Bütün bunlar, Avusturya ile anlaşma yapmamızın anlamsızlığını ortaya koymaktadır".⁷⁰ Dış politikada Almanya'nın savaş yıllarında fırsatlar kaçırdığını söyleyen Führer, Avrupa'da toprak ele geçirmek için Rusya'ya karşı İngiltere ile birleşmek gerekirken, sömürge ve dünya ticareti için ise, Rusya ile birleşerek İngiltere'ye karşı çıkmak gerekirdi, demektedir. Rusya ile müttefik olmayı gerçekte kendisi ve partisinin büyük bir bölümü pek istemiyordu.⁷¹

"Kavgam" kitabının ikinci cildinin son kısımları dış politika ile ilgilidir. Artan nüfus ile bu nüfusu besleme gayretleri için öneriler sıralamış olan Hitler, bu bölümde yine bu konuya değinir: "En iyi çare üçüncüsü olabilirdi: Avrupa Kıtası üzerinde topraklar elde etmek... Sonra da sömürge topraklarının elde edilmesi ile, yeni bir alanda daha genişleme yoluna girildi".⁷² Bunun için Almanya'nın müttefik olacağı ülke İngiltere'dir.

Fransa ise, o yıllarda askeri açıdan çok ileridedir. Almanya'daki iç karışıklıklar Fransa'yı mutlu etmekte ve güven vermektedir. Hitler, Fransa'nın güçlenen konumundan çekinen İngiltere'nin Almanya'ya yakınlaşacağını düşünüyordu. Aynı şekilde İtalya, Fransa'nın Avrupa'da sahip olduğu egemen durumun daha güçlenmesini istemezdi. Dolayısıyla İngiltere ile İtalya'nın çıkarları Almanya'nınki ile çakışıyordu. Fransa'nın Almanya'yı işgal etmesini önlemek için bu iki ülke ile müttefik olunmalıydı.⁷³

Hitler, savaş yılları süresince farklı nedenlerle desteklediği bazı ülkelerin özgürlük çabaları ile ilgisini 20'li yıllarda kurmuştur. Bu devletler arasında

⁶⁹ HİTLER, op.cit., s.144.

⁷⁰ HİTLER, op.cit., s.145.

Hitler, Avusturya'daki ilk gençlik yıllarından bu yana Wilhelm siyasetini eleştirmiştir. Ona göre Avusturya ile anlaşma imzalanması yerine İngiltere ile yakınlaşılabilirdi.

⁷¹ Bunun farklı nedenleri vardı. Bir kere Hitler, o yıllarda Rusya'yı yönetenlerin Almanya ile dürüst bir ilişki kuracağına inanmıyordu. Sonra iki ülke arasında bir Polonya sorunu mevcuttu. Ayrıca NS'ler ideolojileri gereği Rus Bolşevizmi'nin arkasında dünyayı ele geçirmeye çalışan Yahudiler'i görüyordu.

⁷² HİTLER, op.cit., s.652.

⁷³ Hitler, Fransızlar'ın kibirliliğini Schopenhauer kadar kimsenin daha iyi tarif edemeyeceğini belirtmiştir: "Afrika'nın maymunları var, Avrupa'nın ise Fransızlar'ı". Ayrıca Fransız-Alman rekabetini vurgulamak için 1870 yılından önce Fransa'nın Almanya'yı 29 kez işgal ettiğini ifade etmiştir.

Balkanlardan birkaç ülke, Hindistan ve Mısır vardır. 1939 yılından sonra bunlara İrlanda ve Filistin eklenmiştir.

Anılan konular dışında Hitler'in en çok üzerinde durduğu, hatta parti programına bile dahil ettirdiği husus Versailles Anlaşması'ydı. Sonraki yıllarda gerçekleştirilen yayılma faaliyetleri ile bir anlamda bu anlaşmanın geçersizliği gösterilmek istenmiştir.

C. Nasyonal Sosyalist Propaganda ve Propagandanın Ana Temaları

Adolf Hitler, 20'lerde pek güçlü olmayan NSDAP'ye 1. Dünya Savaşı'ndan dolayı propaganda'nın öneminden bahsettiğinde, bu olgu hiç de yeni bir şey değildi. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra "Propaganda" konusu özellikle dört ana tema etrafında gelişmiştir. Bu dört tema 1920'ler ve 1930'lar boyunca devam eden bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir. O yıllarda bu alana gösterilen ilgi temelde dört tartışma çerçevesinde şekilleniyordu:

1. İç siyasi sorunlarda oluşabilecek anlaşmazlıklarda bir araç olarak propaganda. Örneğin işletme reklamlarının yöntemlerini siyasi amaçlar ya da seçimler sırasında kampanyaları hareketlendirmek için propagandayı kullanma;

2. Dış politikada ise "Kültürel Propaganda" aracı olarak propagandaya büyük önem verilmesi;

3. "Ekonomik Savaş" ile beraber yürütülen ve "ruhsal savaş" çerçevesinde halkı savaşa psikolojik açıdan daha iyi hazırlayabilmek ve "Topyekün Savaş" fikrini oturtabilmek için uygulanan yöntem olarak propaganda;

4. Bununla bağlantılı olarak askeri alanda -ileride "psikolojik savaş yöntemi" olarak adlandırılacak- olan gelişme.

Anlaşılabacağı üzere Hitler'in propagandaya verdiği önem, dönemin tartışmaları çerçevesinde gelişmiştir. Savaş progandasına ilişkin fikirleri yeni olmasa da dikkat çekmesi gereken nokta eski olan bu olguları, siyasete yeni bir soluk olarak taşıyabilmesidir.

"Kavgam" kitabı birçokları için bir manifestodur. İçinde yer alan satırlar nasyonal sosyalist ideolojinin de temelinde yatar. Yine aynı kitapta ileride birer doktrin haline gelecek olan propaganda kuralları yer alır. 1. Dünya Savaşı'nı yenik bitirmiş bir ülkenin askeri olarak Adolf Hitler kitabında, savaştaki yenilginin nedenlerinden birini ülkesinin propaganda alanındaki başarısızlığına bağlar. 1. Dünya Savaşı boyunca başarılı İngiliz Propagandası'nın başında Lord Northcliffe bulunuyordu ve Führer de propagandanın önemini düşmanından öğrenmişti.

1. Nasyonal Sosyalizm ve Propaganda

Almanya'nın ülke içine ve dışına yaptığı propagandanın büyük bir bölümünü oluşturan kurallar şöyledir:

1. Propaganda, belirtilen amaca bağlı olarak kullanılan ve kitleyi etkilemeye dönük bir araçtır.⁷⁴ Bir araç olarak amaca göre değerlendirilmelidir.

Hitler 1920'lerin ortalarında, propagandanın savaşlarda "birinci sınıf bir silah" olduğunu yazıyordu. Totaliter bir parti olarak NSDAP'nin diğer siyasal organizasyonlara göre propagandaya olan ihtiyacı şüphesiz daha fazla idi. Partinin kendini etkili bir şekilde tanıtmaya ve çok medyaly kitle seferberliğine ihtiyacı vardı. Hitler'e göre, propagandanın varolan iki önemli görevinden ilki, örgüt için taraftar toplamaktır. İkinci görevi ise yeni doktrini anlatmak ve benimsetmektir.⁷⁵

Birinci sınıf bir silah olan propaganda, halkın "varolma savaşında" ya da devlette iktidar savaşında kullanılacaktı. Ve çok kısa bir zaman içinde -1919 yılının sonbaharında- partinin yenisi Hitler, organizasyonu eline geçirdi. Siyasal yelpazede çok az yer kaplayan bu partinin daha 20'lerde "Reich Propaganda Yönetimi" vardı. Bu yönetim kendi içinde "Propaganda ve Basın" ile "Hitabet Okulu" diye ikiye ayrılmıştı.⁷⁶ Hatta bir "Yabancı Basın Şefi" bile mevcuttu.

2. Propaganda kendini az sayıda noktalarla sınırlamalı, bunları sloganlara dönüştürmeli ve sürekli tekrarlar ile halka ulaştırmalıdır.⁷⁷ Hitler'e göre propaganda, etkili olmak için "basmakalıp formüller yardımıyla" bıkip usanmadan yinelenen birkaç noktanın sistemli kullanımına dayanmalıydı.⁷⁸

3. Propagandanın başarısı ve etkisi bir arada yürütülen, dereceli bir şekilde kullanılan güç (şiddet) ile tamamlanır.⁷⁹ Hitler felsefesine göre propaganda ve şiddet birbirine zıt kutuplar değildir. Birarada değerlendirilmeli ve şiddet ya da

⁷⁴ "Propaganda bir araçtır, hakkında amacı gerçekleştirdiği oranda not verilir. Bundan dolayı hizmet ettiği amaca yardımcı olması için, uygun bir biçimde şekli belirlenmelidir". HİTLER, op.cit., s.183.

"Propaganda daima bütün topluma hitap etmelidir". HİTLER, op.cit., s.185.

⁷⁵ HİTLER, op.cit., s.611.

⁷⁶ REICHEL, op.cit., s.157.

⁷⁷ "...etkili propaganda, belirli birkaç noktayı içine almalıdır. Bunlar değişmez bir kalıpla ve ilkeler içinde, gerektiği ölçüde ileri sürülmelidir. Ta ki, halkın en son ferdi bile bu fikri anlayabilsin". HİTLER, op.cit., s.186.

⁷⁸ BOURDERON, op.cit., s.163.

⁷⁹ Kavgam'ın "Propaganda ve Organizasyon" bölümünde şöyle denilmekte:

"Propaganda bir doktrini milletin bütün fertlerine duyurmaya ve benimsetmeye çalışır. Görevi budur. Örgüt psikolojik sebeplerden dolayı, düşüncenin yayılmasına zarar veremeyecek kişileri kendi kadrosuna alır. Propaganda ise halka fikir aşılar. Amacı, halkı zafere hazırlamaktır. Oysa örgüt zafer için mücadele eder... Büyük bölümü çalışan ve mücadelesi genel bir şekilde yönetilen toplumlarda, propaganda ne kadar kuvvetli ve sağlam olursa, fikrin zaferi de o kadar kolaylaşır... Propaganda ile örgüt, birbirlerini tamamlayacak şekilde bulunurlar". HİTLER, op.cit., s.610-611.

Bir parti propagandacısı burada üstü kapalı verilen düşünce üzerine yıllar sonra ekler: "Sadece propaganda ile iktidarı oluşturmak geçicidir ve gün geçtikçe parçalanabilir. Propagandaya organizasyonun gücü dahil edilmelidir".

gücün kullanımı da aslında propagandanın bir parçası olarak kabul edilmelidir. Hareketin düzen, askeri ve disiplin niteliğinin gösterilmesine ihtiyacı vardı. Koşullandırma, ancak fizik yeteneklilik kendini herkese kabul ettirdiği zaman tam olabilirdi.⁸⁰

4. Propagandaya neredeyse sınırsız bir etki atfedildi. Bu görüşten hareketle dereceli bir şekilde gücün kullanımı ile desteklenen doğru propaganda araçları ve tekniklerin seçimi, iradesiz kitleye her türlü siyasal amacı kabul ettirebilirdi. Hitler'e göre propaganda, bilim adamlarına değil, devamlı olarak topluma yönelmelidir. Çünkü bilimadamlarına yönelik bilimsel eğitim uygulanır. Ancak propaganda içeriği gereği çok az bilimseldir ve akla yönelik değildir.

Bütün iletişim olanaklarından yararlanılarak yapılan propaganda, kitlelere olayları ve anlamlarını aktarmalıdır. Etkisi akıldan çok duygulara yöneliktir.⁸¹ Aynı şekilde Mussolini, gösterilerin "koreografik ve pitoresk yönü"ne verilen önemin, istenen etkiye elverişli bir alıcılık durumu yarattığını belirtmiştir.⁸²

Bu genel açıklamalara, NS propaganda mekanizmasında çok büyük bir ağırlığı olan, Joseph Göbbels'in propaganda ilkelerinin eklenmesi gerekir. Bu ilkeler genel olarak çağdaş propagandanın kurallarını temsil etmektedir.

29 Ekim 1897 yılında doğan Göbbels, 1925 yılında nasyonal sosyalist harekete katılır ve bir yıl sonra Hitler tarafından "bölge sorumlusu" olarak Berlin'e atanır. Hareketin yükselme döneminde "Führer" mitini yaratan ve bu miti Almanlar arasında yaymayı başaran Göbbels'in popülaritesi, 1930-33 arası yapılan seçimler sonucunda NS partinin oy oranını arttırması ile oldukça yükselmiş ve sonunda Propaganda Bakanlığı'nın başına getirilmiştir. 1933 yılından savaşın sonuna değin bu görevde bulunan Göbbels'in propaganda ilkelerinden birincisi, propagandacının olaylar ve kamuoyu hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Bunun için Almanya'da bir "SD" örgütü kurulmuştur. Örgütün görevi "halkın ruh hali ve düşünceleri hakkında" araştırma yapıp, Propaganda Bakanlığı'na iletmektir. Bakanlık bu bilgiler ışığında yapacağı propagandanın konularını saptıyor ve etkisini ölçebiliyordu.⁸³

⁸⁰ BOURDERON, op.cit., s.166.

⁸¹ "Propagandanın bilimsel bakımdan içeriği ne kadar yalın ise ve toplumun duygularına ne kadar baş vurursa, başarısı da o kadar kesin olur". HITLER, op.cit., s.186.

"Halkın büyük bir çoğunluğu, tıpkı bir kadının ruh hali içindedir. Bunlar fikir ve düşüncelerini fiil ve hareketlerden çok duyguların doğurduğu esinlerden çıkarırlar". HITLER, op.cit., s.189.

⁸² Aktaran BOURDERON, op.cit., s.163.

⁸³ SD örgütü, Gizli Polis Teşkilatı SS'e bağlı olarak kurulmuştu. Başında Otto Ohlendorf bulunuyordu. Örgüt önceleri NS partiye ülke içi ve dışındaki rakipleri gözleyerek, haklarında raporlar veriyordu. Daha sonra bu görev, bütün halkı gözetleme şekline dönüştürülerek kapsamı genişletildi. 8 Aralık 1939 yılından itibaren iletilen mesajların adı "Reich'dan Haberler" oldu. Bu haberler beş ana konudan meydana geliyordu; a) genel ruh hali ve durum, b) kültürel alanlar, c) milliyetçilik, d) hak ve yönetim ve e) ekonomi. Reich'dan haberler 13 Mayıs 1943 yılında sona erdi. Bunun yerine, aralıklarla savaş sonuna kadar "İç sorunlar hakkında SD-Haberleri" sürmüştür.

Propagandanın tek bir makam tarafından uygulanması diğer bir ilkedir. Üçüncü olarak Göbbels, propaganda düşmanın siyasetini ve eylemini etkilemelidir, diyerek propagandayı bir savaş aracı olarak gördüğünü belirtmiştir. Dördüncüsü, bir propaganda kampanyasının tam uygulanması için sınıflandırılmamış, işlemsel (operational) bilginin el altında bulunmasıdır. Bu ilkeyle, bazen elden geçirilmemiş, sansüre uğramamış haberlerin propagandada kullanılmasının olumlu sonuçlar verebileceği söylenmek istenmiştir. Çağdaş propaganda kuralları arasında vazgeçilmez ilke olan propagandanın dikkat uyandırması ve dikkat çeken bir iletişim aracı ile yayımlanması hususu beşinci ilkedir. Bu nedenle sadece ülke içinde iletişim araçları denetim altına alınmakla yetinilmemiş,⁸⁴ işgal edilen topraklarda bulunan radyo, gazete ve sinemalara da el konulmuştur. Propagandanın çıktısının gerçek veya yalan oluşu sadece kaynağın güvenilirliğine bağlıdır, kuralı Göbbels'in kendi söylediklerini doğru, düşmanlarıninkinin ise yalan olduğu inancının göstergesidir. Propagandacı ilettiği, yaydığı ideolojiye önce kendi inanmalı sonra diğerlerini inandırmalıdır. Göbbels'in savaş sırasında düşman propagandasına yönelik uyguladığı kurallar arasında, bazen düşman propagandasının görmezlikten gelinmesi ya da bu propagandadan elde edilen materyalin gerekirse yine ona karşı kullanılabilmesi vardır. Zamanı ve tekrarı iyi

Jörg BOHSE, "Inszenierte Kriegsbegeisterung und Ohnmaechtiger Friedenswille", J.B. Metzler, Stuttgart, 1988, s.16-19.

⁸⁴ Göbbels radyo, gazete ve sinemaya büyük bir önem veriyordu. Bu araçların NS ideolojisini aktarabileceğine inanıyordu. NS'lerin iktidara gelir gelmez ülke içinde bu araçları elde etme istekleri, savaş yıllarında işgal edilen topraklarda devam etmiştir.

Göbbels 20.yüzyılda radyonun, 19. yüzyılda gazetenin sahip olduğu öneme sahip olacağını düşünüyordu. NS radyo siyaseti, içeriğın denetlenmesi ve düzeltilmesi şeklindeydi. 1932 yılında Almanya'da 1.5 milyon radyo sahibi var iken, 1939'da savaşın başında halkın %70'i radyo dinleyicisi idi. Teknik olarak radyo yalnızca Almanya içinden yayın yapan frekansları alabiliyordu. Basın alanı ise sorunluymdu. Sorunun sebebi yalnızca, basın alanında Göbbels'in rakiplerinin sayısının çok olması değildi. Bu alanın denetim altına alınması da oldukça güçlü. Çünkü Weimar zamanından NS'lere, oldukça renkli ve çeşitli bir basın miras kalmıştı. 1933 öncesi hiçbir gelişmiş sanayi ülkesinde Almanya'daki kadar çok sayıda günlük gazete ve haftalık dergi yoktu. 33 yılında çıkarılan yasalar bu alanın bir şekilde denetim altında tutulmasını sağladı. Özellikle 4 Ekim 1933 tarihli "Yazı İşleri Sorumlularına İlişkin Yasa", "Nasyonal sosyalist dünya bakışı ile uyumlu olmayan" gazetecilere yasak getirmiştir. Buna paralel olarak NS basın tekelini kurmak için çabalar gösterildi. Wilhelm DEIST, Manfred MESSERSCHMIDT, Hans-Erich VOLKMANN, Wolfram WETTE, "Ursachen und Voraussetzungen des Zweiten Weltkrieges", Ursachen und Voraussetzungen des Zweiten Weltkrieges, Fischer, Frankfurt am Main, 1989, s.128-131.

Sinema, NS ideolojisini görsel olarak aktardığı için önemlidir. Sinema, izleyiciyi sıradan günlük yaşamdan almalı, gerçek hayatı resimler ve müzik ile "yüceltip" "güzelleştirmeli" idi REICHEL, op.cit.,s.181.

Hitap ettiği kitlenin büyüklüğü ve yaygınlığı nedeniyle sinemaya bir tür "eğitim görevi" yüklenmiştir. Göbbels'in emriyle sürekli rahatsız edilen ve takip edilen Yahudiler, komünistler ve istenmeyen diğer oyuncu ile yönetmenler çareyi ülkeden ayrılp Amerika'ya gitmekte bulmuşlardır. Nasyonal sosyalist sinemanın önemli filmleri arasında Yahudi karşıtı film "Jud Süß", komünizm karşıtı "Weisse Sklaven", İngiliz karşıtı "Ohm Krüger" yer alır. Ayrıca sinema tarihinin önemli propaganda filmleri arasında yer alan "Kolberg" dönemin ideolojisini çok iyi yansıtmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ute DANIEL, Wolfram SIEMANN (Herausgegeben), "Propaganda", Fischer, Frankfurt am Main, 1994, s. 66-87.

ayarlanmış bir propaganda mutlaka düşman propagandasından önce başlatılmalı ve kitlelere ulaştırılmalıdır.

Kaynağa ilişkin kural, istenmeyen etkiler yaratıldığında "beyaz propaganda" yerine "siyah propaganda"yı uygun görmektir. Beyaz propaganda kaynağı belli olan ve açık olarak yapılan propagandadır. Siyah propaganda ise gizlidir. Göbbels, beyaz propaganda ile güvenirlilik kaybına uğrayacağını gördüğü anda gizli propagandaya yönelmiştir. Prestij sahibi olan bir liderin propagandada mutlak surette kullanılması önemliydi. Çünkü Göbbels'e göre prestij sahibi liderler insanları daha kolay etkiler ve yapılan propagandayı kolaylaştırırlar.

Olayları ve kişileri sloganlar aracılığıyla niteleyen propaganda, derecelerini iyi ayarlamak koşuluyla korku, endişe ve umut gibi duyguları kullanmalıdır. Göbbels, propaganda nefret hedeflerinin yerlerini belirleyerek saldırıların yer değiştirmelerini sağlamalıdır ilkesini, Yahudiler'e ve Bolşevikler'e karşı başarı ile uygulamıştır. Nasyonal sosyalist politikalar, yasalar ya da tedbirler halkta istenilen tepkileri uyandırmadığında veya tersine halk bir nedenle rejime kızıp, rejim hakkında düşünmeye başladığında, dikkat daima Yahudiler'e ve Bolşevikler'e çekilmiştir. 1 Nisan 1933 "Yahudi dükkanları boykotu" ya da Paris'te bir Alman diplomatının öldürülmesi bahane edilerek, "halkın kendiliğinden infiali" sözde gerekçesi adı altında SA ve SS tarafından örgütlenen 9 Kasım 1938 tarihli "Kırık Camlar Gecesi" bu ilkenin uygulandığı olaylardır. Joseph Göbbels'in propaganda anlayışının son kuralı, propaganda güçlü karşı eğilimleri hemen etkileyemez; bunun yerine bazı eylem veya değişik anlatımlar sunmalıdır ilkesidir. Buna göre halkın moralini (Stimmung) yüksek ve katlanma gücünü (Haltung) fazla tutmak gerekmektedir. Ancak savaş içinde moral bozulabilir. Önemli olan halkın dayanmasıdır. Ne olursa olsun halk dayanabilmelidir.⁸⁵

Bu nedenlerle propagandanın kabul edilen önemi, bu alanı partinin başta gelen faaliyetlerinden biri yaptı. Weimar Cumhuriyeti döneminin Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) bir propaganda hareketi olarak görüldü. Parti her yöne ve herkese kendini tam olarak bağlamadan sözler verdi. Vaatlerini popüler ve duygulara seslenen sloganlarla sınırladı, ideolojik yüceltmelerden kaçındı ve böylece yürüttüğü politikalarda kesin sözler vermedi.

Nasyonal sosyalist propagandanın her zaman ve her alanda tamamen bir başarıya ulaşmış olduğunu söyleyemiyoruz. Birçok eleştirel faşizm araştırmacısına göre nasyonal sosyalist propagandanın temel sorunu, kitleleri nesnel çıkarlarına zıt

⁸⁵ Göbbels'in propaganda anlayışı ve kuralları hakkında bakınız; Leonard W. DOOB, "Göbbels'in Propaganda İlkeleri", (çev. Ünsal Oskay), A.Ü. SBF Dergisi, Cilt:23, 1968, s.337-366.

olan bir politikaya bağlamaktı.⁸⁶ Roger Bourderon "halktan kendi derin özlemlerine gerçekte ters düşen fikirleri ve bir programı kabul etmeleri istendiğine göre, güç bir işti bu", diyerek özellikle totaliter partilerin kaçınılmaz olarak halk yığınlarına seslenmesi gerektiğini ama bunun da kendi içinde zorlukları barındırdığını belirtiyordu.⁸⁷

Propagandanın nasyonal sosyalizmdeki önemi, itirazlara karşı sunulan çözümün tek taraflı uzlaşmadansa şiddetli baskıya dayanıyor olmasıdır. Bir yanda "büyüleme" diğer yanda da "şiddet" uygulaması vardır. İki yöntemle sonuçta yığınlar, yeni düzen içinde bütünsel bir erimeye götürülmek isteniyordu. Çünkü yığınların onaması olmadıkça hareket güçsüz kalacaktı.⁸⁸

Bir başka deyişle, polis devleti ve askeri şiddetin serbest bırakılması ile nasyonal sosyalist rejim, anayasal kurumları ve siyasal organizasyonları yok ediyor ve siyaseti yalnızca şiddet ve inanç ile sınırlıyordu. Aynı zamanda toplumsal ve siyasal gerçekliği aşan zıtlıkları estetize ederek bunları yok ediyor ve böylece bir süre için ulusal sorun ile sosyal sorunun kansız bir şekilde çözülebileceği düşüncesini kitlelerde uyandırıyor.⁸⁹ Ekonomi, yönetim ve siyasal bürokrasinin sorumluları ile birlikte tüm demokratik organizasyonların terör yöntemiyle saf dışı bırakılması sistemin uyum sağlamasını amaçlıyordu. Meşruluğu ise sözde temsili kamuoyu yaratarak bu sahte mizansenle aşmaya çalışıyordu.

2. 1920-1939 Yıllarında Propaganda

1920'lerden 30'lara kadar geçen süre nasyonal sosyalistler açısından kavga dönemidir ("Savaş Zamanı"). Yürütülen propagandanın amacı "nasyonal sosyalist düşünceye olan inancın" yerleştirilmesidir. Nasyonal sosyalistlerce iktidarın ele geçirilmesi otomatik olarak tüm sorunları çözecektir deniliyordu. Bunu yapmanın aracı olarak basit bir dost-düşman şeması kullanılıyordu: Biz duygusuna yönelik çağrı (halk topluluğu, ulus, Alman ırkı) karşısında sürekli ama değişebilir bir düşman resmi (ırk düşmanı Yahudi, sınıf çatışmaları içerisindeki Bolşevik) bulunuyordu. Weimar Cumhuriyeti'nin son dönemindeki kitle propagandasının ana karakterine - Hitler söylemi doğrultusunda - "olumsuzluk stratejisi" deniliyordu.⁹⁰

⁸⁶ BOHSE, op.cit., s.57.

⁸⁷ BOURDERON, op.cit., s.161.

⁸⁸ BOURDERON, op.cit., s.162.

⁸⁹ REICHEL, op.cit., s.39.

⁹⁰ BOHSE, op.cit., s.61.; Peter LONGERICH, "Propagandisten im Krieg", Oldenbourg, München,1987, s.73.

Bu strateji birçok değişkene olanak sağlıyordu. Öyle ki üretilen az sayıda slogan sürekli ve bir devinim halinde günlük siyasal sorunlarla ilişkilendirilebiliyordu. Şüphesiz, propaganda NSDAP'nin 1933 öncesi burjuva orta sınıfı ve sağ partilerin seçmenlerinden oy almasında önemli bir rol oynamıştır. Gözden kaçırılmaması gereken bir nokta da, NSDAP'nin propagandasının iktidara gelene kadar merkezden çok, "Gauleiter" denilen "bölge sorumlularınca" yürütüldüğüdür. Böylece propagandanın baş aktörlerinden (ama asla tek başına değil) olan Göbbels de Berlin bölge sorumluluğundan bakanlığa kadar yükselmiştir.

1920-33 arasındaki ifadelerin ve düşüncelerin esnekliği bir anlamda propagandayı içeriksiz kılmıştır: Siyasal açıklamalar ideolojik formüller ile ikame edilmiştir. Bu dönemde NS ideolojisi ve propagandası pratikteki durumun aksine kendini belirli sınıfların çıkarlarının temsilcisiymiş gibi göstermeme stratejisine dayanmaktadır.⁹¹ 5 Nisan 1940'da Joseph Göbbels güvendiği basın elemanları yanında şunları söylüyordu: "Nasyonal sosyalizm, bazı incelikleri ve sorunları açıklama anlamında, hiçbir zaman bir öğretiye sahip olmadı. İktidara gelmek istiyordu. Ancak bundan sonra bir program geliştirilecekti. Eğer bize biri şu ya da bu sorunu çözüme konusunda neler düşündüğümüzü sorduğunda bunu daha bilmediğimiz şekilde yanıtlardık. Doğal olarak planlarımız vardı ama bunları kamuoyunun eleştirisi önüne yaymıyorduk".⁹² Farklı sosyal çıkarlar, kabaca tanımlanan toplumsal ütopyalarla kaldırılmış görünüyordu. Sınırlı sayıda siyasal hedefler açıklanıyor ve herkese bunun haklılığı gösterilmeye çalışılıyordu.

Nasyonal sosyalistlerin propagandaya verdikleri önem iktidara geldiklerinde de devam etti.⁹³ Çünkü kitleleri yönlendirmede, ihtiyaç duyulduğunda terör

⁹¹ DIEST, MESSERSCHMIDT, VOLKMANN, WETTE, op.cit., s.119.

1920-33 arası yapılan propagandanın özelliklerinden biri Hitler'in büyük ve güçlü Almanya için kendini tek çözüm olarak göstermesidir. Bu yıllarda yapılan propagandanın söyleminde "şiddet ve güç" unsurlarını içeren bir dil kullanılmıştır. Özellikle Hitler siyasal rakiplerinden bahsederken bunları katil, hırsız ve yalancı olarak nitelendirmiştir. İktidara geldikten sonra kullanılmaya devam edilecek olan sembol ve törenler daha 20'lerin sonunda kullanılan propaganda faaliyetleri arasındadır. Çünkü özellikle siyaset ile ilgilenmeyen insanların ideolojik sembollerden etkilendikleri bilinmektedir. Bu sembollerden en çok kullanılanı "Sieg-Heil" şeklinde ifade edilen Hitler selamıdır.

Hitler, Gustave Le Bon'un "Kitleler Psikolojisi" kitabından öğrendiklerini propaganda alanına aktarmıştır. "Kavgam" da kitle toplantılarında kendini yalnız ve güçsüz hisseden insanın ilk kez büyük bir topluluğun resmini gördüğünü, böylece insanların büyük bir kısmının cesaret ve güç kazandığını yazmıştır.

1929 ekonomik krizi ile ülke ekonomisinin çöküşü ve NSDAP'nin yükselişi aynı dönemde olmuştur. NSDAP'nin yürüttüğü propaganda, özellikle kriz olayından çok ustaca faydalanmıştır.

Nasyonal sosyalizmin yaptığı propagandanın etkili olmasının diğer bir nedeni yüzyıldır akıl ve mantığa yapılan saldırılar, önsezinin eleştirisiz yüceltilmesi, gelişmeye karşı duyulan düşmanlık ve mitlere olan inanç şeklinde ifade edilen akıl dışıcılığın kullanılmasıdır.

⁹² Aktaran LONGERICH, op.cit., s.73.

⁹³ 30 Ocak 1933 tarihinde Hitler'in iktidara gelmesinden sonra yeni hükümetin ilk aylarda aldığı kararlar ve çıkardıkları yasalar ile Almanya içindeki tüm iletişim kanalları tek elde toplandı. Bunlardan ilki, daha önce belirtildiği üzere 4 Şubat 33 tarihli yasadır. "Alman Halkı'nın Korunması" adı altında çıkarılan yasa, ülkede basın, toplanma ve düşünce özgürlüğünü kaldırmıştır. Reich Meclisi'nin yakılması gerekçe gösterilerek 28 Şubat'ta "Halkın ve Devletin Korunması" için temel

tedbirleri ve toplumsal ödüllerin yanı sıra propaganda önemli bir araçtı. İktidara gelmesini sağlayan 1933 seçimlerinden hemen sonra yapılan kabine toplantısında Hitler'in verdiği ilk emir, siyasal uyusukluğu yenebilmek için geniş bir propaganda faaliyetine girişilmesi ve eyaletler arasındaki sorunlu ilişkilerle ilgilenilmesi olmuştur. Bu iki emir kendisini 1920'den bu yana meşgul etmiştir: "Yoğun propaganda ile kitleleri kazanmak" ve "güçlü bir Reich" kurmak.⁹⁴

Weimar Cumhuriyeti süresince, Versailles Anlaşması ve 1. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın verdiği zarar dolayısıyla ödemekle yükümlü olduğu borçlar NSDAP'nin ve Göbbels'in temel eleştiri noktalarıdır.⁹⁵ Bu propagandadan yararlanan Hitler için 1933 öncesi birincil konu, açıkça anlaşıldığı üzere iktidarı ele geçirmektir. Yukarıda da belirtildiği gibi bu doğrultuda partiyi yönlendirmiş ve NSDAP'nin ileri gelenlerine dahi dış hedefler konusunda bilgi verilmemesini istemişti. İkinci kitabını da belki bu yüzden ileri bir tarihte yayınlamış olabilir.⁹⁶

NS iktidarının ilk üç yılı, yani 1933-36 yılları arası, Almanya içine yapılan propaganda daha çok iktidarı sağlamlaştırmaya yöneliktir. Dışa yönelik propagandayla ise Almanya'nın barışa duyduğu sevgi ve silahlanmanın gizlenmesi amaçlanır. Çünkü aynı yıllarda dış basında Almanya'nın gizli bir silahlanmaya giriştiğine dair karşı propaganda yapılmaktaydı. Reich Hükümeti'nin 1 Şubat tarihindeki ilk toplantısında konuşan Hitler, barışa duyduğu kesin inanç ve isteğini ifade ediyordu. Hitler'e göre, kendisi ve hükümeti tüm halklar ile uzlaşmak niyetindeydi; ama "Alman Halkı'nın yaşam haklarını koruyarak". Şüphesiz bu "kendini zararsız gösterme stratejisinin" en önemli noktasını, Hitler'in 17 Mayıs tarihinde Reich Meclisi'nde yaptığı konuşma oluşturmaktadır. Bugünkü huzursuzluğun kaynağını Versailles Anlaşması'nın hatalarında bulan Führer, bu

haklar kaldırılmıştır. 23 Mart'ta ise çıkarılan yeni bir yasa ile "kanun" çıkarma hakkı tümüyle hükümete verilmiştir. Aynı yıl kurulan Propaganda Bakanlığı ve başına getirilen Göbbels ile bu süreç tamamlanmış oldu. Göbbels, 1926 yılında Berlin bölge sorumlusuydu. 1928 yılında NSDAP'nin propaganda yöneticiliğine getirilmişti. 1933 öncesi, Hitler'in insan üstü bir kabiliyete sahip "Führer" mitine getirilmesi için büyük çabalar göstermiştir.

⁹⁴ STEINERT, op. cit., s.268.

⁹⁵ 1924 yılında hazırlanan Dawes planı, Almanya'nın tamirat borçlarının miktarını ve süresini belirlemişti. Dawes planı, Göbbels'e göre "uluslararası sermaye", Yahudiler, İngiliz ve Fransızlar tarafından Alman Halkı'nı "köleleştirmek" için yapılan bir çabaydı. Versailles ya da Dawes planı Göbbels için farketmiyordu. Bunların her ikisi Almanlar'ı köle yapmak için birer yoldu: "Büyük siyasi sorunlar, iktidar siyaseti alanından alınıp, bankerlerin avuçları içine konuldu". Göbbels aynı nedenlerle ileride Young planına karşı çıkacaktır. Young planı üzerine yapılan propaganda NSDAP için büyük bir fırsattı. 1923 yılından sonra NSDAP, ilk kez bütün ulus için önemli olan bir sorun hakkında kamuoyu önüne çıkma fırsatı bulmuştu.

Versailles Anlaşması ile ilgili görüşlerini Göbbels 33. yaş gününde, "Vatanımın bir gün zincirlerini kıracağını görmek istiyorum. Ancak o zaman boşuna yaşamadığımı anlayacağım", diye belirtmiştir. Göbbels, Versailles Anlaşması ile, "her zaman Reich'a ait olan", bölgeleri geri istiyordu. 1932 yılında Propaganda Bakanı, "Versailles Anlaşması Avrupa üzerinde Demokles'in kılıcı gibi varlığını devam ettirdiği sürece, Avrupa'da huzurdan kimse söz edemez", diyerek bu anlaşmanın geçersiz olduğunu vurgulamıştır.

⁹⁶ Helmut, MICHELS, "İdeologie und Propaganda", Peter Lang, Frankfurt am Main, 1992, s.103.

anlaşmanın büyük bir halkı "ikinci sınıf ulusa" indirgediğini vurgulamaktadır. Huzur ancak ve ancak "herkesin gerçekten eşit olduğu" anda gerçekleşecektir. Konuşmanın devamında ise Hitler şiddet içeren çözümlerin Avrupa'nın sadece "Bolşevize" edilmesine katkıda bulunacağını söylemektedir. Bu sebeple Almanya barış için yürütülecek çalışmalara dürüstçe katılmak istemektedir.

Dış basında yer alan endişelerden bir diğeri ise, ülkede Yahudiler'e, komünistlere ve sosyal demokratlara yönelen olumsuz davranışlardı. Hindenburg tarafından Reich Propaganda Bakanlığı'na atanan Göbbels, dışarıda duyulan endişeleri gidermekle görevlendirilmişti. Göbbels'in ilk önemli faaliyeti Yahudi dükkanlarına karşı 1 Nisan 1933 tarihli boykot uygulamasıdır. Yine o dönemde tüm dünyada süren "Yahudiler'e baskı yapılıyor" kampanyası da Reich Hükümeti'ne göre tamamen "dünya Yahudiliğinin" bir faaliyetidir. Boykot çağrısının nedeni de bu yalan haberlere karşı duyulan tepkidir. Almanya, Yahudi karşıtı propagandaya 1939 yılına kadar merkezi bir önem atfetmiştir.

Göbbels'in yabancı kamuoyuna ve siyasetçilere 1933 yılının ilkbaharından sonraki mesajları birkaç temel düşünce ile sınırlıydı. Yurt dışının telaşlanması için hiçbir sebep yoktu, Almanya tüm komşuları ile sadece barış istemekteydi; ama bunun için eşit görülerek ulusal onurunu yeniden elde etmeliydi. Çok çalışarak ve kendi başarılarıyla Üçüncü Reich yeniden yükselecekti. Almanya birleştiğinde, yani halk ve hükümet birleştiğinde, iç krizler ve dış tehlikeler atlatılabilir ve dünyanın takdirini kendiliğinden kazanabilirlerdi. Dış ülkelerin özellikle Yahudilerin suçlamaları ve yalanlarında, herhangi bir gerçek payı yoktu. Bir kısmı kızgınlığından bir kısmı da yanlış anlamalardan dolayı tepki gösteren dünya, sonunda Almanya'yı anlayacaktı.⁹⁷ Göbbels'in Cenevre'de Birleşmiş Milletler'in toplantısına katılması doğrudan bu anlayış ve Yahudi sorunu ile ilgilidir. Yabancılara bu toplantıda nasyonal sosyalizm anlatılacak ve uzlaşmaya hazır olduğu vurgulanacaktı. İhtilalden çıkan yeni Almanya, muhafazakarlığa ve Marksizm'e karşı çıkmakta, Weimar Cumhuriyeti'nden temelde farklılaşmaktadır. İç ekonomik ve sosyal yapılanma için acilen dış barışa ihtiyaç duymaktadır. Silahlanma ile ilgili olarak da Göbbels, Almanya gibi büyük bir ulusun küçük bir orduya sahip olamayacağını savunuyordu. Propaganda Bakanı'nın Cenevre konuşması, dönemin nasyonal sosyalist ideolojisi ve doğrudan bu ideolojiden de kaynaklanan propagandası hakkında açık fikirler vermektedir. Konuşmasına dünya kamuoyunu suçlayarak başlayan Göbbels, NSDAP'nin düşünülen aksine terör ve şiddet ile iktidara gelmediğini, iktidarı meşru yollardan elde ettiğini belirttikten sonra, "Halk ve

⁹⁷ MICHELS, op.cit., s.166-167.

hükümet Almanya'da tektir. Halkın arzusu hükümetin, hükümetin arzusu halkındır", diye iktidarı halk, halkı da iktidar ile özdeşleştirmiştir.

Göbbels'in Cenevre'de yaptığı konuşmalar dikkatli incelendiğinde genelde faşizmin, özelde ise Alman Nasyonal Sosyalizmi'nin bir özelliği daha gün ışığına çıkmaktadır. "Barış", "anlayış", "hak" gibi kavramlara bakıldığında ve açıklamalarda Almanya'nın barışçıl amaçlarından söz edildiğinde bunların yanında sürekli bir "eğer" ya da "ama" ifadesi görülmektedir. Bu iki sözcük Almanya ile "diğerleri" arasında birlikte çalışabilmenin ve uzlaşmanın şartlarını ifade etmektedir. Büyük güçler, Almanya'nın haklı taleplerini yerine getirmedikleri takdirde, Göbbels'e göre başka çarelere başvurmak "meşru" idi. Doğal olarak da hata karşı tarafa yükleniyordu. Bu ifade, gerek Dışişleri Bakanlığı'nca gerekse Propaganda Bakanlığı'nca ağırlıklı olarak yürütülen Alman Propagandası'nın 2. Dünya Savaşı'na kadar, hatta savaş süresince kullandığı bir yöntemdir. Bu propaganda yöntemi, ilk önce silahlanmada eşitlik, sonra Saar Bölgesi'nin geri istenmesi, Ren ülkesinin askerden arındırılması, Versailles Anlaşması'nın bütünüyle revizyonu, sonra Avusturya'nın Reich sınırları içerisine alınması ve Sudeten Almanları'nın geleceklerini kendilerinin belirlemesi ve en sonunda da savaş yılları boyunca Almanya'nın ihtiyaç duyduğu "yaşam alanı hakkı"nda kullanılmıştır. Her defasında da Hitler açıklamalarıyla propagandanın içeriğini veriyordu.

Genel olarak söylenenleri toparlarsak, yurt dışına yönelik propagandada "Nasyonal Sosyalizmin Düşünceler Dünyası", "Komünizm Karşıtı" ve "Yahudi Karşıtı" içerikler ön sırada idi. Bunlar dışında yabancı ülkelere yönelik güven reklamları önemli yer tutar. "Bize güvenin" şeklinde formüle edilebilecek olan bu güven reklamları, bir yandan Almanya'nın barış ve uzlaşmaya yönelik siyasetini vurgularken, diğer yandan da bu ülkenin haklarının talep edilmesini içeriyordu.

1936 yılından sonra barış propagandası yerini adım adım artık gizlenemeyen silahlanmanın haklılığına kaydırmıştır. Ren Bölgesi'nin işgali, Avusturya'nın birleştirilmesi, Münih kararları, Sudeten ülkesinin alınması ve Prag'ın işgali gibi bu dönemin dış politik gelişmeleri sürekli olarak iki olgunun bir arada yürütülmesi ile gerçekleştirilmiştir: Bunun ilk ayağını, propaganda aracılığıyla gücün vurgulanması ve tehdit edilerek krizler yaratılması, ikinci ayağını ise hızlı askeri saldırı oluşturuyordu. Güç ve büyüleme yan yana kullanılıyordu. Olaylar bittikten sonra da yeniden Alman barış sevgisi motifi ele alınıyordu.

1938 yılının sonundan itibaren Almanya içine yönelik propaganda değişiyor ve halk psikolojik olarak savaşa hazırlatılıyordu. Buna uygun olarak da Reich'in dış siyasi durumuna ilişkin yeni bir değerlendirmeye gidiliyordu. O güne kadar ilk sırada bulunan milliyetçilik propagandası, ilk kez Hitler'in 30 Ocak 1939 yılındaki

konusmasından sonra açıkça yerini "yaşam alanı" taleplerine bırakmaktadır. 1938 yılının Şubat ayından itibaren yurt dışına yönelik NS propagandasının sabırsızlaştığını ve de saldırganlaştığını görüyoruz. Mart 1939'dan sonra yaşam alanı ihtiyacını, "Almanya'nın kuşatıldığı" tezi ve savaş suçunu muhtemel düşmana yükleme temaları alıyor.⁹⁸

Savaş ile birlikte Almanya'nın yurt dışı propagandası siyasetin önemli bir aracı olarak kullanılmaya başlandı. Bu yeni bir şey sayılmazdı. Ama Alman Propagandası tehdit ve güç kullanımı ile bir arada uygulandı. Hitler'in iyi bir propagandada bulunması gerektiğini belirttiği özelliklerden hareketle sürekli olarak aynı temel cümleler sloganlar şeklinde yineleniyor ve düşman resimlerinden faydalanılıyordu. Bu tekrarlar en sonuncu kişi anlayana kadar devam ediyordu.

Düşman resimlerinden ilki Bolşeviklerdir. 1936 yılında Nürnberg'deki parti toplantısından sonra Anti-Bolşevik kampanya büyük bir önem kazanmıştır.⁹⁹ Sovyetler Birliği ve Yahudiler ile ilişkilendirilmiş komünizm teması yerini Ağustos 1939 yılından sonra İngiltere, sonra A.B.D. ve Yahudiler karşıtı propagandaya bırakmıştır. Bu çizginin sonunda ise ilkbahardan itibaren Polonya yer alır. 1936-39 yılları arasındaki yurt dışı propagandasının belli bir düzeyde kabul edilen başarısında şüphesiz siyaset arenasında nasyonal sosyalistler'in kazandığı başarıların etkisi vardır. Bu başarılar arasında Sudeten Almanlar'ı meselesi, Avusturya'nın Reich ile birleştirilmesi ve de Prag yer alabilir.¹⁰⁰

1933-39 yılları arasında yapılan propagandanın özeti şöyledir: Almanya'nın dışarıya karşı kapatılması, Yahudi karşıtı kampanya, yabancı basının eleştirileri ve Reich Hükümeti'nin tepkileri, örnek ülke İtalya ve Mussolini, Cenevre gezisi ve barış ve anlayış propagandası, Ren Bölgesi krizi, İspanya iç savaşı ile başlayan Bolşevizm karşıtı kampanya, yaşam alanı dogması, Kasım Olayları çerçevesinde Yahudi karşıtı propaganda ve savaş hazırlığıdır.

Aşağıda bahsedilecek gelişmeler ve Alman propagandasının ana temaları, savaşın ilk dönemi yani Alman zaferlerinin ışığı altındadır (1939/40 ve 41 yılının ilk birkaç ayı).

Ağustos 1914'de Almanya'nın sözde ulusal savunması için girişilen savaşta halkın büyük oranda desteği alınmıştı. Savaş, ulusa karşı yapılmış bir saldırının savunulmasıydı. 1939 yılında ise bu düşünceler yerini biraz tedirginliğe bırakmıştı. Ancak 1941 yılının sonbahar aylarının sonuna kadar devam eden "yıldırım zaferler", insanların tutumlarını da etkiledi. Ulusal onur yeniden canlandı. Bu da Nasyonal

⁹⁸ Jutta SYWOTTEK, "Mobilmachung für den totalen Krieg. Die propagandistische Vorbereitung der deutschen Bevölkerung auf den zweiten Weltkrieg", Opladen, 1976, s.162.

⁹⁹ Walter LEGUER, "Deutschland und Russland", Berlin, 1965, s.204.

¹⁰⁰ MICHELS, op.cit., s.7-9.

sosyalistlerin Almanya'da geniş çevreleri, işgallerden elde edilebilecek avantajları sözleriyle elde etmesini sağladı. Ulusal demagoji bu gerçek arka plan ile izafi bir etkiye ulaştı.¹⁰¹ 1939 Ekim ayından 1940 Aralık'ına kadar talepler savaşın devamından kaçınılması veya bir an evvel bitirilmesine yönelik iken, askeri zaferler nedeniyle bu talep 1941 Ağustos ayı ile 1942 Ağustos ayları arasında yerini "zafer barışı"na bırakmıştır. Gerçekte nasyonal sosyalist propaganda aracı, ideolojik savaş ahlakını geniş halk kitlelerinin zihinlerine tamamiyle yerleştirememiş ve askeri kriz dönemleri için güvenilir bir manevi potansiyel üretememiştir.¹⁰² Bu araç sürekli olarak emperyalist siyasetin gerçek hedeflerini dilsel düzenlemeler ile gizlemek ve tarihsel olayların anlamını kavram yanlışlığı ile güzelleştirmek için kullanılıyordu. Örneğin 1933 yılından sonra emperyalist genişleme için "savunma savaşı" kavramı kullanılıyordu. Hatta Polonya seferi ile başlayan savaşa da "güvenlik gücü aksiyonu" deniliyordu.

3. Yükseliş Döneminde Propaganda

Alman Ordusu'nun zaferleri ile geçen dönem içinde yürütülen propagandanın temel mantığı, hiçbir durumda Almanya'nın savaş hedefleri konusunda açıklamalarda bulunmamasıydı. Bu nedenle propagandadan doğan fikirsel zayıflık, orduların zaferleri ile geçici olarak giderilebiliyordu. Ülke içinde ve dışındaki endişeler, Reich Ordusu'nun korkunç silah gücüne ve düşmanın zayıflığına yapılan vurgu ile giderilebiliyordu. Savaşın olumlu gidişatı süresince propaganda da sistem tartışılmamış, neden ve niye gibi sorular sorulmamış ya da sordurulmamıştır. Bu sayede toplumsal ve ekonomik sorunlar bile askıya alınabilmiştir. Polonya, Kuzey Avrupa (Norveç,İsveç), Batı (Belçika, Danimarka, Hollanda,Lüksemburg), Balkanlar ve Rusya seferlerine hep yenilmez ordu teması ve yoğun propagandayla birlikte gidilmiştir. Ancak ilerde de görüleceği üzere başarıların arkası kesilince ve yurt içinde çeşitli sınıfların çıkarlarına ters uygulamalara başvurulmaya başlanınca, propagandanın kendi içindeki zorluğu da gün ışığına çıkmıştır. Bu da genel olarak Alman Propagandası'nın ne kadar kaygan bir zemine oturduğunu göstermektedir.

Rusya'da başarılar devam ettiği müddetçe birinci düşman yine İngiltere idi. Fransa ile tartışma Anti-İngiliz kampanyasının gölgesinde kalıyordu. İngiltere savaş suçlusuydu. Savaşın devam etmesinin de tek sorumlusu İngiltere ve bu ülkenin yöneticileriydi. Fransa'nın yenilgisi ile güvenilir bir müttefikini kaybeden İngiltere, Hitler'in beklentisi doğrultusunda barış girişimlerinde bulunmayınca bir süredir

¹⁰¹ BOHSE, op.cit., s.31.

¹⁰² BOHSE, op.cit., s.34.

durdurulan Anti-İngiliz kampanyası Temmuz 1940'dan sonra dozunu artırarak devam etmiştir.

Alman zafer propagandası bir yandan düşman kamuoyunu etkilemeye çalışırken, diğer yandan da haber pazarını etkilemeye çalışıyordu. Bunun için denetlenebilir askeri verilerin doğruluğunun yanısıra, askeri işlemin ahlaki yönden haklılığının belirtilmesi gerekiyordu. Alman zafer propagandası bu amaçla çalışırken sürekli olarak iki temayı kullanıyordu: İlki "yalan propaganda"ya kadar götürülen, karşı tarafın yani düşmanın savaş kurallarını ihlal ettiği savıdır. Örneğin, İngiliz bombardıman uçaklarının çocuk hastanelerini bilerek bombaladıklarına ilişkin yaygın haberler bu konuda örnek verilebilir. İkincisi ise savaş suçunu karşı tarafa yüklemidir. Polonya seferi, sınırda hazırlık aşamasında bulunan Polonya Ordusu'na karşı bir "önleme savaşı" olarak gösterilirken, sefer sonrası suç batılı güçlere ve de İngiltere'ye yüklenmiştir. Özellikle bu yıllarda İngiltere birçok işgal ve saldırının gerekçesi olmaya devam edecektir. Buna göre Danimarka, Norveç, Belçika, Yugoslavya ve Yunanistan saldırıları İngiliz işgal tehlikesine karşı yürütülen operasyonlardır. Yüzyıllardır kendi uğruna üçüncü ülkeleri kullanan İngiltere Avrupa'da birçok anlaşmazlığın sebebidir savı Fransa seferinde sık sık vurgulanmıştır. Zafer propagandalarında kullanılan temalar "olumsuz" ve "olumlu" şeklinde ayrılabilir. Bunun anlamı açıktır. Reich, zafer temalarını, "olumsuz" yani düşmanın yanlış davranışlarını sürekli vurgulayarak savaşını meşrulaştırarak ve "olumlu" yani savaş sonrası çekici fikirleri ve savaş hedeflerini yayarak kullanır.

Dönem, Göbbels ve bakanlığının aktif olduğu ve propaganda aracını tek başına sürüklediği aylardır. Oysa Alman Propagandası bilinen yaygın kanının aksine sürekli tek bir kişinin hakimiyeti altında olmamıştır. Savaş öncesinde ve savaş boyunca genellikle propagandanın konularına ilişkin uyum olsa da, çeşitli kurumlar ve güçler arasında bu aracı yönlendirmek için sürekli bir iktidar savaşı olmuştur.¹⁰³ Dışişleri Bakanlığı bu önemli kurumların bir tanesidir. Ribbentrop'un yeniden ön plana çıkmaya başladığı aylar, 1940 yılının sonbaharıdır. "Avrupa'nın Yeni Düzeni" sloganını Ribbentrop ilk kez Almanya-Japonya ve İtalya arasında imzalanan anlaşma esnasında kullanmıştı. Avrupa, Almanya ve İtalya'nın önderliğinde yeniden düzenlenmeliydi. Gerçi yeni düzen sorununu Göbbels de 1940 Sonbaharı'ndan bu yana kullanıyordu ama Propaganda Bakanlığı "Avrupa temasını" bu dönemde ağırlıklı olarak Dışişlerine bırakmıştı.¹⁰⁴ Bu konuda da Reich kendini sınırlamak

¹⁰³ Göbbels ve Bakanlığı dışında propaganda alanı ile ilgilenen başlıca kişi ve kurumlar şunlardır: Dışişleri Bakanı Ribbentrop ve bakanlığın yurt dışında bulunan temsilcilikleri, Rosenbeng'in "İşgal Edilmiş Doğu toprakları Bakanlığı", Ordu, Adalet Bakanlığı ve Ley'in "Ekonomi Bakanlığı". Bu konuda bkz. DOOB, op.cit., s.343.

¹⁰⁴ LONGERICH, op.cit., s.78.

istememiş ve Avrupa düzeni bir slogan olarak kalmıştır. Avrupa teması da sınırlamalar ve ön şartlar ile kullanılmıştır. Yeni Avrupa Düzeni propagandası diğer devletlerin menfaatlerinin dikkate alınması şeklinde sınırlıydı. Konu ile ilişkili olarak Afrika konusu da belirsiz ve sislidir. Gerçi Dışişleri Bakanlığı ve ona yakın yayınlar ile Afrika'nın kullanılabilir sömürge alanı olarak önemi vurgulanıyordu ama bu avın nasıl paylaşılacağı konusu açıklanmıyordu.

Avrupa konusunun da bir süre sonra yurt dışında söylenti ve beklenti yaratabileceğinden korkan nasyonal sosyalistler 5 Kasım 1940 tarihli basın konferansında, "Biz Avrupa'nın yeni düzeni için değil kendi yaşam menfaatlerimiz için savaşıyoruz", diyerek olayın asıl yönü belirtmişlerdir. Aslında bu fikirler Göbbels ve Ribbentrop'un görüşlerini yansıtmıyordu. Çünkü yukardaki açıklamaların yapıldığı gün Göbbels, Prag'da Avrupa'nın yeni düzeni hakkında konuşuyordu. Böylece, kıtanın siyasi geleceği sorununun propaganda merkezine alınması çabası Hitler tarafından engellenmiş oldu.

Almanlar'ın Sovyetler Birliği'ne saldırması Avrupa konusunu yeniden canlandırdı. Sovyetler'e karşı dış politika alanındaki soğukluk, özellikle 1933 yılında Hitler bu ülkeyi "doğal düşman" ilan etmesinden sonra başlar.¹⁰⁵ İspanya Savaşı Hitler'in bu ülkeye karşı savaş fikirleriyle meşgul olmasında etkindir. Göbbels'in tuttuğu günlüklerde, 1936 ve 1937 senelerinde Führer'in Sovyetler ile yakın bir tarihte muhtemel savaşı düşündüğü belirtilir: "Yemekten sonra Führer ile yalnız olarak konuşuyoruz. Durumdan çok memnun. Silahlanma sürüyor. 1938 yılında tamamen bitirmiş olacağız. Sonra Bolşevizm ile savaş geliyor". 1937 yılının Aralık ayında Hitler, Stalin ve taraftarları hakkında bir konuşma yapıyor ve sözlerini "bunların kökü kurutulmalı" şeklinde tamamlıyor. Almanya'nın saldırısı da bu düşünceler temelinden başlar ve muhtemelen Dışişleri'nin etkisiyle de Bolşevizm'e karşı "Avrupa'nın dayanışması" propagandası etrafında geliştirilir. Doğudaki düşmana karşı yeni bir "haçlı seferi" denilir. Avrupa teması dışişlerince rahatlıkla türlü değişkenlerde kullanılabilirdi. Önce "tüm Avrupa fikri çerçevesinde Rus Bölgesi'nin kullanılabilirliği ve ekonomik işlerliği" üzerinde durulacaktı. Sonra Sovyet Ordusu'nun gücüne değiniliyor ve Alman Ordusu'nun "tam zamanında müdahale ettiği" böylece "Avrupa'yı son anda bir tehlikeden kurtardığı" propagandası yapılıyordu. Eğer Almanya yenilirse Batılı güçler (ABD de dahil edilmişti) Avrupa'yı Bolşevikler'e bırakacaktı. Amaç ortak düşman olan Sovyetler'e karşı Avrupa'nın saldırısının gerekliliğini açıklayarak elde edilecek topraklardan ve ekonomik sömürülerden ödül niyetine vaatlerde bulunmaktı. Bu konular Stalingrad yenilgisinden sonra da biraz daha değiştirilerek, kullanılacaktır. Longerich'in

105 KERSHAW, op.cit.,s.241.

aktardığına göre, Avrupa Kıtası'nın alabileceği yeni şekil hakkında "Volk und Reich" dergisinin Temmuz sayısında Rudolf Fischer açıklamalarda bulunuyordu. Yeni oluşturulan Avrupa'da Almanya ulusların kendi yaşamlarına müdahale etmeyecekti. Eğer bugün tersi oluyorsa bu tamamen savaşın gereği idi. Bu makale "dayanışma" teması etrafında yapılan propagandada kesin sözlerden kaçınıldığını göstermektedir. Doğu seferine katılan ya da katılacak olan halklara kesin vaatlerde bulunulmamıştır.¹⁰⁶ Daha önce belirtildiği üzere, nasyonal sosyalistler, kurulduğundan bu yana aslında kesin sözler vermekten daima kaçınmaya çalışmışlardır.

Sovyetler'e saldırı, Hitler'in üstün arı ırkının "yaşam alanını" güvence altına alacaktı ve bu uzun süredir tasarlanan bir hareketti. Kendi çıkarları için ordu, ekonomi önderleri ve bürokratlar tarafından da desteklenen bu savaş Wilhelm döneminin emperyalist düşlerinin de gerçekleşmesiydi. Bu sömürge savaşı şiddet ile yürütülmeliydi çünkü söz konusu olan aşağılık bir halkı "sömürgeleştirmek" ve "medenileştirmek" değildi. Amaç köklerini kazımak ve "erkek-erkeksi toplumun" yönetimini vurgulamaktı.¹⁰⁷ Sovyetler'e saldırı ve ABD'nin savaşa girme ihtimalinin artması Alman Propagandası'nın 1941 yılının ikinci yarısından sonra şiddetini de arttırmıştır. Bu dönemde düşman resimlerinin temel figürleri geliştirildi: Bolşevikler, batılı plütokratlar (zengin yöneticiler) ve Yahudiler.

Ağustos 1939 ittifakından sonra propaganda içinde gerileyen Sovyet karşıtı fikirler yeniden canlılık kazanır ve iç siyasi gelişmeler ile ilişkilendirilir. Naziler'in yükselme dönemlerinde iç siyasi çekişmelerde kullandıkları "Marksizm ve Marksistler" temasına el atıldı. NSDAP'nin geleneksel hedefleri ve programları doğrultusuna gidilerek Almanlar'ın büyük çoğunluğunun istekleri doğrultusunda hareket edildiği vurgusu sürekli tekrarlandı. Dışişlerinin propagandasında Komünist Rusya kötü ve vahşi, baskılar uygulayan şiddet sistemiydi. Yöneticilerine "Bolşevik kitle katili" deniliyordu.

Almanlar'ı ve müttefiklerini bu saldırı savaşının haklılığına ve gerekliliğine ikna etmek için Hitler ve Göbbels, saldırıdan bir hafta önce propagandanın ana çizgilerini belirlemişlerdi. Bir diğer vurgu rejimin, askeri ihtiyaçlar doğrultusunda hareket ettiği ve İngiltere'nin savaşın bitirilmesine yönelik iknasının tek yolunun bu saldırı olduğudur. Gerek yurt içine gerekse yurt dışına yapılan kampanyalarda yukardaki konular dışında Sovyetler'in büyüyen savaş makinasının durdurulması için Reich Ordusu'nun daha önce saldırması gerektiği anlatılıyordu. Rusya'daki

¹⁰⁶ LONGERICH, op.cit., s.81.

¹⁰⁷ STEINERT, op.cit., s.475.

siyasal sistemin bozukluğu ve saldırganlığı ülkede derin bir kültürel geriliğe yol açıyordu.

Bu unsurların bir araya getirilmesi, propagandaya göre, Bolşevizm'i tüm dünya için tehlikeli kılıyordu: Bolşevizm, yeni çağ öncesi doğudan, ama bu sefer modern araçlarla gelen, barbar akınları ile kıyaslanıyordu. Irkçı unsurlarla desteklenen Anti-Bolşevik propaganda, Almanya'yı dünya kötülüğüne karşı savaşan öncü ülke olarak gösteriyordu. Saldırının başlamasıyla bu fikirler askerlere çok önceden bastırılan, milyonlarca duyurular ile anlatılıyordu. Askerlere bunun "normal bir savaş" olmadığı, ideolojiler arası bir çatışma olduğu, bu nedenle de tüm savaş kurallarının bir kenara atılması gerektiği söylenmişti. Ordu Komutanlığı'nın 19 Mayıs 1941 tarihinde yayınladığı bildirgede; "Bolşevizm, Nasyonal Sosyalist Almanya'nın en büyük düşmanıdır. Bu yıkıcı ideolojiye ve taraftarlarına karşı Almanya savaşı yürütmekte...", deniliyordu.

Saldırı başlangıcında Almanya, Sovyet halklarına yönelik bir propaganda yapmadı. Ama bir süre sonra özellikle Dışişleri'nden yükselen sesler, Sovyet halklarının propagandada dikkate alınması gerektiğini ortaya çıkardı. Dolayısıyla komünist sistemin zayıf yönleri hedef alındı. Özgürce dinini yerine getirebilmenin yanısıra çiftçilere ve köylülere toprak vaadi sık kullanılan temalardı. Göbbels 30 Mart 1941'de bu konuya değinirken, "... Balkan ve doğu sorunu böylece tamamen halledilecek. Ve Finlandiya ile Baltık devletleri sorunu da açıklığa kavuşacak... Daha sonra ise Rus çiftçilerini propaganda objesi olarak ele alıyoruz. Orada büyük bir sanat eseri yaratacağız...", fikrinde idi.¹⁰⁸ Alman ordularının yıl sonunda ilerlemesi durunca Sovyetler içinde kampanyaların sayısı da artmıştır. Buna karşı Sovyetler de karşı propaganda yapıyorlardı. Başaktör yazar Ilja Ehrenburg idi. Yazılarında kara kuvvetleri komutanlarını "kuduz kurtlar" ve "veba getiren sıçanlar", generalleri "yam yam" ve de subayları "iki ayaklı yaratıklar" olarak tasvir ediyordu.

Alman Ordusu'na karşı İngiliz Propagandası, Göbbels'in Hitler ve Napolyon benzetmesini kullanıyordu. Ancak zıt yönde. İngiltere saldırıyı başından beri Hitler'in çılgın davranışı olarak tanımlıyor ve Napolyon'un kaderini hatırlatıyordu.

Göbbels'in 1 Ağustos tarihli anı defterindeki kaydı dönemin propagandaları hakkında açıklık getirmektedir: "Eğer bugün ben İngiliz Enformasyon Bakanı olsaydım, Alman Halkı'na kabul edilebilir bir barış için yapması gereken tek şeyin nasyonal sosyalist rejimi yıkmak olduğunu açıklardım. Ama bunun için İngiliz bakanları çok aptal".¹⁰⁹

108 Ralf Georg REUTH,(Herausgegeben), "Joseph Göbbels Tagebücher Band:4 1940-1942", Serie Piper, München, 1992, s. 1547.

109 REUTH, op.cit., s.1644.

Gerçekten de dönemin İngiliz Propagandası'na bakıldığında, Londra, halkı rejime karşı koymaya çağırma yerine, Alman Halkı'nı ve nasyonal sosyalistleri aynı kefeye koyan bir karşı propaganda yürütmekteydi.

Almanya'nın batılı güçlere karşı yürüttüğü propaganda, esas olarak iktidardaki politikacıları hedef alıyordu. Halka karşı olumsuz bir tavır almak ya da polemige girmekten kaçınılıyordu. Göbbels'in direktmesiyle Dışişleri plütokrasiyi liberal sistemin bir karikatürü olarak sloganlaştırmış, bunu yaparken de kapitalist ekonomik sistemin meşruiyetine ve demokratik devlet şeklinin dünya düzenine hiç girmemiştir. Propaganda özellikle batıdaki siyasal temsilcilerle ilgileniyor ve bunların içinde buldukları plutokrat birliğin halklarını ulusal faciaya sürüklediğini açıklıyordu. Roosevelt ve Churchille'e "İngiliz İmparatorluğu'nun mezar kazıcıları" deniliyordu.¹¹⁰ Roosevelt'i kötüleyen ve savaşı körüklemekle suçlayan tartışma 1941 İlkbaharında başladı. 1941 yılının başında Göbbels günlüğüne şunları yazıyordu: "Roosevelt, Senato'da bize karşı kötü bir konuşma yaptı. Dolu yalanlar. Güya biz saldırganmışız. İngiltere'ye devam eden bir yardım. Bu demokrasi domuzu, yahudiler kendisinden ne istiyorsa onu yapıyor...".¹¹¹

ABD'nin Rusya'ya gösterdiği yakınlık hakkında da Göbbels Roosevelt'i suçluyordu: "Stalin'in konuşması İngiltere ve ABD'de büyük yankı uyandırdı. Bu adamın nereye ait olduğunu gösteren bir kanıt. Amerikan kamuoyunda derin çatlaklar oluşuyor. Roosevelt'in Bolşevizm'e gösterdiği ilgi birçok düşman edinmesine neden oluyor".¹¹²

ABD Propagandası başlayana kadar İngiltere ana düşman idi. ABD'nin savaşa girmesi ihtimali bu devlete karşı mesafeli durulmasını gerektirmişti. 1941 Mart-Mayıs ayları arasında başlayan ABD'ye ilişkin propaganda özellikle Ağustos-Eylül arasında yoğunlaşır. Roosevelt'in politikası eleştirilir ve Amerikan Halkı sürekli uyarılır. Almanya'nın, Amerika'dan hiçbir isteğinin bulunmadığını, aksine tarihte Almanya'nın bu ülkeye yardım ettiği hatırlatılır. Sonra Amerikan vatandaşına seslenilir ve savaşa girildiği takdirde asıl yükün vergilerini ödeyen sıradan insanların omuzlarına yükleneceği belirtilir. Artık propagandadaki mesafe yerini saldırganlığa bırakmıştır. Yıl sonunda da Roosevelt İngiltere ve Churchill'in yerini alarak asıl savaş kışkırtıcısı damgasını yer. İngiltere neredeyse acınak şekilde Roosevelt siyasetinin bir kurbanı durumundadır.¹¹³ Alman savaş gemilerince yok edilecek İngiltere'nin mirasına ABD ve onun büyüklük delisi diktatörü konacaktır.

¹¹⁰ REUTH, op.cit., s.1747.

¹¹¹ REUTH, op.cit., s.1517.

¹¹² REUTH, op.cit., s. 1620-21.

¹¹³ LONGERICH, op.cit., s. 84.

Görüldüğü üzere İngiliz-Amerikan çıkar çatışması körüklenmeye çalışılıyordu. Bu konu dışında plütokratlar ile Bolşevikler arasındaki ittifak dönemin önemli temalarındandı. Müttefikler arasındaki açık düşünce farklılıklarını ön plana çıkarma yerine, batılı güçler bazen Sovyetler'in yardımcısı bazen de iyi niyetli kurban olarak ifadelendiriliyordu. 24 Eylül 1941 tarihli notunda Göbbels İngiliz ve Sovyet ilişkisine değinirken, "Bolşevizm'i yendiğimiz takdirde İngiltere Avrupa Kıtası'nda bir cephe açma imkanını sonuna değin kaybediyor. Tüm umutlar Bolşevik yardımına bağlanmış durumda", diye yazıyordu. Sovyetler'le yapılan bu işbirliğinin doğal sonuçları arasında İngiltere'nin sinsice Bolşevize edilmesi, Avrupa'nın Bolşevizm'e açılması ve Marksist fikirlerin Amerika'ya girmesi vardı. Göbbels günlüğünde bu gelişmeyi şöyle anlatıyor: "İngiliz Halkı'nın Bolşevize edilmesi şüphesiz devam ediyor. Führer'in, Avrupa'nın değil ama belki İngiltere ve Birleşik Devletler'in Bolşevize edileceği kehaneti pek uzakta değil".¹¹⁴

Savaşın başında Mihver Devletleri'nin barış isteyen tutumuna karşı çıkan bir İngiltere çizilirken, şimdi İngiltere'ye Sovyetler'ce yönlendirilen ve ABD tarafından desteklenen yeni bir görev yükleniyordu: "Avrupa çıkarlarına ihanet eden ülke". Geliştirilen düşman resimlerinin sonuncusu tüm bu ittifakların arkasında bulunan, asıl güç olan Yahudilerdi. Anti-semitizm temasına yeniden el atılarak arka planda, savaşı körükleyen Yahudiler olduğu vurgulanıyordu. Yahudiler batılı ülkelerde silah sanayisini kontrol ederken, Sovyetler'de de Bolşevizm tipik bir Yahudi yönetim şekli idi.

4. Kriz Döneminde Yurt Dışı Nasyonal Sosyalist Propaganda

1941 yılının sonbaharından itibaren savaş Almanya için istenildiği gibi yürümeye başlamıştır. Hızlı zafer haberlerinin sonu kesilmiştir. Hitler'in düşüncesinin aksine Reich Orduları yıl sonuna kadar Ruslar'ı dize getirememiştir. İdeolojik olarak bu ne kadar istenmiş olursa olsun Hitler'in hızlı bir zafere gereksinimi stratejik önem taşıyordu. Böylelikle İngiltere barışa zorlanabilecek, Amerika savaş dışında tutulabilecek ve belkide savaş Almanlar'ın istediği şekilde bitirilebilecekti. Führer, Amerika'nın en geç 1942 yılında savaşa gireceğine emin olduğundan Doğu'daki savaşı bir an önce bitirmek ve ABD'yi karşılamak istiyordu.¹¹⁵ Tüm hesaplar süratle elde edilecek zafere bağlı idi ama bu plan gerçekleşmedi ve zafer gecikmeye başladı. Bu ise Almanya'nın propaganda alanında ortaya çıkan ilk büyük krizinin asıl nedenini oluşturdu.

¹¹⁴ REUTH, op.cit., s.1753.

¹¹⁵ KERSHAW, op.cit., s. 248.

Yurt içinde ise zafer haberlerin durması huzursuzluk yaratmaya başlamıştı. Propagandaya yeni bir heyecan ve ifade gerekiyordu. Önce Reich içerisindeki gazeteler toplantılara davet edilerek verilecek haberlerin niteliği üzerinde duruldu. Bölcke bu konu ile ilgili olarak şunları yazar: "Askeri olan geriye gidiyorsa, bu takdirde siyasi olan ön plana çıkmaktadır. Bunun için gazeteler büyük bir önem taşımaktadır. Genel olarak da (gazeteler) halkın en önemli karar aracıdır. Alman Halkı, basın aracılığıyla emperyalist Avrupa düşüncesine yönlendirilmelidir...".

1941 yılının Kasım ayında Basın Sorumlusu Schmidt, radyodan Rühle, Ribbentrop, Megerle, Bakanlığın desteğiyle bir araya gelerek yeni bir propaganda çizgisi üzerinde çalışmışlardır. Görüleceği üzere Avrupa teması yeniden ele alınacaktır. Schmidt'in "Saldırgan haber ve basın çalışmalarına yönelik çalışma planı" yurt dışı propagandasının genel tezleri üzerinedir. Önce propagandanın "olumsuz" amaçlarını sunar: 1. Bolşevizm'in yok edilmesi, 2. Yahudiliğin yok edilmesi, 3. İngiltere ve Roosevelt ile onların yardımcıları olan Bolşevizm'in devreden çıkartılması. "Olumlu" görüşleri yansıttığı propogandanın ikinci bölümünün başlığı "Sosyal Avrupa"dır. Sosyal Avrupa; 1. Her çiftçiye toprak, 2. Her işçiye konut, 3. Emekliye emeklilik parası olarak özetlenebilir.

Resmi propagandada Avrupa teması kullanılsa bile geleceğe yönelik kesin bir Avrupa modeli vermekten kaçınılıyordu. Savaş sonrası düzen hakkında kesin yargılar belirtilmemesi sadece Avrupa konusunda değil, Sovyetler'e, Hintliler'e ve Araplar'a yönelik olarak yapılan propagandada sorunlar yaratıyordu. 1941/42 kışı ile beraber Sovyet halklarının sempatisini kazanma isteği ön plana çıkıyordu. Geçen yıldan daha ayrıntılı olarak bu alanda Sovyetler'in zayıf noktalarına vurguda bulunuluyordu: Özel mülkün sağlanması, dinin gereklerini yerine getirebilme özgürlüğü ve Rus olmayan sınır halkların bağımsızlığı gibi. Göbbels de bu fikirleri destekliyordu.¹¹⁶ 3 Mart 1942'de günlüğüne: "Doğu politikası ile ilgili olarak propaganda ve siyasetimizde değişiklikler yapmalıyız. Bugüne kadar yaptığımız propaganda ve siyaset doğu bölgesini düşünüleceğinden çok daha çabuk alacağımız üzerine idi. Bu umut gerçekleşmedi. Demek ki kendimizi daha uzun vadeli hareketlere hazırlamalıyız ve bu nedenle de parolamızı ve siyasetimizi temelden değiştirmeliyiz. Belki işgal edilen topraklarda sözde hükümetlerin kurulması bile gerekebilir...", diye yazıyordu.

Doğu propagandası uygulamada siyasal sorunlar da yaratıyordu. İlk sorun, vaatlerin oradaki halkın beklentisinin çok altında olması, ikincisi ise bu siyasetin Alman kilise politikasına ters etki yapacağı endişesiydi. Bu iki gerekçeyle bu

¹¹⁶ REUTH, op.cit., s.1760.

propaganda bırakılmıştır. Üçüncü sorun, Türkiye'yi de ilgilendiriyordu. Çünkü Almanya özellikle Kafkas devletlerinin bağımsızlıklarına yönelik propaganda yapıyordu. Ancak özel olarak Hitler'in emri ile bu propaganda da durdurulmuştur. Sonuç olarak Sovyetler'e yönelik vaat propagandasının pek başarılı olmadığı söylenebilir.

Hintliler ile Araplar'a yönelik yoğun propaganda bir başka vaatler demeti idi. Savaştan önce Hint Özgürlük Hareketi'nin Başkanı olan ve 1942'de Almanya'ya kaçana kadar Kalküta Belediye Başkanlığı yapan Chandra Bose için Berlin'de "Özgür Hindistan Merkezi" kuruldu. Bose ve merkezin amacı, Alman Propagandası'nı Hindistan'a taşımak ve İngilizlere karşı bir yeraltı örgütü kurmaktı. Gizli radyo yayınları ile Hint Halkı'na duyurular yapıp nasyonal sosyalistler geldiğinde özgürlüklerine kavuşacakları belirtiliyordu. Burada da ileriye dönük hükümet modelleri ve kesin sözlerden kaçınılıyordu.

Araplar'a yönelik propaganda ise şu sloganlarla şekilleniyordu: "Biz kendi özgürlüğümüzü sağladık ve sizi kurtarmaya geliyoruz. Tek ve ortak düşmanımız var. Aynı savaşı yapıyoruz, her ikimiz de özgürlüğü istiyoruz. Düşman bizimle Araplar arasında, bizi ayırmak için, bir cephe oluşturdu". Ancak bu sloganlar, tüm Arap alemine hitap edemiyordu. Çünkü Almanya ifadelerinde, İtalya ile muhtemel müttefik olabilecek Vichy Fransası ve İspanyası'nın menfaatlerini düşünmek zorundaydı. Bu nedenle kendini sınırlamak mecburiyetindeydi.

Almanya'nın 1941/42 kış krizi ile sona eren zafer propagandası yerine, tarafsız, müttefik ve işgal devletlerinde olumlu ve destekleyici bir hava oluşturabilecek olan yeni propaganda tezlerini oluşturamadığını görüyoruz. Zafer propagandasının yerini alabilecek olan geleceğe yönelik bakış açıları başarılı olmamıştır. Ne dışişleri ne de bakanlık bunu gerçekleştirememiştir. Sonunda 1941'in ikinci yarısında geliştirilen düşman resimlerine geri dönmüştür.

5. Savunma Propagandası ve Stalingrad

Doğuya doğru büyük Alman seferinin başladığı tarih Haziran 1941'dir.¹¹⁷ Urallar'ın ardında kurulacak olan ütopyanın sonunun başlangıcı ise Stalingrad'dır. 1942 yılında ilerleyiş bu noktada durunca Dışişleri bu kenti "Avrupa'nın özgürlük savaşı sembolü" ilan etti. Bu sembol dışında propaganda, Yeni Avrupa Düzeni'nin Mihver bloğunca kurulacağı üzerinde duruyordu. Almanya'nın sarsılmaz zafer isteği

¹¹⁷ Joachim FEST, "Der Zerstörte Traum", Corso Bei Siedler, Berlin, 1993, s.52.

ve elde edilen toprakların Avrupa'nın beslenmesi için ortak kullanıma açılma düşünceleri kaçınılmaz yenilgi önündeki son çırpınışlardır.

Dışişleri dışında, fikrin asıl sahibi olan Propaganda Bakanlığı Avrupa temasını, Bolşevik tehlikesi ve Almanya'nın Avrupa kültürünü savunan ülke temalarıyla bir arada kullanıyordu. Avrupa'ya yönelik "olumlu" düşünceler üretiliyordu.

Yürütülen siyaset ve savaş için sempati arayışı devam ediyordu. Bunun içinde Avrupa devletleri (özellikle tarafsız devletler) ve işgal edilen topraklar merkez alınıyordu.

Dışişleri Bakanı'nın geleceğe yönelik propaganda direktiflerine bakıldığında, Alman Propagandası'nın yıllardır kullandığı "olumlu-olumsuz" yöntemi görülür. Dış politika hedefleri yerine dünyaya Almanlar'ın zafere olan inaçları, düşmanın direnç gücünü yıkmak, Bolşevik tehlikeyi öne çıkararak dünyayı bu tehlikeye karşı uyanık ve tetikte tutmak, yürütülen propagandanın "olumsuz" yönleriydi. Olumlu olanlar arasında ise Bolşevizm'den kurtulma, hemen ve sürekli bir barış, refah ve kültürün bitmeyen yükselişi, Avrupa'nın Mihver adı altında yeni düzeni ile bu düzen içerisinde devletlere eşit ve onurlu yer verme sayılabilir.

Propaganda dış dünyaya Alman Halkı'nın inanç ve birliğini vurguluyordu, ama gerçekte ülke içinde tedirginlikler iyice belirginleşmişti. Bu nokta faşizmin nasıl gerçekler ve hayaller arasında gidip geldiğini, söylemini kurarken nasıl bocaladığını da gösteriyordu.¹¹⁸

¹¹⁸ 1939/40 yılları nasyonal sosyalistlerin yoğun terör, kitle gösterileri ve törenlerle halkı savaşa ikna ettikleri yıllardır. Sonraki iki yıl zaferlerle geçtiğinden sosyal ve ekonomik sıkıntılar hep bu zaferlerin gölgesinde kalmış, propaganda ve gizli polis teşkilatlarıyla bastırılmıştır. Ama olumlu haberler kesilince kamuoyunda, zafer anlaşması ile sona erdirilmek istenen savaşın, birdenbire uzlaşarak bitirilmesi yönünde fikirler belirlemiştir. (Savaşın son safhalarında ise uzlaşma yerini savaşı kaybederek barış yapma fikrine bırakacaktır).

Propaganda, zafer dönemlerinde kendiliğinden işliyordu. Ama şimdi, Göbbels'in deyimiyle "özel gayretler gerektiriyordu". Zira kriz dönemlerinde sistemin ayakta kalması vurucu propagandaya bağlı idi. 1942/43 dönemi durgun gelişme dönemidir ve Almanya'da kamuoyuna üç basamaklı bir kampanya uygulanır: **Zararsızlaştırmak, dikkatini dağıtmak, gizlemek.** O güne kadar çeşitli yollarla saklanan bilgiler ve gerçekler artık gizlenemiyordu. Gizlilik ve bilgiyi süzgeçten geçirme mantığı özellikle Göbbels tarafından yıllarca kullanılmıştır. Wilfred von Oven anılarında, Propaganda Bakanı'nın kendisine bu konu ile ilgili açıklamalarını aktarır: "Sanatta tarafsızlık hiçbir zaman gerçekleşemez. Sanat daima öznedir... Propaganda sanatında da böyledir. Gerçeklerin kendiliğinden etkili olması istense idi her türlü propaganda gereksiz olurdu... Olaylar, kamuoyuna bir şekilde aktarıldığı sürece propaganda her halk ve hükümet sisteminde var olacaktır. Dünyanın en demokratik gazetesi Times da propaganda yapıyor. Bazı olayları öne çıkarıyor... ve okuyucularının gözünde daha önemli kılıyor... Ben de farklı bir şey yapmıyorum. Ben halkın bakışını belirli haber ürünlerine yönlendiriyorum. Sıradan vatandaş günlük siyasal olaylarla baş edemez. Yanlış doğrudan ayıramaz... Gerçekleri basitleştirmeliyim, burada bazı şeyleri alıp, şurada bazı şeyleri eklemeliyim... Halkımın yararına olanlar gerçektir". Wilfried von OVEN, "Dr.G.Meister der Propaganda", Verlag Werner Symanek, Bingen am Rhein, 1993, s.262-263.

Ancak halkın gerçekleri öğrenmesi ile medyada bu gerçeklerin gizlenmesi arasındaki çelişki çözülmeliydi. Bu sebeple ilk olarak bazı yayın kuruluşları aşırı zafer propagandası ile kamuoyunu yanlış yönlendirdiği gerekçesi ile suçlandı. Yani suç diğer kurumların yanlış haber ve bilgilendirme politikasına yüklendi.

Alman Halkı'ndan durum gizlenmeyecek ama diğer taraftan bu dönemdeki çarpışmaların savaşın en can alıcı noktası olduğu vurgulanmayacaktı. Diğer adım medyada dil ile ilgili kurallar getirmedir. Amaç güvensizliğe ve savunmaya geçildiğini gizlemektir. Gerçeğin saklanması amaç sadece

1941 krizi gibi 42/43'te ordunun önce durup sonra gerilemesinin halkta yarattığı olumsuz hava, ileriye yönelik vaatlerle giderilmeye çalışılmış ama başarılı olunamamıştır. 1943 yılı Alman Propaganda aygıtının, özellikle batılı güçler karşısında savunma konumuna geçtiği tarihtir.

Zafer seferleriyle nasyonal sosyalistler ülke içindeki çıkar çatışmasını gizliyebilmiş ve bastırabilmişlerdi. Faşist ordular üstün oldukları sürece NS propagandanın uygulama ve ideolojisini yeterince rasyonalize etmek mümkündü. Ancak askeri krizlerle beraber ülke içi ve dışında söylem de değişmeye başlamıştı. Ordu krizi derin bir meşruiyet krizine yol açmış, ilk olarak propaganda alanında kendini göstermişti. Doğal olarak bundan düşman tarafı da faydalanan ve karşı propagandanın etkililik oranı artıyordu. Artan İngiliz propagandası karşısında Alman tarafı da söylemini yumuşatmak zorundaydı. 1943'ün ilk ayları ile birlikte, İngiltere halkı ve yönetimine karşı olan sert üslup terk edildi. Churchill ve Roosevelt'in isimleri pek geçmemeye başladı. Geçse bile, özellikle Roosevelt bir "kurban" olarak gösterilip, "Kuzey Amerika'nın gerçek düşmanı Yahudilerdir" şeklinde ifade ediliyordu. Zafere olan derin inanç ve bağlılık temasında da değişikliğe gidildi. İngiltere'nin savaşı bu saatten sonra kazanamayacağı ama düşmanların zaferinde bile asıl galip devletlerin Sovyetler ve ABD olacağı vurgulanıyordu.¹¹⁹

Yaz ayları boyunca Batıların savaş sonrası ekonomik düzenlemelere ilişkin propagandası artmış ancak Almanya'nın yürüttüğü karşı ekonomik kampanyalar başarısız olmuştur. Böylece dikkat topyekün savaşa ve müttefiklerin yoğun bombardımanları sonrası halkın maddi ve manevi ihtiyaçlarına yöneldi.¹²⁰

"gereksiz" görülen bilgileri kamuoyundan gizlemek değil, şiddet ile bastırılan ve propaganda ile gizlenen sınıf çatışması o günkü savaş koşullarında gündeme gelebilir ve halkın büyük bir kısmı NS iktidara karşı ayaklanabilir korkusuydu. Göbbels'in günlüklerinde nasyonal sosyalistlerin, neden İngilizler'in bu yönde propaganda yapmadığına şaşırıldıkları yazılıdır. Yalan ve hayaller satan bu propaganda 42 yılının sonundan itibaren gerçeğe yenik düşer. BOHSE, op.cit., s. 74-83.

¹¹⁹ LONGERICH, op.cit., s.100-102.

¹²⁰ 1943 yılı ile beraber işgal savaşının yerini savunma savaşı alır. Zaferden dayanma propagandasına geçiş başlarda "gerçeklik" ile yapılır. Siyasi, ekonomik ve askeri yöneticiler bu askeri krizden çıkmanın tek yolunun "sivil savaş yönetiminin" "radikalize" edilmesinde görüyorlardı. Anlamı "topyekün savaş"tı. Bu kavramı Göbbels ilk savaş yıllarından beri kullanıyordu ama resmi olarak çerçevesini Ocak 1942'deki Bakanlar Kurulu toplantısında çizdi. Buna göre NS medya sürekli şu temaları vurgulayacaktı: 1. Alman Halkı savaşa zorlanmıştır; 2. Bu savaş yaşam ve ölümle ilgilidir; 3. Topyekün savaş yönetimi ile ilgilidir. Propaganda özellikle üçüncü noktada maneviyatı güçlendirici ve haklılığı vurgulayıcı olmalıydı.

NS krizi ile Alman emperyalizmi iç politika alanlarında da yeni tedbirler almalıydı. Bu tedbirler askeri yenilgiye karşı son savunma tedbirleridir ve siyaseti disipline etme amacını gütmektedir. Korkulan şey açıktır. Yenilgi ile iç huzursuzluk ortaya çıkabilir ve "topyekün savaş" ile yönetici sınıf ve Alman Halkı'nın çoğunluğunun çıkarlarının çelişkisi açıkça görülebilirdi. Yasalardan biri, çalışabilir her kadını ve her erkeği de üretim alanına çağırıyordu. Özellikle orta sınıf kendini tehdit edilmiş görüyordu, çünkü personel ve işçisini yitiriyordu. Ve ilk kez faşizmin temel toplumsal tabanını oluşturan bir sınıf, yaşamsal çıkarlarının tehlikede olduğunun farkına varıyordu. Topyekün savaş, günlük ve iş yaşamına müdahale gerektirdiğinden iç siyasi çatışmaları da arttırıyordu. Bkz. BOHSE, op.cit., s.88-90.

Topyekün savaşı Göbbels şöyle değerlendirir: "Halk, bu toplantının gösterdiği gibi her şeyini savaş ve zafer için vermeye hazır. Topyekün savaş, zafere giden en kısa yoldur".¹²¹ Müttefikler'in Alman kentlerine karşı giriştikleri sert bombardıman savaşından da faydalanmasını bilen Göbbels bu konuyu propagandasının merkezine yerleştirir ve büyük umutlar uyandırmadan "öç alınacağı" vurgusundan faydalanır. Dışişleri Bakanı Ribbentrop ise, her zaman rakibi olmuş olan Göbbels gibi 43 yılının yazında "öç alınacağı" ve "misilleme yapılacağı" temalarının kullanılmasından yana idi. Bu konu ile ilgili olarak da Alman gazetelerine çatıyordu. Yurt içi propagandasında "kesin, açık ve kendine hakim bir dilin kullanılmasını" istiyordu. Alman Halkı'nın büyüyen nefret ve öç alma duygularının kullanılmasını emretmişti. Göbbels ise bu konunun yaz aylarında da işlenmesinin yararlı olamayacağını, çünkü eldeki imkanlar dahilinde söylenenlerin yapılmasının güç olacağını düşünüyordu.¹²² 1943 Eylül ayında İtalyanlar teslim oluyor ve Hitler'e başarısızlıkla sonuçlanan bir

121 Ralf Georg REUTH, (Herausgegeben), "Joseph Göbbels Tagebücher Band:5 1943-1945", Serie Piper, München, 1992, s.1998.

122 Yeni propagandada vurgu yaşam ve ölümle tehdit edilen ulus üzerine idi. Yani "halk topluluğu" temasıydı. Halk topluluğu tehlikede idi. Propaganda bu vurgu için iki teknik kullanıyordu: Bir süre için savaşın gidişatından insanların dikkatini farklı bir yöne çekerek, "kahramanlaştırma tekniği" ve uzun süre halkın dayanabilmesine yönelik "korku tekniği". Korku tekniğinde amaç halkın korkutularak güçlenmesini sağlamaktı. Stalingrad yenilgisinde ve sonrasında her iki teknik bir süre için başarı sağlamıştır. Yenilginin kamuoyunda tartışılmasını önlemek amacıyla savaştan çok, ölenlerin kahraman ilan edilmesine dikkat edildi. Yenilginin psikolojik etkisinin halkın zihninde uzun vadeli etki yapmasını engellemek için bir yandan trajik ve kahraman topluluk duygusu kullanılıyor, diğer yandan da topyekün savaş faaliyetleri sürekli haber yapılarak halkın hareket halinde bulunulması sağlanıyordu. 28 Ocak 1943 tarihinde Göbbels günlüğüne şunları yazıyordu: "Stalingrad sorununu kamuoyu önünde çok dikkatli ele almalıyız. Özellikle bu kahramanca savaşın tarihsel değerini belirten bir dil kullanılmalı. Açıktır ki, Stalingrad meselesini Alman Halkı da tartışmakta ve bu nedenle oluşabilecek güçlü psikolojik etkileri yenmemiz gerekecektir". REUTH, op.cit., s.1885.

Kahramanlık duygusunun ön plana çıkarılması için bazı haber ve bilgilerin yayınlanmamasına karar verildi. Örneğin, savaşta başkomutanın esir alındığı gizlendi. Tüm propaganda Stalingrad'da gösterilen kahramanlıktan bir mit yaratmalı ve bu mit Alman tarihine yerleştirilmeliydi. 4 Şubat tarihli "Völkischer Beobachter" yazısının başlığı: "Altıncı Ordu'nun savaşı bitti. Onlar Almanya yaşasın diye öldü" şeklinde idi. Yanında yer alan fotoğrafta cephede savaşmış askerler görülüyordu. Altında ise kadın, çocuk, işçi ve bilim adamları gösterilerek Alman Halkı tasvir edilerek topyekün savaş vurgulanıyordu. Yenilgi sorgulanmıyordu. Ancak Yunan hikayelerinde yer alabilecek metinlerle kahramanlık betimlemeleri yapılarak meşruiyet sorunu giderilmeye çalışılıyordu. Kitlelerin Stalingrad yenilgisi sonrası içine düştüğü ideolojik çıkmazdan faydalanan propaganda korkuyu öne çıkararak, "savaşın güçlüğü"nü vurgulayarak kitleleri yönlendiriyor ve dayanıklılıklarını arttırmaya çalışıyordu. Bunun için bir kez daha Bolşevik tehlike ve korkusu yaratıldı. Bu dönemde halkın içinde yeşeren umutlar karşı savlar ile önlenildi. Örneğin "Amerikalılar ve İngilizler Bolşevikler'i engellerler" inancına karşılık, Amerika ve İngiltere'nin Avrupa'yı Bolşevikler'e vermeye hazır oldukları söylendi. Özellikle sıradan vatandaşın ve işçinin aklına gelen "çalıştırmaktan başka bize ne yaptırabilirler ki?" tarzı düşünceler ise Bolşevikler'in sınır devletlerinde uyguladıkları baskılar gösterilerek giderilmeye uğraşıldı. Birçok Alman vatandaşının o yıllarda kafasında büyük bir ihtimalle yer alan son düşünce ise "Geldiklerinde sadece Nazileri asarlar" şeklindeydi. Bolşeviklerin öldürdükleri, sürdükleri ve hapse attıkları insanların rakamları verilerek karşı propaganda yürütüldü. BOHSE, op.cit., s.90-95.

1943'ten sonra, artık bir Alman zaferinden söz edilemiyordu. Halkın çoğunluğunun rejime muhalefet yapmaya başladıkları bir zamanda, korkutarak, terörize ederek kitleleri hükümete bağlamak aslında oldukça etkili bir yöntemdi. Savaşın sonunda propaganda araç ve yöntemleri açık terör ile ikame edilme çalışıldı.. Propagandanın terörü, terörün propagandasına dönüştü. Dağılma artıkcça propaganda da içerik kaybetti ve korku, şiddet ve terör önem kazandı. BOHSE, op.cit., s.74.

suikast düzenleniyordu. Ekim 43'te Stalin, Roosevelt ve Churchill Kahire ve Tahran konferanslarında bir araya gelerek Avrupa'yı bölüşmenin koşullarını tartıştılar. 1944 yılında artık rüyalar tamamen bitmişti. Yürütülen Alman propagandasının mantıksızlığı iyice su yüzüne çıkmıştı. 1944 Ocak'ında örneğin Führer'in sekreteri Bormann "azalan Alman ırkının sayısını arttırmak için her erkeğe üç kadınla evlenme izninin verildiğini" açıklar. Ülke içinde ve dışında rejim ve önderlere karşı duyulan tepki yavaş yavaş açıkça dile getirilmeye başlanır. 1944 Mart'ında Rommel, nasyonal sosyalist rejime ve Hitler'e karşı olduğunu bildirir. Bu açıklamada ilerleyen Kızıl Ordu ve Müttefik ordularının payının ne olduğu bilinmemektedir.

Reich önderleri ve ordusu çöküntüyü yavaşlatmak için son çare olarak yeni geliştirilen V1 füzelerini kullanmışlardır. Bu aynı zamanda "misilleme yapma" temasının da bir anlamda yaşama geçirilmesidir. Ancak her şeye rağmen son çare olarak başvuru füzeler de İngiltere'yi hizaya getirmeye yetmemiştir. Büyük basın kampanyaları ile yürütülen "misilleme" teması propagandanın sonu olmuştur.

III.BÖLÜM

III. BÖLÜM

TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİ

A. 1. Dünya Savaşı'ndan Nasyonal Sosyalist Parti'nin İktidarına Kadar Türk-Alman İlişkileri

Kavgam kitabının ikinci cildinde Hitler, 1. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın müttefik olduğu ülkelere değinmiştir. Avusturya ve Osmanlı İmparatorluğu'nu yanına alarak savaşa giren siyasal iktidarı eleştiren Hitler, Almanya'nın bu zayıf ülkeler ile anlaşarak savaşı kazanmasının zaten mümkün olamayacağını belirtmiştir. "Dünya tarihi tarafından emekliye sevk edilmiş olan ihtiyar devletlerle kendi savunmasını sağlamak üzere antlaşmalar yapmış olması üzülecek bir olaydı. Avusturya ile hatta Osmanlı İmparatorluğu ile anlaşmış olmanın sevinç duyulacak bir yanı yoktu. Dünyanın en büyük askeri ve sanayi devletleri eyleme hazır bir saldırı antlaşması imzalayıp birleşirlerken, biz, zayıf devletlerle bir araya geliyorduk. Eyleme geçmeye her an hazır bir dünya antlaşmasına, yok olmaya mahkum birtakım hırdavatla karşı koyulmak isteniyordu. Almanya bu dış politikasının hatasını çok acı bir biçimde çekti. Fakat çekilen bunca acı ve zahmet bizim hayalciliğimizi yok edemedi... Her ezilmeye hazır milletle bir araya gelerek, çok güçlü devletlerin ellerinden silahlarını çekip almaya kalkışmak yalnız çok gülünç değil, aynı zamanda çok uğursuz bir girişimdir".¹

1. Dünya Savaşı'na müttefik olarak giren Türkiye ve Almanya'nın ilişkileri savaştan sonra kesilmiştir. Bunda Türkiye ve Almanya'nın iç meseleler ile uğraşmasının yanında, savaş sonrası imzalanan anlaşmaların dayattığı hükümlerin etkisi büyüktür. Türkiye imzaladığı Mondros Mütarekesi'nin 23. maddesi gereğince Almanya ile ilişkilerini kesmek durumundaydı. Aynı şekilde Almanya, Versailles Anlaşması'nın çeşitli maddelerine göre Türkiye ile her türlü ilişkisini kesmek ile yükümlü tutulmuştu.

Bununla birlikte her iki ülkenin dış politikası, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra benzerlikler göstermiştir. Her iki ülke de kendilerine zorla kabul ettirilen barış anlaşmalarını temelde haksız buluyor ve reddediyordu. Özellikle Almanya, Weimar Cumhuriyeti döneminde büyük güç gösterilerinde bulunmamış, dolayısıyla Türkiye'nin uyguladığı dış politika yöntemlerine benzer şekilde davranmıştır. Yine o dönemde her iki devletin düşmanları ortaktı: Bu ortak düşmanlar İngiltere ve

¹ Adolf, HITLER, "Kavgam", (çev. Mine Toker), Toker Yayınları, İstanbul, 1994, s.694.

Fransa'dır.² Türkiye ve Almanya'nın savaş sonrasında ilk anlaşma imzaladıkları ülke Sovyetler Birliği'dir. Bu anlaşmanın amacı her ikisinde de ortaktır: Batı emperyalizmine karşı savaşırken bir kanadını tehlikeye karşı korumak. Savaş sonrası görülen son benzerlik noktası ise iki ülkenin Birleşmiş Milletlere (BM) girme nedenleridir. Türkiye, Almanya'ya göre geç bir tarihte -1932 yılında- BM'ye üye olsa da, sonuçta bu giriş her iki devletin savaş sonrası düştükleri yalnızlıktan ve kenarda kalmadan kurtulma isteğinin bir işareti olmuştur.³

Almanya ile Türkiye arasındaki ilişkiler 3 Mart 1924 tarihinde Ankara'da imzalanan Türk-Alman Dostluk Anlaşması ile yeniden hız kazanmıştır. Almanya, Ankara'nın başkent ilan edilmesini, diğer batılı devletlere göre çok daha büyük bir hoşgörü ile karşılamış, Türkiye'ye desteğini esirgememiştir. Anlaşmadan sonra, Weimar Cumhuriyeti, yeni Türkiye'ye ilk Büyükelçisi olan Rudolf Nadolny'yi atamıştır.⁴ Almanya ile Türkiye arasında kurulmaya çalışılan dostluk havası Musul sorununda yeniden görülmüştür. Almanya bu konuda mümkün olduğunca İngiltere'nin yanında tavır almaktan kaçınmıştır. Üstelik Faşist Parti'nin iktidarı altındaki İtalya'nın Türkiye'yi tehdit etmesine rağmen, Berlin bu tür görüntü ve hareketlerden uzak durmuştur.⁵

Böyle destek ve benzerliklere rağmen her iki ülke arasında açıkça görülebilecek farklılıklar mevcuttu. Birinde yeni cumhuriyetin fikirleri, diğerinde ise o güne değin gelebilen köklü bir Prusya geleneği hakimdi. Türkiye, Osmanlı Devleti'nden cumhuriyete geçiş sürecinde Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirleri doğrultusunda kendini yenilemek ve batıya karşı kaybettiği zamanı telafi etmek için uğraşıyordu. Devrimler ile getirilen yeniliklerin yanısıra temel felsefe devletin sınırlarını korumak ve çarpışma ile savaşlardan mümkün olduğunca uzak durmaktı. Türkiye Lozan Anlaşması'ndan tatmin olmuş bir ülkeydi ve dış politika sorunları o kadar acil sayılmazdı. Oysa Weimar Cumhuriyeti, Locarno Anlaşması'na rağmen doğu sınırına yönelik yayılcı siyasetini hep korumuştur.

Nasyonal sosyalizm, iktidarı eline geçirmeden önce Almanya ve Türkiye arasında yeniden kurulmaya çalışılan siyasal ilişkilerin yanısıra ekonomik, kültürel ve askeri alanda da olumlu gelişmeler olmuştur.

Yeni Cumhuriyet kültürel alanda Almanya'nın yardımına ihtiyaç duyuyordu. Bu sebeple birçok bilimadamı ve uzman Türkiye'ye davet edilmiş ve ders vermişlerdir. Türk Hükümeti, Türk görevlilerin Almanya'da mesleki eğitim

² Cemil KOÇAK, "Türk- Alman İlişkileri 1923-1939", TTK Yayınları, Ankara, 1991, s.5.

³ Almanya, Türkiye'nin BM'e üye olmasını desteklemiştir.

⁴ Buna karşılık Türk Hükümeti Kemaleddin Sami Paşa'yı Berlin'e Büyükelçi olarak atamıştır.

⁵ Mussolini, İtalya'nın tarihsel hedeflerini Afrika ve Asya olarak göstermiştir. Doğal olarak Türkiye bundan rahatsızlık duymuştur.

görmelerini desteklemiştir.⁶ 1932 yılına gelindiğinde Türkiye'nin bu politikası sonucu 137 öğrenci Alman üniversitelerinde öğrenim görmekteydi.

Eğitim alanındaki bu işbirliği askeri alana da taşınmıştı. Türk askerleri Almanya'da eğitilirken, Versailles Anlaşması ile boşta kalan birçok Alman subay ve uzman Türkiye'de hizmet etmeye başlamışlardır. Askeri alandaki ilişkilerin bir diğer boyutunu, Türk savunma sanayiine yönelik Alman yatırımları ile Almanya'dan askeri malzeme alımı oluşturmaktadır.⁷

Ekonomi Türk-Alman ilişkilerinin en önemli boyutunu temsil ediyordu. Nadolny, 1926 yılında Almanya'ya gönderdiği bir raporda, Almanya'nın bu ülkedeki ekonomik çıkarlarına vurgu yapmakta ve kültürel alanda gösterilen başarının ekonomiye bağlı olduğuna değinmektedir. Türk-Alman ticari ilişkileri sürekli yükselme gösteriyordu. Türkiye'nin ithalat ve ihracatında Almanya'nın payı sürekli olarak artmaktaydı. Junkers ve Lufthansa'nın girişimleri ekonomik ilişkileri olumlu yönde etkilerken, Türkiye'nin demiryolu malzemesini de Almanya'dan alması önem taşıyordu. Türkiye, Almanya açısından çok önemli bir ülke ve pazar idi. Bunun bir diğer nedeni Almanya'nın Türkiye üzerinden Ortadoğu ülkelerine de açılabilme imkanına sahip olmasından kaynaklanıyordu.

B. Nasyonal Sosyalist Almanya ve Türkiye

Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesi ile, Türk-Alman ilişkilerinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Kavgam çalışmasında Türkiye'ye ikincil bir önem veren Hitler'in düşünceleri uygulamalara da yansımıştır. 1931 yılında Almanya'ya giden ve sonra geri dönmeyen Büyükelçi Nadolny'nin yeri yaklaşık iki yıl boş kalmıştır. Almanya, Türkiye'ye verdiği önemi, Ankara'daki temsilcisini iki yıl boyunca göndermemekle göstermiştir. Yeni Büyükelçi Rosenberg güven mektubunu Cumhurbaşkanı'na ancak 11 Aralık 1933 tarihinde sunmuştur. Rosenberg'in 1935 yılında emekliye ayrılmasından sonra, 4 Eylül 1935 tarihinde Keller Ankara'ya yeni Büyükelçi olarak atanmıştır. Ancak Keller'ın da süresi çok uzun olmayacaktır ve 1938 tarihinden itibaren Büyükelçilik yeniden boş kalacaktır. Almanya'nın Ankara Büyükelçiliği, 1939 yılının Nisan ayına kadar, beş ay, nedensiz yere boş bırakılır.⁸ Türkiye, Berlin'e defalarca hatırlatmasına rağmen bu boşluk

⁶ KOÇAK, op.cit., s.43

⁷ Cemil KOÇAK, "Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)", Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986, s.343.

⁸ KOÇAK, op.cit., s.348.

doldurulmamıştır.⁹ Almanya'nın Türkiye'ye fazla itibar etmemesinde yatan başlıca neden, Türkiye'nin dış politika alanında girişimi olan Balkan Antantı'na karşı Berlin'in takındığı olumsuz tavır gösterilebilir. Ancak bu tavır çok uzun sürmeyecek ve Ankara'ya, dönemin Almanya'sının en önemli politikacılarından biri olan von Papen Büyükelçi olarak atanacaktır.¹⁰ Alman Devleti'nin bu ciddiyetsizliği gündelik diplomatik ilişkilerde tersine işliyordu. Örneğin Hitler, Atatürk'ü çok takdir ettiğini söylüyor ve onu "yüzyılın en büyük insanı" olarak tanımlamaktan geri durmuyordu.¹¹

Hitler'in, Hindenburg'un imzası ile iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye ve Almanya'nın dış politikada izledikleri farklı çizgiler belirginleşmiştir. Gerçi her iki ülkenin de barış anlaşmaları ile çizilmiş coğrafi sınırlar konusunda istekleri vardı. Türkiye, Lozan'dan memnun kalmışsa da Hatay ve Boğazlar konusunda diretiyordu. Almanya ise Versailles Anlaşmasını bütünüyle reddediyor, tercihini revizyonist bir dış politikada kullanıyordu. Tercihler kendini uygulanan yöntemlerde de gösteriyordu. Türkiye mümkün olduğunca diplomatik yolları deneyip, güç gösterilerinde bulunmamaya gayret ederken, Almanya saldırgan bir siyaset izliyordu.

Türkiye, Almanya'nın Versailles Anlaşması'ndan kurtulma çabalarını, Reich'in 1933 tarihinden itibaren önce gizli, 1936 yılından sonra ise açık bir şekilde silahlanmasını ve zorunlu askerlik sistemini yeniden kurmasını anlayışla karşılamıştır. Hatta Almanya'nın Ren Bölgesi'ni silahlandırmasında ve Sudeten Almanlar'ı ile ilgili taleplerinde bile ılımlı bir tutum sergilemiştir. Fahir Armaoğlu'na göre bunun birkaç nedeni vardı. Almanya'nın eski sınırlarına yeniden kavuşmak ve zoraki olarak imzalanan Versailles Anlaşması'nın maddelerini geçersiz kılmak amacıyla giriştiği eylemleri Türkiye kendi Misak-ı Milli'ye ve Sevres Anlaşmasına benzetiyordu.¹²

1938 yılına kadar Alman Reich'i ile Türkiye arasında çok yakın bir ilişki olmamakla beraber ciddi bir tartışma konusu da çıkmamıştır. Türk devlet adamları genç cumhuriyetin rakibi olarak bu yıllarda İtalya'yı görüyordu. Özellikle İtalya'dan

⁹ Oysa Türkiye Berlin Büyükelçiliği'ni hiçbir şekilde boş bırakmamaya büyük özen göstermiştir. Hamdi Arpag'tan sonra 1939 yılında Hüsrev Gere de görevlendirilmiş, 1942 yılından itibaren ise bu görevi Saffet Arıkan üstlenmiştir.

¹⁰ Hans-Adolf JACOBSEN, "National Sozialistische Aussenpolitik 1933-1938", Alfred Metzner Verlag, Frankfurt am Main, 1968, s.632.

Papen, Weimar Cumhuriyeti'nin son aylarında Başbakanlık yapmış bir siyasetçidir. Hitler'in ilk kabinesinde Başbakan Yardımcısı olan Papen, NS'lerin iktidarı bütünüyle ellerine geçirmesinden sonra Avusturya'ya Büyükelçi olarak atanmıştır. Savaştan önce ise Ankara'ya tayin edilmiştir.

¹¹ Cumhuriyetin 10. yıl dönümü dolayısıyla Cumhuriyet gazetesine verdiği bir demeçte Führer, Türk halkının kahramanca mücadelesini yıllardır takip ettiğini ve Türk devlet adamlarının enerjilerinin kendisine daha NSDAP muhalefette iken örnek oluşturduğunu ifade ediyordu. Aktaran KOÇAK, op.cit., s.100.

¹² Fahir ARMAOĞLU, "Siyasi Tarih 1789-1960", Sevinç Matbaası, Ankara, 1964, s.679.

ve bir Alman-İtalyan yakınlaşmasından endişe duyuluyordu. 18 Mart 1934 tarihinde Mussolini İtalya'nın tarihsel hedeflerini sıralarken bunları: "Güney ve Ortadoğu", olarak nitelendirmiş ve ancak bu hedeflerin İtalyan Halkı'nı harekete geçireceğini vurgulamıştır.¹³ Mussolini'nin bu sözleri, İtalyan askerlerinin Türk körfezlerine yakın yaptıkları tatbikatlar ve On İki Adalar'da yaptıkları ağır istihkam çalışmaları ile desteklenmiştir. Türkiye'nin İtalya'ya duyduğu güvensizlik konusunda Elizabeth Monroe 1938 yılında şunları yazmaktadır: "Türkler'in İtalya'ya karşı besledikleri kuşku 1911-12 Savaşı'na dek uzanır. Bu tarihte, On İki Ada ve Trablusgarb İtalya'ya geçmişti. Bu duygu, 1. Dünya Savaşı sırasında da sürdü ve Mütareke'den sonra İtalya'nın toprak talepleri arasında Anadolu'nun bir bölümünün de olduğu ortaya çıkınca alevlendi".¹⁴ Habeşistan'ın İtalya tarafından işgali ve Almanya'nın bu ülkeyi desteklemesi Türkiye'nin İngiltere ile yakınlaşmasının başlıca nedeniydi. 7 Nisan 1939'da İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi üzerine Türkiye İtalya ile ilişkilerini soğutmuş ve bütünüyle İngiltere'nin yanında yer almıştır.¹⁵ Türkiye bu işgali İtalya'nın Balkanlar'a saldırısının başlangıcı olarak görmüştür. Hitler'in Çekoslovakya'nın tamamını alma girişimi ile İtalya'nın Arnavutluk'u işgali aşağı yukarı aynı tarihlerde olduğu için, Mihver Devletleri'nin bir ortak hareketinden şüphe duyulmuş ve Türkiye İngiltere'nin anlaşma tekliflerine yanaşmıştır.

Türkiye'nin Alman Reich'i ile siyasi ilişkilerinin bozulmaya başladığı yıl 1936'dır. O yıl Türkiye Mortreux Sözleşmesi'ni imzalamış ve sınırları dahilinde bulunan Boğazlar üzerinde tam yetkiye sahip olmuştur. İngiltere, Türkiye'yi desteklerken Almanya ve İtalya sözleşmeye karşı çıkmıştır. Almanya, stratejik önemi olan Boğazlar'ın kendisi tarafından onaylanmayan yeni bir rejime bağlanacağından endişe ediyordu.¹⁶ Ancak genel olarak bakıldığında Münih Anlaşması'na kadar olan dönem Türk-Alman ilişkileri için soğuk ama çarpışmadan uzak bir dönemdir. Münih Anlaşması'ndan sonra Prag'ın işgali ve Çekoslovakya'nın tamamının Alman işgaline girmesi ve Almanya'nın Romanya'ya zorla kabul ettirdiği

¹³ Manfred FUNKE (Herausgegeben), "Hitler Deutschland und die Mächte", Droste, Düsseldorf, 1976, s.491.

¹⁴ Aktaran Selim DERİNGİL, "Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası", Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994, s.7. Bu konuda bkz. Lothar KRECKER, "Deutschland und die Türkei im Zweiten Weltkrieg", Vittoria Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1964, s.30.

¹⁵ Bu dönemde Türkiye üzerinde İtalyan Propagandası da çok yoğundur. İtalyan Propaganda Örgütü'nün yayın organı olan Bari Radyosu düzenli bir biçimde Türkçe yayınlar yapmaktadır. Bu konuda 10 Mart 1939 yılında Tan Gazetesi'nde Zekeriya Sertel görüşlerini: "Bari Radyosu niçin Türkçe konuşur? Biz bir müstemleke değiliz; biz İtalya ile muhasama halinde değiliz; biz faşist İtalya'nın dahili işlerini öğrenmeye de pek hevesli değiliz. O halde bu Türkçe neşriyat niçin?", şeklinde ifade etmiştir. Aktaran DERİNGİL, op.cit., s.71.

¹⁶ Mehmet GÖNLÜBOL, Cem SAR, "1919-1939 Dönemi", Olaylarla Türk Dış Politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993, s.115.

Almanya sözleşmeden sonra Türkiye'ye verdiği bir notada sözleşmenin bazı hükümlerinin, özellikle Sovyet savaş gemilerinin Akdeniz'e serbestçe çıkabilmeleri ile ilgili olanlarının, Alman Hükümeti tarafından tasvip edilmediğini açıklamıştır.

ticaret anlaşması, Türk-Alman ilişkilerinde dönüm noktası olmuştur. İlişkilerde o yıla kadar devam eden soğukluk yerini çatışmalara ve anlaşmazlıklara bırakmıştır.¹⁷ Bu konuda Lothar Kreckler kitabında, Türkiye'nin NS rejime önceleri karşı çıkmadığını çünkü her iki ülkede de milliyetçi tek partinin egemen olduğunu yazmaktadır. Ancak Almanya'nın "yaşam alanı" adı altında Çekoslovakya'yı işgal etmesi ve İtalya'nın Balkanlar'a girmesi üzerine ilişkiler zedelenmiştir. Türkiye, Prag'ın işgaline kadar Almanlar'ın revizyon siyasetinde izlediği "halkların kendi geleceklerini belirleme hakkı" tezine olumsuz yaklaşmıyordu. Ancak işgal ile beraber, sınırları çizilemeyen bir "yaşam alanı" sözü ortaya çıkmış, Balkanlar'a yerleşen İtalya'nın saldırgan tutumu ve Almanya'nın bu ülkeye verdiği destek nedeniyle de Türk devlet adamları iyice endişelenmiştir. Türkiye "yaşam alanı" ve "yeni düzen" gibi her türlü yoruma açık kavramların neler ifade ettiğini ve neleri kapsadığını öğrenmek istiyordu.¹⁸ Bu tarihten itibaren Türkiye, Alman ve İtalyan yayılmasının karşısında olduğunu düşündüğü ülkelerin saflarına geçmiştir.¹⁹

7 Temmuz 1938 tarihinde Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreti Numan Menemencioğlu, Alman Dışişleri Bakanı Ribbentrop ile iki kez görüşmüştür. Bu görüşme Türkiye'nin savaş yılları boyunca izleyeceği siyasetin ipuçlarını vermesi açısından önemlidir. Ribbentrop, Menemencioğlu'na Türk dış politikasını sorması üzerine Menemencioğlu, "Türkiye tarafsız bir politika izlemek istiyor" diye cevap vermiştir. Daha sonra şunları eklemiştir: "Türkiye'nin bugün revizyonist bir politikaya ihtiyacı yoktur. Türkiye iç kalkınmasını sukünet içinde başarmayı ve kaybettiği yüz yılı kazanmak zorunda olduğunu bilerek, bunu başarmayı istemektedir. Balkan Devletleri ile yaptığı pakt, bu arzunun gereği ve sonucudur". Ardından Ribbentrop, Türkiye'nin Alman saflarına katılmasını istemiştir. Ribbentrop: "1. Dünya Savaşı'ndan sonra zarara uğramış devletlerin, statükocu güçlere karşı yakın işbirliği içinde olmaları ve revizyonist amaçlarını gerçekleştirmek için birleşmeleri gereğini", belirtmiştir. Menemencioğlu ise bu teklifleri redderek Türkiye'nin yayılma gibi bir amacının bulunmadığını vurgulamıştır: "Almanya'nın Boğazlar sorununda ve Hatay davasındaki dolaylı yardımlarını takdirle ve teşekkürle karşılıyoruz. Ancak şunu hemen belirtmeliyim

¹⁷ KOÇAK, op.cit., s. 349.

¹⁸ Türkiye'nin bu yöndeki istekleri, 4 Mayıs 1939 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'nda hazırlanan bir genelge de görülmektedir: "...Almanya siyasetinin bizim için ilk calibi dikkat tezahürü Çek Devleti'nin ortadan kaldırılmasıyla başlamıştır. Hitler'in ırk nazariyesi, hayati saha nazariyesine inkılap etmeye başlamakla mücavir ve daha uzak devletleri, ittisan hangi yeni nazariyeler altında nereye kadar gideceğini düşünmeye sevk etmiştir". Aktaran KOÇAK, "Türk-Alman İlişkileri", s.135.

¹⁹ KRECKER, op.cit., s. 24-25.

ki, Türkiye hiçbir zaman Osmanlı İmparatorluğu'nun emperyalist politikasına dönmeyecektir".²⁰

Türkiye'nin, İngiltere ve Fransa'ya yaklaşmasının çok önemli bir diğer nedeni, güçlü doğu komşusunun da bu ittifaka yakın bir tarihte katılacağı ümidini taşımasıdır. Ancak Sovyetler Birliği, tüm dünyanın beklentisinin aksine Almanya ile yakınlaşınca, Türkiye savaş boyunca izleyeceği "denge siyasetine" girmiştir.²¹

Nasyonal sosyalist iktidar döneminde Türk-Alman kültür ilişkileri hayli yoğundu. Bu dönemde çok sayıda Alman uzman Türkiye'de görev almıştır. Yine çok sayıda Türk öğrencisi Almanya'da eğitim görmüştür. Kimya, sigortacılık, ekonomi, itfaiye, dökümhane ve müzik gibi alanlar ve kurumlarda Alman uzmanlar çalışmakta idi. Ayrıca içlerinde Ankara Ziraat Yüksek Okulu, Madencilik Akademisi Jeoloji Enstitüsü bulunan okullarda çok sayıda Alman öğretim üyesi görevliydi.²²

Askeri alanda da işbirliği devam ediyordu. Birçok Türk subayı Almanya'da eğitilirken, Alman subayları da Türk Ordusu'nda görevliydi. Türk savunma sanayine yönelik Alman yatırımları devam etmekte, Türkiye savaş malzeme ihtiyaçlarının büyük bir kısmını Führer Almanyası'ndan temin etmektedir.

Bu dönemin en önemli gelişmeleri ise ekonomi alanında görülmüştür. Türkiye'de ekonomik kalkınma hareketinin başlama yılı ile Hitler'in iktidara gelme yılı aynıdır. Türkiye, İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı gerçekleştirmek için yeni kaynaklara ihtiyaç duymakta, Almanya da Ortadoğu ve Balkanlar'a mal ihraç etme isteğiyle yeni pazarlar aramaktadır. Bu dönemde Türkiye, Almanya ile çok yakın bir ekonomik işbirliğine girişmiştir. Özellikle 1935 yılından sonra Almanya'nın, Türkiye'nin tek dış gelirini sağladığı ve dövizsiz ithal malları elde ettiği nadir ülkelerden biri olması, yakın ekonomik ilişkinin önemli bir diğer nedenidir.²³ Berlin ise ilişkileri geliştirirken, ekonomik yakınlaşmanın doğuracağı siyasi sonuçları göz ardı etmiyordu.²⁴ Nazi Almanyası'nın esas amacı, Türkiye'de ekonomik hegemonya kurmaktı. 1933 yılından itibaren planlı bir şekilde artan işbirliğinin gerçek nedeni budur.

²⁰ Cüneyt ARCAYÜREK, "Yazı Dizisi: İkinci Dünya Savaşı'na Ait Gizli Belgeler", Hürriyet Gazetesi, 23 Ekim 1972-11 Kasım 1972.; Ayrıca KOÇAK, op.cit., s.130 ve GÖNLÜBOL, SAR, op.cit., s.116-117.

²¹ Deringil kitabında Nazi-Sovyet yakınlaşmasının Türkiye açısından önemine değinir ve bu yakınlaşma ile beraber Türk dış politikasının yeni bir evreye girdiğini belirtmektedir: "Türkiye kendini şimdi batılı demokrasilerle birlikte saf tutma durumunda bulmuştur. Bunun sonucunda Sovyetler Birliği ile ilişkiler giderek kötüleşmiştir". DERİNGİL, op.cit., s.81.

²² Türkiye'de çalışan uzman, öğretim üyesi ya da görevli sayısı 1939 yılında 2000'in üzerindeydi.

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk ÜLMAN ve Oral SANDER, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler 1923-1968", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Vol.27, 1,2, 1972, s.17-18.

²⁴ KOÇAK, op.cit., s.202-203.

Ekonomide yakın işbirliğinin sonucu olarak, Türkiye'nin toplam ihracatında Almanya'nın payı 1933 yılında %20 iken, 1938 yılında bu oran %44'e yükselmiştir.²⁵ Türkiye'nin toplam ithalatında Almanya'nın payı 1933 yılında %27 iken, bu oran 1938 yılında %48 olmuştur.

Anlaşılabacağı üzere 2. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Türkiye, ekonomik alanda Almanya'ya bağımlıydı.²⁶ Almanya'nın Türkiye'den aldığı en önemli ürün ise kromdur.²⁷ Çünkü krom özellikle silah sanayiinde kullanılıyordu.

30'ların ortasından itibaren Almanya, dış ilişkilerinde açıkça siyasal ve ekonomik nüfuzunu bir arada kullanmaya başlamıştır. Alman Dışişleri'nin "Türk-Alman Ekonomik İlişkileri" başlıklı genelgesi: "Türkiye'yi Almanya'ya ekonomik alanda daha sıkı bağlamak ve böylece bu ülkedeki politik etkinliğimizi arttırmak" ile ilişkilidir.²⁸ Almanya'nın güttüğü amaç bellidir. Türkiye'yi mümkün olduğunca İngiltere ve Sovyetler Birliği'nden uzaklaştırmak ve kendi yanına çekmektir. Ancak 30'ların sonunda siyasal alanda görülen gelişmeler ışığında Türkiye kendini tek bir devlete bağlamaktan kurtaracak formüller aramaya başlamıştır. 1938 yılından başlayarak Türkiye diğer ülkelerle de ekonomik ilişkilerini geliştirmeye çabalamıştır. Siyasal olduğu kadar ekonomik alanda da bir ülkenin bütünüyle hegemonyası altına girmek Türk devlet adamlarının felsefelerine aykırıydı. Pazarını genişletmek isteyen Türkiye'nin karşısına, Almanya'nın Güneydoğu Avrupa ve Orta Asya'daki ekonomik gücüne engel olmayı düşünen İngiltere çıktı. Ancak İngiliz pazarı, Almanya gibi Türk mallarını kabul edecek genişlikte değildi. Bu nedenle Türkiye, izlediği yeni dış ekonomi politikasında Almanya'yı tamamıyla bir kenara atabilmiş değildir.

²⁵ 1933 yılında Türkiye'nin Almanya'ya ihracatı 37.9 milyon Reich Markı idi. Bu sayı 1939 yılında 122.6 milyon Reich Markı'na yükselmiştir. Türkiye Almanya'ya mal ihraç eden ülkeler sıralamasında 1939 yılında 12. sıradadır. Almanya'nın Türkiye'ye ihraç ettiği malın toplam bedeli 1933 yılında 36.3 milyon Reich Markı'dır. Bu rakam en üst seviyesine 1938 yılında, 151.4 milyon Reich Markı ile ulaşmıştır. KRECKER, op.cit.,s.23.

²⁶ Taner TİMUR, "Türk Devrimi ve Sonrası", İmge Kitabevi, Ankara, 1994, s.175.

²⁷ Savaş yıllarında Alman ekonomisi hakkında bkz. Alan S. MILWARD, "Die Deutsche Kriegswirtschaft 1939-1945", Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1966.

Savaş yılları boyunca İngiliz Ekonomi Bakanlığı, Alman ekonomisinin en zayıf noktasının, deniz aşırı ülkelerden elde ettiği hammadde ihtiyacına duyduğu gereksinim olduğunu düşünmüştür. Bakanlığın bu beklentisi gerçekleşmedi. Çünkü Almanya işgal ettiği topraklardan, duyduğu hammadde ihtiyacını karşılayabiliyordu. Ayrıca elde edilen sürekli başarılar Almanya'nın, İsveç ve Türkiye gibi tarafsız ülkeler ile anlaşmalar yapmasını kolaylaştırıyordu. MILWARD, op.cit.,s.47 ve159.

²⁸ DERİNGİL, op.cit., s.23.

Almanya'nın 30'larda ekonomi ile siyaseti ne kadar ilişkilendirdiğine dair bir olay 1936 yılında meydana gelmiştir. O yıl Türkiye, Montreux Boğazlar Anlaşması'nı imzalamış ve olumsuz bir tavır takınan Almanya yerine Sovyetler'e ve özellikle İngiltere'ye yanaşmaya başlamıştır. Siyasi ilişkilerin kötü gittiğini gören Almanya Ekonomi Bakanı Funk'u ve Emden savaş gemisini göndererek bir yandan ilişkileri düzeltmeye, diğer yandan 1. Dünya Savaşı'ndaki kardeşlik anılarını tazelemeye çalışmıştır.

1939 yılında Türkiye, önce İngiltere ve sonra Fransa ile ortak deklarasyonlar imzaladı.²⁹ Ancak Sovyetler Birliği'nin de bir şekilde bu anlaşmalara katılacağı ümidi Ağustos 1939'da sona ermiştir. Türkiye, tarafsızlık siyasetine bir anlamda son verdiğinde bu yeni politikanın belli riskler taşıdığı farkında idi. Dışişleri Bakanı Saraçoğlu, uzun süre Sovyetler Birliği'nin de Türkiye'nin içinde bulunduğu tarafa geçeceğini ummuştu. Doğu sınırını güvence altına almadan tarafsızlıktan vazgeçip İngiliz ve Fransız bloğuna girmek çok tehlikeliydi. Gerek Saraçoğlu, gerekse Menemencioğlu İngiliz Büyükelçisi Knatchbull-Hugessen'e defalarca Sovyetler'in bir bloğa bağlanmasının öneminden bahsetmişlerdi. Sovyetler'in ortak çıkarlar için Hitler ile birleşeceği düşüncesi kimsenin aklından geçmiyordu.³⁰ Ancak hiç umulmayan gerçekleşti ve Sovyetler Birliği ile Hitler 1939 yılının Ağustos ayında bir Saldırmazlık Paktı imzaladılar. Tüm dünya gibi Türkiye'nin de büyük şaşkınlıkla karşıladığı bu olay sonrası, Türkiye yeni bir dış politika çizgisi izleme zorunluluğunu duydu.³¹

Bu tarihten itibaren Türkiye, savaşın sonuna kadar, temelde Almanya ve İngiltere arasında şekillenen bloklar arasında bir denge siyaseti gütmeye çalışmıştır. 11.9.1939 tarihinde Başbakan Refik Saydam'ın ifadeleri Türkiye'nin savaş yıllarında izlediği dış politikanın çekirdeğini açıklamaktadır: Batılılara bağlanma. Ancak bu bağlanma Almanya'ya karşı batılıların yanında bir savaşa girme anlamında değildi. Amaç, Türkiye'ye yapılacak ve Türkiye'nin tek başına başedemeyeceği bir saldırı durumunda destek bulmaktır.³²

Polonya'ya karşı savaş başladığında Türkiye kendini "savaş dışı" ilan etmişti. İngiltere ve Fransa ile imzalanan anlaşmalar gereği çeşitli defalar Türkiye'nin bu ülkeler yanında savaşa girmesini gerekli kılacak olaylar gerçekleşmişse de Türkiye her defasında ya Almanya'yı ve Sovyetler Birliği'ni ya da silah yetersizliğini ileri sürerek savaşa girmeyi geciktirmiştir.³³ Türkiye Haziran 1941'de, Yunanistan'ın Almanlarca işgali ve Bulgaristan'ın Mihver'in safına geçmesinden sonra, Almanya

²⁹ Türkiye'nin 12 Mayıs 1939 tarihinde, Alman Büyükelçisi Papen'in tüm çabalarına rağmen, İngiltere ve sonra da Fransa ile bir benzerini imzaladığı ortak deklarasyonların maddeleri şunlardır: 1. İngiliz ve Fransız Hükümeti, Türkiye'ye bir Avrupalı güç saldırıldığı ya da Akdeniz'de bir savaş çıktığı takdirde yardım etmeye söz veriyor; 2. Türk Hükümeti, İngiltere ve Fransa'ya Avrupalı bir güç tarafından saldırıya uğradıkları takdirde yardım etmeye söz vermektedir. Bu yardım, savaş Doğu Akdeniz'e yayıldığı takdirde de geçerli olacaktır.

³⁰ KRECKER, op.cit., s.36.

³¹ Şevket Süreyya Aydemir "İkinci Adam" adlı yapıtında İnönü'nün 2. Dünya Savaşı öncesinde söylediği şu sözlerini aktarır: "İngiltere, Fransa ve Sovyetlerle bir ittifak ihtimali var idi. Bunun neticesi olarak, hep bir safta muharebeye tutuşmak hesap içindeydi. Neticelerini, ilk günden beri, menfaatimize en az zararlı sayıyorum. Olaylar tahmin hudutlarını aşıp uygulanma alanında geliştiği vakit ise, tedbirler zamana ve ihtiyaca göre uydurulmak lazımdı...". Şevket Süreyya AYDEMİR, "İkinci Adam 1938-1950", Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991, s.109.

³² KRECKER, op.cit., s.58.

³³ Türkiye'nin, anlaşma gereği İngiltere tarafından savaşa girmesini gerektirecek ilk olay Fransa seferinin sonuna doğru İtalya'nın savaşa katılması ile ortaya çıkmıştır. FUNKE, op.cit., s.497.

ile Dostluk Anlaşması imzalamıştır. Kısa bir süre sonra da Almanlar Sovyetler Birliği'ne saldırmışlardır. Alman zaferleri ile geçen bir buçuk yıl boyunca Türkiye tarafsızlık konumunu askerinin eksik silahını ileri sürerek korumuştur. Reich'ın Stalingrad'da, 1942 yılının Kasım ayında yenilmesinden sonra da Türkiye tarafsızlığını korumuştur. Bu tarihte Müttefikler'in isteklerinde değişiklik olmuştur: Artık Türkiye'yi bir insan gücü kaynağı olmaktan çok, Müttefik askerleri ve uçakları için bir ileri üs olarak görüyorlardı.³⁴ Alman tehditinden çekinen Türkiye bu istekleri de geçiştirmiştir. Türkiye'yi savaşa dahil etmek için Adana, Kahire ve Tahran Konferansları'nda yapılan tüm baskılar yine sonuçsuz kalmıştır. Türkiye ancak 1944 yılının Ağustos ayında Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesmiştir. 23 Şubat 1945 tarihinde Türkiye, San Francisco Toplantısı'na katılabilmek için gerekli olan Almanya'ya savaş ilan etme şartını yerine getirmiştir. 2. Dünya Savaşı süresince İnönü başta olmak üzere Türk devlet adamlarının izledikleri siyaset, Türkiye'yi yeni bir savaşın içine sokmaktan kurtarmıştır. 1. Dünya Savaşı'nı yaşamış bir nesil tarafından yönetilen Türkiye, gerek Mihver, gerekse Müttefik baskılarına boyun eğmemiştir. Türkiye'yi kendi saflarına çekmek için yapılan çabaların başında propaganda faaliyetleri gelir. Türkiye savaş yılları boyunca yabancı ülkelerin propagandalarının bir çarpışma alanı olmuştur. Bu ülkelerin başında ise nasyonal sosyalist Almanya gelmektedir.

1. Türkiye'de Nasyonal Sosyalist Alman Propagandası

2. Dünya Savaşı yılları boyunca Türkiye üzerinde özellikle İngiltere ve Almanya arasında siyasal, ekonomik ve askeri alanlarda egemenlik kurma mücadeleleri verilmiştir. Bu egemen olma mücadelesinin önemli bir boyutu kültürel ve ideolojik propaganda alanıdır. Yapılan propagandaların amacı, Türk kamuoyunu etkilemek olmuştur. Başta Almanya ve İngiltere olmak üzere bazı devletler radyo, sinema ve gazetelerden faydalanarak mümkün olduğunca geniş kitlelere seslerini duyurmaya çalışmışlardır. Ancak ekonomik, teknolojik ve kültürel nedenlerden dolayı propagandalar, nüfusun geniş kesimlerine seslenmekten çok basın, aydınlar, subaylar, yüksek bürokratlar, parti yöneticileri, milletvekilleri, sanayi ve ticaret çevreleri ile yönetici konumundaki sorumlu kişilere yönelmişlerdir. Nasyonal sosyalistler de kamuoyunun etkin kesimlerini etkileyerek, kendi yanlarına çekmeye çalışmışlardır. Savaşın ilk yıllarında Türkiye'yi kendi yanına çekmek isteyen Almanya, Sovyetler Birliği ile savaşmaya başladıktan sonra Türkiye'nin tarafsız kalması yönünde çaba harcamış ve yürüttüğü propaganda

³⁴ E.Jan ZÜRCHER, "Modernleşen Türkiye'nin Tarihi", İletişim Yayınları, İstanbul, 1995, s.297.

faaliyetleri ile siyasal iktidarın dış politikasını etkilemeyi amaçlamıştır. Bu etkinin diğer bir boyutunu, Türkiye ile yakınlaşma politikası sonucu Almanya'nın Türkiye üzerinden Müslüman ülkelere Nazi ideolojisini aktarabilecek propaganda faaliyetleri yapabilme olanağına kavuşacağını düşünmesi oluşturur.³⁵

Daha önce değinildiği üzere Alman Propaganda mekanizması içinde birçok kişi ve kurum, savaş yılları boyunca birbirleriyle mücadele etmişlerdir. Bu alanda mücadele edenlerin başında Joseph Göbbels'in "Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı"³⁶ ile 5 Şubat 1938 tarihinde Alman Dışişleri Bakanı olan Joachim von Ribbentrop'un örgütü gelmektedir. Ribbentrop'un Dışişleri örgütü (Auswaertiges Amt, AA) Türkiye ile yakından ilgilenmiş ve Türkiye üzerine (özellikle basın aracılığıyla) yapılan propagandayı büyük oranda yönlendirmiştir. Bu örgüt ile bağlantılı olarak çalışan Yurt Dışı Organizasyonu (Auslands Organisation, AO) Balkanlar ve Yakındoğuda nasyonal sosyalist propaganda yapıyordu.³⁷ Türkiye, AO'nun propaganda yaptığı ülkeler içerisinde yer alıyordu. Nasyonal sosyalist Alman İşçi Partisi'nin yurt dışındaki parti üyeleri ve taraftarları için çalışan birimi olan AO'nun görevi yabancı ülkelerde Nazi örgütleri oluşturmaya çalışmak ve propaganda yapmaktı.³⁸ 1932 yılında Nazi Partisi'nin yabancı ülkelerde oluşturduğu örgütlerden 11 tanesi Türkiye'deydi. Yurt Dışı Organizasyonu'nun Türkiye'deki üye sayısı nasyonal sosyalist iktidar öncesi 22'dir ve Türkiye konuya ilişkin sıralamada 44. sıradadır. Nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra Yurt Dışı Organizasyonu'nun parti üye sayısı 216'ya yükselmiştir. Türkiye'nin sırası ise 46'dır.³⁹ 1937 yılında üye sayısı 238 olurken, sıralamada Türkiye 29. sıraya yükselmiştir. 1933-37 yılları arasında AO'nun Türkiye yöneticisi Hans Sachsenberg

³⁵ Arap ülkelerinde Nazi Propagandası hakkında bakınız Tan Gazetesi, 24.12.1939.

³⁶ 1936 yılında Propaganda Bakanlığında Türkiye'den sorumlu olan kişi Knothe'dir. JACOBSEN, op.cit., s.714.

³⁷ AO'nun örgütlenme şekli hakkında Tan Gazetesi şunları yazmıştır: "Alman Propaganda Servisi'ne bağlı olan ve onun emrinde çalışan Almanlar muazzam bir ordu teşkil ederler. Bu ordunun nüvesi nasyonal sosyalizmin hariç memleketlerdeki "mahalli gruplar" adı verilen 600'ü mütecaviz teşkilattır. Binlerce Hilfsverein (yardım dernekleri) bu merkezlerin etrafında toplanır... Bu ordunun erkan'ı harbiyesi merkezde Berlin'de bulunuyor. Ve bununla meşgul olan resmi makam son zamanlarda Alman Hariciye Nezaretine bağlanan Yurddışı teşkilatı (A.O) yahut kısaca "AO" dur. Bu teşkilatın başında ... Bohle isminde biri vardır... Bu teşkilatın çalışması oldukça esrarengizdir. Bir kere tekilatın reisinin resmi ünvanı, aşağı yukarı eyalet valisi anlamına gelen "Gaulleiter"dir... Parmağını uzattığı memleketleri Alman eyaleti gibi isimlendirerek işe başlayan bu teşkilat yani "AO" birçok memleketler bürosuna ayrılmıştır... Teşkilat yurt dışında bulunan her Almanın gördüğü duyduğu ve ehemmiyetli bulduğu şeyleri merkeze bildirmesini emretmektedir". (Tan, 10.12.1939)

³⁸ 1936 yılından sonra AO, Dışişleri örgütü ile yakın çalışmaya başlamıştır. AO'nun amacı yabancı ülkelerdeki "ülke grupları" yöneticilerini Alman temsilciliklerine bağlamaktı. Burada AO için çalışan kişilere diplomatik koruma vermek amaçlanıyordu. Ülke grupları yöneticileri "Askeri Ateşe" gibi bir tür "Parti Ateşesi" olacaktı. 1941 Kasım ayından sonra, Ribbentrop'un isteği üzerine AO ile AA'nın ilişkisi kesilmiş ve AO'nun şefi Bohle görevinden ayrılmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. JACOBSEN, op.cit., s.90-160.; Peter LONGERICH, "Propagandisten im Krieg", Oldenbourg, München, 1987, s. 122-124.

³⁹ JACOBSEN, op.cit., s.661.

idi. İstanbul'daki mahalli grup yöneticisinin ise Riener olduğu bilinmektedir. AO'nun Türkiye'deki çalışmaları hakkında yazılar yazan Tan Gazetesi, örgütün İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde faaliyetlerde bulunduğunu belirtir ve ekler: "Türkiye'de en çok gençler, münevverler ve tüccar arasında faaliyet gösterecek surette teşkilatlanmışlardır. Türkiye'de Alman Propaganda teşkilatı iki kısımdır. Biri doğrudan doğruya Türkiye'deki Almanlar arasında çalışır, ikincisi buradaki Almanlar'ı Türkler arasında muhtelif faaliyetlere sevkeder. Bu teşkilat, diğer memleketlerde olduğu gibi, Almanların buldukları yerlere göre (mahalli gruplara = Ortsgruppe) ayrılmıştır. Bütün gruplar Landesgruppenleiter adını taşıyan memleket grubuna bağlıdır... Memleket grubunun şefi (L.....) isminde doğrudan doğruya sefarete bağlı bir Almandır. Bu şefin emri altında çalışan muavinlerden bir kısmı hükümet hesabına çalışan ve Türkiye bütçesinden maaş alan Almanlar'dır".⁴⁰

Nasyonal sosyalist propaganda, radyo, sinema ve gazetelerin yanısıra bilim, eğitim ve kültür kurumları aracılığı ile de yürütülmüştür.

2 Mayıs 1940 tarihli Tan Gazetesi, "Yakın Şarkta Alman Propagandası" başlıklı bir yazı yayınlamak, Alman Propaganda Bakanlığı'nın Yakındoğu için hazırladığı bir raporu açıklamıştır. Rapor, Almanya'nın propaganda alanında çok sayıda imkana sahip olduğunu belirttiğinden sonra bu imkanlar arasında eğitim gören öğrencilerin, etkili ve ucuz bir propaganda aracı olarak kullanılabileceğine değinilmektedir: "Bu yolda kullanılacak vasıtalar pek çoktur ve bunlar muhite göre değışirler. Mektepler, lisan kursları açmak, enstitülere yardım etmek, ucuz kitap satmak ve her şeyden evvel yabancı gençliğin Almanya'ya celbi ve onların memleketimizden unutamayacakları kadar tatlı hatıralarla ayrılmalarını temin etmek bunların en mühimleridir".⁴¹

1930'lardan itibaren Almanya'da okuyan Türk öğrencilerinin sayısı artmıştır. 1937/38 yılında yurt dışında devletçe okutulan 273 öğrencinin 100'den fazlası Almanya'da idi.⁴² 1939 yılında yurt dışında eğitim görenlerin %80'i Almanya'dadır. Glasneck, Almanya'da eğitim gören ve sonra Türkiye'ye dönüp hükümet, okul, sanayi, ulaşım, madencilik gibi kurumlarda çalışan öğrencilerin Alman ajanları tarafından takip edildiğini yazmaktadır.⁴³

⁴⁰ Tan Gazetesi, 11.12.1939.;

Ayrıca bkz. KOÇAK, "Türkiye'de Milli Şef Dönemi", s.474-475.

⁴¹ "Yakın Şarkta Alman Propagandası", Tan Gazetesi, 2.5.1940.

⁴² KOÇAK, "Türk-Alman İlişkileri", s.189.

⁴³ Johannes GLASNECK, "Türkiye'de Faşist Alman Propagandası", (çev.Arif Gelen), Onur Yayınları, Ankara, s. 41.

1930'ların başında Türkiye'de Almanya tarafından desteklenen iki okul vardır. Bunlar Ankara ve İstanbul'daki "Alman Okulları"dır. 1931/32 yılında her iki okulda öğrenim gören öğrenci sayısı 1127 dir. Bu rakam 1932/33 yılında 1007'ye inmiştir.⁴⁴ İstanbul'da görevli bulunan 20 Alman öğretmenin 18'i Nazi örgütlerinde görevliydi. Ayrıca okul müdürlerinin çoğu Alman bankalarının İstanbul şube müdürü olduklarından, okullara mali destek buradan sağlanabiliyordu.

Yüksek Okullar'da bulunan öğretim üyeleri ve uzmanlar da nasyonal sosyalist propaganda yapmışlardır. 1933 yılında Deutsche Bank'ın Müdürü Petzold şunları söylemiştir: "Türkiye'nin kalkınması bilimin etkisi altında geliştiği için, Türk biliminin ve okulculuğunun Alman etkisi altına alınması elden geldiği kadar genişletilmelidir".⁴⁵

Alman propaganda faaliyetleri arasında resimler, fotoğraflar, sergi ve fuarlar, konferanslar, müzik ve spor etkinlikleri ile sinema özel bir yer tutmuştur ve Alman Büyükelçisi Papen tarafından hararetle desteklenmiştir.⁴⁶

Nasyonal sosyalist propagandayı yayanlar arasında Alman kitabeveleri, Alman kiliseleri,⁴⁷ birahaneler ve kulüp ile dernekler de bulunmaktadır. Bu kulüpler arasında, 1934 yılında Almanya'da kurulan ve Yakındoğu ülkelerinde Alman yayılcılığını geliştirmekle görevli olan "Alman Doğu Derneği" başta gelmektedir. İstanbul'daki önemli Alman kulüpleri Teutonia, Alemannia ve Deutsche Ausflugsverein'dir.⁴⁸ 1938 tarihli bir raporda, nasyonal sosyalistlerin mahalli bölge gruplarını İstanbul'da kurmaları tavsiye ediliyor ve Teutonia kulübünde rahatsız edilmeden parti toplantıları düzenleyebilecekleri ifade ediliyordu. Rapor, yöneticiler ile kurulan yakın ilişkiler sayesinde bu tür toplantıların Ankara ve İzmir'de de yapılabildiğini açıklamıştır.

Nasyonal sosyalist propaganda mekanizmasının türlü yöntemler ile yurt dışında yaşayan vatandaşlarından bir istihbarat ve propaganda aracı olarak faydalanmıştır. 1938 yılına bakıldığında Türkiye'de yaşayan Alman vatandaşlarının sayısı 1300'dür. Hitler Almanyası Türkiye'de bulunan vatandaşlarını kullanarak kendi propagandasını ve istihbarat çalışmalarını yaptırmıştır.

⁴⁴ JACOBSEN, op.cit., s.690.

⁴⁵ GLASNECK, op.cit., s.37.

⁴⁶ Glasneck'in aktardığına göre Papen, evinde, kulüplerde devamlı toplantılar düzenliyor ve bu toplantılara yüksek düzeyde Türk görevlilerini de davet ediyordu. Toplantılar da devamlı olarak Alman-Türk dostluğu ve Alman savaş mekanizmasının büyüklüğü dile getiriliyordu. Bu konuda "Batıda Zafer" adlı propaganda filmi de gösterilmiştir. GLASNECK, op.cit., s.29.

⁴⁷ "Alman kilisesinin vazifesi Alman hizmetçi ve mürebbiyeler vasıtasıyla Türk evlerine sokulmak, bilhassa mühim mevki sahibi kimselerin mahremlerine girerek devlet esrarını öğrenmektir...". Tan Gazetesi, 11.12.1939.

⁴⁸ Teutonia Derneği'nin Başkanlığını 1938 yılında Weidtmann yürütüyordu. Weidtmann aynı zamanda Deutsche Bank'ın İstanbul Şube Müdürüydü. KOÇAK, "Türk-Alman İlişkileri", s.177.

Alman Propagandası'nda ayrıcalıklı bir yeri olan radyo, Göbbels'in Bakanlığı ile Ribbentrop'un Bakanlığı arasında bir çok kez tartışmalara neden olmuştur.⁴⁹ Özellikle yurt dışına yönelik radyo yayınları konusunda Ribbentrop ile girdiği mücadele hakkında Göbbels şunları söylemekte: "Ribbentrop bana 12 sayfa uzunluğunda bir mektup yazdı. Radyo'da tüm konuşma bölümünü talep etti. Çok zamanı olmalı. Ona bunun mümkün olmadığını anlatacağım".⁵⁰ Savaşın başında çok başarılı olmayan yurt dışına yönelik radyo yayınları, zaman içinde geliştirilmiştir.⁵¹

İlk kez 21 Kasım 1939 tarihinde İtalyan ve Alman radyoları Türkçe yayınlarına başlamıştır. Alman radyoları günde yedi kez, on beşer dakikalık, propaganda amaçlı Türkçe yayın yapıyorlardı. Bu programlardan dört tanesini Berlin, diğerlerini Bükreş, Sofya ve Tiran radyoları yayınlıyordu. Programlar içerik olarak haber, müzik, eğlence ağırlıklı idi. Yayın kaliteleri çok iyi olduğundan Türkiye'de dinlenebiliyorlardı. Ancak ülkede radyo alıcı cihazlarının son derece az olmasından dolayı bu yayınların hedefi ağırlıklı olarak nüfusun seçkinleriydi. Yayınlarda hedef alınan bu grupların dış politikaya yön verebilecekleri, en azından etkide bulunabilecekleri düşünülmüştür. Uygur Kocabaşoğlu, radyo alıcılarının ABD, İngiltere ve Almanya'dan ithal edildiğini ancak savaş yıllarında Alman malı alıcıların piyasaya egemen olduğunu belirtmektedir.⁵² Yine Kocabaşoğlu'na göre 1938 yılında tüm ülkedeki alıcıların %48.8'i İstanbul'da, %14.6'ı Ankara'da ve %6.8'i İzmir'dedir.

Türk basın ve radyosunun çok fazla İngiliz etkisi altında kaldığını düşünen Almanya'nın, radyo propagandasında uyguladığı yöntemlerden biri, Alman yanlısı

⁴⁹ Bu tartışmalara Göbbels günlüğünde değinmiştir. 23 Mart 1939 tarihli bir kayıta: "Hess ile Ribbentrop sorununu konuşuyoruz. Ribbentrop kendini her yerde sevimsiz yapıyor. Bohle'yi tamamıyla duvara yapıştırdı. Tek başına yönetmek ve devlet içinde devlet kurmak istiyor. Ama benim yanıma artık yaklaşamaz" demektedir. Ralf Georg REUTH (Herausgegeben), "Joseph Göbbels, Tagebücher, Band 3: 1935-1939" Serie Piper, München, 1992, s.1313.

⁵⁰ Ralf Georg REUTH (Herausgegeben), "Joseph Göbbels, Tagebücher, Band 4:1940-1942", Serie Piper München, 1992, s.1394-1395.

⁵¹ Radyo, Nasyonal Sosyalist Almanya'da Propaganda Bakanlığı'nın elindeydi. Bakanlık çeşitli yöntemler kullanılarak Reich'in radyo örgütlerini adım adım kendine bağlamıştır. Yurt dışına yönelik radyo yayınları zaman içerisinde geliştirilmiştir. Nisan 1941'de, Alman Radyosu'nun yabancı ülkelere yönelik yaptığı çeşitli etkinlikler, Propaganda Bakanlığı'nın "yurt dışı müdürlüğü" altında toplanmıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın radyo uzmanları, farklı yöntemler ile Göbbels'in radyo alanında kurduğu tekele müdahale etmeye çalışmışlardır. Bu yönde Dışişleri'nin yaptığı ilk çalışma, 1939 yılında Kültür Politika Bölümü içinde bir Radyo Dairesi kurmak olmuştur. Radyo dairesi 1941 yılında bağımsız bir bölüm haline gelmiştir.

1940 yılında bu bölüm, başarılı bir radyo politikası için Propaganda Bakanlığı'nın zor ulaşılan mekanizmasının kullanılamayacağı fikrine ulaşmıştır. Böylece kendi örgütünü kurmayı kararlaştırmıştır. Bölüm, yurt dışındaki Alman temsilciliklerinde çalışan "radyo ateşelerini" yönlendiriyordu. Radyo ateşelerinin temelde iki görevi vardı. Birincisi, buldukları ülkede radyoyu izleme, alıcıları temin etme ve program yapımına katılmaktır. İkinci görevleri ise Almanya'dan yapılan yayınların etkilerini araştırmaktır. 1939 yılında 21 ülkede yer alan Alman temsilciliklerinde radyo ateşeleri bulunmaktadır.

1941 Ekim ayında Propaganda Bakanlığı ile yapılan anlaşma sonucunda Dışişleri'nin radyo bölümünün görev ve yetkileri sınırlandırılmıştır. (Ayrıntılı bilgi bkz. LONGERICH, op.cit., s.48-50.

⁵² Cemil KOÇAK, "Almanya'nın Türk Basını Üzerindeki Etkileri", Kebikeç, Yıl:1, Sayı:2, 1995, s.159.

olarak görülen kimselere maddi destekte bulunmaktadır. Dışişleri Bakanı Ribbentrop, 9 Mart tarihinde Papen'e gönderdiği bir telgrafta, basın ve radyoda çalışanların parayla kandırılması için birkaç milyonun döviz olarak dağıtılmasını önermiştir. Papen ise, Alman Dışişleri'ne verdiği karşılıkta, istenilen görevin başarıyla yerine getirildiğini belirtmiştir.⁵³

Propaganda konusunda en etkili rolü oynayan kurumlardan birisi de haber ajanslarıdır. Türkiye'nin tek bir haber ajansı vardı. 1942 yılında doğrudan Başbakanlık Basın Dairesi Genel Müdürlüğü'ne bağlanan Anadolu Ajansı, haber alma konusunda oldukça yetersiz kalıyordu. Bu yetersizliğin doğal sonucu olarak o dönemde batılı ajanslar, Türk haber ajansının ve gazetelerinin haber ihtiyacının %50-%70'ini karşılıyordu.⁵⁴ Yabancı haber ajanslarına bağlılık durumu, yabancı ajanslara propaganda yapabilme imkanını yaratmıştır. Ajanslar ya yalan haber vererek ya da olayı çarpıtarak haber vermek suretiyle propagandalarını yürütmüşlerdir. Propagandada kullanılan bir diğer yöntem, yöneticilere ve çalışanlara baskı yapmak suretiyle istenmeyen kişilerin ajanstan ayrılmasını sağlamaktır. Glasneck bu tür baskılara örnek olarak 4 Mayıs 1942'de Anadolu Ajansı'ndan çıkarılan 26 Yahudi'yi göstermiştir.⁵⁵

Savaş yıllarında, aralarında Propaganda Bakanlığı'na bağlı Deutsche Nachrichten Büro (DNB) ve Dışişlerinin Transcontinent-Press'in de bulunduğu altı haber ajansı Türkiye üzerine haberler hazırlıyorlardı.⁵⁶

Tan Gazetesi'ne göre; DNB'nin İstanbul Şube Sorumlusu Brel, Alman Propaganda Servisi'nin Türkiye ve İstanbul ajanıdır. Gizli teşkilatın bütün mensupları Brel'in emri altında çalışmaktadırlar.⁵⁷

Ajanslar günde dört bülten çıkarıyor ve İstanbul ile Ankara gazetelerine yolluyorlardı. Taşra gazetelerine gidecek haber, telefon ya da telgraf ile ulaştırılıyordu.⁵⁸

Deutsche Nachrichten Büro, Türk basınının ve Anadolu Ajansı'nın haber ihtiyacının %20-%25'ini veriyordu. Savaş yıllarında, Ankara, izlediği iç ve dış

⁵³ GLASNECK, op.cit., s.24.

⁵⁴ "Milli Şef Dönemi", Birikim, 18.10. 1990, s. 70

⁵⁵ GLASNECK, op.cit., s. 26; Korkmaz ALEMDAR, "Anadolu Ajansı'na Alman Baskısı", Tarih ve Toplum, Ocak 1987, Sayı:38, s.53.

⁵⁶ DNB, dünya çapında ağı ile nasyonal sosyalistlere (NS) haber vermede kullanılmaktaydı. DNB'nin ilk görevi dünyada olup bitenler hakkında NS'leri bilgilendirmektir. Buna karşın diğer iki büyük haber ajansı, "Transocean" ve "Europapress", yurt dışına haber yaymakla görevliydi. DNB'nin yurt dışından elde ettiği haberler oldukça gizli bir şekilde değerlendiriliyordu. Dışişleri Bakanlığı (AA) Basın Dairesi, neredeyse tamamının Propaganda Bakanlığı'na bağlı bulunan haber ajanslarından bilgi almakta zorlanmıştır. Göbbels ile Ribbentrop arasındaki çekişme nedeniyle, haber aktarımında zaman zaman kişisel duygular ön plana çıkmıştır. Eksik ya da geç haber alma nedeniyle Dışişleri Bakanlığı, Balkanlarda "Transcontinent-Press" ajansını kurmuştur. (Longerich, s.173-176)

⁵⁷ Tan Gazetesi, 9.12.1939.

⁵⁸ GLASNECK, op.cit., s.20.

siyaseti gereğince Alman ve İtalyan haber ajanslarını bazen yasaklayarak, Anadolu Ajansı'nın ve gazetelerin buradan haber almalarını engellemek istemiştir. Ancak bunda pek başarılı olunamamış ve Alman haber ajansları savaş yılları boyunca etkin bir şekilde haber vermişlerdir.

Almanya'nın Türkiye'ye yaptığı propagandada en çok başvurduğu iletişim aracı gazete olmuştur. Nasyonal sosyalistlerce, Fransız İhtilali'nin yarattığı ve liberal düşüncelerin aktarımında kullanıldığı gerekçesiyle aşağılanan basın, yine aynı kişilerce yurt dışı propagandada yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

2. Türkiye'de 1939-1945 Arası Basın ve Basın Aracılığıyla Alman Propagandası

Türkiye, 1923-1945 yılları arasında, tek parti tarafından otoriter bir siyasal rejimle yönetilmiştir. 2. Dünya Savaşı yılları ise tek partinin otoritesinin en üst noktaya ulaştığı dönemdir. Türkiye'de çoğu alanlarda olduğu gibi basın alanında da yoğun bir baskı ve denetleme yılları yaşanmıştır. 1939-1945 yılları arasında yöneticiler tarafından basın bir "hükümet kuvveti" olarak görülmüştür. Basının temel işlevi iktidarın siyasasını desteklemek olmuştur. Dolayısıyla bu tür bir işlev yüklenen basının, siyasal iktidar tarafından sıkı denetim altında tutulması anlaşılır bir nedendir.⁵⁹

Savaş yıllarında çok zor şartlar altında çalışan basın ile ilgili olarak cumhuriyet döneminde ilk çıkarılan yasa 1931 tarihli "Matbuat Kanunu" dur. Suphi Nuri'nin "Drije Matbuat" olarak nitelendirdiği⁶⁰ bu dönemin Matbuat Kanununa göre hilafet, saltanat, anarşizm ve komünizm yanlısı yayınlara ilk kez açık yasaklamalar getiriliyor ve 50. maddeye göre siyasal iktidara sınırsız kapatma yetkisi veriliyordu. Bu maddeye göre, "Memleketin umumi siyasetine dokunacak neşriyattan dolayı İcra Vekilleri Heyeti kararıyla gazete ve mecmualar muvakkaten tatil olunabilir... Bu suratle kapatılan bir gazetenin mesulleri tatil müddetince başka bir isim ile gazete çıkaramaz".⁶¹ İktidara gazete ve dergi kapatma konusunda çok geniş yetkiler veren "ünlü" 50. madde, 2. Dünya Savaşı yıllarında sıkça kullanılmıştır.

Yasa, 50. madde dışında siyasal iktidara 51. madde ile toplama yetkisini de vermiştir: "Türkiye'de veya yabancı bir memlekette çıkan ve bu kanunun birinci

⁵⁹ Murat GÜVENİR, "2. Dünya Savaşında Türk Basını", Gazeteciler Cemiyeti Tezler Serisi:2, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1991, s. 209.

⁶⁰ Uygur KOCABAŞOĞLU, "1919-1938 Dönemi Türk Basınında Toplumsal Bir Bakış", Ankara Üniversitesi SBF Basın Yayın Yüksekokulu Yıllığı 1981, s.112.

⁶¹ Alpay KABACALI, "Milli Şef Döneminin Örtülü Sansürü", Tarih ve Toplum, Sayı:38, Ocak 1987, s. 83.

maddesinde yazılı olan matbuaların ve Türkiye'ye sokulması İcra Vekilleri Heyeti kararıyla men olunabilir. Dağıtılan matbualar İcra Vekilleri Heyeti'nden müstacelen karar alınmak üzere, Dahiliye Vekili'nin emriyle karardan evvel toplatılabilir..."⁶²

1933 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü'nün kurulması, rejimin basın üzerindeki denetimini daha da arttırmıştır.

1930'lu yıllarda Türkiye'de oldukça sınırlı bir basın özgürlüğü anlayışı vardır. Her ne kadar Atatürk, "Basın özgürlüğünden doğan zararları giderecek tek amaç yine basın özgürlüğüdür. İdare ve hükümetin mezhebine taaruz etmemek şartıyla basın özgürdür", demişse de, dönemin CHP yöneticileri bu özgürlüğü denetim altında tutmak istemişlerdir.⁶³

1930'lu yıllardan itibaren Avrupa'da faşizm ve nasyonal sosyalizm yükselmeye başlamış, savaşın çıkacağını daha 1931'de tahmin eden Atatürk'ün⁶⁴ ölümüyle de yerine "Milli Şef" olarak anılacak olan İsmet İnönü geçmiştir. Böyle bir siyasal ortamda 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nda değişikliğe gidilmiştir. 1931 yılında, Mecliste leyhte veya aleyhte herhangi bir konuşma yapılmadan kabul edilen değişiklikler ile basının çalışma alanı ve basın özgürlüğü daha da kısıtlanmıştır. Buna göre gazete ve dergi çıkartmak için hükümetten (valilikten) ruhsatname alınması zorunlu kılınmıştır (madde 9). Yine aynı maddeye göre, gazete veya dergi çıkaracakların, milli bir bankadan, yörenin nüfusuna göre 1000-5000 liralık güvence mektubu istenmiştir.⁶⁵ Yapılan değişiklikler ile Matbuat Kanunu'nun 12. maddesine göre "sui şöhret"li (toplumda kötü şöhret yapmış kişilerin) gazete ve dergi çıkarmaları ya da sorumlu mevkilerde bulunmaları yasaklanmıştır. 38.madde ile orta ve yüksek öğretim kurumlarında disiplini bozacak mahiyetteki olayların idareden izin alınmadan yayınlanması mümkün değildir. Ayrıca 27. maddeye göre yayın organları, çalıştıracakları tüm personelin kimliklerini idareye bildirmekle yükümlü iken, 54. madde, basın yolu ile işlenen suçlarda zaman aşımı ile ilgili değişiklikler getirmiştir.

⁶² GÜVENİR, op.cit., s. 40.

1931 tarihli "Matbuat Kanunu" hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hıfzı TOPUZ, "100 Soruda Türk Basın Tarihi", Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 88-90.; dönemin Türk basını için bakınız Ahmet KAHRAMAN, "Cici Basının Sefalet ve Rezaleti", Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.56-64.

⁶³ TOPUZ, op.cit., s.89.

⁶⁴ Kendisine Avrupa'nın durumu hakkında ne düşündüğünü soran Amerikalı General Mc. Arthur'a , Atatürk şu şekilde yanıt verir: "Versailles Muahedesi, 1. Dünya Savaşı'na sebebiyet vermiş olan amillerden hiçbirini ortadan kaldırmamıştır. Tersine olarak, dünün başlıca rakipleri arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirmiştir. Zira galip devletler mağluplara, sulh şartlarını zorla kabul ettirirlerken, bu memleketlerin etnik, geopolitik ve ekonomik özelliklerini asla göz önüne almamışlardır. Sadece husumet hislerinden ilham almışlardır...Bence dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın mukadderatı, Almanya'nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır... Er geç Versailles Muahedesi'nin tasfiyesine girecektir." Mc. Arthur'un aktardığına göre Atatürk kendisine savaşın muhtemelen 1940-1945 yılları arasında başlayacağını belirtmiştir. AYDEMİR, op.cit., s. 84 - 85.

⁶⁵ KABACALI, op.cit., s.83.

Bu tip yasaklara ek olarak 14 Temmuz 1938 tarihinde Basın Birliği Kanunu ile Türk Basın Birliği oluşturulmuştur. Buna göre bu birliğe üye olmayanlar basın alanında çalışamayacaktır. Gazetecilik yapmanın çok zor olduğu yıllar hakkında Falih Rıfki Atay, Ulus Gazetesi'nde, "Gazetecilerin iyileri sırf aşk yüzünden (meslek aşkı yüzünden) bu meslektedirler. Ancak pek iyi bilirler ki talihleri bir telefon darbesine bağlıdır", diye yazmıştır.⁶⁶

Bu yasalar ile basın bütünüyle devletin denetimi ve insafına kalmıştı. Tek bir telefon konuşması ile gazetelerin kapandığı Türkiye'de açık bir sansür uygulanmıyordu. Tercih edilen örtülü sansürdü. Nadir Nadi anılarında bu konuyu şu şekilde anlatmıştır: "1939 yazında basınınızın durumu şöyle özetlenebilir: Milli Şef'e, hükümete ve CHP'ye dil uzatmak yasaktı. Hükümetin genel tutumu hiçbir şekilde tenkit edilemezdi. Bu itibarla gazeteler daha ziyade dünya politikası üzerinde durmaya önem veriyorlardı... Gazetelerimiz, genel tutumlarını hükümet direktiflerine göre ayarlamak durumunda idiler".⁶⁷ Zekeriya Sertel bu dönemdeki basın rejimi üzerine şunları söylemiştir: "İnönü Cumhurbaşkanlığına geldikten sonra diktatörlüğü arttırdı, tek millet, tek parti, tek şef diye bir sistem kurdu. Bunun adı polis devleti idi. Amansız, insafsız bir polis devleti. Emniyet örgütü kuvvetlendirilmiş, genişletilmişti. Nefes almak olanaksızdı. Basın bile onun elinde ve onun emrindeydi. Resmen sansür yoktu. Ama Bakanlar ve Basın Genel Müdürlüğü hemen hergün gazetelere direktifler verirdi. Bu direktiflere uymayanların gazeteleri kapanma tehlikesi altındaydı...".⁶⁸

Savaş başlarken Türkiye'de basının genel durumu böyleydi. 1931 tarihli Matbuat Kanunu 1940 yılında yine bir değişikliğe uğramıştır. Buna göre Türklerin ulusal duygularını inciten ve tarihini yanlış gösteren yazıların yayınlanmasına izin verilmemiştir. Aynı yıl içinde İstanbul'un da bulunduğu altı ilde sıkıyönetim ilan edilmiş ve basın üzerindeki devlet baskısı iyice artmıştır. Çünkü Örfi İdare

⁶⁶ TOPUZ, op.cit., s.91.

⁶⁷ Nadir NADİ, "Perde Aralığından", Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1991, s.24.

⁶⁸ Aktaran TOPUZ, op.cit., s.96.; Türkiye'nin savaş yıllarında izlediği ve çok hassas dengeler üzerine oturmuş olan dış politikasının basına yansımalarının iyi bir örneği, Vatan Gazetesi'nin 1942 yılında kapatılması nedeni gösterilebilir. Vatan Gazetesi, Aralık ayında Charlie Chaplin'in Türk Halkı için yaptığı bir radyo konuşmasının özetini koyduğu için iki ay süreyle kapatılmıştı. Bu süre bir gazetenin ekonomik geleceği için oldukça yıkıcıydı. Vatan, o yıllarda Hitler ile alay eden ünlü "Diktatör" filmini çekmiş olan bir oyuncunun/yönetmenin konuşmasını yayınlamıştır. Bu ve benzeri şekillerde kapanan gazeteler için Vatan'ın sahibi olan Ahmet Emin Yalman anılarında Başbakan Şükrü Saraçoğlu ile yaptığı bir görüşmeyi aktarmaktadır: "Tenkitten hoşlanmıyorsanız neden sansür koymuyorsunuz? Bugünkü sistemde "Tenkitten hüsrünüz" diyorsunuz, biz de vazife ve mesuliyetimizin icabı olarak bu hürriyeti memleketin hayrına olarak kullanmak zorunda kalıyoruz. Derhal başımız belalara uğruyor. Halbuki siz apaçık sansür usulünü yürütürseniz, bizim hiçbir mesuliyetimiz kalmaz, mesuliyet size geçer. Siz de rahat edersiniz, biz de...". Bu konuşmaya karşı Başbakan şu cevabı vermiştir: "Ben sansür koymam, Anayasa'nın emrinin dışına çıkmam. Fakat sen haddini bileceksin, bunu aşmayacaksın, aşarsan cezasını göreceksin". Ahmet Emin YALMAN, "Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1922-1944)", Cilt 3, Rey Yayınları, İstanbul, 1979, s.305.

Kanunun 3. maddesi gereğince sıkıyönetime de yayınları kapatma yetkisi verilmiştir.⁶⁹

Yönetimin basını denetleme yolları arasında, gazete sahiplerinin çoğunun CHP milletvekili olarak Meclise seçilmeleri de yer almıştır. Siyasal iktidar böylelikle gazete sahiplerini, dolayısıyla gazeteleri daha kolay yönlendirme imkanına ulaşabilmiştir. Gazeteci milletvekilleri tüm tek parti iktidarı boyunca resmi görüşü meşrulaştırma işlevini yüklenmişlerdir.⁷⁰ Bu şekilde hükümet, siyasal gelişmeler doğrultusunda aldığı kararları ve izleyeceği politikaları basın aracılığı ile kamuoyuna duyurabilmiştir.

Basın iç ve dış politika konularında ancak belli sınırlar içinde yazılar yazabiliyordu. Özellikle savaş yıllarında basının mümkün olduğunca iç siyasetten çok, dış siyaset konularına eğilmeleri sağlanmıştır. Hükümetin izlediği "denge siyaseti", basının izleyeceği çizgiyi de belirlemiştir. Savaşın nasıl ve kimin lehine biteceği belli olmadığından, hükümetin çizdiği sınırlar çerçevesinde kalmak koşulu ile, basın nisbeten dış politika alanında daha rahattı.⁷¹ Hükümetin kendisi de, dış gelişmeler ışığında, bazı dönemlerde belli ülke ve ideolojilerin ön plana çıkarılmasına müsamaha göstermiştir.

1939-1945 yılları arasında sadece emirler ve yasaklar ile değil, kağıt sorunu ile de uğraşan Türk basınının izlediği genel çizgi şöyle özetlenebilir:

1. Mayıs 1939-Mart 1941 arasında basın, Mihver'den uzak, Müttefikler'e yakındır.

2. Mart 1941-Nisan 1944 arasında basın, önce Almanya'ya yakındır, sonra (1942'den itibaren) her iki tarafa karşı ılımlıdır.

3. Nisan 1944'den savaş sonuna kadar olan dönemde, Müttefikler'e yakınlaşan yayınlar yapılmıştır.⁷²

Yukarıdaki koşullar altında çalışan Türk basını içinde özellikle Cumhuriyet ve Tasvir-i Efkar Gazeteleri "Alman dostu" olarak değerlendirilmiştir. Alman askeri başarılarının arttığı aylarda Türk basınında özellikle Cumhuriyet Gazetesi'nde Alman yanlısı haberler artmıştır. Papen'in 1940 yılında kaleme aldığı bir rapor, Cumhuriyet Gazetesi başyazarlarından Nadir Nadi ile bir görüşme yaptığını ve bu görüşmeden sonra Nadi'nin gazetesinde "Alman Birliği Karşısında Avrupa" adlı, Almanya lehine yazı yazdığını açıklamaktadır.⁷³ Atsız ve Ötügen gibi bazı Turancı

⁶⁹ Cemil KOÇAK, "İkinci Dünya Savaşı ve Türk Basını", Tarih ve Toplum, Cilt:6, 1986, s.285

⁷⁰ Meltem AĞDUK-GEVREK, "Yurt ve Dünya (1941-1944)", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1994, s.54.

⁷¹ AĞDUK-GEVREK, op.cit., s.56.

⁷² GÜVENİR, op.cit., s.14-15.

⁷³ Cemil KOÇAK, "Türk Basını Üzerindeki Yabancı Etkiler", Tarih ve Toplum, Sayı:38 Ocak 1987, s.50.

yayınlar da aynı çizgideydi.⁷⁴ Akşam, Vakit ve İkdam Gazeteleri bir çeşit orta tutum sergilemişlerdir. Buna karşılık Tan Gazetesi, sol eğilimli görülüyordu. Yeni Sabah, Haber, Tanin, Son Telgraf ve Vatan Gazeteleri, Müttefik yanlısı olarak değerlendiriliyordu. Buna ek olarak Yeni Sabah ve Haber gazeteleri Sovyet sempatzanı olarak görülüyordu.⁷⁵

Gazeteleri, dergileri, matbaaları, yazarları vb. etkilemek için yurt dışına yönelik olarak yapılan Alman basın çalışmaları sürekli mücadelelere sahne olmuştur. Farklı zaman ve koşullarda bazen Propaganda Bakanlığı bazen de Dışişleri Bakanlığı bu alanı yönlendirmiştir. Ancak özellikle Ribbentrop'un Dışişleri Bakanlığı ve bu Bakanlığın Basın Dairesi Almanya'nın yurt dışı basın çalışmalarında ağırlıklı bir rol oynamıştır. Türkiye'de çeşitli yollarla basını etkileyerek propagandasını yapmaya çalışan Dışişleri'ne bağlı Basın Dairesi'nin geçmişine göz atmakta fayda görülmektedir.

1933 yılında nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra önceleri Dışişleri'nin denetimi altında bulunan Basın Dairesi, yeni kurulan Propaganda Bakanlığı'na dahil edilmiştir. Bunun üzerine Dışişleri yeni bir Basın Dairesi kurmuştur. Ancak Ribbentrop Dışişleri Bakanı oluncaya kadar, yeni dairenin yurt dışı propagandasında pek etkinliği olmamıştır. Ribbentrop Bakan olduktan sonra daire gelişmiş ve yurt dışı basın çalışmalarında çok önemli bir konuma gelmiştir. 1938 yılından sonra resmi olarak "Haber ve Basın Dairesi" şeklinde anılan Basın Dairesi'nin temelde üç görevi vardır: 1. Dışişleri Bakanlığı'na ve Bakanlıkta iç ve dış basın hakkında bilgi vermek; 2. Yabancı basını etkilemek; 3. Alman basını dış politika hakkında yönlendirmek.⁷⁶ İçinde Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkeye yönelik yapılan basın çalışmaları ağırlıklı olarak bu dairenin bilgisi ve gözetimi altında yürütülmüştür..

Yurt dışı basın propagandasının taşıyıcılarından biri yabancı temsilcilikler ve bu temsilciliklerde çalışan basın şefleridir (Pressereferent).⁷⁷ Yabancı temsilciliklerin temel görevi tarafsız ya da Reich'a bağımlı ülkelerde kamuoyu yaratmaktır. Basın şeflerinin görevleri şunlardır:

1) Buldukları ülkedeki basını izleyerek Dışişlerine raporlar hazırlamak ve her gün temsilciliklerde basın açıklamalarında bulunmaktır.

⁷⁴ Orhan KOLOĞLU, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın", İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, s.67.

⁷⁵ Kebikeç, s.156; 2. Dünya Savaşı yıllarında Mihver ve Müttefik yanlısı basın için bkz. TOPUZ, op.cit., s. 96-97.; GLASNECK, op.cit., s. 25-26.

⁷⁶ LONGERICH, op.cit., s.151.

⁷⁷ 1939 yılında Dışişleri, yurt dışı temsilciliklerde bulunan ve doğrudan Propaganda Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan Basın Dairesi Şube Şefleri'ni kendine bağlamaya çalışmıştır. Ancak bunda başarılı olamayınca Dışişleri, Basın Dairesi Şube Şefleri'nin yanına kendilerine bağlı basın şeflerini atamışlardır.

2) Alman basınının buradaki etkilerini izlemek. Yani Almanya'nın yaptığı açıklamaların bu ülkede ne gibi yankılar doğurduğunu Berlin'e bildirmek ve bu açıklamaların o ülkenin gazetelerinde yer alıp almadığını denetlemek.

3) İlgili ülkedeki gazetecileri izlemek. Bu görev başlığı altında yapılan işlerden biri uygun yollarla gazetecileri etkilemektir. Diğer taraftan basın şefleri Almanya'ya davet edilecek olan gazetecilerin seçiminde de görev alıyordu. Diğer taraftan Büyükelçilikler yapılan "Bilgilendirme Gezileri"nden sonra ülkelere geri dönen gazetecilerin yazdıklarını denetliyorlardı.

4) Buldukları ülkenin basını etkilemek. Bunun için otoriter ya da yarı otoriter ülkelerde basın şefinin, basını yönlendiren en yüksek kurum ile ilişkiye geçmesi isteniyordu. Demokratik ülkelerde ise basın şefinin, maddi yardım ya da toptan gazete satın alımıyla ilgilenmesi emredilmişti.

5) Basın şefinin bir diğer görevi haber ve propaganda materyalinin yayılmasını sağlamaktı. Bunun için Alman gazeteleri ve propaganda materyalleri ülkenin çeşitli bölgelerine gönderilecek, ülkenin haber ajansı ile yakın ilişkiler kurulacak ve basın bültenleri çıkarılacaktı. Gerekli bilgiler Berlin'den "Haber ve Basın Dairesi" tarafından gönderiliyordu.

6) Alman basın muhabirleri ve Ajanslarının temsilcilerini izleme ve onları etkileme. Alman muhabirlerinin ülkelere geçtikleri haberler yayınlanmadan önce Berlin'de sansüre uğrasa da, Dışişleri, haberler daha yazım aşamasındayken denetlenmesini istemiştir.⁷⁸

Görevleri açıklanmaya çalışılan basın şeflerinin ve büyükelçiliklerin, buldukları ülkelerde basın alanına müdahale etmeleri hiç kolay olmamıştır. Örneğin Sovyetler Birliği, İtalya ve Japonya gibi ülkeler Almanya'nın yerel basına müdahale etmesini yasaklamışlardır. Bu nedenle bu tip ülkelerde büyük zorluklar ile basın etkilenmeye çalışılmıştır. Buna karşın İspanya, İsveç, İsviçre ve Türkiye gibi ülkelerde ise basın çalışmaları nisbeten daha kolay gerçekleşmiştir. Özellikle 1941 ve 1942 yıllarındaki gelişmeler Türkiye üzerinde Alman basın çalışmaları için çok uygun koşullar yaratmıştır. Alman Büyükelçiliği bir dizi gazete çıkarıyor ve her gün, üç dilde haber bültenleri çıkarıyordu. Bunun dışında, daha önce değinildiği üzere Anadolu Ajansı ile yakın ilişkileri mevcuttu.

Nasyonal Sosyalist Almanya, dünyada bir çok ülkeye kendi gazete ve dergilerini yollayarak ve orada bunları yayarak propagandalarını yürütmüş ve ideolojilerini aktarmaya çalışmıştır. Bu gazete ve dergiler arasında "Völkischer

⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. LONGERICH, op.cit., s.199-203.

Yurt dışındaki temsilciliklerin rahat bir şekilde basını etkileyebilmeleri için Berlin, önce her yıl, savaş yıllarında ise her ay, Büyükelçiliklerine para yardımında bulunmuştur.

Beobachter", "Deutsche Allgemeine Zeitung", "Berlin-Rom-Tokio" ve içinde Türkçenin de bulunduğu dört dilde çıkan "Signal" gibi yayınlar çok önemlidir. Bu gazete ve dergiler Türkiye'ye de geliyor ve İstanbul'daki bazı kitap evlerinden temin edilebiliyordu.⁷⁹ Ancak Alman Propagandası'nın bu yöntemi halkın büyük bir bölümüne seslenemiyordu çünkü Almanca bilenlerin sayısı sınırlıydı. Bu nedenle Almanya, bazı ülkelerde o ülkenin dilinde gazeteler çıkarmıştır. Örneğin ABD'de "Facts in Review" ve Türkiye'de de "Gün Gazetesi" çıkarılmıştır. Türkiye'de, nasyonal sosyalist sermaye ile Mayıs 1941'de Gün Gazetesi kurulmuştur. Gazetenin sahibi kağıt üzerinde bir Türk olarak görünse de, Gün bütünüyle bir Alman yanlısı gazeteydi. Ancak dönemin koşulları ve yasal sınırlamaları nedeniyle gazete görünürde tarafsız bir yayın politikası izlemeye çalışmıştır.

Alman Dışişleri Bakanlığı, nasyonal sosyalist ideolojinin aktarımında kullanılan kitap, dergi ve gazete basımı için, 1940 yılında "Mundus" adı altında bir holding kurmuştur. Mundus bir çok ülkede kitapevleri veya matbaaları kurmuş ya da bunlara ortak olmuştur. Bu holding 21 ülkede faaliyet göstermiş ve sayısız kitap ve basımevleri ile gazete ve dergi matbaaları oluşturmuştur. Mundus'un Türkiye'de faaliyetlerinin ürünü olan "Berkalp Kitabevi" 1941 yılında kurulmuştur. Bu kitabevinin ayrıca küçük bir matbaası da mevcuttur.

Türk basınının Almanya'ya karşı çok "sıcak duygular" beslemediği bilindiğinden, Dışişleri Bakanlığı, ekonomik yollar ile bu alanı etkilemeye çalışmıştır.⁸⁰ Bu yöntemlerden biri Alman kağıt ve baskı makineleri ile basını desteklemedir. Alman Dışişleri'nden, Ankara Büyükelçiliği'ne gönderilen bir yazıda Türk basınının "kağıt ihraç etme alanındaki tedbirler" ile etkilenmesi istenmektedir. Diğer bir ekonomik etki aracı Alman firmalarının belli gazetelerde ilan vermelerini sağlamaktır. Bu konuda ele geçirilen bir belgede Schmidt-Dumont,⁸¹ İstanbul'daki Deutsche Bank'a şöyle bir yazı göndermiştir: "... Size bir çek ulaştırıyorum... Sizden ricam bu parayı malum gazetenin Şubat, Mart ve Nisan ayları için kullanmasını sağlamanızdır...".

⁷⁹ GLASNECK, op.cit., s.19.

⁸⁰ Türk basınında özellikle Tan Gazetesi, Türkiye'de Nazi Propagandası hakkında sayısız yazılar yazmış ve bu propaganda'ya karşı ideolojik/siyasi mücadeleye girişmişti. Bunun üzerine Berlin, Tan Gazetesi'ne Alman firmalarınca verilen reklamları kesmiş ve hatta gazetenin Deutsche Bank tarafından satın alınması dahi gündeme getirilmiştir. Tan Gazetesi, 25.11.1939.

Tan Gazetesi'nde Zekeriya Sertel'in, Alman propagandasına karşı Türkiye ve Türk halkını uyarıcı sayısız yazısı vardır. Zekeriya SERTEL, "Dahilde Yabancı Propagandaya Set Çekmeliyiz", Tan Gazetesi, 12.12.1939.

Bunun dışında Almanya, "Akbaba" mizah dergisine verilen fotoğraf makineleri reklamlarına da son vermiştir.

⁸¹ Schmidt-Dumont bir süre Türkische Post Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmenliğini yapmıştır.

Bir diğerk belge de ise İzmir'de önceleri Alman düşmanı olarak bilinen bir gazetenin yayıncısına parasal destekte bulunularak, gazetenin "tarafsız" hale getirildiğı yazılıdır.⁸²

Almanya yayın ve matbaaları olduğı gibi gazetecileri de yanına çekmek için büyük gayret sarf etmiştir. Bu yöntemlerden biri "Bilgilendirme Gezileri" adı altında gazetecileri belirli ülkelere götürmek ve onların rahat etmelerini sağlamaktır. Ribbentrop, İngiltere tarafından satın alındığını ileri sürdüğü, basında ve radyoda görevli önemli kişilere doğrudan etkide bulunmak gereğine işaret ediyor ve bu kişilere, bu amaçla, birkaç milyon değerinde dövizin derhal sunulabileceğini bildiriyordu: "Türk basını ve radyosu İngilizler tarafından satın alınmıştır. İngilizlerle ilişki halindedir. Arzu ederseniz birkaç milyon döviz derhal gönderebilirim".⁸³ Alman ajanları bu parayı bazı Türk gazetecilerinin, yazı işleri görevlilerinin ve hatta gazete sahiplerinin satın alınması için kullanacaklardı.⁸⁴ 10 Mart 1941'de Papen, Dışişleri'ne yanıt vermiştir: "Türk basını ve radyosunda bir karakter değişikliği başlamıştır. Tasvir'i Efkâr, yayınladığı bir yazıda, diğerk gazetelere, sınırlarımızı kaybetmeyelim diyor..."

Basın yolu ile yapılan Alman Propagandası'nın ana teması Türkiye ile Sovyetler Birliğı arasındaki farklı amaçların öne çıkarılmasıdır. Bu yönde Almanlar'ın yaptığı en başarılı işlerden biri, Kasım 1940 tarihinde, Sovyetler'in, Alman yönetimine Boğazlar'la ilgili bildirdikleri hedefleri yayınlama olmuştur. Buna karşın sürekli olarak geleneksel Türk ve Alman dostluğu vurgulanmış ve 1. Dünya Savaşı'ndaki silah arkadaşlığı ile yapılan yoğun ticarete değinilmiştir. Alman Propagandası'nın kullandığı temalardan biri de "Panturanizm", yani Sovyetler Birliğı'nin güneyinde yaşayan Türk halklarının bir araya getirilmesidir. Bahsedildiğı üzere Türkiye, tüm Arap ülkelerine yapılan progandaların ve Arap ülkelerinden elde edilen bilgilerin toplandığı bir merkez görevini de üstlenmişti.

Türkiye'de Alman basınına bakıldığında, gerek İmparatorluk döneminde, gerekse Cumhuriyet döneminde, Alman basınıının, örneğın bir Fransız basını kadar önemli olmadığı görülmüştür.⁸⁵ İlk Alman gazetesi 20.9.1890 yılında kurulan

⁸² Aktaran LONGERICH, op.cit., s.301.

⁸³ Aktaran Cüneyt ARCAYÜREK, "2. Dünya Savaşına Ait Gizli Belgeler", Hürriyet Gazetesi, 24 10 1972.

⁸⁴ Kebikeç, Sayı 2, s.156 ve GLASNECK, op.cit., s.24.

⁸⁵ Osmanlı Devleti'nde ilk basın çalışmaları 18. Yüzyıla kadar geri gider. 1795 yılında Fransız Büyükelçiliğı tarafından basılan "Bulletin de nouvelles" çıkmıştır. Bu gazetenin yerini 1796 yılında "Gazette française de Constantinople" almış onu da "Mercure Oriental" takip etmiştir. Bu yıllarda İzmir'de de üç önemli gazete yayın hayatına geçmiştir: "Le Smyrnéen" (1824), "Le Spectateur Oriental"(1824-1827) ve "le Courrier de Smyrne" (1828-1831). En eski Osmanlı gazetesi İstanbul'da 1831 yılında Sultan İ.Mahmud tarafından kuruldu: Takvim-i Vekayi. 1843 yılında, İngiliz W.Churchill "Ceride-i Havadis" i kurdu. Bu, Osmanlı'daki ilk resmi olmayan gazetedir. Osmanlılar'ın kendi kurduğı ilk gazete "Tercüman-i Ahval"dır (1858). 1872 yılında 9 Türkçe, 30 yabancı dilde gazete ve dergi vardı. Abdülhamit'in iktidara geçmesinden sonra basın özgürlüğü ortadan kalkmıştır. Basın ve

"Osmanische Post" tur. Alman Dışişleri Bakanlığı'nın arşivinden elde edilen bilgilere göre gazete, Alman kolonisinde yaşayan Almanlar için çıkarılmıştır. Özel kişilerin çıkardığı Osmanische Post, 1893 ve 1894 yılları arasında iki haftada bir, 1895 yılından itibaren ise günlük olarak çıkarılmıştır.⁸⁶ 1895 yılında kapatıldıktan sonra 1896 yılında ekonomik konular ile ilgili ve haftalık bir dergi çıkmıştır: "Konstantinopler Handelsblatt". İlk günlük gazete ise 1908 yılından itibaren yayınlanır. Tarihi nedenlerden dolayı bu tarihe kadar günlük bir gazete çıkmamıştır.

19. Yüzyılda, Bismarck'a gelene kadar "doğu", Alman dış politikasında ancak buradaki çıkarları tehlikeye girdiğinde önem kazanıyordu. 1878 Berlin Kongresi'nden sonra Bismarck, Almanya'nın bu bölgedeki mevcudiyetinin gelecekteki önemini kavramış ve ilk olarak buralara ekonomik uzmanlarını göndermiştir. Uzmanları, öğretmenler, misyonerler ve Osmanlı Ordusu'nu yeniden düzenleyecek olan Baron Von Der Goltz gibi askerler takip etmiştir.⁸⁷

Bismarck'ın doğuya ilgi duymaya başlamasının nedeni, Reich'in Avrupa'nın güneydoğusunda ekonomik gücünü arttırma isteğidir. Ayrıca Bismarck Avusturya ile Rusya'nın bu bölgedeki çıkarlarını dengeleyerek Osmanlı Devleti'nin mevcut durumunu korumaya çalışmıştır. Almanya kendini o dönemde emperyalizmin kurbanı olan insanların koruyucusu olarak göstermiştir.

Osmanische Post'tan sonra 1896 yılında, daha çok ticari teknik konuları içeren, "Konstantinopler Handelsblatt" adlı haftalık bir dergi çıkmıştır. Dergi 1912'ye kadar yayınlanmıştır. Almanlar'ın bu yıllarda İstanbul'a gelip, koloni kurmalarının nedeni tamamıyla ekonomiktir.

1908 İhtilali'nden sonra her şey değişmiştir. Önce 1876 Anayasası yeniden yürürlüğe konmuştur. Böylece basın üzerindeki baskılar kaldırılmıştır. Birçok gazetenin tirajı artmış, Avrupa'da kendi gazetelerini çıkaran ya da gazetecilik eğitimi gören ve sürgünde yaşayan Jön Türkler ülkelerine dönerek ekonomi, bilim ve sanat dallarında sayısız günlük gazete çıkarmışlardır. 1908-1912 yılları arasında basın organlarının sayısı inanılmaz boyutlarda artmıştır. Karpat'a göre İstanbul'da 1911 yılında 9 Osmanlıca, 21 adet yabancı dilde günlük gazete ve 32 adet dergi vardı.⁸⁸ 1 Eylül 1908 tarihinde "Die Neue Türkei" isimli bir dergi çıkmıştır. Dergi Almanya'nın çıkarlarını korumanın yanısıra, Balkanlar ve Avrupa hakkında bilgiler vermiştir. Ancak dergi Avusturya-Macaristan işgallerini destekleyince kapatılmıştır.

gazeteciler takip edilmiş, bir kısmı yurt dışına kaçmıştır. Gazete ve dergilerin sayısı hızla azalmıştır. Irmgard FARAĞ, "Die Deutsche Pressepolitik Und Propagandataetigkeit im Osmanischen Reich Von1908-1918 Osmanischen Lloyd", In Kommission Bei Franz Steiner Verlag, Beirut, 1993, s. 41-44.

⁸⁶ FARAĞ, op.cit., s.47.

⁸⁷ Baron Von Der Goltz özellikle Osmanlı -Alman ilişkileri açısından çok önemli bir şahsiyettir. Türkische Post Gazetesi'nde, ölüm yıldönümlerinde, düzenli olarak anılmıştır.

⁸⁸ FARAĞ, op.cit., s.50.

Hemen peşinden, Reich'in görüşlerini aktaran "Osmanischer Lloyd" çıkmıştır. 18 Kasım 1908'de çıkan gazete Jön Türkler'i desteklemiştir. Gazete Reich'in, Osmanlı'nın iç işlerine karışmayacağını belirterek, Jön Türkler'i "barışı ve kardeşliği temsil ediyorlar" tarzında tanıtmıştır. Böylece Almanya'nın Sultan'a olan bildik yakınlığı nedeniyle Jön Türkler ile arasının bozulmasını engellemeye çalışmıştır. Osmanischer Lloyd'un ilk sayfası siyaset ve genel bilgiler içeriyordu. Bu gazetede yeni olan Alman basınından çok sayıda özet haber verilmesiydi. Aynı şekilde gazete, Türk gazetelerinde Almanya ile ilgili çıkan haberlerden de bahsediyordu. Genel olarak bakıldığında Osmanischer Lloyd, Almanya'nın Türk topraklarında gözü olmadığını ve her iki ülkenin ortak ekonomik çıkarlarının bulunduğunu yazıyordu. 1. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı Lloyd Gazetesi'nin, Fransa ve İngiltere'ye göre çok daha başarılı bir şekilde kendi ülke çıkarlarını yansıttığı söylenebilir.⁸⁹ 1915 yılında yabancı ülkelerce desteklenen sayısız gazete kapanmasına rağmen Osmanische Lloyd yayın hayatını 1918 yılına kadar sürdürmüştür.

1. Dünya Savaşı boyunca "Die Verteidigung" ve "Yıldırım" isimlerinde iki dergi çıkmıştır. 1918-1922 ise hiçbir şey yayınlanmamıştır. Bunun nedeni, Versailles Anlaşması ile Almanya'nın elinin ve kolunun bağlanmasıydı.

1923 sonrası Almanya yeniden basına büyük önem vermeye başlamıştır. İlk gazete 1922'de çıkmış ve Reich'in çıkarları üzerine çalışmıştır. 18 Ağustos 1924 tarihli ikinci gazetenin ismi "Lavalonte"dir. Gazetenin dili Fransızca olmakla beraber, gazete bütünüyle Alman çıkarlarını temsil etmiştir. Sahibi Alman yanlısı olarak bilinen, Alman ulusunu yücelten ve Türk gençlerinin Almanya'ya gönderilmesini savunan Muzaffer Bey'dir. 1925 yılında bu gazetenin yayın hayatı sona ermiştir.

1926 ile 1944 yılları arasında anılmaya değer iki basın organı vardır. Bunlardan biri 1939-1944 yılları arasında çıkan "Die Türkische Rundschau" adlı ekonomi dergidir. Diğeri ise 1926-1944 yılları arasında çıkan "Türkische Post Gazetesi'dir.⁹⁰

⁸⁹ Osmanische Llyoyd hakkında bkz. FARAH, op. cit., s.51.

⁹⁰ Türkiye'de Alman basını hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan İÇEL (derleyen), "Türkiye'de Yabancı Dilde Basın", İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:3342, Basın- Yayın Yüksekokulu Yayınları 2, İstanbul, 1985, s.176-187.

IV.BÖLÜM

IV. BÖLÜM

TÜRKİSCHE POST

A. Gazetenin Kimliği

Türkische Post Gazetesi, Almanya'nın 2. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye üzerine yaptığı propaganda da büyük oranda faydalandığı bir propaganda aracı olmuştur. Gazete, Alman Devleti'nin ideolojik bir aygıtı gibi işlemiş ve Almanya lehine kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. Türkische Post, özellikle 1939-1944 yılları arasında İtalyan devletini ve rejimini de savunan bir yayının politikası izlemiştir.

Gazete, Almanya'nın o dönemde basın alanındaki en etkili propaganda aracıdır. Hans-Adolf Jacobsen, 1933-1938 yılları arasındaki Alman dış politikasını incelediği eserinde Türkische Post Gazetesi'ni, Alman Yurt Dışı Organizasyonu'nun (Auslands Organisation, AO) en önemli yayın organı olarak nitelendirmiştir.¹ Türkische Post hakkında Cemil Koçak şunları belirtmektedir: "Fransızca yayınlanan Beyoğlu ve İstanbul, Türkçe yayınlanan Yeni Dünya ve Göbbels'in Propaganda Bakanlığı tarafından yayınlanan Almanca, İngilizce, Fransızca ve Türkçe yayın yapan resmi yayın organı Signal gibi dergiler ve Almanca yayınlanan günlük gazete Türkische Post, Alman propaganda organlarıydılar".²

İstanbul'da ilk kez 17 Mayıs 1926 yılında çıkan Türkische Post 18 yıl boyunca yayınlanmıştır. 1933 yılına kadar Almanya'dan haberler vermek ve Alman Reich'inin çıkarlarını korumakla yetinen gazete, 1933 yılından sonra nasyonal sosyalizm yanlısı bir çizgi izlemiş özellikle savaş yıllarında Hitler Almanyası'nın yayın organı olarak çalışmıştır: "...İstanbul'da propaganda ve istihbarat işleriyle meşgul olan müesseseler şunlardır: Totonya klübü, Alman Kilisesi, DNB ajansı, Türkische Post Gazetesi, bar ve birahaneler...Türkische Post Gazetesi, Alman istihbarat servisinin resmi neşir vasıtasıdır. Almanya'ya sempatik muharrirlerin yazıları bu gazete tarafından iktibas olunur ve Alman davasını müdafaa için neşriyat yapar".³

Gazete, Almanya'nın ilk Ankara Büyükelçisi olan Rudolf Nadolny tarafından yarı resmi bir nitelikte kurulmuştur. Nadolny, anılarında gazetenin yayını için bir matbaa satın aldıklarını ve gazeteyi bizzat bastıklarını yazmaktadır.⁴ Türkische

¹ Hans-Adolf JACOBSEN, "National-Sozialistische Aussenpolitik 1933-1938", Alfred Metzner Verlag, Frankfurt am Main, 1968, s.656.

² Cemil KOÇAK, " Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945 Cilt:1", İletişim Yayınları, İstanbul, s.472.

³ Tan, 11.12.1939.

⁴ Aktaran KOÇAK, op.cit., s. 45.

Post Gazetesi, Ankara'dan ülkesine geri çağrılan Büyükelçi hakkında yazı yazarken, Nadolny'nin yardımlarına değinmiştir: "Sonuç olarak bu gazete ve gazetenin okuyucuları Büyükelçiye özel bir teşekkür borçludur. Değişen tüm koşullara rağmen ancak onun güçlü tutumu sayesinde Alman dilinde bir gazete yeniden yaşama geçirilmiştir. Eğer her şeye rağmen 1926 yılından bu yana Almanca günlük bir gazete çıkartılabiliyorsa bunun nedeni Büyükelçi'nin mutlu sona olan inancından kaynaklanmaktadır".⁵

Gazetenin ticaret ve banka çevreleriyle yakın ilişkileri vardı. Savaş öncesinde Türkiye'ye yatırım yapmış olan ve iki ülke arasındaki ticarete önemli rol oynayan büyük Alman şirketleri, gazeteye para desteği sağlamışlardır. Bu şirketler arasında Deutsche Bank da bulunuyordu. Reich'ın Basın Dairesi 24 Mart 1933'de gazetenin "Çok yararlı, aydınlatıcı ve tanıtıcı bir iş" yaptığını özel olarak onaylamıştır. Bunun üzerine Deutsche Bank'ın Genel Müdürü Weigelt, yılda verilen 500 Türk liralık yardımını 1000 liraya çıkarmıştır. Ancak bir süre sonra Türkische Post Gazetesi'nin kendine sorunlar açtığını düşünen Weigelt, yardımını yeniden 500 liraya indirtmiştir. Weigelt, Ankara'daki Alman Büyükelçisi'ne yazdığı bir mektupta, Türkische Post Gazetesi'nin, Türk tahvil ve hisse senetlerini ellerinde bulunduran Almanlar'ın geniş çıkarlarını yeterince koruyamadığını belirtmiştir. Gazeteye yapılan müdahale sonucunda Nazi yanlısı olduğu bilinen yeni bir genel yayın müdürü atanmıştır. Heinz Mundhenke adlı yeni müdür, Alman bankası ile yakın ilişkiler kurarak, gazeteye verilen yardımı arttırmayı başarmıştır. Gazete, özellikle Hitler iktidara geldikten sonraki yıllarda ağırlıklı olarak maddi desteğini Alman Hükümeti ve bankalarından almıştır. Reich Hükümeti'nin gazeteye gösterdiği yakın ilgi, Propaganda Bakanlığı'nın, Ankara'daki Alman Büyükelçiliği'nde görevli Schmidt-Dumont'a gönderdiği bir yazıdan anlaşılmaktadır. Almanya'nın yurt içi ve dışındaki gazetelere reklam veren kuruluşu olan ve doğrudan Propaganda Bakanlığı'na bağlı bulunan "Werberat der deutschen Wirtschaft", 1938 yılında, Ankara'daki Alman Büyükelçiliği'nden alınan rapor doğrultusunda yaptığı bir toplantıda "İstanbul'da yayınlanan ve Alman çıkarlarını temsil eden" Türkische Post Gazetesini tartışmıştır. Toplantı sonunda gazetenin oldukça zor bir durumda olduğu söylenmiş ve Türkiye'ye mal ihraç eden büyük şirketler ile konuşularak, İstanbul'da Almanca olarak yayınlanan bu gazeteye yardım edilmesi kararlaştırılmıştır.⁶ Görüldüğü üzere Türkische Post, daha savaş başlamadan önce Reich kurumlarınca desteklenmeye başlanmıştır. Gerek Alman bankalarına, gerekse Alman Hükümeti'ne olan yakınlığı, gazetenin buralardan uzun yıllar maddi destek almasını sağlamıştır.

⁵ Türkische Post, 2.11.1933.

⁶ Peter LONGERICH, "Propagandisten im Krieg", Oldenbourg, München, 1987, s.301.

Özellikle savaş yıllarında gazeteye verilen ilan ve reklamlar, Nazi yanlısı olan büyük Alman şirketlerine aittir. Yine aynı şirketler Türkiye ile yakın ekonomik ilişki içerisindeydiler. Bu şirketler arasında Krupp, AEG, Telefunken, Alman Havayolları Lufthansa, Deutsche Bank, M.A.N., Bayer, Zeiss, Demak ve Kühne/Nagel bulunmaktadır.

İstanbul Beyoğlu'nda, "Universum" matbaasında basılan gazetenin idari merkezi Beyoğlu Galip Dede Caddesi No:59'du. Türkische Post Gazetesi pazar günleri ve kapatılmadığı günler dışında her gün çıkmıştır. Gazeteye yurt içi ve yurt dışından 3, 6 ve 12 aylık dönemlerde abone olunabiliyordu. Gazetenin fiyatı 5 kuruştur. Ek verdiği günler ise fiyatı 10 kuruşa yükselmiştir. 1930 yılında Türkische Post, Türkiye, Balkanlar ve Ortadoğu ile ilgili "Der Nahe Osten" (Yakındoğu) adlı ekonomik bir ek yayınlamaya başlamıştır. 32 sayfa olan bu ek iki ayda bir çıkıyordu. Ekonomik sorunlar dışında pazarlar hakkında da bilgiler veriyordu. 1944 yılında yayın hayatı Türkische Post ile birlikte sona ermiştir. Latin harfleriyle çıkan "Der Nahe Osten"e karşın, Türkische Post'un kadınlara yönelik olan eki "Die Hausfrau" (Ev Kadını) gotik harfleri ile basılmıştır. Haftalık olarak çıkan "Die Hausfrau" adlı ek, gotik harflerinden de anlaşıldığı üzere, Alman kolonisindeki kadınlar için yazılmıştır.

Gazetenin sayfa sayısı dördttür. Ancak bazı günler, özellikle savaş yıllarında Türkiye'de sergi, fuar vb. Alman faaliyetleri arttığında sekiz sayfa olarak da çıkmıştır.

Gazetenin birinci sayfasında Türkiye'den ve dünya'dan haberler yer almıştır. Haftanın altı günü çıkan gazete nadiren cuma, savaş yıllarında ise genellikle pazar günleri çıkmamıştır. Ancak bu kuralın sayısız kere bozulduğu da görülmüştür. Birinci sayfada "Haftanın Olaylarına Siyasal Bakış" adı altında ve "Spectator" imzalı köşe yazıları çıkmıştır. Genellikle Cumartesi günleri çıkan bu yazılar gazetenin çizgisini yansıtan, nasyonal sosyalist rejimi destekleyen makalelerdir. Bu köşede savaş yılları boyunca nasyonal sosyalizmi, Alman Ordusu'nu, ekonomisini ve yaşantısını öven yazılar çıkmıştır. "Spectator" köşesinin yazarının Paul Gottfried Holzinger olduğunu ölümü dolayısıyla gazetede çıkan "Spectator- Paul Holzinger'in Anısına" adlı yazı ile öğrendik. Bu yazıya göre Holzinger, 1940 yılına kadar Spectator'un arkasındaki isimdir. Alman kanından gelen bir Rus olan Holzinger, Petersburg'ta okuduktan sonra görevli olarak Türkmenistan'a gitmiştir. Dünya Savaşı'ndan sonra Paris'ten İstanbul'a dönen Holzinger, Türkische Post'a geçmeden önce "Deutsche Allgemeine Zeitung", "Frankfurter Zeitung" ve "Berliner Börsenzeitung"da yazmıştır. Türkische Post'ta, "Spectator" imzalı "Haftaya Siyasal

Bakış"ı hazırlamıştır.⁷ Yine aynı köşede gazete yazarlarının ya da askeri, ekonomik, siyasal uzmanların yazıları yayınlanmıştır. Türkische Post'un ikinci sayfası, savaş yıllarından önce bilim sayfasıydı. Sayfanın bir köşesinde çeşitli konularda tefrikalar yayınlanıyordu. Yine bu sayfada, 1939'dan sonra devam etmiş olan Türk ve Alman basınından seçmeler çıkmıştır. "Zamanımız Olaylarından Resimler" bölümünde haftanın olaylarından derlenmiş fotoğraflar yayınlanıyordu.

Gazetenin üçüncü sayfası Türkiye'den ve Ortadoğu ile Uzakdoğu'dan ekonomik haberler üzerinedir. Savaştan önce bu sayfada İstanbul Borsası ve pazarlar hakkında bilgiler veriliyordu. Bunun dışında vapur kalkış saatleri ve şirketlerin yıllık bilançoları üzerine bilgiler aktarılıyordu.

Dördüncü ve son sayfa reklamlar ile ilanlara aitti. Birinci sayfa haberlerinin devamı burada bulunuyordu. Ayrıca şehre gelen ünlüler, yeni oyunlar ve yeni filmler hakkındaki bilgilere de burada rastlamak mümkündü.

Türkiye, Balkanlar, Yakınoğu ve Almanya'daki önemli olaylar ile ilgili olan Türkische Post, "Lloyd Ottoman"a oldukça yakın konular işlemiştir. "Lloyd Ottoman" dan farklı olarak gazete bir ekonomi bölümüne sahiptir. Bu bölüm farklı ülkelerin ekonomik ve ticari sorunlarına değinmiştir.⁸

1926 yılında kurulan Türkische Post'un sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Muzaffer Bey'dir (Ahmet Muzaffer Toydemir).⁹ Gerçekte gazetenin Alman Hükümeti ile ortaklarından biri olan Ahmet Muzaffer Toydemir daha önce "Lavalante" isminde Fransızca bir gazete çıkarmıştı. Hatırlanacağı üzere Alman çıkarlarını savunan ve 1924 yılında kurulan "Lavalante Gazetesi", 1925 yılında yayın hayatına son vermiş ve hemen bir yıl sonra da Türkische Post kurulmuştur. Buradan anlaşıldığı gibi Türkische Post, Türkiye'deki Alman basınıının devamı niteliğinde bir gazete olmuştur.

İlk kez 10 Temmuz 1926'da gazetenin künyesi verilmiştir. Buna göre Gazetenin Yayın Yönetmeni Dr. FF. Schmidt-Dumont'dur. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Muzaffer Bey; siyaset ve ticaret haberlerinden sorumlu Dr. FF. Schmidt-Dumont; yerel haberler sorumlusu Hans Josef Lasar ve ilan ile reklam sorumlusu da Erwin Schmidt'tir. 1930'ların başından 1934'e kadar gazetenin künyesinde adı geçen tek isim, gazetenin sahiplerinden biri ve yayın sorumlusu olan Muzaffer Toydemir'dir.

⁷ Türkische Post, 16.7.1940.

⁸ Kayıhan İÇEL (der.), "Türkiye'de Yabancı Dilde Basın", İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3342, Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları, İstanbul, 1985, s.185.

⁹ Muzaffer Toydemir 1879 yılında, silah ve tüfek fabrikalarının sahibi Ahmet Paşa'nın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Soğuk Çeşme Lisesi'ni bitirdikten sonra Almanya'ya giderek mühendislik okumuştur. 1900 yılında orduya katılmıştır. Balkan Savaşı'na ve 1. Dünya Savaşı'na katılan Toydemir, Brest-Litovsk görüşmelerinde bulunmuştur. Kurtuluş Savaşı'nda önce Savaş Akademisi Müdürü olan Toydemir, Üsküdar bölgesinin düzeninden sorumlu kumandan olmuştur. 1922'de kendi isteğiyle ordudan ayrılmıştır.

15 Ocak 1934'ten itibaren, Deutsche Bank'ın müdahalesinden sonra Yazı İşleri Müdürlüğüne Dr. Heinz Mundhenke getirilmiştir. Kendisi 31 Aralık 1937 tarihine kadar bu görevde bulunmuştur. 1 Ocak 1938 tarihinde yerine Dr. Eduard Schaefer gelmiştir.

12 Şubat 1943 tarihinde Dr. Eduard Schaefer tatile çıkınca yerine Dr. Gerhard Hannig bakmaya başlamıştır. Hannig, gazetede uzun süre bu görevde kalmıştır.

Ahmet Muzaffer Toydemir 29 Mayıs 1943'de ölünce gazetenin künyesi değişmiştir. Bu tarihten itibaren gazetenin kapatılmasına kadar Tefvik Cemal'i Türkische Post'un sahibi, Ali İhsan Sabis'i genel yayın sorumlusu ve Dr. Eduard Schaefer'i de yayıncı olarak görüyoruz. Toydemir'in ölümü üzerine Tefvik Cemal aynı gün gazeteye şunları yazmıştır:

Uzun zaman çektiği acılar sonunda, gazetemizin sahibi ve sorumlu Yazı İşleri Müdürü Binbaşı Muzaffer Toydemir öldü... Eski ve tanınan bir asker ailesinin oğlu olarak Muzaffer Toydemir bir an bile ülkesine olan inancını kaybetmedi... Bu yıllarda Toydemir vatanının emrinde çalıştı. Kendisi, işgal kuvvetlerinin gözleri önünde ordu silah depolarından çaldığı silah ve kurşunları Anadolu'ya taşıdı. Anadolu'daki bağımsızlık mücadelesi başarıyla tamamlandıktan sonra Toydemir önce "Volonte" adıyla Fransızca bir gazete çıkardı ve ardından "Türkische Post"u kurdu. 1. Dünya Savaşı'ndaki silah kardeşliğine askeri sadakatle bağlı olan M. Toydemir, "Türkische Post"taki faaliyetleri süresince Türkiye ve Almanya arasındaki yakınlaşma ve dosthane ilişkileri yürütmek için çabalamıştır... Ölümü, kendisini tanıyanlar ve sessiz varlığını bilenler için çok acıdır.¹⁰

Ali İhsan Sabis anılarında Türkische Post'un İstanbul'da ve Alman sermayesi ile çıktığından, ancak Türk kanun ve nizamlarına uygun olarak yayınlanmakta olduğundan söz etmektedir. Kendisinin, Ahmet Muzaffer Toydemir'in ölümünden sonra gazetenin başına geçtiğini ve sahibinin de Tefvik Cemal adlı bir Türk olduğunu yazmıştır.¹¹ Aynı konuda anılarında Ahmet Emin Yalman şunları belirtmiştir: "Türkische Post adıyla Nazilerin İstanbul'da çıkardıkları bir gazeteye Mesul Müdür olan ve Nazi davasını kökünden benimseyerek ona göre kalem kullanan eski Birinci Ordu Kumandanı Ali İhsan Paşa, bir taraftan da hatıralarını neşrediyor, sağa sola çatıyordu".¹²

Gazetenin haber kaynaklarının başında Anadolu Ajansı ve Deutsche Nachrichten Büro geliyordu. Bunlar dışında özellikle Berlin ve Roma kaynaklı çok sayıda haber yayınlanmıştır. Gazete yıllarca Türk ve yabancı basından (ağırlıklı

¹⁰ Türkische Post, 29.5.1943.

¹¹ Ali İhsan SABİS, "İkinci Cihan Harbi Cilt: 3", Tan Matbaası, İstanbul, 1944, s.3-4.

¹² Ahmet Emin YALMAN, "Gördüklerim ve Geçirdiklerim Cilt:III (1922-1944)", Rey Yayınları, İstanbul, 1979, s.371.

olarak Alman basınından) bazen alıntılar yapmış, bazen de birebir çevirerek haber ve makaleler yayınlamıştır. En sık başvurulan kaynaklar, Propaganda Bakanlığı'nın yayını olan "Völkischer Beobachter", "Berliner Börsenzeitung" ve "Deutsche Allgemeine Zeitung"dur. Buralarda Türkiye üzerine yayınlanan her türlü haber ya da köşe yazısı bir süre sonra Türkische Post'ta da çıkmıştır.

Gazetenin en önemli yazarları Ahmet Muzaffer Toydemir, Dr. Heinz Mundhanke, Paul Gotfried Holzinger ve Dr. Eduard Schaefer'dir. Bu isimler dışında, 1939 öncesi gazeteye ilginç isimler yazılar yazmıştır. Bunların başında, 1933 sonrası Alman Başbakanı'nın yardımcılığını yürüten ve sonra Almanya'nın Ankara Büyükelçisi olan Franz von Papen ve Yurt Dışı Organizasyonu'nun (AO) İstanbul sorumlusu Franz Riener vardır. Gazete, çeşitli konularda Alman hükümet görevlilerinin (örneğin İçişleri Bakanı Neurath'ın) ve Alman üniversitelerinden öğretim üyelerinin yazılarını basmıştır. Bu yazıların tamamına yakını nasyonal sosyalist düşünce ve rejiminin övgüsü üzerinedir.

Türkische Post'ta, Türk gazetecilerinin yazıları da yayınlanmıştır. Bunlar, ya başka bir gazeteden alınmış ya da doğrudan Türkische Post Gatezesi'ne yazılmış yazılardan oluşuyordu. Gazeteye Alman yanlısı yazılar yazarların çoğu ya milletvekili ya da yüksek rütbeli emekli subaylardır. Bunlar arasında 1. ve 6. Ordu Komutanı Ali İhsan Sabis, Binbaşı Muzaffer Toydemir ve "Cumhuriyet" ile "Son Posta" gazetelerinde de askeri strateji üzerine yazan General Hüseyin Emir Erkilet ile Mardin Milletvekili Muhittin Birgen bulunmaktadır. Gazetede en sık adları geçen yazarlar Nadir Nadi, Necmettin Sadak, Hüseyin Cahit Yalçın, Falih Rıfkı Atay, Asım Us, Burhan Belge ve Zekeriya Sertel'dir. Türkische Post'un anlamadığı en önemli gazete ise "Tan"dır. Türkiye'de Alman propagandası hakkında açıklayıcı yazılar yazmış olan Tan ile Türkische Post sürekli olarak mücadele etmiştir. Türk basınında, gazetenin çizgisini eleştiren ya da aykırı olan (Alman çıkarlarını ve itibarını zedeleyen) bir yazı çıkmış ise buna iki yolla yanıt verilmiştir. İlk yol, doğrudan yazı işlerinin müdahalesi şeklindedir. Yazı işleri hemen ertesi gün o gazete ya da konu hakkında bir karşı yazı yayınlamıştır. İzlenen ikinci yolsa, Türkische Post'un, eleştirilen konuya ilişkin Alman ya da İtalyan gazetelerinde yazılmış olan haberleri yayınlarak yanıt vermesidir. Gazetenin sık sık kendini doğrulamak için İngiliz ve Amerikan basınına başvurduğu görülmüştür.

Ekonomi, bilim ve kültür alanlarındaki Alman egemenliğini benimsetmeye çalışan gazete bu amaçla bilimsel araştırmalar ve yazı dizileri yayınlamıştır. Hepsinin ortak özelliği bu alanlardaki Alman üstünlüğünü, gelişmişliğini vurgulamalarıdır.

Gazete, 1926-1944 yılları arasındaki yayın hayatı boyunca bastığı fotoğraflarda Alman teknolojisini, Alman savaş makinasının ve mimarisinin üstünlüğünü, gelişmişliğini ve refahını vurgulamaya çalışmıştır. Savaş döneminde yayınlanan fotoğraflarda yer alan Alman askerleri güçlü, temiz ve kuvvetli olarak tasvir edilirken, düşman vahşi ve zayıf olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Gazetede Alman askerinin disiplinli ve yardımsever olarak tanımlanmaya çalışıldığını görüyoruz. Fotoğraflarda yer alan Alman askeri, işgal ettiği topraklar üzerinde halka ve yaralılara yardım eden, düşmanına aman vermeyen ama aynı zamanda onunla sigarasını paylaşan "insancıl" bir askerdir. Böyle askerleri olan bir ordunun, fethettiği ülkelere girişlerinde, halk tarafından sevgi ve coşku ile karşılanması da doğaldır.

Buna karşın düşman ordusunun tüm yıkıcılığı ve vahşeti görüntülerde verilmiştir. Fotoğraflarda düşmanların bombaladığı çocuk hastaneleri ve yaşlılar evi ile yaralanan ya da ölen insanlar vardır.

Askerler bu şekilde ifade edilirken halka ilişkin fotoğraflarda Alman erkeği, kadını ve çocukları spor yaparken ya da çalışırken görüntülenmiştir. Üstün ırkı temsil eden bu insanlar, kuzey insanının yüz ve vücut hatlarına sahip olanlardan seçilmiştir. Fotoğraflar ile ilgili son bir gözlem şudur: Hiçbir fotoğraf tek başına ve yazısız (yorumsuz) olarak verilmemiştir.

Karikatürlerin sayısı fotoğraflara göre oldukça azdır. Bunlarda komünistler ile Yahudiler eleştirilmekte, onların yaşam tarzları kınanmaktadır.

Türkische Post yöneticileri Türk ve Alman halklarının önemli günlerini ve bayramlarını daima dikkate almış ve kutlamışlardır. Kurban ve Ramazan Bayramlarında "Müslüman okuyucularımızı", Noel'de ise "Hıristiyan vatandaşlarımızı" kutlarız denilmiştir. Gazetede Atatürk'ün, İsmet İnönü'nün ve Adolf Hitler'in doğum günleri mutlaka hatırlanmış, Türk ve Alman Ulusları'nın yöneticilerine duydukları sevgi ve saygı ifade edilmiştir. Bayramlarda ya da önemli günlerde gazetenin sayıları çok daha özenli hazırlanmış, önemli liderlerin büyük boy fotoğrafları yayınlanarak, hayatları hakkında bilgiler verilmiştir. Son vurgu ise daima "Türk-Alman dostluğu" üzerine olmuştur.

Gazete özellikle barış zamanlarında veya savaşın durgun olduğu günlerde Türkiye ve dünya haberlerine ağırlık vermiştir. Ancak bu haberler genelde yorumsuz olarak sunulmuştur. Polonya seferi ile patlak veren 2. Dünya Savaşı yılları boyunca Türkische Post, Berlin'deki Ordu Komutanlığı Merkezi'nden ulaştırılan günlük raporları vermiştir. Bu raporlar daha ziyade teknik nitelikte olup, savaşta o gün batırılan ya da imha edilen düşman gemileri ve uçakları üzerinedir. Savaşın sonlarının yaklaşıp, Almanya'nın savaşı kaybettiği kesinleşince Türkische

Post da Türkiye'nin doğal ve tarihi güzellikleri ile arkeolojik yönünü vurgulayan yazı dizileri ve haberleri yayınlamayı tercih etmiştir. Ocak 1943 yılından itibaren "Günümüzün Türk Bestecileri" başlıklı yazı dizisi önemli Türk bestecilerini ve eserlerini incelerken, "Anadolu Tren Yolunun Sağı ve Solu" adındaki dizi de Anadolu kentleri ve tarihi güzellikleri hakkındadır.

Türkische Post Gazetesi ve gazetenin basıldığı matbaa çeşitli kereler kapatılmıştır. 1940 yılının Ocak başında Universum Matbaası, Alman/Nazi yanlısı propaganda broşürleri basılıyor haberleri üzerine polis tarafından basılmıştır. Tan Gazetesi'nin haberinin doğru çıkması ve matbaada propaganda broşürlerinin bulunması sonucunda, Universum Matbaası sahibi Muzaffer Toydemir mahkemeye verilmiştir. Toydemir çıkarıldığı mahkemede broşürleri kabul etmiş, ancak basılan broşürler üzerinde matbaanın adının bulunmaması ve savcılığa iki nüsha gönderilmediği gerekçesiyle 45 bin lira para cezasına mahkum olmuştur.

Türkische Post bu olaydan kısa bir süre sonra, 29 Mart 1940 tarihinde, "memleketin siyasi menfaatlerine aykırı neşriyattan dolayı Vekiller Heyeti kararı ile" kapatılmıştır.¹³ Bu kapatmanın nedeni ise, gazetenin 7 Şubat'ta yayınladığı bir haritada bazı Türk bölgelerine "Ermenistan" demesidir. Verilen ceza doğrultusunda Türkische Post Gazetesi' dört gün kapalı kalmış ve Mayıs'ın hemen başında yeniden yayınlanmıştır. Nadir Nadi, Cumhuriyet Gazetesi'nde hükümetin bu tutumunu desteklemiş ancak diğer yabancı devlet ve rejim propagandası yapan gazete ve dergilerin de bundan sonra aynı şekilde kapatılmasını istemiştir.¹⁴ Türkische Post'a kapatıldıktan sonra yeniden yayın izni verilmesinin başlıca nedeni ilerleyen Alman ordularının yarattığı korkudur.

Türkische Post, en son 16 Şubat 1944 tarihli sayısı nedeniyle, 18 Şubat 1944'te Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılmıştır. Bu kapatılmanın nedeni ise bir karikatürdü. Karikatürde İtalyan Kralı III.Viktor Emanuel, İngiliz Kralı George'a yalvararak, İngiliz Kralı'nın Stalin ile yapacağı görüşmede İtalyan Kralı için iyi sözler söylemesini istemektedir.¹⁵ Gazete'nin çok önemli olmayan bir gerekçe gösterilerek kapatılmasının altında yatan en önemli neden, savaşın artık Müttefikler tarafından kazanılacağına kesinleşmesidir. Aynı şekilde 1944 yılının başında Türk-İngiliz ilişkileri oldukça soğuk ve gergin idi. Dolayısıyla Türkiye, Alman Propagandası'nı yapan bir gazetenin İngiltere'yi kızdıracak bir karikatür yayınlamasını hoş karşılayamazdı. Türkische Post yaklaşık iki ay kapalı kalmış ve 11 Nisan'da yeniden

¹³ Tan, 30 Mart 1940.

¹⁴ KOÇAK, op.cit., s.483.

¹⁵ Karikatürde geçen konuşma şöyledir:

Viktor Emanuel: "Benim politik değerimi gösterip hakkımda güzel bir söylemeniz?"

Kral George: "Tanrı aşkına, bu tip konular hakkında konuşmayın! Stalin, Kralların politika yapmalarını sevmez!"

yayınlanmaya başlanmıştır. Daha sonra kısa bir süre devam eden yayınları 31 Temmuz 1944 tarihinde sona ermiştir.

B. Gazetenin Kuruluşundan 1932 Yılına Kadar Genel Yayın Politikası

Türkische Post'un 30'ların ortalarına kadar olan alt başlığı: "Yakın Doğu'nun Gazetesi. Berlin'deki Türk-Alman Birliği'nin Organı. Frankfurt'taki Türk-Alman Ticaret Odası'nın ve Viyana'daki Alman Ticaret Odası'nın Organı" idi.¹⁶ Gazetenin alt başlıkları aslında ne gibi bir amacın güdüldüğünü ortaya çıkarmakta yeterlidir. Gazete ağırlıklı olarak ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmek, pazarlar hakkında Türkiye ve Almanya başta olmak üzere bazı ülkelere bilgi vermek ve sanayici ile tüccarların müşteri bulmalarını kolaylaştırmak amacıyla çıkartılmıştır. Varlık nedenini gazete çıktığı ilk gün olan 17 Mayıs 1926'da açıklamıştır. Buna göre, özellikle Orta Avrupa ve Yakındoğu'da imzalanan barış anlaşmalarının yarattığı sıkıntılar ve yıkıntılar yeniden düzenlenmeli ve düzeltilmeliydi. Bu koşulların Türk ve Alman insanının, teknisyenin ve tüccarlarının ortak kaderi olduğunu belirten gazete, kuruluşunu Türk Hükümeti'ne borçlu olduğunu ve bu hükümetin koruyuculuğu ve şemsiyesi altında çıktığını yazmıştır:

Türkische Post, gelişen Türk-Alman ticari ilişkileri sonucunda oluşmuştur... Gazetemizin görevi doğu ile batı arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmek ve derinleştirmek, Türk hammaddelerine Orta Avrupa'da yeni pazarlar bulmak, Alman sanayici ve tüccarlarına yeni müşteri kategorileri eklemek, iki ülkede de yeni ticari ilişkileri doğuracak ihtiyaçları uyandırmaktır. Sadece maddi malların değişimini değil, manevi değerler ve kültürel ürünler de çok önemlidir.

Siyasetin ikincil planda olduğunu belirten gazete, iç politik gelişmelerin de ancak tarih (haber) olsun diye verileceğini anlatmıştır:

Yurt dışında yaşayan (bulunan) Almanlar'ın temel yasası, buldukları ülkenin iç işlerine karışmamaktır... Ülkemizin iç politikası bile genel olarak ufkun ötesindedir... Ancak bu bakış açısı Türk Devleti'nin sınırlarında duracağımız anlamına da gelmez. Çünkü nedenler değişmiş olsa bile, geçmişte olduğu gibi bugün de Türkiye (tarihi ve coğrafi nedenlerden dolayı) Ortadoğu'nun önder gücüdür.

¹⁶ Gazetenin bu alt başlıkları 1938 yılından itibaren terk edilecek ve yerine "Günlük Gazete" alt başlığı kullanılacaktır. Yine aynı tarihlerden sonra gazetenin künyesindeki Arapça yazılar yerini Almancaya bırakmıştır.

İlk sayısında gazetenin neden İstanbul'da çıkarıldığına da değinilmiştir: "İstanbul, eskiden olduğu gibi bugün de ülkenin en önemli limanıdır. Yine bu kent, kuzeybatıdan güneydoğuya uzanan karayollarının ve güneybatıdan kuzeydoğuya doğru uzanan denizyollarının kesişme noktasıdır. Gazete, komşu ülkelerde ve doğu denizlerin kıyılarında bulunan Alman işletmeleriyle de ilgilenileceğini belirttikten sonra şu cümleler ile "Ne İstiyoruz" başlıklı yazısını bitirmektedir:

Bu takdirde gazete haklı olarak kendine "Türkische Post" diyebilir. Bu isimle, içinde geliştiği toprağı düşünmektedir. "Yakındoğu İçin Günlük Gazete" alt başlığı ise gelecek için amaç ve çizgilerimizi belirlemektedir.¹⁷

Gazetenin 1926-1932 yılları arasındaki genel politikasına bakıldığında Türk iç politikasından neredeyse hiç bahsedilmediği görülmüştür. Türkiye hakkındaki ilk yorum 11.7.1926 tarihinde çıkmıştır. Otto Mossdorf'un "Almanya'dan Bakıldığında" başlıklı yazısı Türkiye'nin bir Asya ülkesi olmadığını belirtmektedir. Aynı yazı, Almanlar'ın 2. Dünya Savaşı yılları arasında sık sık kullanacakları "silah kardeşliği" temasını da ilk kez kullanmıştır. Türkiye'nin daima Almanya'nın yakın bir dostu olduğunu anlatan Mossdorf, yapılan reformlara verilen desteği bildirmiştir. Türkiye'nin imzaladığı anlaşmalara değindikten sonra özellikle Musul sorununda İngilizler'e çok dikkat etmesi gerektiğini anlatmıştır. Mossdorf'a göre İngilizler kurnaz politika oyunları oynayacaktır.¹⁸ Aynı şekilde 5 Ekim tarihli bir başka yazıda Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmesini Almanya'nın destekleyeceği ifade edilmiştir.¹⁹

Gazetenin Almanya üzerine yazdıkları Versailles Anlaşması'nın haksız maddelerinin kabul edilemeyeceği hakkındadır. Alman araştırmacılarının 19. Yüzyılda keşfettiği toprakların İngilizler'in elinde olduğu belirtilen bu yazılarda, asıl acıyı çekenlerin kolonilerde yaşayan insanlar olduğu vurgulanmıştır. Çünkü Alman Ulusu, kolonileri sömürüyor, oralara kendi bilimini ve hastanelerini de götürüyordu. Oysa İngilizler sadece sömürmekle meşguldüler. Almanlar'ın yaptığı hizmetleri unutamayan insanlar, İngilizler'e baskı yapıyorlardı. Bunun sonucunda da, Türkische Post'a göre, İngilizler yardım etmeleri için Alman araştırmacılarını yeniden çağırmaya başlamışlardır.

Genel olarak bu şekilde özetlenebilecek olan gazetenin izlediği bu tarz bir yayın politikasının en önemli nedeni, 1. Dünya Savaşı sonrası Alman Reich'inin içine düştüğü güçsüzlük ve karışıklıklardır. Bu sebeple gazete, Türkiye'nin iç

¹⁷ Türkische Post, 17.5.1926.

¹⁸ Türkische Post, 11.7.1926.

¹⁹ Türkische Post, 5.10.1926.

politikasına ilişkin değerlendirmeler yerine ağırlıklı olarak ekonomi haberleri vermiştir.

C. 1932-1938 Yılları Arasında Gazetenin Politikası

1932 yılı Almanya açısından oldukça zorlu bir yıl olmuştur. Hükümetlerin ayda bir kurulup, düştüğü, gizli görüşmelerin yapıldığı, Nasyonal Sosyalist Parti'nin yükseldiği ve Hitler'in adının daha sık duyulur olduğu bir dönemdir. O yıl Almanya gündemini belirleyen en önemli iki konu Cenevre'deki silahsızlanma görüşmeleri ve cumhurbaşkanlığı seçimleridir. Almanya'nın bu karışık durumunu Türkische Post Gazetesi'ndeki makalesinde değerlendiren Muzaffer Toydemir şunları söylemektedir:

...Üçlü Konferans bugünlerde başlayacak. Ancak çok daha önemli olan Silahsızlanma Konferansı, 2 Ekim'de Cenevre'de başlayacak. Diğer taraftan üretim kabiliyetinin sınırlarına gelmiş olan Almanya, durumunun aciliyetinden üçlü konferansta, bazı ödemeleri yapamayacağını bildirmelidir. Bu yapılmazsa, sabrı tükenen ve uzun zamandır güçlü bir Führer beklediği anlaşılan Alman Halkı nasyonal sosyalizmin önderliğini yapan Hitler'e ve onun düşüncelerine daha kolay bir geçiş yapabilir. Bunun sonucunda sağlıklı ve uygun siyaseti ile herkesin takdirini kazanan Brüning Hükümeti, iç huzursuzluklar nedeni ile iktidardan ayrılır ve bugünlerde belli bir siyasal hedefi bulunmayan Hitler iktidara gelebilir. Silahsızlanma Konferansı'nda Almanya, Versailles Anlaşması'nda kendisine verilen sözün tutulması gerektiği üzerinde durmalıdır... Aksi takdirde kendisini korumak için silahlanma hakkına kavuşmalıdır.²⁰

Türkische Post Gazetesi 1932 yılında Hitler'e uzak bir yayın politikası izlemiştir. Gazete Hitler'i belirli bir hedefinin bulunmadığı ve şiddet yanlısı olduğu için eleştirmiştir. Ancak Almanya'nın zor ekonomik şartlardan kurtulabilmesini istemiş, bunun içinde tamirat borçlarının ertelenmesi gerektiğini savunmuştur. Versailles Anlaşması'nın Almanya'ya ordu bulundurma hakkı vermediği ve bu anlaşma gereğince de Almanlar'ın silahlarını yok ettikleri ancak diğer devletlerin buna uymadığı ifade edilmiştir.²¹ 1932 yılında gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerini Hindenburg kazanınca "Spectator", "Almanya'da karışık seçimlerin ilk büyük bölümü tamamlandı ve beklenildiği gibi Hindenburg'un muhteşem zaferi ile sonuçlandı",²² diyerek kimi desteklediğini ifade etmiştir. Bu aylarda nasyonal

²⁰ Türkische Post, 11.1.1932.

²¹ Türkische Post, 28. 1.1932.

²² Türkische Post, 14.4.1932.

sosyalizm ile ilgili çıkan haber ve yorumlar partinin ne kadar şiddet yanlısı olduğuna ilişkindir: "Geçen gece lokallerde aramalar yapıldı ve hükümetin dağıtma emrine rağmen nasyonal sosyalistler gizlice buralarda toplantılar düzenlemişti. Ele geçirilen yazılar Hitler'in hükümetin emrine uymayacağını gösterdi".²³

Ancak nasyonal sosyalistler eyalet seçimlerinden zaferlerle çıkınca, gazete, partiye karşı uzun süre sessiz kalamayacağını anlamıştır. Nasyonal sosyalistler hakkında ilk uzun yazı 2.8.1932 tarihinde çıkmıştır. Gazete, George Strasser gibi, Reich Meclisi'nde çok saygın olan bir kişinin nasyonal sosyalizm hakkında yazdıklarını yayınlamamanın hata olacağını belirterek, yazıyı yayınlamıştır. Bu yazı Hitler ve nasyonal sosyalizm hakkında gazetede çıkan ilk önemli yazıdır. Strasser'in "Nasyonal Sosyalizm Ne İstiyor?" başlıklı yazısı, bu yeni düşüncenin Fichte ve Freiherr von Stein yüzünden sadece ekonomi siyaseti olarak görüldüğünü ve NS'in, bu düşünce ile yaşamın mekanize edilmesine karşı olduğunu yazmıştır. Nasyonal sosyalizmin, ulusçuluk ile sosyalizm arasında bir sentez olduğunu belirten yazar, sosyalizm adı altında bireylerin ya da büyük bir topluluğun, türlü sömürülerden devletçe korunmasının anlaşılması gerektiğini belirtmiştir:

En yüksek yasa, ulusun korunmasıdır. Siyaset, Alman Halkı'nın ve devlet refahının hizmetinde olmaktır... Nasyonal sosyalizm iç savaş ya da sınıflararası bir savaş istememektedir. Yur dışına karşı Alman onurunu yeniden kurmak bizim en önemli görevimizdir. Bu nedenle bize Versailles Diktat'ında yüklenen savaş suçu saçmalığını tüm gücüyle reddetmektedir.

Türkische Post Gazetesi Hitler iktidara geldikten sonra bu rejimi desteklemiş ve nasyonal sosyalist yöneticilerinin tüm konuşmalarını vermiştir. Genel olarak bakıldığında 1933 ve 1934 yıllarında gazetenin NS rejimini ve düşüncesini yerleştirmeye çalıştığını görüyoruz. Bu sebeple verilen konuşmalar, haberler Almanya'daki yeni oluşumun düşünceleridir. Haber ve konuşmalar ile bunlar üzerine yapılan yorumlara bakıldığında şu ortak temaların kullanıldığını saptayabiliriz: "Almanya 14 yıl acı çekmiştir ama bizim gelişimiz ile birlikte, kısa süre içerisinde bu acılar sona erecektir", "Biz bir grubu ya da topluluğu değil tüm ulusu temsil ediyoruz", "Bizden önceki hükümetler başarısızdır. Ancak 1. Dünya Savaşı sonrası imzalanan barış anlaşmasını kabul eden yöneticiler vatan hainleridir",²⁴ "Eğer biz tam zamanında iktidara gelmeseydik komünistler

²³ Türkische Post, 23.4.1932.

²⁴ "Alman Halkı'nın içten ve dıştan yanlış sözler ile kör edildiğinden, en yüce değerlerini kaybettiğinden bu yana 14 yıl geçmiştir. 1914 yılında savaşa coşku ile gitmiştir. Hiçbir suçluluk duygusu hissetmeden... Ülke 1918 yılında satılmıştır... Komünist yöntemler ile bu yıkıma kesinlik katılmaya uğraşmıştır. Aile, vatan, onur gibi bize kutsal olan bütün değerler bu yıkımdan payını

memleketi yok edecekti",²⁵ "Bireylerin kaderi ulusun kaderine bağlıdır". Verilen mesajların özeti böyle iken gazetenin Hitler'i yüceleştirmeye,²⁶ rejime karşı yurt dışında doğan tereddütleri gidermeye çalıştığı görülmüştür.

Hitler rejimini savunurken gazetenin çelişkiye düştüğü bir gerçektir. Türkische Post, faşizmin bir uzantısı olarak görülen nasyonal sosyalizmin demokratik bir ortamda iktidara geldiğini ve parlamentoyu zedeleyebilecek hiçbir harekette bulunmadığını yazmıştır. Oysa bu yönde yorumların yapıldığı günlerde Almanya'da basın ve toplantı özgürlüğü kaldırılmış,²⁷ partiler baskı altına alınmıştır. Bu kararlara "Alman Halkı'nın korunması ve Reich Hükümeti'nin mutlak davranış özgürlüğüne kavuşması" için uygulandığı yönünde destek verilirken, 1.3.1933 tarihindeki "Halkın ve Devletin Korunması İçin Acil Düzenlemeler" başlığı altındaki yasalara ses çıkarılmamıştır. Bu tedbirlerin alınmasının nedeni Reich Meclisi'nin bir komünist tarafından yakıldığı iddialarıdır. Hükümet, yakanların sadece komünist olmadığı uzantılarının Sosyal Demokrat Parti içinde de bulunduğunu ileri sürerek, tüm komünist ve sosyal demokrat örgüt, basın ve partileri kapatmıştır.²⁸

Hitler'i parlamento içinde iktidara geldiği için öven gazete, zamanla parlamentonun gereksiz olduğu yönünde tavır takınmış, siyasi parti, gazete ve toplanma gibi özgürlüklerin kısıtlanmasına, Yahudiler ile komünistlerin baskı görmelerine ses çıkarmamıştır, hatta bu baskıların olduğunu reddetmiştir.²⁹

1933 ile 1939 yılları arasında gazetenin, nasyonal sosyalistlerin yurt dışına yaptıkları propaganda ile uyumlu gittiği gözlemlenmiştir.

almıştır. Bir yıl daha Bolşevizm Almanya'yı yok ederdi... Hükümet, bir grubun, topluluğun temsilcisi değildir. Hükümet Alman Halkı'nı görmek istiyor".

Türkische Post, 2.2.1933 ve 11.2.1933.

Hitler ve Göring'in komünizm üzerine yaptıkları bir konuşmada Almanya'ya ve işçi sınıfına verilen hiçbir sözün tutulmadığını, Marksist teorilerin iktidarı döneminde kitleleri fakirleştirdiği ama bugün, suç peşinde koşan bu organizasyonun karşısında disiplinli bir örgütün bulunduğunu belirtmişlerdir. Türkische Post, 4.3.1933.

"Ben Marksizm'e karşı savaşıyorum, işçilerden nefret ettiğim için değil, onlara bağlı olduğum için... İşçileri yeniden Alman Halkı'na götüreceğim (birleştireceğim) için...". Türkische Post, 12.3.1933.

²⁵ Hitler'in 1.3.1933 tarihli Breslau konuşması bütünüyle komünist sistemin ve ülkedeki komünistlerin eleştirisi üzerinedir. Türkische Post, 2.3.1933.

²⁶ Yurt Dışı Organizasyonu'nun İstanbul sorumlusu Franz Riener'in 20.4.1933 tarihli yazısı: "...Onun yaşamı çalıştırmak ve biriktirmektir... 1923 yılında, aciliyet ve yolsuzluk en üst noktasına çıktığında, iktidarı devirmek, durumu kurtaracaktı. Ancak başarılı olunamadı. Arkadaşlarını korumak için Hitler ayaklanmanın tüm sorumluluğunu üstlendi... Gazete yasakları, komünist terörü, baskılar, hiçbir şey onu durduramadı".

²⁷ Türkische Post, 5.2.1933.

²⁸ Türkische Post, 1.3.1933.

²⁹ Spectator, 16.4.1933, "Sosyolojik olarak bakıldığında komünizme ve Marksizm'e karşı faşizm ve Hitlerizm kurtarıcı bir ilaçtır. İtalya'da faşizm, komünizmi parçaladı. Ancak bu uluslararası bir etki yaratmadı. Bu etki, Marksizm'in şatosu olan Almanya'da Hitler'in Marksizm'i kurduğu ve yok ettiğinde daha çok belli olmuştur".

Bu nedenle Joseph Göbbels'in yaptığı ilk büyük kampanya olan Yahudiler'e baskılar yapılmadığı ve tüm haberlerin yalan olduğuna yönelik faaliyetler aynen verilmiştir. İlk kez "Söylentiler" adı altında çıkan bir yazı, Yahudiler üzerine çıkarılan tüm haberlerin asılsız olduğunu iddia etmektedir:

Tercih edilen yayma araçlarından biri doğası gereği basındır. Ancak dışarıdaki basının bazı fırsatlardan yararlanarak gerçek yüzlerini gösterdiklerini görüyoruz. Bunun iki nedeni olabilir. İlk olarak, basın bu yönde yalan haberler çıkararak kendine bazı avantajlar sağlıyor. İkincisi ise, bu tür haberler belli amaçlara hizmet etmektedir... Söylentinin çıkış nedeni yeni Alman Hükümeti'nin Yahudiler'e karşı politikasıdır. Oysa olayların gerçeği araştırılsa, "Yahudi inancındaki Alman vatandaşları için", huzursuzluk yaratacak bir şeyin olmadığı anlaşılacaktır. Okuyucularımızın bildiği gibi, Reich Başbakanı Hitler'in kendisi devamlı, Alman Halkı'nın yapılanması yönündeki her türlü kuvvete açık olduğunu belirtmiştir... Ulusal kalkınmamızın ilk günlerinde tek tek kişilerin hataları olmuşa bunlar cezalandırılacaktır.³⁰

Yahudiler'e hiçbir şekilde baskı yapılmadığı yönündeki haberler, Nasyonal Sosyalist İhtilal'in Fransız ve Rus İhtilali'ne göre huzur ve disiplin içinde geçmesi ile açıklanmıştır. Buna rağmen Yahudi dükkanlarının ve işyerlerinin boykot edilmesi Almanya'da olduğu gibi Türkische Post'ta da "yabancı ülkelerin gazetelerinde yer alan vahşet ve yalan haberlerinin durdurulması" için atılmış bir adım³¹ olarak ifade edilmiş ve Göbbels'in bu yöndeki konuşmalarına yer verilmiştir:

Komünizmi tek vuruşla kırdık ve Sosyal Demokrat Parti'yi halktan ayırdık. Şimdi bizim karşımızda yeni bir güç var. Bu da uluslararası Yahudilik ve onun basınıdır... Bizim böyle bir mesele ile uğraşmak amacımız yoktu. Daha acil ihtiyaçlarımız vardı... Hiçbir zaman bir ihtilal bu kadar düzenli ve disiplinli bir şekilde gerçekleşmemiş, Yahudiler'e de bir şey olmamıştır. Ama buna karşı minnettarlıklarını nasıl gösterdiler? Dışarıda, tüm dünyada utanmadan yalan ve vahşet seferlerine başladılar. Almanya'daki Yahudiler, ülkeden kaçan Yahudiler'e teşekkür edebilirler. Çünkü onların yaptıklarını buradakiler çekecektir.³²

Savaş öncesi, önemli bir diğer olay Almanya'nın "Milletler Cemiyeti"nden çıkmasıdır. Hitler'in her konuşmasında barışı ve diğer uluslarla uzlaşmayı istediğini vurgulayan gazete, Almanya'nın diğer devletlerle eşitliği kabul edilmediğinden ve diğer ülkeler de, Versailles'de söz verdikleri gibi silahsızlanmadıklarından dolayı böyle bir kararın alındığını belirtmiştir. Gazete, Hitler'in politikalarını haklılaştıran

³⁰ Türkische Post, 22.3.1933.

³¹ Türkische Post, "Almanya'ya karşı Yalanlar Seferi" 28.3.1933, "Yalanlar Seferleri Devam Ediyor" 30.3.1933, "Yalan Haberlere Karşı Almanya'nın Savunma Mücadelesi" 1.4.1933.

³² Türkische Post, 1.4.1933.

ve bu nedenle de onaylayan yönde bir yayın çizgisi izlemiştir. 15 Ekim 1933 tarihli nüsha Hitler'in konuşmasını aktarmıştır:

Hiçbir zaman bir halk rakiplerinin yaralarını sarmak için bu kadar uğraşmamıştır... Alman Halkı savaşta suçsuz olduğuna derinden inanmaktadır. Almanya, asla diğer uluslarla savaş istememektedir... Bizim tüm kararlılığımızla talep ettiğimiz, bize verilmemeye çalışılan eşitliktir.... Alman Halkı silah talep etmiyor. Eşitlik istiyor...

Nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra gazetenin Türkiye'ye yönelik propagandasının ana temaları, Atatürk'e duyulan sevgi ve saygı, Türkiye'nin gelişimini dikkatlice izleme, iki rejim arasında bağlantılar kurma, anti-semitik yazıları yayınlama ve 1. Dünya Savaşı'ndaki "silah kardeşliği"ne değinme ve Almanya'nın Türkiye'yi örnek aldığı vurgulanmasıdır. Ayrıca gazete, Almanya'nın attığı bazı adımlarla Türkiye arasında devamlı olarak bir bağlantı kurmaya da çalışmıştır.

Alman Hükümeti, Türkiye'nin 1932 yılının Temmuz ayında Birleşmiş Milletler'e ya da o zamanki adıyla Milletler Cemiyeti'ne girmesine destek vermiştir. 9.7.1932 tarihinde yazılan bir haberde Almanya'nın Birleşmiş Milletler temsilcisinin konuşması verilmiştir:

Büyük bir mutluluk ile Almanya, büyük Türkiye Cumhuriyeti'nin davet edilmesini selamlamaktadır. Türkiye bu yerini uzun zamandır hak ediyordu. Almanya **eski ve sadık dostunun**, iki ülke ve hükümetler arası ilişkileri yeniden canlandırdığını görmekte mutluluk duymaktadır.³³

Gazetede Mustafa Kemal'e ve onun kişiliğinde Türkiye Cumhuriyeti'ne duyulan saygı ve sevginin bir örneği Berlin'den gelen Büyükelçi Kemaleddin Sami Paşa'nın sözlerinin aktarılmasında görülür:

Hitler bana kişisel olarak yeni Alman Hükümeti ile Türkiye arasındaki ilişkilerin kalpten ve dostane olduğunu söylemiştir. Onur verici sözcüklerle Devlet Başkanı Gazi Mustafa Kemal'den bahsetmiştir.³⁴

Aynı şekilde Almanya'da bulunan "Milliyet Gazetesi" Yazı İşleri Müdürü Mahmut Bey'in geçtiği bir haberde büyük başlıklarla verilmiştir:

Reich Başbakanı Hitler ile uzun bir konuşma yaptım. Gazi'nin önderliğinde Türkiye'nin bir eşi daha olmayan gelişmesine duyduğu

³³ Türkische Post, 9.7.1932, (vurgu bana ait).

³⁴ Türkische Post, 13.7.1933.

hayranlığı ifade ettikten sonra aynen şunları söyledi: Almanya ve Türkiye aynı zaman ve koşullarda yıkılmıştır. Türkiye kendini kahramanca kurtardı. Bu başarı bize, Almanya'nın kurtulması için giriştiğimiz mücadelenin aynı şekilde mutlu bir sona götüreceğine dair sarsılmaz inancı vermiştir. Gerçekte Türkiye'den yükselen aydınlık yıldız, bize hangi yola gideceğimizi göstermiştir... Ekonomik ilişkilerin iki ülke arasındaki ilişkileri etkilediği bilinmektedir. Ancak bunun dışında da başka şeyler büyük bir rol oynamaktadır. Bunlar, hedefleri aynı olan büyük Türk Halkı ile Alman Halkı arasındaki yakın duygulardır... Türkiye'nin gelişmesini dikkatle izlemekteyim... **Gazi, her zaman yüzyılımızın en önemli adamları arasındaki yerini almıştır.** Bu yer ona tarih tarafından verilmiş bir haktır.³⁵

Dr. Heinz Mundhenke 30 Ocak 1934 tarihinde Türkiye ile Almanya'yı karşılaştırmış ve benzerlikleri vurgulamıştır: "Birbirine sıkıca bağlı bir halkın, güç dolu bir önderle neler yapabileceğini biz Almanlar Türk Halkı'ndan ve Mustafa Kemal'den öğrendik". 10 Ocak tarihli bir başka yazısında ise: "Devlet Başkanı'nın kişiliği olmadan yeni Türkiye düşünülemez. Atatürk sadece asker veya yönetici değildir. O, savaş sonrası döneme damgasını vuran kişiliklerden biridir..."³⁶

Gazete, 29 Ekim dolayısıyla, Alman askerlerinin Berlin'deki Türk Büyükelçiliği önünde "saygı nöbeti" tuttuğunu anlattıktan sonra Adolf Hitler'in iktidara geldiği 18 Ocak ile 29 Ekim'i karşılaştırmaktadır:

...Türkiye için 29 Ekim sembolik olarak ne anlama geliyorsa, bir bakıma 18 Ocak da bizim için aynı duyguları dile getirmektedir. Bizi bulduğumuz bu misafir ülke ile birleştiren birçok neden vardır. Bu nedenler, iki halk arasındaki kültürel ürünlerin değişimi için temel olacaktır. **Silah kardeşliğinin yerini bugün manevi değerler almıştır. Ve dünyanın huzuru ile haklarımız için yaptığımız bu mücadelede biliyoruz ki Gazi'nin büyük Türkiye'sinde daima sadık bir dost bulacağız.**³⁷

Görüldüğü üzere Türkiye, Almanya için sadık bir dost, silah arkadaşı ve kaderleri ile amaçları aynı olan bir ülke olarak tanımlanmıştır. Gazete 1939 yılına kadar hep bu yönde çalışmıştır.

Türkische Post'un özelliklerini sayarken, yaptıkları eylemler ya da çıkardıkları yasalar için yurt dışından destek aradıklarını belirtmiştik. Bu amaçla, "Yahudi

³⁵ Türkische Post 16.7. 1933, (vurgu bana ait).

³⁶ Türkiye Cumhuriyeti'ni öven sayısız demeçlerden birini de, sonraki yıllarda Türkiye'de Büyükelçilik yapacak olan Franz von Papen vermiştir: "Türk Hükümeti'nin, 29 Ekim kutlamalarına bütün Alman Halkı ve Alman Hükümeti katılmaktadır. Biz Almanlar, Türkiye'nin inanılmaz başarısını bilmekte ve saygı duymaktayız".

³⁷ Türkische Post, 18.1.1934, (vurgu bana ait).

dükkan ve iş yerlerinin boykot" edildiği hafta "Türk Basınından" başlığı altında Yahudiler'i eleştiren ve Almanya'nın aldığı tedbirleri haklı gösteren önemli haber ve yazılar çıkmıştır. Bu yazıların en dikkat çekici olanı 11.4.1933 tarihli, "Yahudi Ahlakı" isimli İzmir'deki Hizmet Gazetesi'nin yazmış olduğu bir yazının aynen çevrilip verilmesidir:

Kızıl sosyalistlerden, nasyonal sosyalistlere kadar herkes bu dünyada Yahudiliğin kendi başına bir düzen kurduğunu bilmektedir... Büyük gayretlere rağmen Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulamadı, ileride de kurulamayacaktır. Yahudi'nin vatanı yoktur ama tüm dünyada Yahudiliğin çıkarları vardır. Bu çıkarların sınırları, Musa kitabı ile değil, sinagoglar ile çizilmiştir ve sınır çizgileri Almanya, ABD, Arjantin, Meksika, Avustralya, Filistin, Türkiye, Mısır ve birçok başka ülkeleri kapsar. Yahudilik, kurnaz ve kirli sömürü siyasetinin ifadesidir. Yahudi, tüm dünyayı farklı maskeler altında dolaşmaktadır ama o Yahudidir ve hep Yahudi kalacaktır... Bir gazete Almanya'daki olayları üzüntü ile karşıladığını, Yahudilerin de insan olduklarını ve dünyamızda yaşamaya hakları olduklarını yazmıştı. Bu doğrudur... İnsanca yaşayan her topluluk için dünyamızda yer ve insan sevgisi vardır. Ancak insanca yaşamak Yahudice yaşamaktan farklıdır... Türk Ocakları kurulduktan bu yana entellektüel bazı tabakalar Yahudileri, Türk ulusal kavramları ile tanıştırmaya çabalamıştır. Ancak bu çabalar Yahudiliğin dilsiz duvarlarında yok olmuştur. Dilimize yaklaşmadılar, karanlık günlerimizde ruhumuzu kaşıdılar, halk içinde yabancı bir varlık olarak kaldılar... Bu efendiler, bu topluma karşı hangi vatandaşlık görevlerini yerine getirdiler ki Almanya'daki Yahudiler'i düşünmektedirler?

Türkische Post, Türkiye'nin 1934 yılının Temmuz ayında "Balkan Antantı'nı" kurmasına ve Balkan ülkelerinin anlaşmayı imzalamalarına destek vermiştir. Türkiye bu birliği kurarken, Balkanlar'da gerçekleşebilecek Mihver ilerlemesine engel olmak niyetindeydi. Ancak ileride anlaşmayı imzalayan devletlerin çoğu Mihver Devletleri'nin ekonomik, siyasal, kültürel/ideolojik baskısı altına girmişlerdir.

Gazete ise bu anlaşmayı "Balkanlar ve Avrupa'da barış için önemli bir adım olarak" değerlendirmiştir.³⁸

1936/1937 yılında, yine Alman yurt dışı propagandası ile paralel olarak, gazete "komünizm" teması üzerinde durmuştur. Hitler ve Göbbels'in düzenli olarak yaptıkları konuşmalar verilerek komünizm, dünyanın bir numaralı düşmanı olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Komünizmin ne kadar kötü ve nefret dolu olduğu belirtiliyor ve bu sistemin Yahudiler'in bir buluşu olduğu ifade ediliyordu. Gazetede yer alan yazılar bu mücadelenin amacının Ruslar'a karşı değil, "Yahudi-

³⁸ Türkische Post, 4.11.1934 ve 6.11.1934.

Bolşevik" baskı ve zulmüne karşı olduğu yönündeydi.³⁹ Verilen haber ve köşe yazılarının özeti şöyledir: Komünizm, organize olmuş bir suç örgütüdür ve terör, baskı ile sefaletten başka hiç bir yarar sağlamamıştır.

Komünizm teması 1936 yılının sonlarına doğru "İspanya İç Savaşı" ile birleştirilmiş ve Bolşevikler'e karşı savaşan Franco'ya açık destek verilmiştir. Bu tema, gazete tarafından 1938 yılına kadar işlenmiş, daha sonra bu konunun yerini Avusturya'nın ilhaki, Sudeten Almanları, anti-semitizm ve batılı demokrasilere karşı saldırılar almıştır.

1936 yılının Mart ayında Almanya, Versailles Anlaşması gereğince silahsız olması gereken Ren Bölgesi'ne asker sokmuştur. Böylece resmi olarak Locarno Anlaşması geçersiz olmuştur. Gazete bu haberi coşku içinde verirken, olayın dünyadaki yankılarını da iletmiştir. Türkische Post Almanya'nın haklılığını göstermek için İngiliz Gazetesi "Observer"den alıntılar yapmıştır. Observer, Avrupa'da bir eşitlikten bahsedebilmek için bu adımın gerekli olduğunu savunmuş, Belçika ve Fransız bölgeleri askersiz değilken neden Alman bölgeleri askersiz kalsın diye sormuştur?⁴⁰ Bu yolla Alman dostu olmayan bir gazetenin bile Reich'in hareketini haklı olarak görürken, diğer devletlerin itiraz etmelerinin yersizliği vurgulanmıştır.

Ren Bölgesi'nin işgali, İtalya'nın Habeşistan'ı ilhaki ve Japonya'nın Milletler Cemiyeti'nden ayrılması gibi siyasal gelişmeler sonucunda geleceğini tehlikede gören Türkiye 11.4.1936 tarihinde "Lozan Anlaşması"nı imzalayan ülkelere başvurarak Boğazlar'ın yeni bir statüye kavuşturulmasını talep etmiştir. Bu günlerde gazetede çıkan bütün haberler Türkiye'nin bu talebinin haklılığını vurguluyor ve böyle bir adımın gerekli olduğunu savunuyordu. "Türk Hükümeti Boğazlar'ın Korunmasını Talep Etti" başlıklı yazıda Türkiye'nin başvurusu anlatılıyor ve bunun yıllar önce yapılması gerektiği belirtiliyordu. Yanında yer alan köşe yazısında da "Lozan Anlaşması"nın Boğazlar'a ilişkin hükümleri açıklanıyor ve Türk toprakları içinde bulunan bir bölgede Türk askerinin bulunmaması hata olarak değerlendiriyordu.⁴¹

Çalışmamız açısından 1938 yılı önemlidir. Çünkü bu yıl Almanya Avusturya ile birleşerek Versailles Anlaşması'nı bir kez daha yok saymış ve daha da önemlisi Çekoslovakya'ya girerek yayılma arzusunu iyiden iyiye belli etmiştir. Türk Hükümeti'nin Alman Reich'ına karşı tutumu bu yıl değişmiş ve İngiltere'nin temsil ettiği bloğa yönelmek zorunda kalmıştır. Özellikle Çekoslovakya'nın bir bölümünün

³⁹ Türkische Post, 12. 6. 1937.

⁴⁰ Türkische Post, 14.3. 1936.

⁴¹ Türkische Post, 11.4. 1936 ve 12.4.1936.

işgali öncesinde Alman propaganda makinası yoğun bir kampanya dönemine girmiştir. Türkische Post'ta bu kampanyanın izlerine rastlanabilmektedir. Bu yılı karakterize eden propaganda konuları "Yahudiler" ve "koloni istekleri" dir.

Almanya'nın Hitler'in de memleketi olan Avusturya'yı almak istediği gizli bir şey değildi. Bu sebeple basın yolu ile yürütülen kampanyalarda nüfusunun tamamına yakını Alman olan bir ülkenin Almanya ile birleşmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Muzaffer Toydemir'in 28 Şubat tarihli yazısı bu noktaya işaret etmiştir:

...Türkiye milliyetçi bir devlettir. Bu nedenle dünyanın her yerinde yaşayan Yahudiler dışında vatandaşlarının çoğunun Alman olduğu bir ülke ile, az sayıdaki Yahudi dışında vatandaşlarının tamamının saf Alman olduğu bir ülkenin birleşmesini olağan karşılar.

Türkische Post Gazetesi'nde 12 Mart tarihinde Avusturya'ya muzaffer bir komutan edasıyla giren Hitler'in şu sözlerine yer verilmiştir:

"Bizden olan 6 milyon insan küçük bir azınlık tarafından baskı altında tutulmaktaydı. Benim de memleketim olan bu ülkeye ayak basmaktan dolayı çok mutluyum. Dünya şundan emin olmalı ki Avusturyalılar da çok mutludur".

Dış politika alanındaki ikinci gelişme Çekoslovakya'da yaşayan Sudeten Almanları ile ilişkilidir. Bu bölgeyi de sınırları dahiline katmak için çabalayan Almanya yoğun bir karalama kampanyasına girişmiştir. Bu propaganda mekanizmasının nasıl çalıştığını görmek açısından ilginç bir örnektir. Türkische Post'ta Çekoslovakya hakkında yer alan ilk haber 26 Mayıs 1938 tarihlidir. Bu haberde Çek uçaklarının dört kez Alman sınırlarını ihlal ettiği bildirilmiştir. Bu tip benzeri küçük ama insanın aklında kalabilen haberleri yayınladıktan sonra gazete Haziran ayından itibaren Çekoslovakya'da yaşayan Almanlar'ın demokratik siyasal haklarının verilmediğinden bahsetmiştir:

Prag Hükümeti'nden açık ve olumlu bir tavır görülmedi. Yine de Sudeten Almanları soruna -daha doğrusu Çek sorununa- uluslararası bir bakış getirmiştir. Bugün Versailles'ı savunan kimse kalmamıştır. Almanlar'ın, Çek Ordusu karşısındaki tutumları övgüye değerdir.⁴²

⁴² Türkische Post, 8.6.1938.

Bu haberleri Temmuz ayından itibaren neden Sudeten Almanları'nın Almanya'ya dahil edilmesi gerektiğine dair fikirlerin ortaya konulması izlemiştir. Bu tarihi nitelikli fikirlerden biri Dr. Eduard Schaefer tarafından dile getirilmiştir:

Habsburg Monarşisi sonrası beş devlet kurulmuştu: Romanya, Macaristan, Polonya, Yugoslavya ve Çekoslovakya. İlk dördünde milliyetçi düşüncelerden sözedilebilir... Fransa'nın Orta Avrupa'daki jandarması görevini üstlenen Çekoslovakya için bundan sözedilemez. Çekoslovakya, halkı zor kullanarak bir arada tutmuştur... Ancak şimdi Müttefikler ettikleri devleti biçiyorlar. Ulusların kendini yönetme hakkını dikkate almayarak Versailles'da az sayıdaki Çekler'i, 8 milyon halk üzerine efendi yaptılar... Savaş ve barış Prag'ın elindedir.⁴³

Ağustos ayından itibaren haberlerde ve yanında yer alan fotoğraflarda öldürülen kadın ve çocuklar yer almıştır. Çekler'in ne kadar şiddet yanlısı bir halk olduğu belirtilmiştir. Kullanılan kavramlar sürekli şiddet ve terörü hatırlatmıştır: Almanlar orada serbest av gibi yaşıyorlar, Çek Ordusu'nun dehşeti vb.

Eylül ayından itibaren Çekler'i koruyan Fransızlar'a yüklenilir ve durumun Alman Reich'inca kabullenemeyeceği bildirilmiştir. Türkische Post'ta yer alan fotoğraflarda dükkanları yıkılmış Almanlar gösterilmiştir. 26 Eylül'de ise büyük bir harita ve yanında da Çekler'in 1914 yılında Almanya'yı bölmek istediği yazılmıştır.

Hitler, Eylül ayında yaptığı konuşmalarda devamlı olarak barışı öğütlemiş ama Çekoslovakya'daki "zavallı" Almanlar'ın çektikleri karşısında üzülüğünü ifade etmiştir.

Sonunda 1 Ekim 1938 tarihinde Alman orduları Çekoslovakya'ya girmiştir. İki gün sonraki yazısında Dr. Eduard Schaefer, büyük Almanya'nın artık tamamlandığını ve Avrupa'da barışın hakim olacağını yazarak, müdahale etme gereğini duymayan Daladier'ı, Chamberlain'i, Hitler ve Mussolini'yi barışın koruyucuları olarak tanımlamıştır.

Türkische Post, Almanya'ya yüklenen Yahudiler'e baskı yapıyor ve insan haklarını ihlal ediyor tarzındaki İngiliz iddialarına, İngilizler'in de 1920-21'den beri İrlandalılar'a baskı yaptığı yönünde yanıt vermiştir. Avrupa'nın yalnızca nasyonal sosyalist Almanya'yı gördüğünü oysa Çekoslovakya'da Sudeten Almanları'nın hakları gaspedildiğinde kimsenin yardıma gitmediğini yazmıştır. Yahudilerle ilgili haberlerde, bu kavram terör, kurnazlık ve şiddet ile eş tutulmuştur.⁴⁴ Alman

⁴³ Türkische Post, 4.7.1938.

⁴⁴ 8.10.1938 tarihinde Paris'te Alman Büyükelçi Sekreteri bir Yahudi genci tarafından vurulunca bütün Almanya ayağa kalkmıştır. Völkischer Beobachter:

"Alman Halkı bundan gerekli sonuçları çıkaracaktır... Atılan bu kurşunlar Yahudi sorununa yeni bir bakışı gerekli kılmıştır. Ayrıca umuyoruz ki bazı ülkeler, dünyadaki halklar arasındaki anlaşmazlıkların arkasında bulunan asıl gücün uluslararası Yahudi olduğunu anlamışlardır" diye

Hükümeti'nin Yahudiler'e yönelik tutumuna paralel bir çizgi izleyen Türkische Post, Yahudiler'in Almanya'da edindikleri servete değinerek Reich'ı bir anlamda meşrulaştırmaya çalışmıştır:

Dünya basınında Yahudiler yardıma muhtaç ve zavallılar olarak gösterilmektedir. Oysa "Deutsche Dienst" in bulgularına göre, 80 milyon nüfusa sahip olan Almanya'nın toplam serveti 200 milyar Reich Markı iken, 700.000 bin Yahudi'nin serveti 7 milyar Reich Markı'dır.

Dönemin ikinci konusu koloniler meselesidir. Türkische Post, Almanya'nın verimsiz topraklara sahip olduğunu ve bu nedenle kolonilere ihtiyaç duyduğunu belirterek Hitler'in 20.2.1938 tarihli konuşmasını vermiştir:

Almanya kolonilerden vazgeçmemiştir. Almanya'da kilometre kareye 140 kişi düşmektedir. Verimli toprağımız az. Bu yüzden yeni alanlara ihtiyaç var. Bugün İngiltere yıkılsa ve tüm sömürgelerini yitirip yalnızca kendi toprakları ile sınırlı kalsa idi bizi daha iyi anlardı.

Dr. Eduard Schaefer'de, Avusturya'nın ve Çekoslovakya'nın alınmasını Versailles'in iki haksızlığının yeniden düzeltilmesi olarak yorumladığı yazısında, Almanya'nın Avrupa'dan hiçbir şey talep etmediğini, yalnızca kendisinden alınanları geri istediğini vurgulamıştır. Schaefer yazısının sonunu Hitler'in sözlerine ayırmıştır:

Koloniler yeniden paylaşılmalı. Almanlar tropik ülkelerdeki temizlik, eğitim, coğrafi araştırmalar ve ekonomik meseleler alanındaki geleneksel başarılarıyla, diğer koloni devletlerine karşı rakip olmayacaktır, aksine bunları güçlendirecektir... Almanya, İngiltere dünya devletinin ihtiyaçlarına saygı duymaktadır. Almanya, kolonileri kapitalizm çerçevesinde yönetmeyecektir. Herkesin refahı için ekonomi devletin denetimi altında olacaktır. Bölge insanını kültürel ve ekonomik anlamda geliştirecek ve onları kutsayacağız.⁴⁵

2. Dünya Savaşı'na bir yıl kala Türkische Post, Alman siyasetinin bir uzantısı olarak, Avusturya'nın ilhak edilmesiyle Hatay sorunu arasında bağlar kurmuştur. Boğazlar kadar Hatay meselesi de Türkiye'nin revizyonist politikasının devamı olarak göstermeye çalışan Türkische Post'un bu yıl konu hakkında yaptığı ilk yayın, 1. 6. 1938 tarihindedir. Hatay'da Türkler'e baskı yapılıyor şeklindeki haber oldukça

yazarken, Ribbentrop şu fikirlerini ifade etmiştir: "Yalan, terör, cinayet. Bunlar uluslararası Yahudi'nin silahlarıdır..."

Gazete, savaş yıllarında da yazılarından faydalanacağı, "Giornale d' Italia" dan alıntılar yaparak yurt dışında da Yahudiler'in dışlandığını anlatmıştır.

⁴⁵ Türkische Post, 1. 10.1938.

kısa bir yazıdır. 17.2.1938 tarihli haber ise Almanya'nın Avusturya'yı topraklarına katma girişimi ile Türkiye'nin Hatay sorunu arasında yakın bağlar kurmaya çalışmıştır. Almanya, nasıl kendi insanı olarak gördüğü ve bir parçası saydığı Avusturya ile birleştirse, Türkiye'de Hatay konusunda aynı şekilde davranabilirdi.

Ekim ayında Türkiye'ye gelen Alman Ekonomi Bakanı Funk'un ziyareti ile yayınlar ekonomik propagandaya dönüşmüştür. Almanya'nın son aylarda izlediği politikalar ile nüfusunu ve toprak alanını arttırdığını söyleyen Muzaffer Toydemir, bu unsurun, iki ülkenin ekonomik ilişkilerine olumlu bir şekilde yansıtacağını belirtmiştir.⁴⁶ 22 Ekim'de Yunus Nadi'nin Cumhuriyet'te yazdığı yazı aynen verilmiştir. "Neden Bu Kadar Gürültü?" başlıklı yazı, Avrupa'da bazı ülkelerin, Almanya'nın Avusturya ve Çekoslovakya'dan sonra bir dünya imparatorluğu kuracağı endişesini taşıdığını belirten Nadi, böyle bir ihtimalin bu yüzyılda gerçekleşmesinin çok zor olacağını ifade etmiştir. Almanya'nın ulusal bilincinin çok gelişmiş olduğunu anlatan Nadi, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin artması gerektiğini söylemiştir.

İstanbul'daki Alman Okulu'nun 70. yıl kutlamalarını büyük boy fotoğraflar ile veren Türkische Post'un 1938 yılındaki en önemli yazısını Muzaffer Toydemir kaleme almıştır. "İki Büyük Adam" başlıklı yazı Muzaffer Toydemir'in, dolayısıyla da Türkische Post'un genel yayın politikası hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir. Yazı Hitler ve Atatürk arasındaki benzerliklere değinmiştir:

Bu iki büyük adam, iki büyük kahramandır. 1. Dünya Savaşı'nda birbirleriyle sadık bir silah arkadaşlığı içinde bulunan iki büyük halkın kahramanlarıdır... 1. Dünya Savaşı, iki halkın kahramanca davranışlarına rağmen, yenilgi ile sonuçlanmıştı. İki halkın düşmanları aynı tarzda baskı yapmaya karar verdiler ve emirler yağdırdılar. Bu emirlerden birini Kayzer sonrası Alman demokrasisi, diğerini ise Osmanlı İmparatorluğu imzaladı. Ancak bir adam bu yazılı emri reddetti. Büyük bir önder dünyaya meydan okumuştur. Almanya da aynı durumda idi. Elleri bağlanmış, onuru yıkılmış ve yerlere atılmıştı. Karanlıktan bir adam çıktı...

Bu iki ulusal kahraman arasındaki benzerlik bugünkü milliyetçileri mutlu etmelidir... Nasıl Almanlar'ın Atatürk'e saygıları var ise, Türklerin de, sevgi ve varlığıyla yıllarca halkı için zaferler ile mücadele eden, Hitler için aynı duyguları vardır... Bu kahramanların başarılarıyla iki halk, sadece var olma savaşını kazanmadı. Aynı zamanda dünya çapında anlam kazanan iki temel kavram da savaşta kazandı. Bu kavramlar nasyonal sosyalizmin ve ulusal halkların temel yasalarıdır.⁴⁷

⁴⁶ Türkische Post, 5. 10.1938.

⁴⁷ Türkische Post, 22. 3.1938.

İki halk ile iki lider arasındaki benzerlikleri vurgulamaya çalışan *Türkische Post*, Atatürk'ün ölmesi üzerine büyük boy fotoğraflar ile Atatürk'ü övmüş, yaşamında yaptığı hizmetlerden örnekler vermiştir.

1939 yılına kadar gazete Alman nasyonal sosyalist düşüncesini yerleştirmek için çabalamış, bu uğurda Hitler ve parti yetkililerinin konuşmalarını ve demeçlerini aktarmıştır. *Türkische Post*, Almanya'da Yahudiler'in, komünistlerin ve sosyal demokratların baskı görmelerine, Alman Halkı'nın temel haklarının kademe kademe ellerinden alınmalarına ses çıkarmamış, bir şekilde haklılaştırmıştır. Aynı şekilde Ren Bölgesi'ne asker sokulması ile başlayan ve Avusturya ile Çekoslovakya'ya kadar uzanan toprak isteğini, Versailles Anlaşması'nın haksızlıklarını giderme olarak ifade etmiştir.

Türkiye ile ilgili yazı ve yorumlar genel olarak özetlendiğinde şu bulgular ortaya çıkmıştır: Gazete, Türkiye ile Almanya arasında sağlam bir dostluk kurulması için çabalar göstermiştir. Özellikle 1933 yılından itibaren Dr. Heinz Mundhanke'nin yazı işleri müdürlüğüne getirilmesi ile Türkiye teması artmıştır. Sağlam bir dostluk vurgusu yapılırken iki ülke arasındaki tarihi olaylara başvurulmuş, 1. Dünya Savaşı'ndaki "silah dostluğuna" değinilmiştir. Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Kurtuluş Savaşı ve sonrası kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti övülürken, Hitler ve nasyonal sosyalizmin bu ülke ve liderini örnek aldığı, yeni bir Almanya kurmaya çalıştığı bildirilmiştir. Türk Devrimleri ile Almanya'da gerçekleşen devrimler arasında paralellik kurulmuştur.

D. 2. Dünya Savaşı'nda *Türkische Post*

1. Sovyetler Birliği Saldırısına Kadar Olan Dönem

1939 Polonya saldırısına kadar *Türkische Post*, İspanya'da Franco rejimine destek verirken,⁴⁸ İngiltere ve Fransa'daki politikacıları ve izledikleri siyaseti eleştirmiş, savaşı kışkırtmak ile suçlamıştır.⁴⁹ Hitler'in barışa olan inancı vurgulanmış, Almanya ile İtalya arasında sağlam bir dostluğun bulunduğu işaret edilmiştir. Yıllardır devam eden Yahudi ve komünist karşıtı yayınlar sürmüştür,⁵⁰

⁴⁸ Spectator: "...Marksist rejimin tersine Franco'nun rejimi düzenin ve ekonomik gelişmenin sistemidir...". *Türkische Post*, 28. 9.1939.

⁴⁹ *Türkische Post*, Hitler'in 27. 9. tarihli konuşmasını aynen vermiştir: "...Hitler konuşmasında Cooper, Eden, Churchill ve Ickers'in isimlerini vererek bunları savaşı kışkırtmakla suçladı...". *Türkische Post*, 28. 9. 1939.

⁵⁰ "... Alman Halkı en acı deneyimi yaşamıştır ve bundan böyle bu yabancı ırkı halkın ruhundan tamamen silecektir. Eğer Yahudiler'i dış dünya, değerli kültürel taşıyıcılar olarak görmek istiyorsa, biz bunları rahatlıkla diğer ülkelere vermek isteriz. Ancak hiç kimse Yahudiler'i kabul etmiyor... Hayatımda çok kez peygamber oldum. Ama bana genellikle Yahudiler güldü... Bugün de bir

Almanya'nın kuşatıldığı ve yaşam alanlarına duyduğu ihtiyaç dile getirilmiştir. Nasyonal sosyalizmin ne kadar mükemmel bir rejim olduğunu kanıtlamak için de demokrasi ile karşılaştırmalar yapılmıştır:

Tanınmış uluslararası hukukçu J. Foster Dulles son yazısında "Demokrasi'nin Zaafları Nedir?" diye soruyor. Demokrasilerin, uğrunda şehitler verebilecekleri ortak bir inançları ve ortak yüce amaçları yoktur. Sadece bir tehlike karşısında birleşebilirler. Ama bu tehlike aynı zamanda onları ayırmakta ve güçsüzleştirmektedir. Çünkü tehlike duygusunun dereceleri farklıdır. Tehlikeye kim yakınsa kendini daha güçlü, kim uzaksa daha önemsiz hissedebilir...⁵¹

Zaman zaman başta İngiltere olmak üzere bazı ülkelerin toplumsal sorunlarına değinilmiş ve bu ülkelerde bulunan "bilinçli insanların" nasyonal sosyalist rejimin toplumsal alandaki başarılarını kendi ülkelerine örnek gösterdiklerine değinilmiştir.

Siyasal propaganda yoğun bir şekilde Alman teknolojisinin üstünlüğünü ifade eden "teknoloji propagandası" ile birlikte yürütülmüştür. Bu propaganda, Almanya'nın yeni tamamladığı "3000 kilometrelik otoyolu", demiryolları, tankları ve uçakları vurgulamış, fotoğraflar ile desteklenen yazılarla aynı zamanda İngiliz ve Fransız teknolojisi de yerilmiştir.⁵²

Bu ayların en önemli dış politika gelişmeleri Almanya'nın Çekoslovakya'nın geri kalan bölgelerini işgal etmesi, İngiltere-Türkiye arasında bir deklarasyonun imzalanması ve Almanya ile Sovyetler Birliği arasındaki Saldırmazlık Anlaşmasıdır.

15 Mart 1939'da Almanya Çekoslovakya'nın tamamını almak için harekete geçmiş, gerekçe olarak da Hitler buralarda yaşayan "azınlıklara" ve "Almanlara" baskı yapılmasını göstermiştir:

Reich'a doğru insanlar akınlar halinde göç etmiştir... Bu bölge Almanya için **yaşamsal bir önem** taşımaktadır. Burası **bin yıldır** Alman Reich'ına aittir... Barış tehlikesini sonsuza kadar yenmek ve bu **yaşam alanında** gerekli düzenlemeler için, askerlerimize Böhmen ve Maehreh'e

peygamber olacağım. Uluslararası Yahudi sermayesi, Avrupa'yı içten ya da dıştan yeni bir savaşa sürüklemeyi başarır, bu o zaman dünyanın Bolşevize edilmesi değil, Avrupa'daki Yahudi ırkının yok edilmesi anlamına gelecektir...". Türkische Post, 28.9.1939.

Dr. Eduard Schaefer'in 22.6.1939 tarihli yazısı: "Kesin olarak bilinmeli ki; hiç bir toplum savaşı istemez. Ama öyle bir ırk var ki, uzun zamandır zedelenen konumunu güçlendirmek ve gizli dünya hakimiyetini yeniden ele geçirmek için savaşı istiyor. Bu ırk, sermaye egemenliklerine son veren otoriter sistemleri yıkmak için savaşı istiyor... Komünistler dünyanın huzursuzluk kaynağıdır. Komünistler savaşa ihtiyaç duyarlar. Çünkü, ancak savaş ile uyanan ve bilinçlenen halkları ezebilirler...".

⁵¹ Türkische Post, 24.6.1939.

⁵² Türkische Post, 3. 1. 1939, 24. 8. 1939 ve 13. 9. 1939.

girmeleri yönünde emir verdim. Askerler, terörist örgütleri ve bunları koruyan Çek güçlerini silahsızlandıracaktır.⁵³

Çekoslovakya'nın tamamının Almanlar tarafından ele geçirilmesi, bu işgalin oralarda yaşayan azınlıklara ve Almanlar'a terörist güçlerce baskı yapıldığı ve bu baskının da Çek Hükümeti'nce desteklendiği yönünde temellendirilmesi (haklılaştırılması) birkaç ay sonra Polonya seferinde de aynen tekrarlanacaktır.

Türkiye ile İngiltere arasında 12 Mayıs 1939 tarihinde imzalanan ve Türkiye'yi "Barış Cephesine" bağlayan Deklarasyonu gazete, Alman basınından alıntılar yaparak ve Türkiye'nin nasıl böyle bir oyuna geldiğini sorarak incelemiştir. Bu anlaşmayı, İngiltere'nin savaşı kışkırtma ve Almanya'yı kuşatma politikasının bir parçası olarak gören gazete, Alman Devleti'nin resmi yayın organı sayılan "Völkischer Beobachter" in yorumuna katılmıştır:

İngiltere ile Polonya ve İngiltere ile Türkiye arasında imzalanan anlaşmaların ortak yönleri vardır: İkiisi de dürüstlükten uzaktır. İki olayda da, anlaşmaların herhangi bir diğer güce karşı olmadığı vurgulanmıştır, ancak görülüyor ki Polonya ile imzalanan anlaşma Almanya'ya karşı, Türkiye ile imzalanan da İtalya'ya karşıdır... Bunlar İngilizlerin savaş kışkırtıcılığını ve politikalarını göstermektedir... İngiltere, Balkanlar'da güvenliği oluşturma hakkını nereden alıyor? Bu tür hareketler Versailles ruhunu taşımaktadır.

Türkiye'nin İngiltere ile yakınlığına anlam veremeyen Türkische Post, İngilizler'in Osmanlı Devleti'ni nasıl parçaladığını hatırlatır:

Geçmiş yıllarda Türkiye, İngiltere ile hiç de iyi deneyimler yaşamamıştır. Dünya Savaşı sonunda İngiltere, Osmanlı Devleti'ni parçalamıştır. İngiltere, bir zamanlar beraber çalıştığı İslam halklarını da kandırmıştır. Bağımsız Arap ülkeleri kurulamadı. İngiltere'ye bağımlı devletler kuruldu. Bugün Türkiye hiçbir şekilde tehdit altında değildir. Akdeniz'de İtalyanlar barışı sağlamıştır ve Türkiye herhangi bir anlaşmazlıkta tarafsızlığını koruyabilirdi. Bu anlaşma, Türkiye'ye bir şey kazandırmaz.⁵⁴

Almanya'nın, Rusya saldırısına kadar Anti-Bolşevik propagandaya ara vermesinin nedeni 23 Ağustos'ta Sovyetler ile imzaladığı Saldırmazlık Paktı'dır. Türkische Post bu anlaşmayı ve Hitler'i övmüş, yabancı basından alıntılar yaparak düşüncelerini desteklemiştir:

⁵³ Türkische Post, 15. 3. 1939, (vurgu bana ait).

⁵⁴ Türkische Post, 15.5.1939, (vurgu bana ait).

İngiliz "The Patriot" dergisi şunları yazıyor: "Hitler'in düşmanları onu deli olarak gösteriyor. Eğer bir erkek büyük bir asker ise ve yaşamını vatanına adanmak, deliliği için bir gösterge ise, bu takdirde Adolf Hitler gerçekten delidir. Ama ne yazık ki onun gibi deliler artık pek yok. Çünkü olsaydı bu dünya daha adil ve daha temiz olurdu."⁵⁵

Şüphesiz bu anlaşma, Sovyetler'i de ileride İngiltere saflarına çekebileceğini uman Türkiye açısından büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır.

Türkische Post, özellikle "Son Posta" Gazetesi'nde yazan General H. E. Erkilet ve Muhittin Birgen'in yazılarını çevirerek ya da Türkische Post için yazmalarını sağlayarak İngiliz politikasını eleştirmiş, Çekoslovakya'nın işgalini onaylatmıştır:

İngiliz politikasının büyük hatası Yahudiler'i Filistin'e yerleştirmesidir... Araplar'ın yüzyıllardır Yahudiler'e karşı sempatiyelerinin olmadığı bilinmektedir... Araplar sadece Yahudiler'e karşı değil, bunları koruyan İngiliz ve Yahudi sermayesi ile Fransızlar'a karşı da hiç ama hiç iyi niyet beslememektedir.⁵⁶

2 Nisan'da Türkische Post, Muhittin Birgen'in "Son Posta"ya yazmış olduğu yazıyı vermiştir. Almanya'nın açık ve dürüst siyaset anlayışını öven Birgen, yazısında İngilizler'i arkadan işler çevirdikleri için eleştirmektedir.⁵⁷ "İki Kampa Bölünmüş Dünya" adlı başka bir makale de, H. E. Erkilet dünyanın Almanya'nın Çekoslovakya'ya girmesine şaşırıldığını, ama buna gerek olmadığını yazmıştır. Yazar'a göre Almanya, Çekoslovak Halkı istediği için bu ülkeye girmiş ve böylece muhtemel bir savaş durumunda buralardan gelecek saldırılara karşı kendini güvenceye almıştır.

Franz von Papen'in Ankara'ya Büyükelçi olarak atanması üzerine geleneksel Türk-Alman dostluğu ve Türkiye'ye verilen önem konuları yeniden gündeme gelmiştir. Gazete, Falih Rıfki Atay (Ulus), Muhittin Birgen (Son Posta) ve Nadir Nadi'nin (Cumhuriyet) gazetelerinde yazdıkları yazıları vermiştir. Atay, Hitler'i ülkesinin sorunlarını çözmeye çalışan bir lider olarak tanımladıktan sonra Atatürk ve Hitler'in birbirlerine büyük değer verdiklerini ifade etmiştir.⁵⁸ Muhittin Birgen ise 26 Nisan'daki yazısında von Papen'in, Almanya'nın en önemli devlet adamlarından biri olduğunu, bunun da Almanya'nın ülkemize verdiği önemi

⁵⁵ Türkische Post, 23. 8. 1939; New York Times: "Eğer Naziler böyle bir paktı gerçekleştirebiliyor ve İngilizler ile Fransızlar herhangi bir askeri anlaşmada başarı sağlayamıyorlarsa, bu takdirde Alman-Sovyet Anlaşması, 1. Dünya Savaşı'ndan bu yana bir Avrupa devletinin elde ettiği en önemli diplomatik zaferlerden biridir".

⁵⁶ H.E. Erkilet, Türkische Post, 17. 3. 1939.

⁵⁷ 7 Nisan'da başka bir makalesi daha yayınlanan Birgen, Almanya'nın Çekoslovakya'ya girmesinden sonra savunulamayacağını belirtmiş ve eklemiştir: Bu saldırı, İngilizler'in Hindistan ile İrlanda ve başka bir düzine daha ülkeyi işgal etmesi ile aynı şeydir. Fransızlar'ın Suriye'yi işgalleri de unutulmamalıdır.

⁵⁸ Türkische Post, 22. 4. 1939.

gösterdiğini anlatmış ve Almanya'nın olduğu kadar Türkiye'nin de "yaşam ve güvenlik alanlarının bulunduğunu" hatırlatmıştır. Cumhuriyet'te "Silah Kardeşliği ve Dostluk" adını taşıyan makalesinde Nadir Nadi, von Papen gibi usta bir diplomatın ülkemize gelmesiyle, normal seyrinde devam eden dostluğun daha da gelişeceğini, silah kardeşliği ve dostluk dolu anıların Türk ve Alman halklarının kalplerinde taşındığını vurgulamıştır.⁵⁹ Dr. Eduard Schaefer, Atatürk, Mussolini ve Hitler arasında ilişki kurarak, "Atatürk yeni Türkiye'nin kurucusu oldu, Mussolini ilk korporatif devleti ilan etti ve batılılara karşı savaştı. Adolf Hitler de büyük Almanya'nın barışçıl zaferi için çabılıyor. Üç devlet bugün milliyetçi ve sosyal bir rejimin yasaları altında yönetilmektedir. Bu otoriter devletlerin yanına dördüncü ülke olarak İspanya katılmıştır", demiştir.⁶⁰

Bir başka önemli konu, İngiliz-Türk Anlaşması'nın, barış amacıyla ve Almanya'dan ziyade İtalyan tehdidine karşı imzalandığının belirtilmesidir. Türkiye'nin büyük amaçlar peşinde olmadığı ancak son zamanlarda gerçekleşen ve İtalya'nın Arnavutluk'u işgali ile en yüksek noktasına ulaşan olayların Türkiye'yi böyle bir anlaşma yapmaya mecbur kıldığı söylenmiştir. Türk kamuoyunun, Almanya'nın yaşam hakkını bildiği ama Balkanlar'ın da Türkiye'nin yaşam alanı olduğu ifade edilmiştir.⁶¹

1939 yılının Mart ayında ise Türkische Post, Tan, Akşam ve Yeni Sabah Gazeteleri ile polemige başlamıştır. Polemiğin altında iki neden yatmaktadır. Nedenlerden ilki Tan ile Yeni Sabah Gazetelerinin, Hitler'i ve onun şahsında totaliter devletleri eleştirmeleri ve İngiltere'yi savunmalarıdır. Türkische Post ilk kez 21 Mart tarihinde Zekeriya Sertel'in Hitler'i eleştiren bir yazısını vermiştir. Sertel'in 17 Mayıs tarihindeki yazısı ise, İtalya ve Almanya'nın Türkiye'yi sınırları içine almak istediği, Tan Gazetesi'nin faşizme karşı savaştığı ve faşizmin savaşı istediği üzerinedir. Bu tip iddiaları reddeden Türkische Post, körü körüne İngiltere'ye bağlanmış olduklarını söylediği Hüseyin Cahit Yalçın ile Sadri Ertem'in makalelerinden alıntılar sunmuştur.⁶² İkincisi ise, Tan ve Akşam Gazetelerinin Türkiye'deki Alman propaganda faaliyetleri hakkında yazılar yazmalarıydı. Özellikle

⁵⁹ Aynı yazısında Nadi, dost Almanya'nın kaderini Türkiye'nin yakından izlediğini, bağımsızlığını isteyen Türkiye'nin Atatürk'ü, Almanya'nın da Hitler'i öne çıkardığını yazmış ve tüm karşı propagandalara rağmen nasyonal sosyalizmin gerçek uluslar için bir tehlike teşkil etmeyeceğini bildiğini belirtmiştir.

Türkische Post, 1 Mayıs 1939'da Führer'in doğumgünü için Almanya'da bulunan delegasyona Hitler'in söylediği sözleri aktarır: "Atatürk yüzyılımızın en büyük adamıydı. Ondan çok şey öğrendim. Türkiye ve Türk halkına karşı büyük bir saygım var. Çünkü Türkiye bizim örnek aldığımız ülkedir. Türkiye haksızlığa karşı ilk olarak silaha sarılan ve mücadelesini başarıyla tamamlayan ülkedir". Türkische Post, 27.4.1939.

⁶⁰ Türkische Post, 22.6.1939.

⁶¹ Bkz. Türkische Post, Muhittin Birgen, "Türk-İngiliz Anlaşması", 16.5.1939.

⁶² Türkische Post'a göre bu yazarlar, İngiltere'nin sadece barış ve insanlık adına Almanya ile mücadele ettiğine inanmakta ve totaliter devletleri işgalci ve şiddet yanlısı olarak tanıtmaktalar.

Tan, günlerce yazı dizisi yayınlayarak Türkler ile Araplar'a yönelik Nazi Propagandası hakkında bilgiler vermiştir.

Türkische Post ise bu iddiaları yalanlamış ve Cumhuriyet Gazetesi'nden Nadir Nadi'nin Zekeriya Sertel'i eleştiren makalesini sunmuştur. Bu makalesinde Nadi, Sertel'in isim vermeden bazı rejimler ile yazarlara saldırmasını anlamadığını belirtiyordu.⁶³ Araplar'a yönelik propaganda iddiaları, Alman basınından alıntılar yapılarak yanıtlanmıştır:

...Almanya'nın Araplar ile ilişkisi, verilmiş veya tutulmamış sözlere bağlı değildir. Yine Almanya, Arap kanına yabancı kan katarak, bu insanları yok etmeye çalışmamıştır. Gelecekte de, Arap ülkelerine yardım ve destek verilecektir.⁶⁴

Tan Gazetesi ile Türkische Post'un giriştiği polemik burada bitmeyecek, savaş boyunca devam edecektir.

2 Eylül 1939 tarihinde Alman Ordusu'nun Polonya sınırlarını aşması ile başlayan ve 22 Haziran 1941 tarihinde Sovyetler'e yapılan saldırı ile sona eren bu dönem içinde çok ilginç gelişmeler gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler içinde Ekim 1939'da Türkiye-İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Üçlü Anlaşma, Haziran 1940'ta İtalya'nın savaşa girmesi, aynı günlerde Fransa'nın yenilmesi, 1940 yılının sonlarına doğru İtalya ve sonra da Almanya'nın Balkanlar'a inmesi, Mart 1941'de Türk-Sovyet Saldırmazlık Deklarasyonu'nun yayınlanması ve 18.6.1941'de Türk-Alman Saldırmazlık Paketi'nin imzalanması yer almıştır. Bu olayların hepsi Türkiye'yi yakından ilgilendirmiştir. Genel olarak bakıldığında, Türkische Post Gazetesi'nde de Sovyetler Birliği saldırısına kadar Almanya'nın en önemli düşmanı İngiltere'dir. Fransa ile yürütülen polemikler bile İngiltere karşısında önemli bir yer tutmamıştır. Bu açıdan Almanya ile paralellik gösterilmiştir. Ancak 1940 Sonbaharı'ndan sonra yurt dışına yönelik Alman Propagandası ağırlıklı olarak "Yeni Avrupa Düzeni" üzerinde dururken, Türkische Post Gazetesi' bu konuya çok eğilmemiştir. Bunun yerine Türkiye ve ABD üzerinde durmayı tercih etmiştir.

Polonya sınırları içinde bulunan Danzig kenti, Versailles Anlaşması'na kadar Alman şehriydi. Versailles ile bu kent Polonya sınırlarına dahil edilmişti. 2. Dünya Savaşı'na neden olacak bu kent ile ilgili yürütülen kampanyalar, Çekoslovakya'yı almadan önceki kampanyalarla aynıdır. Polonya'nın alınması, Alman propaganda faaliyetleri açısından da bir dönüm noktasıdır. Bu tarihe kadar ülkelerin işgal edilmesi kendi hatalarına, saldırganlıklarına bağlanırken, bu tarihten sonra işgal

⁶³ Türkische Post, 17. 5. 1939.

⁶⁴ Türkische Post, 25. 6. 1939.

edilen Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, Yugoslavya, Yunanistan ve Fransa hep bir İngiliz saldırısına karşı alınmış tedbirler olarak gerekçelendirildi.

1939 yılında en çok üzerinde durulan konular; "kuşatma politikası ve savaşı kışkırtması nedeniyle İngiltere'nin eleştirilmesi", "Athenia Olayı", "Almanya'nın haklılığı" ve "Amerika Birleşik Devletleri" (ABD) dir. Türkiye, İngiltere ve Fransa ile imzaladığı Üçlü İttifak Anlaşması ile gündeme gelmiştir. Yine bu dönemde Tan Gazetesi' ile Türkische Post'un polemigi devam etmiştir.⁶⁵ Gazete, İngiltere'ye "savaşın suçunu yüklemiştir"; bu ülkeyi "savaş kurallarını ihlal etmekle" suçlamıştır. İngiliz imajını Türkler'in gözünde zedelemeye çalışan gazete, bunun tersi olarak Almanya'nın "dürüst ve onurlu bir savaş yaptığını", "kurallara uyduğunu" ve "hiçbir şekilde zehirli gaz kullanmadığını" belirtilmiştir. Fotoğraflarda Alman askerlerinin yardımseverliği ve düşmanla bile olsa erzağını paylaşması vurgulanmıştır.

Danzig hakkında ilk yazı 29.4.1939 tarihinde Hitler'in konuşması içerisinde verildi. Bu konuşmada Hitler Polonya'nın varlığını kabul ettiğini, ancak bir Alman şehri olan Danzig'in barışçıl yollarla Almanya'ya geri verilmesini istemişti. Ardından çıkan haberlerde, Polonya askerlerinin Alman vatandaşlarına baskı yaptıkları ve Polonya basınında da saldırgan yazılar yazdığı bildirilmiştir. 28.8.1939'da "Völkischer Beobachter" Polonya'nın İngiliz kışkırtmalarından bu kadar cesaret aldığını, ancak Almanya'nın sadece hakkı olan bir şeyi istediği ve sabrının sonuna geldiğini ifade etmiştir.⁶⁶ Bir gün sonra Polonya Hükümeti'ne uyarıcı bir nota veren Hitler, meselenin çözülmesi için İngiltere'nin arabulucuk teklifini kabul ettiğini de iletmiştir. 30 Ağustos'ta ise Hitler, Fransa Başbakanı'na gönderdiği telgrafta Danzig şehri ile bölge koridorunun Almanya'ya geri verilmesini talep etmiştir. Türkische Post, Almanya'nın bu çabalarına değinmiş ve Polonya'yı kınamıştır. Eylül'ün ilk günü Alman Ordusu Polonya sınırlarına doğru harekete geçince Türkische Post, Deutsche Nachrichten Büro'dan aldığı şu satırları yayınlamıştır:

Führer ve Reich Hükümeti, iki gün boyunca boşuna bir Polonyalı yetkiliyi beklemiştir. Bu şartlar altında Reich Hükümeti, önerilerinin reddedildiğini kabul etmiştir. Son duruma göre ordular her an harekete geçmek üzeredir. Bu gelişmenin nedenleri, Versailles Anlaşması'nın kabul edilemez sınır çizgisi ve bölünmüş bölgelerde azınlığın uğradığı baskılardır.⁶⁷

⁶⁵ Türkische Post, 16.11.1939'da, Sovyet yanlısı olarak gördüğü Tan Gazetesi'nin, Sovyet Pravda Gazetesi tarafından da yalan haberler ürettiği için eleştirildiğini yazmıştır.

⁶⁶ Türkische Post, 28.8.1939.

⁶⁷ Türkische Post, 1.9.1939.

Türkische Post'a göre Almanya sadece Polonya'nın tahriklerine yanıt vermiştir. Bu konu üzerine 1942 yılında bir yazı yazan Ali İhsan Sabis, Polonya ve İngiltere'yi suçlamıştır:

Bundan üç yıl önce, 1 Eylül 1939'da Danzig sorunu nedeniyle 2. Dünya Savaşı başladı. Versailles Diktat'ının haksızlıklarına ve baskılarına karşı koyan Almanya, kendisinden alınan hakları yeniden elde etmek için çabaladı. Bu işe, bir zamanlar Alman sınırları dışında bırakılan toprakları, Almanya'ya katmakla başladı. Bu topraklar birleşik Alman Reich'i için vazgeçilmezdi. Alman Nasyonal Sosyalizm'i, Alman-Polonya sınırında çok eski bir Alman şehri olan Danzig ile Almanlar tarafından oturlan bölgelerin, Polonya'ya bırakılmasına razı olamazdı. O zamanki Polonya Dışişleri Bakanı Albay Beck, İngiliz Propagandası'nın kendisini yönlendirmesine izin verdi. Ve o dönemdeki Polonya Hükümeti, haklı Alman isteklerini tanıyacağına, bu isteklere doğrudan karşı geldi. Polonya Hükümeti o günlerde farklı davransaydı savaş kesinlikle çıkmazdı. Beck, ülkesinin gerçek çıkarlarını anlayamadı ve İngiliz-Fransız deniz ve kara gücünün değerini ve karakterini bilemedi. Körü körüne İngiltere için çabalayan bu adam, Rusya ile Almanya arasında sıkışan Polonya'yı bir İngiliz-Fransız bloğunun kurtaramayacağını göremedi... Diğer taraftan İngilizler ve Fransızlar, Sovyetler Birliği ile uzlaşmadıktan sonra, en azından savaşı önlemeye ve Beck'in iplerini daha da sert tutmaya çalışmalıydılar. Bu yanıştan dolayı çıkan savaş sonrasında Alman Nasyonal Sosyalist Ordusu, iki hafta içinde Polonya Ordusu'ndan öcünü aldı ve bu orduyu yok etti...⁶⁸

Sabis'in bu sözleri, Türkische Post Gazetesi'nin, daha önce "Hitler savaş istemiyor; yeni bir savaş çıkmaz" gibi oldukça iddialı yazılarından dönmesinin ifadesidir. Gerçekten de Polonya öncesi yazarların bir kısmı her şeye rağmen yeni bir savaşın çıkmayacağından emindi. Savaş çıkınca bu sefer suç/suçlu Hitler dışında aranmaya başlanmıştır.

Türkische Post, Polonya seferini haklılaştırmak için katledilen Almanlar'ın fotoğraflarını yayınlamış, her defasında Hitler'in ve Almanya'nın "dürüst bir barışa hazır olduğunu" söylemiştir.

Polonya seferi ile başlayan Anti-İngiliz kampanyası iki farklı söylem üzerine kurulmuştu: Birincisi, dünya kamuoyu önünde İngiltere'yi zayıflatmak ve kötülemek için İngiltere'nin Hintliler'e ve İrlandalılar'a kötü muamele ettiklerini anlatan haberler ve belgeler yayınlamışlardır. İngiltere Hükümeti'nin savaşa yeterince hazır olmadığı, hammadde açısından sıkıntılar çektiği ve en önemlisi de kendi ülkesinde insanları açlık içinde bıraktığı söylenmiştir. Haber ve makalelerin yanlarına fotoğraflar koyarak İngiltere'de zengin ve fakir ayrımının altı çizilmek istenmiştir.

⁶⁸ Ali İhsan Sabis, "Dördüncü Yılın Başlangıcında Savaşa Bakış", Türkische Post, 1.9. 1942.

İkincisi ise, İngiltere'nin suçluluğu ve savaş kurallarına uymadığı söylemidir. Alman propagandası düşman ile giriştiği mücadelede daha ziyade "olumsuz" çizgiyi tercih etmiştir. Bunun anlamı, Almanya 2. Dünya Savaşı'nı meşru kılmak için, savaş hedeflerini açıklama, savaş sonrası düşündüğü düzen hakkında bilgi verme gibi "olumlu" temalar yerine, düşmanın vahşetini vurgulayan, savaşın suçunu ona yükleyen "olumsuz" temaları kullanmıştır. Alman Propagandası'nın bu özelliği, Alman Devleti'nin bir ideolojik aygıtı gibi çalışan Türkische Post Gazetesi'nde de görülmüştür. Gazete İngilizlerin, Polonya ile Almanya'yı özellikle birbirine düşürdüğünü yazmıştır:

İngilizler'in bu teklifi geri çevirmeleri onların hiçbir zaman barış amacını gütmediklerini ortaya çıkarmaktadır. Amaç, Polonya Ordusu'nun ilerlemesi için zaman kazandırmaktı... Fransa'nın tereddüt etmesine de şaşmamalı. Çünkü Polonya'ya karşı anlaşma yükümlülüklerini yerine getirmedir.⁶⁹

Danzig'te konuşan Hitler, batılı devletleri kınamış ve Almanya'nın doğuda sınırlı, batıda ise hiçbir toprak isteğinin bulunmadığını bildirmiştir:

Dost İtalya'nın Duçesi araya girdi ve Polonya ile İngiltere'ye uzlaşmayı teklif etti. Fransa ve ben onayladık. Ama İngiltere teklifi reddetti ve Alman Reich'ına iki saatlik bir ultimatom verdi. Artık burada, 1918'de İngilizler tarafından durdurulan bir hükümet yok.⁷⁰

Savaşın suçlusu olarak gösterilen İngiltere, gazeteye göre savaşı üçüncü ülkelere de yaymaya çalışmaktadır. Türkische Post, Almanya'yı kuşatma politikası izleyen İngiltere'yi eleştirmiş, bu ülkenin yalanlar üzerine kurulu propaganda faaliyetlerine değinmiştir:

Son günlerde İngiliz propaganda savaşına neden gösterilen Almanya'nın Hollanda'ya asker göndereceği iddiası, Hollanda Başbakanı'nın radyodaki sözleriyle yalanlandı... Barışı isteyen taraf Almanya'dır. Savaşı ise, İngiltere ve Fransa körüklemektedir. Yine aynı İngiltere, Hollanda'nın da Almanya'yı kuşatma politikasına katılmasını istemiş, ancak başarılı olamamıştır... İtalyan basınında da, tarafsız devletlerde yapılan İngiliz Propagandası hakkında yazılar çıktı. Bu yazılar, İngilizler'in bu devletleri kaygılandırmaya çalıştığını gösteriyor
....⁷¹

⁶⁹ Türkische Post, 8.9.1939.

⁷⁰ Türkische Post, 20.9.1939; Gazete 25.10. 1939 tarihinde bir köşe yazısı yayınlarak tüm sorumluluğun İngilizlere ait olduğunu bildirmiştir: "Her şeye hayır diyen İngiltere, bugün İmparatorluğun kaderi ile tehlikeli bir oyun oynuyor".

⁷¹ Türkische Post, 15.11.1939.

Gazete, Almanya'nın Hollanda ve Belçika'ya saldıracağı yönündeki İngiliz iddialarını komik bulmuş ve bu devletler tarafsızlıklarını kendileri bozmadığı müddetçe böyle bir olasılığın bulunmadığını belirtmiştir.

2. Dünya Savaşı'nın ilk önemli kampanyalarından biri "Athenia" yolcu gemisinin torpillenip, batırılması ile ilgili olmuştur. İngiliz Propagandası, gemiyi batırmanın Alman denizaltısı olduğu üzerinde durmuştur.⁷² Almanya ise, böyle bir iddiayı reddetmiş, İngiltere'yi, ABD ile Almanya'nın arasını bozmaya çalışmakla suçlamıştır:

İlgili Alman kurumunca bildirildi: Savaşta şiddet propagandasına yönelik ilk büyük yalan haber "Athenia" olayıdır. Ancak ortaya çıkarılan yeni bulgulara göre batırma emrini veren İngiliz Amirali Churchill'dir. Bu saptamayı Churchill de yalanlayamadı... Churchill'in gemiyi torpilleme amacı, asıl Almanya'yı vurmak ve Amerika'yı İngiliz dünya devleti çıkarları doğrultusunda savaşa sokmaktır.⁷³

Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerin öneminin bilincinde olan Hitler, bu devletin İngiltere saflarında savaşa katılmasını engellemek için Amerikan kamuoyunu etkilemek için çeşitli faaliyetlere girişmiştir. Bu faaliyetler içinde yer alan gazeteler, Amerikalılar'ı savaşa karşı uyaracak, bu savaşın Avrupalı devletler arasında olduğunu belirtecekti. Amerikalı Profesör Thornton Sinclair'in 26 Eylül tarihinde "Amerika'nın Tarafsızlığı Tehlikede" başlıklı yazısını yayınlayan Türkische Post, Amerikalılar'ı, kendi vatandaşı ile uyarmaya çalışmıştır. Bu yazı, Türkiye'de İngiliz-Alman propaganda savaşının ne kadar geniş boyutlu olduğunu ve farklı ülkeleri içine aldığını da göstermiştir:

Avrupa'daki olaylar Amerikan Halkı'nı şu soru ile karşı karşıya getirdi: Bunun sorumlusu kim? İngiliz propagandası ve birçok Amerikan gazetesi suçu Almanya'ya yüklüyor. Ben ne Alman'ım, ne de bir Nazi ama buna karşı gelmeliyim. Basit olarak belki şunlar söylenebilir: 1939 savaşı, temelde siyasal ve ekonomik iktidar savaşıdır. Almanya, dünyadaki hammaddeleri İngilizler'in yönettiğini keşfetti. İngilizler: "Biz bu maddeleri sana satmaya razıyız ama dövizle ödeyeceksin", dediler. Almanlar yanıt verdi: "Dövizimiz yok, biz de malla ödeyeceğiz". "Tamam," dedi İngilizler, "ama şu şartla; İngiltere'yi sadece en büyük sömürge sahibi ülke olarak değil, Avrupa'nın hakimi olarak da kabul ettiğini bildireceksin". Almanya itiraz etti ve savaş böyle başladı. 1. Dünya Savaşı'nı hatırlayalım. O yıllarda Lord Northcliffe, İngiltere'yi saldırıya uğrayan kurban olarak göstermişti... Sonuç, Versailles'in

⁷² Türkische Post, 5.9.1939.

⁷³ Türkische Post, 21.9.1939.

Almanya'ya yüklediği savaş suçu maddesi idi... Neden bunları hatırlatıyorum? Çünkü İngiliz Propagandası bize, yirmi yıl önce olduğu gibi aynı yalanları anlatıyor. Dikkatli olmalıyız. Birleşik Devletler, Avrupa savaş alanında evlatlarının kan kaybettiği, tehlikeli bir savaşa sokulmaya çalışılıyor. Bizi hiç ilgilendirmeyen bir savaşa... Geçen savaşta İngiliz Propaganda Bürosu, Birleşik Devletleri kitap ve yazılar ile doldurmuştu. İngilizler için çalışan insanlar ayarlanmıştı... Bu arada Alman kablosu kesilmiş, İngilizler Amerika'yı vahşet hikayeleri ve sahte fotoğraflar ile doldurmuştu... İngiliz kaptan Sidney Rogerson'un kaleminden çıkan "Gelecek Savaşta Propaganda" adlı kitabı okumanızı tavsiye ediyorum. Rogerson, geçen savaşta İngilizlerin bütün Almanları "yasadışı vahşiler, çocuk katilleri, kadın tüccarları ve yasa yıkıcıları" olarak görmelerini sağladıklarını itiraf etmiştir... Biz uyarıyoruz! Amerikan tarafsızlığı eski yöntemler ile yeniden saldırıya uğruyor....

Nasyonal sosyalist yöneticiler mümkün olduğunca Amerika Birleşik Devletleri ile bir sorunlarının bulunmadığını ve geçen savaşta olduğu gibi Amerika bu savaşa da girdiği takdirde, bütün yükün Amerikan halkından alınacak vergilere bindirileceğini vurgulamaya çalışmışlardır.⁷⁴

Türkiye'nin, Polonya seferi ile başlayan savaşta "savaşın dışında" olduğunu belirten Hüseyin Emir Erkilet, geçen savaşta yan yana aynı cephelerde savaştığımız Almanya ile herhangi bir sorunun olmadığı üzerinde durmuştur.⁷⁵ 1940 yılına kadar Türkiye, gazetede iki olay dolayısıyla yer kaplamıştır. Bu olaylardan biri, Türkiye-İngiltere-Fransa arasında imzalanan Üçlü İttifak Anlaşması'dır; diğeri ise 1939 yılının başında başlayan ve o tarihlerde devam eden Tan Gazetesi ile olan polemiktir.

Yaptığı anlaşmalarda mümkün olduğu kadar Sovyetler Birliği'ni gücendirmeme siyaseti izlemiş olan Türkiye, bu ülkeyi de İngiltere ile Fransa'nın temsil ettiği bloğa çekebilmek için Dışişleri Bakanı'nı Ekim ayında Moskova'ya göndermiştir. Dışişleri Bakanı Saraçoğlu Moskova'ya giderek, İngilizler ile Sovyetler arasında bir uzlaşma zemini aramaya başlamıştır. Türkiye'nin batıya çok fazla yaklaşmasından tereddüt duyan Almanya da bu fırsattan yararlanarak Moskova aracılığıyla Ankara'ya baskı yapmaya çalışmıştır. Almanya bu baskıyla bir yandan Türkiye'yi Sovyetler'e karşı soğutmak, diğer yandan da Ankara'yı kendine yaklaştırmak istemiştir. Görüşmeler, Moskova'nın kabul edilemez istekleri üzerine sona ermiştir.⁷⁶ 19 Ekim 1939 tarihinde Türkiye-İngiltere ve Fransa arasında Üçlü İttifak Anlaşması imzalanmıştır. Alman gazetelerinden alıntılar yaparak anlaşmayı

⁷⁴ Türkische Post, 25.10 1939 ve 3.11.1939.

⁷⁵ Türkische Post, 15.9.1939.

⁷⁶ Bu görüşmelerde Moskova, Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile imzaladığı anlaşmaları gözden geçirmesini, Sovyetler ile Türkiye arasında imzalanacak olan ortak savunma anlaşmasının Almanya'nın Türkiye'ye saldırısı halinde geçersiz sayılmasını ve Boğazlar'ın ortak savunmasını istemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Selim DERİNGİL, "Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası", Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994, s.91-92.

yorumlayan Türkische Post'a göre imzalanan metin bütünüyle "İngiliz kuşatma politikası ile ilgilidir".⁷⁷ Verilen yorumlarda anlaşmanın İngiltere'nin savaşı yayma isteğini gösterdiği üzerinde durulmuş, bu anlaşmanın en çok Sovyetler Birliği ile İtalya'yı ilgilendireceği söylenmiştir. Gazeteye göre bu anlaşma, Avrupa'da barışı tehlikeye sokmuştur. 22 Ekim tarihinde Türkische Post, Sovyetler'in anlaşma hakkındaki görüşlerini vermiştir:

Anlaşma, İngiltere ve Fransa'nın Türkiye'yi savaşa sokma çabasını göstermektedir. Bu anlaşma ile Türkiye, Almanya ve İtalya'ya karşı İngiltere ve Fransa'nın yanında yer almaya karar vermiştir... Sovyetler Birliği, İngiliz ve Fransız koalisyonuna katılmayarak, özgürce hareket edebilmeyi sağladı. Oysa aynı şeyi şimdi Türkiye için söylemek çok güç...⁷⁸

1939 yılının son aylarında, Tan Gazetesi ile yeni bir tartışmaya gidilmiştir. Bu tartışmada Türkische Post, Tan Gazetesi'nin yalan haberler verdiğini ve Pravda Gazetesi tarafından da eleştirildiği yönünde yazılar yazmıştır.⁷⁹ Tan Gazetesi'ni Alman-Sovyet ilişkilerini zedelemeye çalışmakla suçlayan Türkische Post, "Tan'a karşı sert tepki" adlı haberinde Deutsche Nachrichten Büro'dan (DNB) edindiği bilgileri aktarmıştır.⁸⁰

...Türkiye'deki büyük gazetelerden birinin, Almanya ile Sovyetler Birliği arasındaki iyi dostluk münasebetlerini yıkma çabası, Alman Büyükelçisi tarafından Türk Hükümeti nezdinde protesto edilmiştir. Türk basınında yalan bir politik haber verilmiştir. Olay, gazetenin aynı zamanda Romanya ile Almanya'nın arasını açmaya çalışmasıyla daha da vahimdir. Bu olay, bazı Türk gazetelerinin İngiliz-Yahudi temsilcileri ile ortak çalışmasına tipik bir örnektir.⁸¹

Bir başka yazıda Türkische Post, Tan Gazetesi'nin Türkiye'de Alman propagandası yapıyor iddialarını yanıtlamıştır:

⁷⁷ Türkische Post, 21.10.1939.

⁷⁸ Türkische Post, 22.10.1939.

İmzalanan İttifak Anlaşması'na göre: 1-Bir Avrupa devletinin saldırısı ile başlayan ve İngiltere ile Fransa'nın katılacakları bir savaş Akdeniz'e intikal ettiği takdirde Türkiye, İngiltere ve Fransa'ya yardım edecekti. Savaş Akdeniz'e intikal etmediği takdirde taraflar istişarede bulunacaklar... 2- Bir Avrupa devletinin saldırısına uğradığı takdirde İngiltere ve Fransa Türkiye'ye yardım edeceklerdi. 3- Türkiye Romanya ve Yunanistan'a verdikleri garantilerin yerine getirilmesinde İngiltere ve Fransa'ya yardım edecekti. 4- Türkiye, İttifak Anlaşması'na ek 2 numaralı protokolle, anlaşmadan doğan taahhütlerin kendisini Sovyetler Birliği ile savaşa sürüklemeyeceği hakkında bir ihtirazi kayıt koydu.

Ahmet Şükrü ESMER, Oral SANDER, "1939-1945 Dönemi", Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990), Siyasal Kitapevi, Ankara, 1993, s. 143.

⁷⁹ Türkische Post, 16.11.1939.

⁸⁰ Tan Gazetesi, Ankara'daki Alman Büyükelçisi'nin Romanya Büyükelçisi ile bir görüşme yaptığını ve bu görüşmede Alman tarafının Romanya'ya, Sovyetler Birliği ile olan eski sınırına yeniden kavuşması için yardımcı olacağı sözünü verdiğini yazmıştır.

⁸¹ Türkische Post, 20.11.1939, (vurgu bana ait).

1. Türkiye'de propaganda ile ilgilenen hiçbir Alman gizli servisi yoktur... 2. Bir Türk gazetesi kısa bir süre önce, Almanya'nın bu gazeteyi satın almak istediğini veya ilanlarını çekerek yasa dışı yollarla gazeteyi yönlendirmeye çalıştığını iddia etmiştir. Bu iddialar araştırılmış ve yalan oldukları anlaşılmıştır. 3. Gazete tarafından suçlanan Alman firmaları ve kurumlar, avukatları aracılığıyla uzun süredir söz konusu gazeteye, Türk Basın Kanunu gereğince yayınlanmak üzere, açıklamalar göndermiştir. 4. Bu açıklamalar, dürüst olmayan gazetelerin yaptığı gibi, yayınlanmamıştır.⁸²

1940 yılında Türkiye birçok beklenmedik gelişmeye tanık olmuştur. Bir tarafta Almanya; Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'a sonra da Fransa'ya saldırmıştır. Diğer taraftan Haziran 1940'ta İtalya savaşa girmiştir. İtalya'nın savaşa girmesi ise Türk-İngiliz-Fransız Anlaşması'nı yürürlüğe sokmuştur. 28 Eylül'de Berlin ve Roma ile Tokyo arasında bir anlaşma imzalanmış, bu anlaşma ile Mihver'in etkileri Uzakdoğu'ya kadar uzanmıştır. İtalya ve Almanya gibi dost iki ülkenin Balkanlar'a doğru yayılma çabaları Türkiye'yi iyice tedirgin etmiştir. 7 Ekim'de Almanya Romanya'ya girmiş, 28 Ekim'de İtalya Yunanistan'a saldırmıştır. Türkiye açısından bu dönem oldukça huzursuz geçmiştir. İnişli çıkışlı bir grafik izleyen Türk-Alman ilişkileri özellikle "Bakü Olayı" ile sarsılmıştır.

Türkische Post'un bu yıl temel olarak, İngiltere ve Yahudi karşıtı propaganda yürüttüğünü görüyoruz. Almanya'nın Amerika Birleşik Devletleri ile hiçbir sorunu olmadığı üzerinde durmaya devam eden gazete, Bakü olayı dışında Türkiye ile ilgili olarak " silah kardeşliği" ve "devam eden yakın ekonomik ilişkiler" hakkında vurgu yapmıştır. Savaşın ilerleyen bu dönemlerinde Türkische Post, Reich'in sosyal ve ekonomik durumu hakkında yurt dışında çıkan "söylentileri" yok etmeye çalışmıştır. Bu konu ile ilgili olarak nasyonal sosyalizmin ileri gelenlerinin, "Almanya ne ekonomik, ne askeri, ne de başka bir alanda yenilmez", türündeki sözlerini yayınlamış, savaşın ülkedeki yaşamı olumsuz yönde etkilemediğini belirtmiştir. Dr. Eduard Schaefer "Zafer Sokağı" adlı makalesinde, İngiliz halkı daha çok iş, daha çok ekmek diye bağırırken, Almanya'nın toplumsal yaşamının savaştan dolayı etkilenmediğini belirtmiştir:

Avrupa ikinci savaş kısmı yaşıyor... Son haftalarda savaşan ülkeleri inceleme fırsatını bulanlar, örneğin Almanya'da toplumsal yaşamın savaş öncesinde olduğu gibi devam ettiğini görmüştür. Sokaklar ve trenlerde trafik aynen devam etmekte... Diğer taraftan İngiltere'de hükümet son haftalarda radyoda yaptığı konuşmalar ile halkı rahatlatmaya ve ülkenin

⁸² Türkische Post, 9.12.1939.

durumunun geçen aylara göre daha iyi olduğunu anlatmaya çalışmıştır...
Almanya'da zafere olan inanç tamdır...⁸³

Almanya'nın savaştan çok etkilenmediği üzerinde duran Türkische Post, bir yandan da yeni Alman savaş uçaklarının ve gemilerinin fotoğraflarını yayınlamış, yakın bir tarihte elde edilecek zafere duyulan güveni ifade etmiştir.

Almanya'nın Mayıs ayının başında Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'a saldırması savaştaki tüm dikkatleri doğudan batıya çekmiştir. Almanya'nın verdiği sözlü güvencelere rağmen bu ülkelere saldırması ve işgale başlaması üzerine Türkische Post, bu seferleri de haklı göstermeye çalışmıştır. Bir süre önce İngiltere'nin bu ülkeleri Alman saldırılarına karşı uyarmasına anlam veremeyen, Almanya'nın böyle bir niyetinin bulunmadığını belirten Türkische Post, şimdiki fiili durumu açıklayabilmek için uygun gerekçeler bulmakta gecikmemiştir:

Belçika ve Hollanda'nın tutumu Berlin tarafından artık tarafsız olarak kabul edilmiyor. Yakında gerçekleşecek olan İngiliz-Fransız saldırısına karşı hazır olmak ve Belçika ile Hollanda'nın tarafsızlıklarını yeniden sağlamak için Alman askerlerine hareket emri verildi.

Belçika ile Hollanda'nın Müttefikler'e destek verdiğini belirten gazete, İngiltere'nin uzun zamandır bu ülkeler üzerinden Almanya'ya bir saldırı hazırlığında bulunduğunu yazmıştır:

Reich Hükümeti yukarıda sıralanan nedenlerle bu var olma savaşında, karşı tarafın saldırısını bir şey yapmadan beklemeyeceği için, niyetli olmadığı halde Alman Ordusu'na bu iki ülkenin tarafsızlıklarını yeniden sağlama emri vermiştir.⁸⁴

18 Mayıs'ta Brüksel'e giren Alman Ordusu, aynı günlerde Fransa'ya saldırıya başlamıştır. Fransa'ya yönelik başlayan bu saldırı, dünyanın en güvenilir istihkam hattı olarak bilinen "Maginot Hattı" üzerinden gerçekleşmediği için, Fransız Ordusu gafil avlanmıştır.⁸⁵ Görüldüğü üzere, Almanya'nın yabancı ülkelere düzenlediği

⁸³ Türkische Post, 9.11.1940.

⁸⁴ Türkische Post, 10.5.1940.

⁸⁵ Özellikle Fransa seferi Türkische Post Gazetesi'nce neredeyse büyük bir "keyif" ile anlatılmıştır. Haziran ayında Alman Ordusu'nun Paris'e girmeleri ve daha sonra iki ülke arasında bir anlaşmanın imzalanması olayı fotoğraflar ile verilmiştir. Almanya ile Fransa arasındaki "tarihi düşmanlık" Türkische Post Gazetesi'nde de yansıtılmıştır. Özellikle Fransa ile Compiègne ormanında imzalanan Barış Anlaşması da sürekli tarihe atıfta bulunulmuş, nereden nereye gelineceğine değinilmiştir. 1. Dünya Savaşı'nda Almanya yenilince, Fransa ile Barış Anlaşmasını bir tren vagonunda imzalamıştı. Bunu unutmayan Hitler, o tren vagonunu müzeden çıkartarak Compiègne ormanına getirtmiştir. Vagonun içindeki oturma düzeni bile geçen savaşınki ile aynı olmuştur. Türkische Post bu tarihi olaya geniş yer ayırmıştır. Ancak her defasında da Almanya'nın, 1. Dünya Savaşı'nda Fransa'nın aksine, yenilen düşmanın "onurunu koruduğunu" vurgulamıştır.

seferlerler "muhtemel bir İngiliz ve Fransız saldırısına karşı alınan tedbirler" olarak gösterilmiş ve böyle haklılaştırılmıştır. Versailles Anlaşması'nın Almanya'nın elinden aldığı toprakları geri alma gerekçesi artık çok gerilerde kalmıştır.

Belçika ve Hollanda saldırısında kullanılan "İngiltere tehditi" teması bu ülkeye karşı yapılan propagandada ele alınan konulardan yalnızca biriydi. Diğer konular şu şekilde özetlenebilir: "İngiltere'nin tek amacı Almanya'yı yok etmek", "İngiltere savaş kurallarına uymuyor", "Savaşı tarafsız ülke topraklarına çekmek istiyor" ve "Ülkesinde İrlandalılar'a kötü davranıyor".

18 Şubat tarihinde tarafsız Norveç kıyılarında Alman "Altmark" gemisinin bombalanması üzerine Türkische Post Gazetesi'nde İngiltere'nin savaşı tarafsız ülkelere yaymak istediği ve savaşın kurallarına uymadığı şeklinde haber ve makaleler yoğunlaşmıştır. Altmark gemisinin mürettebatının silahsız olduğu üzerinde durulurken, son saldırılar sonrasında tarafsız devletlerin İngiltere'ye yaklaşımlarının değiştiği vurgulanmıştır:

Berlin'e göre, tarafsız ülkelerde de İngiltere'nin savaşı Avrupa'nın kuzeyi ve güneydoğusuna yaymak istediği yönünde düşünceler artmıştır.⁸⁶

Kendilerini "Tanrının seçilmiş kulları" olarak gören İngilizler'in kara ve deniz savaşının hiçbir kuralına uymadığını belirten Türkische Post, bir saldırıda ölen iki çocuğun fotoğraflarını yayınlayarak, bundan böyle Almanya'nın da aynı şekilde davranacağını yazmıştır:

İngiltere savaşın başından beri artan bir oranda savaştaki insan hakları kurallarını ihlal etmiştir. Amaç, geçen dünya savaşında olduğu gibi Alman kadın ve çocukları öldürmektir... Denizlere mayınlar döşemek, türlü yollarla tarafsız ülkelerin gemilerine el koymak şeklindeki İngiliz tutumuna karşı Almanya da bazı tedbirler almak zorunda kalmıştır... Almanya aylardır İngiliz yöneticilerinin insafa gelmelerini beklemiştir. Ancak durumda bir değişiklik olmamıştır. Bu ise, şimdiki İngiliz iktidarı için kadın ve çocukların ölmelerinin gayet doğal olduğu anlamına gelmektedir.⁸⁷

Türkische Post, İngiliz siyasetinin özgürlüklerini isteyen İrlandalılar'ı cezalandırdığını, onlara kötü davranıp sonra da astıklarını belirttikten sonra, benzer oyunların Araplar'a da oynandığını yazmıştır. Gazete Araplar ile Yahudiler'i ve İngiltere'yi karşı karşıya getirmeye çalışmıştır:

⁸⁶ Türkische Post, 19.2.1940.

⁸⁷ Türkische Post, 20.8.1940.

İngiliz Hükümeti'nin, Filistin Yahudileri'nin belirli yerlerde toprak satın almalarını yasaklayan kararı hakkında yapılan tartışmalar, iktidar ile muhalefet arasında hazırlanmış bir oyun şeklinde geçti. Kararın tek amacı Araplar'a küçük bir kemik atmaktır.⁸⁸

Fransa saldırısı esnasında, 11 Haziran'da İtalya savaşa katıldığını ilan etmiştir. İtalya'nın savaşa katılmasıyla Türkiye, İngiltere ve Fransa ile imzaladığı anlaşmanın gereğini yapması gerekiyordu. Ancak Türkiye Üçlü Anlaşma'nın ikinci protokolünü kullanarak savaşa girmedi. Bu protokol, Türkiye'ye Sovyetler Birliği ile savaşa yol açabilecek hiçbir eyleme katılmama hakkını veriyordu. 26 Haziran'da Türkiye resmen "savaş dışı" halini bildirdi. Türkische Post, Mussolini'nin konuşmalarından alıntılar vererek İtalya'nın amacının Akdeniz'den Okyanuslara açılmak olduğunu belirtmiştir. İtalya'nın, Almanya'nın yanında savaşa katılma haberini Deutsche Nachrichten Büro'dan vermiştir:

Reich Hükümeti ve tüm Alman Halkı az önce Duce'nin sözlerini içten bir mutluluk ile dinlemiştir. Faşist İtalya'nın, kendi özgür iradesiyle ortak düşmanımız İngiltere ve Fransa'ya karşı, yanımızda savaşa girmesi heyecanla karşılanmıştır. Alman ve İtalyan askeri şimdi omuz omuza, İngiliz ve Fransız yöneticileri halklarımızın yaşam haklarını vermeğe hazır olana kadar yürüyecektir.⁸⁹

1940 yılında devam eden Amerikan kampanyasında, Almanya'nın bu ülkeden herhangi bir talebinin olmadığı, iki ülke arasındaki ilişkileri İngiltere ve İngiliz propagandasının bozmaya çalıştığı ifade edilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Türkische Post, 15 Haziran'da Hitler'in bir Amerikalı gazeteci ile yaptığı görüşmeyi aktarmıştır:

Almanya, Amerikan Devleti'nin içişlerine karışmayan ender ülkelerden birisidir. Almanya'nın, Amerika'da ne toprak, ne de siyasi çıkarları vardır. Amerikan kıtasının nasıl şekillendirileceği hususu, beni ve Almanya'yı ilgilendirmiyor. Bu yüzden Amerika Amerikalı'nın, Avrupa Avrupalı'nındır.

Verilen diğer haberler Başkan Roosevelt'e, İngiltere ve Yunanistan'a acil yardım yapması için, bir takım gruplar tarafından baskı yapıldığı ile ilgilidir:

Yapılan açıklamada, Princeton Üniversitesine bağlı 34 üye, Başkan Roosevelt'in, vatanın tehlikede olduğuna dair bir açıklama yapmasını

⁸⁸ Türkische Post, 7.3.1940.

⁸⁹ Türkische Post, 11.6.1940.

istedi. Üyeler, Roosevelt'in sanayiye, orduyu ve donanmayı savaşa hazır hale getirmesini talep etti. Bu açıklama, ABD'nin hedefinin Almanya'ya savaşı kaybetmeye zorlamak olduğunu göstermiştir.⁹⁰

Anti-semitik konular bu aylarda yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir. Genellikle Yahudiler'in ne kadar kurnaz olduğu üzerinde durulmuş, ülkelerin Yahudiler'e karşı aldığı tedbirler verilmiştir. 14 Mart tarihli "Fransa'nın Para Varlığını Kim Yönetiyor?" başlıklı haber bu konuyu vugulamıştır:

Gazetemiz geçenlerde Yahudiler'in Fransız basınını nasıl etkilediğini yazmıştı. Aşağıdaki bulgular Yahudi etkisinin Fransız hazinesinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir... Bunların arkasında, Fransız Halkı'ndan çaldıkları ile zenginleşen Yahudi plütokrasisi vardır. Geçen savaşta olduğu gibi, bu savaşta da Yahudiler ceplerini doldurmak istiyor... Yahudi, parasını Fransa'nın silahlanma ve ticari işlerine yatırarak büyük vurgun yapmak istiyor.

Yahudiler'in ülkeleri içten yıkmaya çalıştığını belirten gazete, şimdiki İngiliz iktidarının bu insanları desteklediğini belirtmiştir:

İngiltere ve İrlanda'daki Siyonistler Birliği'nin, Londra'daki yıllık toplantısında savaşın mümkün olduğunca desteklenmesi yönünde bir karar alındı. Ayrıca İngiliz Hükümeti'nin, "Jewish Agency" tarafından Filistin için yapılan teklifi kabul etmesi rica edildi. Böylece Yahudi ordusu İngiliz bayrağı altına girecek ve Filistin'den İngiltere için yardım elde edecek.⁹¹

Türkische Post Gazetesi 1940 yılında sayısız kere Türkiye'yi yakından ilgilendiren haber ve makale yayınlamıştır. Bunlardan ilki, 1939 yılının sonunda Erzincan'da gerçekleşen deprem dolayısıyla Almanya'nın üzüntülerini ve yardımlarını veren haber ve fotoğraflardır. Deprem dolayısıyla Türk-Alman ilişkisi vurgulanmış, kötü zamanlarda Almanya'nın yardımına değinilmiş ve bu yardımlardan hiç bahsetmeyen Tan ile Yeni Sabah gazeteleri eleştirilmiştir. Türkische Post, Almanya'nın gönderdiği yardımların fotoğraflarını yayınlayarak, Almanya'nın Türk Halkı'nın acılarını paylaştığı mesajını vermiştir. "Paylaşılan İçten Duygular" adlı makale aynı zamanda İngiltere'yi suçlamıştır:

...Berlin kısa dalga vericisi, Anadolu Ajansı'nın haberini aldıktan hemen sonra, ayın 28'inde saat 19.20'de yapılan Türkçe yayınında, Türk

⁹⁰ Türkische Post, 18.12.1940.

⁹¹ Türkische Post, 21.10.1940.

Halkı'nın acısının paylaşıldığını iletmiştir. Oysa, Londra bu yayından iki gün sonra depreme değinmiştir.

Makalenin devamında Yeni Sabah'tan Hüseyin Cahit Yalçın, Tan'dan da Zekeriya Sertel'e değinilmiş, bu iki yazarın yazılarında Almanya'nın duyduğu acıdan bahsetmemiş oldukları vurgulanmıştır:

...Hatta Almanya'nın üzüntüleri ile ilgili olarak hiçbir kelime kullanmadıkları görülmektedir. Bu gazeteler, Berlin'den geçen yıl yapılan yayınları Türk Halkı'na yönelik Alman saldırıları olarak değerlendirmiş, bu yıl da Türk ulusal yasının Almanya tarafından dikkate alınmadığı şeklinde haberler yazmıştır... Bu tür haberleri körü körüne duyulan **Alman nefreti** ile açıklamak mümkün...⁹²

Aynı hafta Türkische Post Almanya'dan gelen yardım uçaklarının fotoğraflarını vererek, bunun yurt dışından gelen "ilk gerçek yardım olduğu" vurgulanmıştır:

Alman Hükümeti'nin kararına göre, Erzincan bölgesindeki depremden zarar görmüş merkezlere yapılacak ilaç ve sargı maddeleri yardımının Türkiye'ye hava yolu ile ulaştırılmasının daha etkili olacağına karar verilmiştir. Birkaç gün evvel Alman Kızılhaç'ı tarafından teklif edilen **bu değerli yardım, Alman Hükümeti'nin paylaştığı acıyı acilen filliyata geçirmesinin bir göstergesidir. Bu yardım, Tan, Yeni Sabah ile bugünkü Cumhuriyet'in iddialarının ne kadar geçersiz olduğunun bir kanıtıdır.**⁹³

Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile olan ilişkilerini sorgulamış olan Türkische Post, bu konu ile ilgili olarak Berlin'in resmi görüşlerini yansıtmaktan geri durmamıştır. Gazete Türkiye'yi bu ülkeler karşısında uyarmış, İngiltere ve Fransa'nın Almanya ile İtalya'yı tahrik etmeye çalıştığını belirtmiştir. Berlin kaynaklı resmi bir haber bu "oyunları" anlatmıştır:

Alman-Rus ilişkileri ne kadar yakınlaşırsa, İngiltere'nin bu birlikteliği bozma çabası artıyor... İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin çıkarlarından faydalanarak, Ankara'dan yararlanmak niyetinde... Boğazlar'ı ve kıyıları elinde bulunduran Türk Hükümeti, batılı güçlerin kuşatma savaşını Karadeniz'e yayma çabalarına anlayış göstermez. Müttefikler herhalde Türkiye'nin barışa olan kesin kararını halen anlayamadılar... Türkiye, Müttefikler'in kıskançlıkları hakkında

⁹² Türkische Post, 3.1.1940, (vurgu bana ait).

⁹³ Türkische Post, 6.1.1940 ve 9.1.1940, (vurgu bana ait).

düşünmeye başladı. Çünkü bu ülkeler yeni savaş alanları arıyor ve İtalya'yı provoke ederek Akdeniz'de huzursuzluk yaratmak istiyor.⁹⁴

25 Temmuz 1940 tarihinde Almanya ile ticaret alanında imzalanan anlaşma, Türkische Post'un ekonomi ve ticaret ile ilgili haber ve yazılarını arttırması sonucunu doğurmuştur. Bu yazılar genel olarak iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri vurguluyor, Almanya'nın Türkiye'den en çok mal alan ülke olduğu üzerinde duruyordu. Dr. Eduard Schaefer, makalelerinde Türkiye'nin son kaydettiği ekonomik gelişmenin arkasında Almanya'dan gelen uzmanların ve yine aynı ülkeden uygun koşullarda alınan kredilerin etkisinden bahsetmiştir:

"Son yıllarda, savaşın başlamasından hemen önce, Türkiye'nin toplam ihracatının %50'sinden çoğu Almanya'ya yapıyordu. **Almanya, Türkiye ile olan güçlü ticari ilişkilerini, herhangi bir siyasal amaç ya da baskı unsuru olarak kullanmamıştır.**⁹⁵

İtalya'nın Yunanistan'a 28 Ekim 1940'ta saldırması Türkiye'de büyük bir heyecanla karşılanmıştı. Bu saldırı ile Türkiye'nin İngiltere ile imzaladığı Anlaşmanın 3. maddesi işlerlik kazanıyordu. Ancak İngiltere bu yönde bir baskı yapmayınca Türkiye'nin bir çatışmaya girmesine gerek kalmadı. Balkanlar'da İtalyan ve Alman tehlikesinin artması üzerine Türkische Post, Türkiye'nin Mihver'den çekinmemesi ve tarafsızlığını koruması yönünde propagandaya başlamıştır. Bu günlerde özellikle İtalyan basınından alınan haberler ile yürütülen kampanyada Türkiye'nin doğal olarak Yunanistan'ı desteklediği, ancak İtalyan isteklerinin haklı bir zemine dayandığı belirtilmiştir:

Türk basını, İtalya'nın Yunanistan'a karşı savaşında doğal olarak Yunanistan'a duyulan sempatiyi aktarıyor. Oysa İtalya'nın Atina'ya verdiği nota haklı gerekçelere dayanıyordu. Türk basını bunu hiç dikkate almadı. Bu gazeteler, sürekli olarak İngiliz kaynaklarına dayanan yalan haberler yayınlamıştır. Amaç kamuoyunu şaşırtmaktır.⁹⁶

"Türkiye'nin Bağımsızlığı Avrupa'daki Denge İçin Temeldir" başlıklı bir başka yazı, İtalya ve Almanya'nın Türkiye'den hiçbir isteklerinin olmadığını ve Rusya'nın da son dönemde ilgisini Türkiye ve Boğazlar'dan başka alanlara kaydırıldığını yazmıştır.

⁹⁴ Türkische Post, 11.3.1940.

⁹⁵ Türkische Post, 16.8.1940 ve 16.12.1940.

⁹⁶ Türkische Post, 1.11.1940.

Bu propaganda yıl sonunda Türk-Alman silah kardeşliği teması ile tamamlanmıştır.⁹⁷

Fransa yenilgisinden sonra Türk Devleti'nin maruz kaldığı en önemli baskı Müttefikler'den değil, Almanya tarafından gelmiştir. Bu baskılara neden olan olay, Fransa'nın yenilgisi üzerine Almanya'nın elde ettiği bazı belgeleri yayınlaması yol açmıştır. Türkische Post'ta bu belgelerin yayınlanmasının amacı doğrudan belirtilmemiş olsa da, satır aralarında ve konu ile ilgili yapılan bir çok araştırmada amacın Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu düşürmek olduğu açıktır. "Bakü Olayı" olarak tarihe geçen bu olay, Kafkaslar'da Sovyet petrollerinin Türk hava sahası üzerinden geçecek Müttefik savaş uçakları ile bombalanması görüşmelerini içermektedir. Almanya bu belgeleri açıklayarak, Rusya ile Türkiye'nin arasını açmaya ve hatta iki ülke arasında silahlı bir çatışma çıkarmayı ümit etmekteydi. Bu durumda Türkiye'nin yalnız kalacağı için Mihver'e yaklaşacağı hesaplanmıştı.

Olay, 19.1.1940'ta Fransa Başbakanı Daladier'in Kafkas petrol tesislerinin yok edilmesi ile ilgili istekte bulunmasıyla başlamıştır. Fransız Ordu Komutanlığı bunun için üç yol önermiştir: Bu yollardan ilki, Karadeniz'de gemilere saldırı, ikincisi, Kafkasya'daki petrolün bombalanması, üçüncüsü ise, bölgede yaşayan müslüman halkları ayaklandırmak olmuştur. İkinci yolun tercih edilmesi ile gündeme hava sahasının kullanılacak olması nedeniyle Türkiye girmiştir. Almanya tarafından açıklanan belgeler, Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Massigli'nin, Saraçoğlu ile yaptığı görüşmeler hakkında bilgi vermektedir. Türkische Post olayı önce Anadolu Ajansı'ndan, sonra da doğrudan Berlin'den belgeler ve haberler olarak vermiştir. İlk belge 6 Temmuz'da Anadolu Ajansı'nın bir haberi şeklinde yayınlanmıştır. Bu haberde Almanya'nın Türk-Sovyet ilişkilerini bozmak için bazı belgeler yayınladığı söylenmiştir:

Bugün Reich Dışişleri'nce açıklanan 6.Belge, 28 Mart 1940 tarihinde Massigli'nin Fransız Dışişlerine gönderdiği bir yazıyı sunmaktadır. Bu telgraftan anlaşıldığı üzere Bükü ve Batum'a yapılacak bir harekatta Türkiye'nin zor durumda bırakılmaması için iyi planlanması gerektiğine değinilmiştir. 3 Nisan'da Paris'e özel ulak ile ulaşan bu telgraf, bölgenin uçaklar tarafından vurulması sonucunda Türkiye ve Türk Hükümeti'nin ahlaki bir çöküntüye uğramaması için bazı tedbirlerin alınmasını talep

⁹⁷ Dr. Eduard Schaefer'in, yazar Carl Mühlmann'ın "1914-1918 Dünya Savaşı'nda Türk-Alman Silah Kardeşliği" kitabını anlatan yazısı savaş yıllarını betimlemiştir: "...Türk ordusunun, az sayılabilecek Alman yardımına rağmen dört yıl savaşabilmesi Osmanlı Devleti'nin büyük bir başarısıdır. Büyük kan kaybına rağmen, Türkiye Almanya ile yaptığı ittifaka sadık kaldı. Türkiye'nin sadakatinin ne kadar ileri gittiğinin bir göstergesi de, cephelerdeki zor durumuna rağmen, en iyi askerlerden oluşan birliklerini Romanya'ya karşı yapılan saldırıda kullandırmasıdır. Türk askerlerine oranla Türk cephelerinde savaşan Alman birliklerinin sayısı azdı ama bunlar da en iyiler arasından seçilmişti... Yeni Almanya'da da bir zamanki silah arkadaşına saygı ve minnetkarlık duyulmaktadır". Türkische Post, 20.12.1940, (vurgu bana ait).

etmiştir. Bu nedenle Massigli, Türkiye'nin hareket öncesinde değil, hareket esnasında haberdar edilmesini önermiştir. Böylece Sovyetler protesto ettiğinde Ankara bu olayda dışarıda bırakıldığını açıklayabilmelidir. Telgrafta ayrıca Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye karşı tepkisinin ne olabileceğinin hesaplanması gerektiğine işaret edilmiştir. Açıklanan 6. Belgede bir de iki nokta vardır. Bu noktalar Müttefikler'in bir şekilde Boğazlar'ı denetleyebilmesi ile ilgilidir. Büyükelçi telgrafında Karadeniz'de, Alman, İtalyan ve Rus gemilerine karşı bir hareketin zorluğuna dikkat çekmektedir. Çünkü Türkiye Montreux ile bağlanmış durumdadır. Bu konuda Türkiye'den yardım beklemenin olanaksız olduğu söyleniyor... Büyükelçiye göre Bakü ve Batum'un bombalanması daha olanaklıdır.

Türkische Post, Anadolu Ajansı'ndan aldığı bilgileri aynen yayınlamaya devam etmiştir:

Ayrıca Deutsche Nachrichten Büro tarafından Türk-Sovyet ilişkilerini zedelemek için sunulan 9. Belgeyi veriyoruz... Bu belge General Weygand'ın, General Gamelin ve General Vuillemin'e yönelik raporunu içermektedir. Raporda bu saatten sonra Türk Hükümeti'nden doğrudan yardım veya hava alanlarını kullandırma gibi bir desteğin beklenmemesi gerektiği, bombalama için otuz günlük bir sürenin yeterli olacağı üzerinde durulmuştur.

Türkiye bu belgelerin açıklanmasıyla oldukça zor bir durumda kalmıştır. Ancak Anadolu Ajansı bir gün sonra, Massigli'nin hiçbir Türk yetkilisinden, Fransız uçaklarının Türk hava sahasını kullanması için izin verilmesini rica etmediğine dair mektubunu yayınlınca, Türkische Post, 4. Belgeyi açıklamıştır. Buna göre gazete Fransız Büyükelçisi'ni bizzat kendi sözleriyle yalanlıyor ve Saraçoğlu'nun Türk hava sahasından Müttefik uçaklarının uçmasının sakıncalı olmadığı yönündeki görüşünü ispatlıyordu:

Saraçoğlu'nun, böyle bir durumda, "İran'ın protesto etmesinden mi korkuyorsunuz?" demesini Massigli, "Türkiye müşkülât çıkarmayacaktır" şeklinde yorumlamıştı.⁹⁸

Türk-Alman ilişkileri Büyükelçi Massigli'nin, Dışişleri Bakanı Saraçoğlu'na bir mektup gönderip, örnekler vererek yayınlanan belgeler üzerinde oynandığını iddia etmesiyle iyice gerginleşmiştir. Konuya Hitler bile bir konuşmasında değinerek, belgelerin gerçek olduğunu vurgulamıştır:

⁹⁸ Türkische Post, 7.7.1940.

...Bu belgeler savaşta gelişmeler ve savaşı yaymak isteyenler hakkında bilgi vermiştir. Belgeler, bu adamların nasıl Finlandiya'yı çıkarları için kullanmaya, Norveç ve İsveç'ten savaş alanı yapmaya, Balkanlar'ı ateşe sürüklemeye çalıştıklarını göstermektedir. Tarafsız Türkiye kullanılarak Bakü ve Batum acımasızca bombalanmak istenmiştir...⁹⁹

Bu tür ithamlara rağmen Sovyetler Birliği'nin tepkisi çok ölçülü olmuştur. Avrupa'da giderek güçlenen Almanya karşısında, özellikle Romanya'nın işgalinden sonra, Sovyetler Türkiye'ye karşı daha yumuşak bir politika izlemeye başlamışlardı. Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu görevinde kalmaya devam etmiştir. Kısa bir süre sonra da Alman Dışişleri Bakanlığı belgeler üzerinde oynadığını kabul etmiş ve suçu Deutsche Nachrichten Büro'ya atmıştır.

Avrupa'da birçok ülke 1941 yılında Mihver sınırlarına katılmış, bunun sonucunda da Türkiye bölgesinde yalnız kalmıştır. Bulgaristan 1941 Mart'ında Mihver'e katılmıştır. Yugoslavya ve Yunanistan Nisan ayında Almanya tarafından işgal edilmiştir. Böylece Almanya Türk sınırına kadar dayanmıştır. Doğuda ise Suriye Alman yanlısı Vichy Fransa'sının elindeydi. Irak'ta ise Alman yanlısı subaylar hükümeti ele geçirmiştir. Türkiye dört bir yandan Almanya tarafından kuşatılmıştır. 22 Haziran'daki Sovyet saldırısına kadar geçen süre içinde en önemli olaylar Almanya'nın Bulgaristan'a, Yunanistan'a ve Yugoslavya'ya girmesi ile Türkiye-Almanya arasında imzalanan Dostluk Anlaşması'dır. Bu dönem içerisinde Anti-Birleşik Devletler ve Anti-İngiltere kampanyaları devam etmiş, gazete Hitler'in konuşmasını vererek "Yeni Avrupa Düzeni"nden bahsetmiştir. Türkiye açısından kayda değer en önemli gelişme şüphesiz Almanya ile imzalanan anlaşmadır. Bu anlaşma dışında İtalyan basınının Türkiye ve Türk basınına yönelik düşmanca tutumundan bahsedilebilir.

Türkische Post, Almanya'nın savaş sonrası ekonomik düzen anlayışı üzerine çok sayıda yazı ve makaleler yayınlamıştır. Bu yazılarda İngiltere ve Fransa'nın uygun ortaklar olarak kabul edilemeyeceği, nasyonal sosyalist ekonomi anlayışının çok daha gelişmiş olduğu söylenmiştir:

Dünya ekonomisinin ilgisi son aylarda sürekli olarak Güneydoğu Avrupa'ya yönelmekte. Almanya bu bölge devletleri ile, özellikle Romanya, Macaristan ve Bulgaristan ile ticari anlaşmalar imzaladı... Liberal ekonomi sonuçta şuradan hareket ediyor: Bir halkı ne kadar sömürürsem, kazancım o kadar büyüyecek. Almanya'ya göre uluslararası ticaretin gerçek kuralı ise şöyledir: Ben ticaret ortağımın mümkün

⁹⁹ Türkische Post, 20.7.1940.

olduğunca zenginleşmesini sağlamalıyım. Böylece ben de daha çok kazanabilirim.¹⁰⁰

Türkische Post, İngiltere ve basınının iddialarının aksine Almanya'nın savaş sonrasında da dış ülkeler ile ticaret yapmaya devam edeceğini vurgulamıştır.

18 Şubat 1941'de Türkiye ile Bulgaristan arasında Saldırmazlık Anlaşması imzalanmıştır. Mart ayının hemen başında ise Bulgaristan Mihver'in yanına katılmış, bir gün sonra da Almanya Bulgaristan'a girmiştir. Türkische Post, Bulgaristan'a Alman Ordusu'nun girmesinin Bulgar Hükümeti'nin isteği doğrultusunda gerçekleştiğini ve bu hareketin de İngiliz planına karşı yapıldığını vurgulamıştır. Türkische Post, 5 Mart günü Deutsche Nachrichten Büro'dan aldığı haberi vermiştir:

Anlaşıldığına göre Alman Ordusu'nun Bulgaristan'a girişi, Bulgar halkında sevinç ve büyük bir rahatlama yarattı. Çünkü son saatlere kadar İngiltere'nin oyunu bırakacağına dair işaretler yoktu. Amaç, hesabı Balkan halklarına çıkartmaktı.

Gazete, Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan anlaşmayı övmüş, bunun Almanya açısından bir başarı sayılabileceğini belirtmiştir:

Tüm Balkanlar mutluluklarını ve desteklerini bildirdi. Roma ve Berlin de bu anlaşmayı kutluyor... Londra basınında ise kırgın sesler var.¹⁰¹

Almanya'nın Mart ayından itibaren uğraştığı en önemli mesele Yugoslavya'dır. Bu aydan itibaren, aynen Çekoslovakya'da olduğu gibi Alman propaganda mekanizması, dolayısıyla da Türkische Post, yoğun bir kampanya dönemine girmiştir. Yugoslavya 22 Mart'ta Mihver Devletleri'nin saflarına katılmıştı. Ancak ayın sonuna doğru başkentte ordu iktidarı ele geçirmiş ve Almanya ile anlaşma imzalayan bürokratlar tutuklanmıştır. Yugoslavya'da İngiltere yanlısı bir iktidarın başa gelmesinden korkan Almanya karalama kampanyasına başlamıştır. İlk olarak bu ülkede Alman düşmanı gösterilerin arttığına değinilmiştir:

Yugoslavya'daki durum oldukça karışık... Anlaşılan Belgrad'da Sırplarca yönetilen Alman düşmanı akımlar artmaya başlamıştır...

¹⁰⁰ Türkische Post, 19.1.1941.

¹⁰¹ Türkische Post, 19.2.1941.

Belgrad'da Almanya ve İtalya ile girilen ilişkileri zedelemeye çalışan çevreler var. ¹⁰²

Nisan ayı ile beraber "Alman azınlığa baskı yapılıyor" kampanyası devreye girmiş, ülkede Alman düşmanlığının arttığı, kadınların takip edilip, işkenceye maruz kaldığı söylenmiştir. Almanya'nın Yugoslavya'ya karşı yürüttüğü "sinir savaşı" aynen Çekoslovakya'ya uyguladığı gibi gün geçtikçe artmıştır. Bu propaganda da özellikle Hırvatlara seslenilmiş, Hırvatlar'ın Sırplar tarafından kullanıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca Nazi Propagandası Macaristan ile Yugoslavya arasındaki ilişkileri zedelemek için, Yugoslavya'nın bir bölümünü Güney Macaristan olarak göstermiş, bu bölgede yarım milyon Macar'ın yaşadığı yazılmıştır. Türkische Post'ta yer alan haberlerde, ülkede terörün ve baskının sürekli arttığı ve Yugoslav Hükümeti'nin buna karşı hiçbir tedbir almadığı vurgulanmıştır.

6 Nisan'da Almanya Yugoslavya'ya ve Yunanistan'a saldırmıştır. Hitler'in 7 Nisan'da verilen konuşması, saldırının nedenlerini Alman Halkı'na ve dünyaya duyurmuştur. Bu saldırının altında yatan neden bir kez daha İngiltere ve bu ülkenin izlediği siyasettir:

İngiliz emperyalizmi dünyayı fethetmeye başladığından beri Avrupa'yı ve kendi halkını sürekli yeni savaflara doğru sürüklemiştir... Yüzyıllardır Yahudi yüksek sermayesi, İngiltere tarafından çıkarılan savafların en çok kazanan kesimi olmuştur. Emperyalizmin ve kapitalizmin, demokrasi maskesi altındaki yeminleri Avrupa'nın ve dünyanın başına büyük sorunlar açtı. Bu güçler 1914'te, o zamanki Almanya'ya saldırdı ve ülkemizi savaşa zorladı... O yıllarda savaş Nasyonal Sosyalist Reich'a karşı değil, anayasal ve demokratik Alman Devleti'ne karşı yürütülmüştü. Ne zaman Almanya ayağa kalksa, yeniden doğsa bu güçler Almanya'yı yok etmeye çalışmışlardır. Polonya bunun için seçildi ve mantıklı hiçbir sebep ortada yokken, Almanya ile mücadele etmesi sağlandı... Savaşın başından beri İngiltere, Balkanlar'ı savaş alanına çevirmek için uğraştı. İngiliz diplomasisi, 1. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi, ilk önce Yunanistan'a güvenceler verdi, sonra da bu ülkeyi kendi bencil çıkarları için kullandı. Alman Halkı, Yunan Halkı'na düşman değildir... İktidara geldiğimden beri Avrupa'da, özellikle Yugoslavya ile dostane ilişkiler kurmak istedim. Almanya'nın amacı sadece siyasal değil, ekonomik alanda da verimli bir işbirliği idi.

Konuşmasının devamında Hitler, Yugoslavya ile Almanya anlaşma imzaladıktan sonra İngilizler'in harekete geçtiğini ve Belgrad'da askeri bir müdahale gerçekleştirdiklerini vurgulamıştır. Darbe sonrasında Alman Büyükelçilik görevlileri

¹⁰² Türkische Post, 30.3.1941.

saldırıya uğramış, Alman okulları yakılmış, Alman kökenli insanlara baskı yapılmıştır:

Bu olaylar, 1914'te Saraybosna'da dünyayı sınırsız bir mutsuzluğa sürükleyen insanlarca organize edilmiştir. Bu adamlar ise, bugün olduğu gibi, Intelligence Service tarafından desteklenmiştir... Yeni Sırp Hükümeti genel seferberlik ilan etti... Almanlar'ın Sırlar'a karşı bir düşmanlığı yoktur...¹⁰³

Yugoslavya ve Yunanistan işgallerinde İngiltere'yi gerekçe gösteren Türkische Post, bu ülkeyi Balkanlar'ı karıştırmak, Hintli, İrlandalı ve Mısırlı insanlara baskı yapmakla suçlamıştır. İngiltere'ye yönelik verilen olumsuz haberler içinde demokrasi de eleştirilmiştir:

İngiliz dünya devleti 300 yıl boyunca sadece şiddet ve bitmek tükenmez bir savaşla kuruldu. Bu oyunda demokrasi sadece bir maskeydi. Bu maske altında gerçekte dünyadaki halkların yönetilmesi ve insanların bastırılması vardır. Demokrasi bu halklara, İngiltere dünya devletinin bir üyesi olup olmayacaklarını soramıyor. Tam tersi Mısırlı, Hintli binlerce milliyetçi hapsilere atılıyor... Bu gayede İngilizler'in kullandığı bir diğer yol güzel vaatler ve yalanlardır.¹⁰⁴

1941 yılı ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne yönelik kampanyada Türkische Post daha saldırgan bir tutum izlemiştir. Saldırının ana hedefi ise Başkan Roosevelt'tir. Roosevelt'in, İngiltere ve Yunanistan'a yardım göndermesini kabul etmeyen gazete, Hitler'in Amerikan gemilerinin bombalanacağına ilişkin bir sözlerini vermiştir:

..Tüm dünya iyi biliyor. Almanlar'ın Amerikalılar'a karşı hiçbir tutum ve düşmanlığı yoktur. Almanya, Amerika kıtasından bir şey istemedi. Tam tersi kıtanın özgürlüğü için Amerikalılar ile birlikte savaştı... Ancak kimse İngiltere'ye yardım edebileceğine inanmasın.¹⁰⁵

Gazete, 17 Mart tarihinde Roosevelt'in, İngiliz Başbakanı Churchill'i övdüğü ve Amerika'nın savaşta diktatörlüklere karşı yer alacağı şeklindeki demecini vermiştir:

...Bu tarihsel krizde İngiltere, Winston Churchill gibi olağanüstü ve büyük bir öndere sahip olduğundan şanslıdır. İngiliz Halkı, özgür erkekler olarak ölmeyi, köle olarak yaşamaya tercih ederler. ABD'leri savaşta diktatörlüklere karşı yerini alacaktır.

¹⁰³ Türkische Post, 7.4.1941.

¹⁰⁴ Türkische Post, 31.1.1941.

¹⁰⁵ Türkische Post, 31.1.1941.

Savaş ilerledikçe ve Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa İngiltere'nin yanında katılması kesinleştikçe, Türkische Post'un bu ülkeye bakışı değişmiştir.

Türkiye ile Almanya arasındaki ticaretin geliştirilmesi, Almanya'nın Türk mallarını satın alan en önemli ülke olması yönündeki ekonomik propaganda faaliyetleri dışında, Sovyetler Birliği'ne yapılan saldırıya kadar en önemli olay Türk-Alman Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşması'dır. Anlaşmanın imzalandığı 18 Haziran 1941 tarihine kadar Türkische Post, Türkiye'yi ve Almanya'yı övücü bir kampanya başlatmıştır. Mayıs ayının başında başlatılan bu kampanya Almanya'nın Türkiye'ye, Atatürk'e ve İsmet İnönü'ye duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Bu nedenle ile gazete İngiltere'yi karalamaktan da geri durmamıştır. Türkische Post, Hitler'in Türkiye'ye yönelik sözlerini vermiş, iki ülkenin rejimleri arasında bağlar kurmuştur:

Führer'in aşağıdaki sözleri Türkiye'de mutluluk yaratmıştır: Türkiye 1. Dünya Savaşı'nda ortağımızdı. Trajik sonları, kendilerini olduğu kadar bizi de çok etkiledi. Yeni Türkiye'nin büyük ve dahi kurucusu sayesinde Türkiye... savaş sonrasında ilk yükselen ülke olarak bize örnek olmuştur. Türkiye, yöneticilerinin kararlı tutumuyla tarafsızlığını korumuştur. Yugoslavya gibi İngiliz oyunlarına alet olmamıştır.¹⁰⁶

Türkische Post, Führer'in Atatürk'e ve İsmet İnönü'ye duyduğu yakınlığı vurgulamış, bu konuşmaların kibar bir karşılıktan da öte olduğuna değinmiştir:

Bu sözlerde büyük Almanya'nın kurucusunun ve halkının, 1. Dünya Savaşı'ndaki eski, cesur silah arkadaşına duyduğu ve hiçbir zaman yitirmediği sempatisi ve sıcak anlayışı vardır.¹⁰⁷

Rudolf Fischer'in "Das Reich Dergisi"ndeki makalesini veren Türkische Post, Türk-İngiliz yakınlaşmasındaki gerçek nedenin, Türkiye'nin İngiltere'nin zayıflığını bilmesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Türkiye bu nedenle kendisi açısından tehlikeli olmayacak bir imparatorlukla birleşmiştir. 3 Haziran'da yayınlanan makale Türkiye ile Almanya arasında ilgi kurmaya gayret etmiştir:

Türk ve Alman İhtilalleri, farklı noktalardan hareket etmiş olsalar da, birbirine benziyor. Türkiye batılı örnekte bir demokrasi değildir. Tersine, güçlü, bütün ve disiplinli bir devlettir. Burada da halkın refahı için çalışılmaktadır. Türkler'in en büyük istekleri bağımsızlıklarının korunmasıdır. Atatürk'ün yerine geçenler büyük bir akıl ile dış politika yürütmüşlerdir... Türkiye barışı istemektedir. Çünkü sadece bu barış,

¹⁰⁶ Türkische Post, 5.5.1941.

¹⁰⁷ Türkische Post, 10.5.1941.

ihtilalin olağanüstü eserini ve halkın yenilenmesini mümkün kılar... Türkiye, Almanya'nın kendisine karşı hiçbir kötü amacının olmadığını bilmektedir... Alman Halkı daima Türk halkının erkeksi ve yüce özelliklerine hayran kalmıştır... Almanya, yalnızca kendi çıkarlarını düşünen İngiltere'nin yerini almaktadır.

Türkiye, sadece Hitler'in ya da Alman yazarlarının sözleriyle övülmemiştir. Türkische Post, Mussolini'nin de sözlerini aktarmış,¹⁰⁸ iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilebileceğini söylemiştir.

Bu dönemde İngiltere, Suriye ve Irak'ta askeri harekatlarda bulunduğu için yabancı basında Almanya'nın Türk toprakları üzerinden bu bölgeye asker götüreceği yönündeki haberlere Türkische Post, Berlin kaynaklı bir haber ile yanıt vermiştir. Bu haberde Türk-Alman dostluğu üzerinde durmuştur:

Almanya'nın sözde geçiş planı, yabancı gazetecilerin ve planlayıcıların fikirleridir. Bunlar Almanya ile Türkiye arasındaki ilişkileri zedelemek istiyorlar. Almanya, Türkiye'ye başka hiçbir tarafsız devlete duymadığı kadar büyük bir yakınlık duymaktadır. Almanya aldığı her kararda, bir zamanlar silah arkadaşı olduğu ülkeyi dikkate almaktadır... Almanya'nın Türkiye'ye karşı siyasetinin temeli bu ülke ile her türlü çatışmadan uzak durmaktır.¹⁰⁹

Haziran'ın 18'inde imzalan anlaşmayı¹¹⁰ Türkische Post, iki ülke için değerlendirmiş ve yine İngiltere'yi eleştirmiştir. Ancak gazetede çok daha önemli başka konu dikkati çekmiştir. Anlaşma imzalandıktan hemen sonra Türkische Post, gerek Dr. Eduard Schaefer'in makalelerinde, gerekse Alman basınından seçtiği makalelerde, Türkiye'nin, Yeni Avrupa Düzeni içindeki yerini bundan böyle aldığını ve Almanya ile dost/müttefik olan her ülke gibi Türkiye'nin de bu anlaşma sonrasında bazı "avantajlardan" faydalanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca gazete bu anlaşmanın, Türkiye'nin Reich'in izlediği siyaseti onayladığı anlamına geldiğini de belirtmiştir. 20 Haziran tarihli haber, İnönü ile Saraçoğlu'nu övdükten sonra, anlaşmanın Berlin'deki yankılarını aktarmıştır:

¹⁰⁸ Türkische Post, 11.6.1941: "Türkiye bugüne kadar İngiltere'nin isteklerini geri çevirmiştir. Cumhurbaşkanı İnönü, İngiltere'ye güvenen halkların trajik kaderini görmüştür. Bu fırsattan yararlanarak İnönü'ye, 1928'den bu yana olduğu gibi, bir arada çalışmayı sürdürmeye devam edeceğimizi açıklamak istiyorum". (vurgu Türkische Post'a ait)

¹⁰⁹ Türkische Post, 13.6.1941,(vurgu Türkische Post'a ait).

¹¹⁰ Bu anlaşmaya göre: Türkiye ve Almanya "aralarındaki münasebetleri müteakabil itimat ve samimi dostluk esasına istinad ettirmek arzusu ile ve her birinin elyevm mevcut taahhütleri kaydı ihtirazi tahtında...arazilerinin masuniyetine ve tamamiyeti mülkiyesine müteakabilen riayet ve doğrudan ve dolayısıyla yekdiğeri aleyhine müteveccih her türlü harekattan tevakkı etmeği ...müşterek menfaatlerine taalluk eden bütün meselelerde, bunların halli için mutabakatı temin etmek üzere aralarında atiyen dostane temasta bulunmayı taahüt ederler...". ESMER, SANDER, op.cit., s. 157.

....Anlaşma, bizim ile eskiden müttefik olan bu ülke arasında doğabilecek yanlış anlamaları engellediği için çok önemlidir... 1. Dünya Savaşı'nda çarpışan çok sayıda emekli asker sokaklarda ve lokallerde bir araya gelerek, eski anılarını paylaştılar. Bir cephe savaşçısı anlaşma ile ilgili olarak şunları söyledi: **"Bu olay, yılın en iyi haberi. Çünkü Türk Hükümeti'nin sözüne her zaman güvenilir.**

Aynı gün Alman basınından alıntılar yapılmış ve başka hiçbir haberin bu kadar çok gazetede yer almadığı söylenmiştir:

Alman gazeteleri Cumhurbaşkanı İnönü'nün resmini ve anlaşma metnini birinci sayfaya basıyor. Alman basını daha önce hiçbir haberi bu kadar gösterişli sunmadı. En tanınmış yazarlardan Megerle, "Berliner Börsenzeitung"da şunları yazıyor: "...18 Haziran bir şans günüdür. Anlaşma karşılıklı dostluğu yeni temeller ile kurmaktadır. Bu dostluk Alman-Türk silah arkadaşlığını hatırlatıyor. İyi ve kötü günlerin arkadaşlığını... Atatürk'ün eserlerine hayran olan Almanya böylece kötü güçlerin iki ülke arasındaki ilişkileri bozmasına engel olmuştur. Bu güçler sadece barış isteyen bir ülkeyi savaşa çekip, kurban edeceklerdi. Almanya'nın Balkanlar'da herhangi bir çıkarı yoktur. **Bizler sadece İngiltere'ye karşı savaşıyoruz.** Şimdi Türkiye ile Almanya arasındaki güven yeniden sağlandı. Almanya'nın bu siyaseti Mussolini'nin son konuşmasında da onaylandı. Mussolini de Türkiye'ye dostluğunu uzatmıştır... Tüm engeller aşıldı ve Türkiye Almanya ile yakın dostluğunun sağlayacağı büyük **avantajlardan faydalanabilir.** Almanya Türkiye'nin büyük bir güç olduğundan daima emindir. Boğazlar'ın bekçisi ve Avrupa büyük gücü olarak Türkiye çok önemli roller oynayacaktır... **Yeni Avrupa Düzeni, Türkiye'nin çıkarları ile çelişkili değildir.** Almanya'nın ve Türkiye'nin çıkarları aynıdır. ¹¹¹

Alman Propagandası, anlaşma ile Türkiye'nin Avrupa'da büyük bir güç haline geldiğini defalarca belirtmiştir. Ayrıca nasyonal sosyalizmin ırk yaklaşımının en önemli parçası olan "kan" teması burada da bir propaganda unsuru olarak kullanılmıştır:

Almanlar kendi saflarında çarpışan insanları ve halkları hiçbir zaman unutmazlar. Silah arkadaşlığını kısa süreli olarak görmüyoruz. Tam tersine hiçbir zaman terk edilemeyecek bir dostluğun kanıtı olarak değerlendirmekteyiz. Almanya **kan ile imzalanan bir dostluğu hiçbir zaman unutmaz.** Eski müttefikimiz olan Türkiye için bu dostluğu her zaman koruduk... İngiltere Türkiye'yi savaşa sürükleyecekti. Ancak

¹¹¹ Türkische Post, 20.6.1941, (vurgu Türkische Post'a ait). Aynı gün yayınlanan bir başka makalede Hitler'in daima Türkiye ile dostluğu istediği, çünkü iki ülkenin Gelibolu ve Kut-El-Âmara'daki omuz omuza yaptıkları savaşları unutamadığı yazılmıştır. Ayrıca anlaşmadan dolayı Londra'nın üzgün olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye tarafsızlığını korudu. Führer ve Duçe konuşmalarında bu davranışın değerini belirttiler.¹¹²

Türkiye ile Almanya arasında imzalanan Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşması'ndan sonra iki hükümette kendi ülkelerindeki basın ve radyonun yayınlarını denetlemeyi, bu yayınlarda iki ülkenin dostane ilişkilerini göz önünde bulundurmayı kararlaştırmıştır.

Anlaşma imzalandıktan hemen sonra Almanya Sovyetler Birliği'ne saldırmıştır. Böylece savaşta yeni bir dönem başlamıştır.

2. Stalingrad Yenilgisine Kadar Olan Dönem

Almanlar'ın Sovyetler Birliği'ne saldırıları ile başlayan ve 1942 yılının sonlarına doğru Stalingrad yenilgisi ile tamamlanan bu dönem, Türk-Alman ilişkileri açısından oldukça hareketli geçmiştir. Almanya'nın Sovyetler Birliği'nde ilerlemesi, Türk kamuoyunda oldukça olumlu izler bırakmıştır.

Alman-Sovyet savaşı dışında 1941 yılının en önemli gelişmeleri, Temmuz ayında İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında imzalanan İttifak Anlaşması, Ağustos ayında, Sovyetler Birliği'ne daha kolay malzeme sevkedebilmek için İran'ın Rus ve İngiliz askerleri tarafından işgali ve yıl sonunda Japonya'nın Pearl Harbour'a saldırması ile Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa dahil olmasıdır.

Türkiye 1941 yılı içerisinde Almanya ile ilişkilerini daha da geliştirmiştir. 9 Ekim'de Almanya ile ekonomik anlaşma imzalanmış, bir basın, bir de askeri heyeti Almanya ve cepheleri ziyarete gitmiştir. Yine bu aylarda Almanya, Türkiye'deki İrkçı-Turancı faaliyetlerini arttırmıştır. Genel olarak Sovyetler Birliği'ne yapılan saldırı sonrasında Almanya Türkiye'nin tarafsız konumundan uzaklaşarak kendi saflarına katılması için yoğun çabalar harcamıştır. Bu çabaların ilk göstergesi hemen Rusya seferinin başında Türkiye'nin tarihi Sovyet kaygısının dile getirilmesinde görülmüştür. Ankara'nın Sovyetler Birliği'nin yenilgisini isteyeceğini düşünen Almanya, Rus steplerinde başarılarının devam ettiği günlerde Türkiye'yi savaşa çekmeye çalışmıştır. Bu nedenle Sovyetler Birliği'nin Boğazlar'ı istediği, Hitler'in Berlin'deki görüşmelerde bu istekleri reddederek Türkiye'ye büyük bir iyilik yaptığı üzerinde durulmuştur. Türkiye'yi İngiltere saflarından çekmek ve bu ülkeye karşı soğutmak için İngiltere'nin, Sovyetler'e Boğazlar konusunda izin verdiği yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başlangıcı Aralık 1941'de İngiliz Dışişleri Bakanı Eden'in Moskova'yı ziyaretine rastlar. 1941 yılında başlayan

¹¹² Türkische Post, 20.6.1941, (vurgu bana ait).

ve daha çok gizli görüşmeler ve ziyaretler şeklinde yürütülen İrkçı-Turancı fikirleri canlandırma çabalarında amaç, Kafkaslar'da yaşayan Türk halkları ile Türkiye arasındaki tarihi bağları uyandırmaktı. Bu şekilde Türkiye, Sovyetler'e karşı savaşa çekilmek istenmiştir. Sovyetler'e karşı "batı medeniyetini" korumak amacıyla yürütülen mücadelede Türk tarafının tarafsızlığını bozmak için kullanılan son yöntem, Türkiye'ye toprak vaatleri şeklinde olmuştur. Ancak 1. Dünya Savaşı'nı yaşamış bir neslin üyeleri olarak Türk Devleti'nin başında bulunan insanlar bu konulara daha tedbirli yaklaşıp, bekle ve gör politikası izlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa katılmasının da bu politikada etkisi vardır.

Bu çerçevede Türkische Post, 1941 yılı boyunca Bolşevikler-plütokratlar-Yahudiler arasındaki ilişkiyi vurgulayıcı yayınlar yapmıştır. Almanya'nın Sovyetler'e "batı medeniyetini korumak" amacıyla girdiği belirtilmiştir. Anti-Sovyet kampanyası dışında özellikle Roosevelt'e saldırılmıştır. Bu saldırılar yapılırken Amerikan Halkı dışarıda tutulmuştur. 1941 yılı kış aylarında ise "Avrupa'nın geleceği" teması gündeme getirilmiş, ancak bir Roosevelt ve Sovyet temaları kadar yoğun işlenmemiştir. Temel düşman resimleri Sovyetler, Roosevelt, Churchill ve Yahudiler'dir.

Türkische Post, Rusya seferini "batı medeniyetini" korumak amacıyla düzenlenmiş, Avrupa'da birçok ülkenin katıldığı Avrupa'yı Bolşevikler'den temizleme seferi olarak tanıtmaya çalışmıştır. Savaş, bu şekilde meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Böyle bir tarihi karar alan Führer'in, tüm uluslar tarafından takdir edildiği ifade edilmiştir. 1939 yılında şimdi saldırdığı ülke ile bir anlaşma imzalamış olması ise dönemin gerekliliğine verilmiştir. Anti-Sovyet kampanyası, İngiltere'nin ve Yahudiler'in Ruslar'a destek verdiği vurgusuyla devam etmiştir. 22 Haziran 1941'de Türkische Post, Sovyetler'e saldırıyı Hitler'in sözleriyle duyurmuştur:

"Şu anda tarihin en büyük hareketi devam etmekte... Bu cephe tek tek ülkeleri korumak için değil, **Avrupa'yı korumak** içindir. **Bolşevizm, nasyonal sosyalizmin can düşmanıdır.** Bolşevik Moskova, Nasyonal Sosyalist Almanya'yı arkadan bıçaklamak istiyordu... Almanya doğu sınırındaki bu tehlikeye karşı hareketsiz kalmak niyetinde değil. Alman Halkı bu savaşta sadece vatan toprağını savunmakla kalmayacak, tüm medeni dünyayı Bolşevizm'in ölümcül tehlikesine karşı kurtarıp, Avrupa'da gerçek sosyal gelişme yolunu açacaktır. ¹¹³

Bir gün sonraki konuşmasında ise Hitler İngiltere'yi ve Rusya'yı suçlamıştır:

¹¹³ Türkische Post, 22.6.1941, (vurgu Türkische Post'a ait).

Almanya yükselmeye başladıktan sonra hemen demokratlar ve Bolşevikler tarafından kuşatılmıştır. Tek amaçları vardı, o da yeni Alman Devleti'ne engel olmaktı... Alman Halkı hiçbir zaman Rus Halkı'na düşmanca duygular beslemedi. Buna karşı Moskova'daki Yahudi-Bolşevik iktidar sahipleri, yıllardır sadece Almanya'da değil, tüm Avrupa'da ateş yakmak için uğraşmışlardır. Almanya hiçbir zaman nasyonal sosyalist anayasayı Rusya'ya götürmek istememiştir. Ancak Moskova'nın Yahudi-Bolşevik iktidar sahipleri, sürekli olarak bize ve Avrupa'daki halklara iktidarlarını kabul ettirmeye çalışmışlardır. Sadece felsefi alanda değil, özellikle ama özellikle askeri alanda... Bu rejim elini attığı her ülkeye sadece karmaşa, açlık ve baskı getirmiştir... Tüm pişmanlığıma rağmen, Ağustos 1939'da bakanlarımı Moskova'ya gönderdim. Orada amaç, İngiltere'nin Almanya'yı kuşatmasına engel olmaktı. Bu anlaşmayı Alman Halkı'na karşı olan sorumluluğumun bilinci ile yaptım... Benim tarafımdan istenen ve Alman Halkı'nın çıkarları doğrultusunda imzalanan anlaşma, özellikle Almanlar'ın oturduğu bölgeler için çeşitli zorlukları doğurdu.

Hitler konuşmasının devamında Baltık ülkelerinde yaşayan binlerce Alman kökenli insanın baskıya maruz kaldığını, birçoğunun kaybolduğunu, Moskova'nın da Finlandiya ve Baltık Devletleri'ne saldırarak kendisini rahatsız etmeye başladığını belirtmiştir:

Uzun zaman sabırla bekledim. Bugün doğu sınırında 160 Rus taburu vardır. Haftalardır devamlı olarak sınır olayları meydana gelmektedir. 17 ve 18 Haziran'da Rus askerleri yeniden Alman topraklarına girmiş ve ancak uzun süre devam eden ateş sonunda kaçmışlardır...¹¹⁴

Aynı gün gazetede Dr. Eduard Schaefer'in "Avrupa'nın Canlanması" adındaki makalesi yayınlanmıştır. Bu makalede de Schaefer, savaşın Avrupa medeniyetini korumak amacıyla yapıldığını ve Almanya'nın içinde Türkiye'nin de bulunduğu bazı ülkelere destek beklediğini vurgulamıştır:

Almanya bugün, kültürleri yok eden Bolşevikler'e karşı tarihin en büyük savaşına başladı. Bolşevizm'in çekirdeği Yahudi ahlakından doğmuştur. Marks, Lenin ve Troçki gibi isimler Almanya'nın önderliğindeki bir Avrupa'ya karşıdır. Bolşevikler'e karşı daha erken yürütülecek olan savaş, Avrupa'daki mücadeleler nedeniyle ertelenmiştir... Bugün Almanya, Avrupa'nın hakkı için savaşmaktadır. Bu savaşta daha şimdiden Avrupalı milyonlarca asker Adolf Hitler'in bayrağı altında savaşmaktadır...

¹¹⁴ Türkische Post, 23.6.1941, (vurgu Türkische Post'a ait).

Bir başka yazısında Schaefer, Sovyetler'in arkasındaki gücün İngiltere olduğunu söylemiş ve Napolyon ile Hitler arasındaki benzer noktaları sıralamıştır:

...Aynen 1812'de Çar'ın arkasında olduğu gibi bugün de Sovyetler'in arkasında İngilizler vardır. İngiltere, Avrupa bütünlüğünün ve düzeninin düşmanıdır. Napolyon İngiltere'ye karşı savaşında, İngiliz siyasetinin bu özelliğini görmüştür... Aynen Führer'in sözlerinden anlaşıldığı gibi....¹¹⁵

Temmuz ayından itibaren Türkische Post, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'i kendi emperyalist çıkarları için savaşı istediği ve Sovyetler'i desteklediği için eleştiri bombardımanına tutmuştur. Bu isteklerin arkasındaki asıl gücün Yahudiler olduğu belirtilmiştir. "Völkischer Beobachter"den alınan bir yazı bu konuya değinmiştir:

Roosevelt savaşa katılmak istiyor. Ancak olayların gidişatı bu yolla dahi önlenemez. İngiltere'nin kaderi, aynen Bolşevizm'inki gibi yerine gelecektir. Amerikalı Yahudiler'in, Londra'daki paralarını kurtarma çabaları boşunadır. Yahudiler, Roosevelt gibi emirleri doğrultusunda hareket eden bir adama rağmen başarılı olamayacaklardır.¹¹⁶

Roosevelt'in demokrasi maskesi altında savaşı bütün kıtaya yaymak istediğini belirten Türkische Post, Başkan'ın emperyalist amaçları olduğunu yazmıştır:

Roosevelt sözde Almanya'dan kaynaklanan bir tehlikeden bahsediyor. Oysa dünyanın batısını savaş alanı yapmak için tüm tedbirleri aldı... Başkanın nasıl bir yön çizeceğine belirli güçler karar veriyor. Bu güçler Amerikan Halkı'nı sömürerek, daha kolay bir yoldan amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu kişiler uluslararası Yahudi ve onun emrindeki Roosevelt'tir.¹¹⁷

Amerikan Başkanı'na karşı yürütülen kampanyada kullanılan temalardan biri de, "Roosevelt zenginlik içinde yaşarken, çoğunluğunu Alman kökenli gençlerin oluşturduğu Amerikan askerlerinin öleceği" söylemidir:

Amerika, Avrupa'daki askeri bir hareket için ikiye bölünmüş durumda. Hatta çoğunluğun buna karşı olduğu bile söylenebilir. Roosevelt ise, bakanlarıyla birlikte her şeyi yaparak ülkedeki savaş isteğini arttırmaya çalışmaktadır... Roosevelt totaliter devletlerden nefret ediyor ve ülkesini Almanya ile bir savaşa sokmak istiyor. Ancak biraz düşünmesinde fayda var. Bunun için 1. Dünya Savaşı'nda ölen askerlerin mezarlıklarına bakması yeter. Roosevelt bunu yapacağına,

¹¹⁵ Türkische Post, 12.7.1941.

¹¹⁶ Türkische Post, 17.7.1941.

¹¹⁷ Türkische Post, 24.7.1941 ve 27. 7.1941.

ormandaki ikametgahında şampanya ile oturmakta. Belki büyük çoğunluğunu Alman kanından gençlerin oluşturduğu onbinlerce Amerikan gencinin yattığı mezarlıklar fikrini değiştirebilir...¹¹⁸

12 Aralıkta Amerika savaşa girince, Türkische Post, Yahudiler'in nihayet istediklerini elde ettiğini yazmış ve Roosevelt'i eleştirmiştir.

Temmuz ayında İngiltere ile Sovyetler Birliği'nin bir anlaşma imzalayarak, müttefik olmalarını Türkische Post, doğal bir sonuç olarak karşılamış, İran'ın işgalini ise İngiltere'nin yayımlacı politikasının bir işareti olarak göstermiştir.

Sovyetler Birliği'ne yapılan saldırı ile Türkiye çok stratejik bir ülke haline gelmiştir. Dolayısıyla Ankara'nın yapacağı bir hareket savaşın genel gidişatını da değiştirebilecek nitelikteydi. Türkiye'yi kendi saflarında görmek isteyen Alman Propagandası'nın temel vurgusu Boğazlar üzerine olmuştur.

1941 yılında, Türkische Post, Irkçı-Turancı fikirlere hizmet edecek çok az sayıda haber ya da makale yayınlamıştır. Özellikle 18 Haziran'da imzalanmış olan Türkiye ile Almanya arasındaki Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşmasından sonra Berlin, Panturanist fikirlerin propagandasını yapmaya başlamıştı.¹¹⁹ Gazetenin

¹¹⁸ Türkische Post, 2.8.1941.

¹¹⁹ 1941 yılından başlayarak 1942 yılının sonuna kadar olan dönemde Berlin, Irkçı-Turancı propaganda ve eylemlerini yoğun bir şekilde desteklemiştir. Bu propaganda da iki amaç güdülmüştü. Bunlardan ilki, Berlin Türk Hükümeti'ne resmen başvuracak ve Kırım ile Kafkaslar'daki Türk kökenli halkların sorununun çözümünde resmi işbirliği önermiş, diğer yandan Turancı örgüt ve yayın organlarını desteklemiş, Türk kamuoyunu ve hükümetini etkilemeye çalışmıştır. Berlin'in Turancı propaganda yaparken edindiği esas amaç ise Türkiye'yi Sovyetler Birliği'ne karşı Almanya'nın yanında savaşı sokmaktır. Bu konuda Berlin ile Ankara arasında devamlı bir şekilde "gayri resmi" görüşmeler yapılmıştır. Temmuz 1941'de Papen, Alman Dışişlerine gönderdiği bir raporda, "Almanya'nın Rusya'ya karşı başarıları arttıkça Türkiye'de otomatik olarak Panturanist hareketlerin arttığını", bildirmiştir. Ankara ile Berlin arasında yapılan görüşmelerde devamlı olarak bulunan en önemli kişilerden biri de Enver Paşa'nın kardeşi Nuri (Kılıgıl) Paşa'dır. Eylül ayında Berlin'e giden Nuri Paşa'nın burada gerçekleştirmiş olduğu görüşmeleri Türk Hükümeti'nden habersiz olarak gerçekleştirebilmiş olması mümkün değildir. Alman tarafına Kafkaslar ile ilgili her konuda yardımını sunan Nuri Paşa'nın Berlin'den temelde iki isteği vardı. Bunlardan biri, Almanlar tarafından işgal edilen Kafkas topraklarındaki Türk ve Müslüman kökenli halklara kendilerini yönetme hakkının tanınmasıydı. Nuri Paşa'nın böyle bir teklifte bulunurken aklında olan Kırım'dı. İkincisi ise Türk kökenli savaş tutsaklarını kapsıyordu. Nuri Paşa'nın önerisine göre bu insanlar Ruslar'dan ayrılacak ve ileride bu insanlardan Turanist hareket için çarpışan bir ordu kurulabilirdi. Yine bu aylarda General Erkilet'in yardımlarıyla Berlin'e gelen ve temaslarda bulunan Kırım temsilcileri de olmuştur. Türk Hükümeti'nin bütün bunlardan haberdar olmaması mümkün değildi. Türk Dışişleri Bakanı Saraçoğlu'nun, 1942 yılında Papen ve Alman temsilcileri ile yaptığı görüşmelerde de vurguladığı üzere, Türkiye coğrafi nedenlerden dolayı Rusya'daki belirli bölgelerle birleşmesi mümkün değildi ancak Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nde yaşayan 40 milyon Türk'e ilgisiz kalması da mümkün değildi. Anlaşıldığı üzere Türkiye resmi olarak herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Bu konunun resmi olarak gündeme getirilebilmesi için Türkiye Sovyetler Birliği'nin kesin askeri yenilgisi beklemiştir. Alman ile Türk Hükümetleri arasındaki yakınlaşma ile birlikte Türkiye'de Turancı yayınlarda bir artış gerçekleşmiştir. Türk Hükümeti bu yayınlara göz yummuştur. Bu dergilerden biri olan "Çınaraltı" da Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'te yazılar yazmıştır. Aynı şekilde Türkische Post'a yazılar yazmış olan ve ileride bu gazetenin sorumlu yazı işleri müdürlüğüne getirilecek olan Ali İhsan Sabis'in de Turancı çevrelerle yakın ilişkisi olduğu bilinmektedir. Alman Ordusu 1942'de Kafkaslara yaklaştıkça, Türkiye'de Turancı grupların faaliyetleri artmıştır.

Alman Hükümeti içindeki karmaşa kendini Kafkas sorununda da göstermiştir. Ribbentrop yönetimindeki Alman Dışişleri Bakanlığı, Nuri Paşa'nın ilk isteğine olumlu yaklaşırken, Alfred

Alman Propagandası'nı Panturanizm konusunda desteklemeyip, bu konuya çok büyük bir ilgi göstermemesinin ilk nedeni Alman Hükümeti'nin Türk Hükümeti ile görüşmelerini gayri resmi olarak yürütmesi gösterilebilir. Dolayısıyla bir de Almanca olarak yayınlanan bir gazete aracılığı ile bu konuda propaganda yapmamayı uygun görmüş olabilir. İkincisi Berlin, Almanca olarak yayınlanan Türkische Post Gazetesi'ni kullanma yerine doğrudan Turancı grup ve yayın organlarından faydalanmayı ve Türk dilinde yazılar yayınlamayı tercih etmiş olabilir.

Ancak gazetenin önemli yazarlarından birinin adı basında geniş bir biçimde yer almıştır. 5 Ağustos tarihinde Ankara'da, Bakü petrolünün bulunduğu yöreyi ele geçirmek amacıyla toplandığı söylenen bir komisyonda Emekli General Hüseyin Emir Erkilet'in de ismi geçmiştir. Panturanist fikirleri desteklediği bilinen H. Emir Erkilet, özellikle Kırım'ın bağımsızlığı için mücadele etmiştir. Yine Erkilet'in etkisiyle 1941 yılında, göçmen Kırım Tatarları liderlerinden olan E. Mustafa Kirimal ve Mustecip Ulkusal, Berlin'e gitmiştir. Bu kişiler Berlin'de, Erkilet'in görüşleri doğrultusunda Kırım'ın özerk bir yönetime kavuşması için çalışmışlardır. Bu dönemde Türkiye'ye yönelik bu ve benzeri çalışmalar yapılmış olsa da Türkische Post, 1941 yılında bu konuya neredeyse hiç değinmemiştir.

Alman Propagandası'nın esas üzerinde durduğu konular Boğazlar sorunu ve 9 Ekim 1941'de imzalanan ekonomik anlaşmadır.

Boğazlar ile ilgili kampanya Rusya saldırısından bir gün sonra Adolf Hitler'in yaptığı konuşma sayesinde başlamıştır. Hitler yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği'ne saldırısının nedenlerini sıralamış, ve konuşmasının bir yerinde Berlin'de Molotov ile yaptığı görüşmeye değinmiştir. Hitler bu görüşmede Molotov'un açıkca Boğazlar'da üs istediğini vurgulamıştır. Kendisi ise, Rusya'nın Boğazlar'da üs istemiş olmasına karşı çıkmıştır:

...Molotov bana dört soru sorup, Almanya'nın bu konularda yanıtını istedi... Molotov bana ülkesinin mutlaka Boğazlar'dan serbest geçişe ihtiyacı olduğunu söyledi. Bu nedenle de çıkarları için, Boğazlar'da üslere ihtiyaçları olduğunu ifade etti. Bana Almanya'nın böyle bir girişimi kabul

Rosenberg'in başında bulunduğu Doğu Bakanlığı bu teklife soğuk bakmış, bu bölgelerin petrol ve hammadde açısından Almanya'nın denetimi altında bulunması gerektiğini savunmuştur. Alman Hükümeti'nden istenilen yardımı alamayan Kafkas halklarının temsilcileri hayal kırıklığı içinde Berlin'i terketmişlerdir. Ancak Nuri Paşa'nın ikinci isteği bir anlamda gerçekleşmiş ve Kafkasya'da yaşayan halklardan oluşan çeşitli birlikler kurulmuştur. Bu birliklerden 162. Türk tümeni 1943'den 1945 yılına kadar İtalya'da çarpışmıştır. Diğer bir kısmı da Almanya'da Berlin önlerinde hayatlarını kaybetmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Johannes GLASNECK, "Türkiye'de Faşist Alman Propagandası", (çev. Arif Gelen), Onur Yayınları, Ankara, s. 205-222; KOÇAK, op.cit., 660-695; Cemil KOÇAK, "Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945 Cilt:II", İletişim Yayınları, İstanbul, 1986, s. 210-236; Mehmet Ali AĞAOĞULLARI, "Aşırı Milliyetçi Sağ", Geçiş Sürecinde Türkiye,(der. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak), Belge Yayınları, İstanbul, Aralık 1990, s.203-206; DERİNGİL,op.cit., s. 160-167.

edip etmeyeceğini sordu. Bu soruya yanıtım, Almanya'nın Montreux Anlaşması'nın Karadeniz'deki devletlerin lehine değiştirilmesinden yana olduğunu ama **Rusya'nın Boğazlar'da üs istemesine karşı olduğunu belirttim.**¹²⁰

Konuşmasının devamında Sovyetler'in bu sözler üzerine kendisi ve ülkesine karşı tavır almış olduğunu belirten Hitler, bir anlamda Türkiye'yi daha o zaman Bolşevik istilasına karşı koruduğunu ima etmiştir. Boğazlar konusunda yapılan propaganda bir yandan Sovyet isteklerini, diğer yandan Almanya'nın bu isteklere karşı çıkmış olduğunu belirten bir çizgide yürümüştür. Türkiye'nin Almanya'ya "borcu" var şeklinde bir söylem yaratılmıştır.

Dr. Eduard Schaefer de yazısında Almanya'nın bu soylu davranışını övmüştür:

Finlandiya'nın ve Bulgaristan'ın onurunu koruyan Hitler, dost Türkiye'ye yönelik Moskova isteklerini de reddetmiştir... Bugün Almanya'nın tüm Avrupa'nın hakkı için konuştuğundan kimsenin şüphesi yoktur.¹²¹

Boğazlar konusu, Eylül ayında Türkische Post Gazetesi'nde Amerikalı Emekli Amiral Sterling'in "United Press"te yayınlanan Boğazlar ile ilgili yazıyı vermesiyle alevlenmiştir. Habere göre Sterling, Almanya'nın Kafkas petrolünü ele geçirmek için denizden bir saldırı yapabileceğini, bunu engellemenin tek yolunun ise, Türk Hükümeti'nin onayı olsun veya olmasın İngiltere'nin buralardan geçebilmesini sağlamak olduğunu anlatmıştır. Sterling konuşmasında eğer Türk Hükümeti izin vermez ise, İngiltere'nin Boğazlar'a saldırabileceğini belirtmiştir. Haber Türk basınında bomba etkisi yaratmış, başta Nadir Nadi olmak üzere bütün yazarlar bu sözleri ve sözleri söyleyen kişiyi eleştiren yazılar yazmıştır. Türkische Post, "İstanbul Basını Sterling'e Karşı" başlıklı haberinde, tüm Türk basınından pasajlar almış ve Amerika'yı eleştirmiştir.¹²² Amerika'ya karşı Türk kamuoyunda duyulan kızgınlıktan faydalanmaya çalışan Türkische Post, bütün bu işlerin Anglo-Sakson emperyalizminin ispatı olduğunu vurgulamıştır. "Berliner Börsenzeitung"daki yazısında Karl Megerle, Türkiye'nin bu olaylardan dolayı Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) kızgın olduğunu ve aslında Boğazlar'ın Ruslara verilmek istendiğini yazmıştır:

Türk Ulusu, böyle bir bakış açısına yanıtını açık ve dürüst bir şekilde verdi. Anglo-Sakson emperyalizminin son yıllardaki gelişmesine

¹²⁰ Türkische Post, 23.6.1941, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹²¹ Türkische Post, 23.6.1941.

¹²² Türkische Post, 4.9.1941.

bakıldığında, İngiltere ve ABD'nin savunma ihtiyaçları ile meşrulaştırmaya çalıştığı tüm tedbirlerin, iki gücün dış politikasını tanımlayan yeni iklimi gösterdiği anlaşılıyor. Boğazlar konusunda Roosevelt ve Churchill'in yaptıkları açıklamalar bir rastlantı değildir, zaferin paylaşılmasından sonraki gizli anlaşmanın doğal sonucudur.¹²³

9 Ekim 1941'de Ankara'da imzalanan anlaşma, Türkiye ile Almanya arasında 200 Milyon Reich Markı değerinde bir ticareti öngörmüştür. Anlaşmanın en önemli yanı Alman silah sanayiinin acilen ihtiyaç duyduğu krom maddesine böylece erişmiş olmasıdır. Türkiye, İngiltere ile imzalamış olduğu anlaşma gereğince 1943 yılına kadar tüm krom ihracatını bu ülkeye yapacaktı. Ama, 9 Ekim'de imzalanan bu anlaşma Türkiye'nin izlediği denge politikasına iyi bir örnek teşkil etmiştir. Anlaşma sonucunda Türkiye Almanya'dan bir miktar silah da almıştır. Özellikle ABD'nin bu anlaşmaya tepkisi büyük olmuştur. Bir ara Türkiye'ye karşı ekonomik yaptırımların uygulanması bile gündeme gelmiştir. Anlaşma Alman Devleti'ni de bütünüyle memnun etmemiş olsa da Türkische Post anlaşma haberini geleneksel Türk-Alman dostluğunun bir göstergesi şeklinde vermiştir. Yazılarda sürekli olarak Hitler'in Türkiye'ye hayran olduğu, bu ülkeyi Sovyetler'e karşı koruduğu vurgulanmıştır. Anlaşmayı değerlendiren makalesinde Dr. Eduard Schaefer, bazı güçlerin Türk-Alman ilişkilerini sabote etmeye çalıştığını belirttiikten sonra, siyasi alandaki dostluğun ekonomik alanda da sürdüğünü yazmıştır:

Türk-Alman ilişkilerinde geleneksel ve kan ile mühürlenmiş bir dostluk söz konusudur. Bu ruh Türk-Alman ekonomi alanında da egemendir... Führer'in kendisi 4 Mayıs'ta Reich Meclisi'nde yaptığı konuşmada Alman ekonomik siyasetinin temel noktalarını vurgulamıştır: "Reich'in tek bir hedefi vardır. O da ticari dostunu sağlıklı ve güçlü olarak görmektir". Türk-Alman Ticaret Anlaşması savaşın ortasında, Türk-Alman dostluğunun yeni ve anlamlı bir kanıtıdır.¹²⁴

29 Ekim dolayısıyla Dr.Eduard Schaefer'in makalesi, İsmet İnönü'nün büyük boy fotoğrafı yanında yayınlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Atatürk'ü saygıyla andığını belirten Schaefer, Türkiye'nin özellikle Almanya'nın Balkan ülkelerine karşı yürüttüğü haklı savaşında tarafsız kalmasına değinmiştir:

Türkiye Balkan seferinde ayakları üzerinde kalabildi. Türkiye böylelikle Almanya'nın kendisini savunma amacıyla yürüttüğü haklı savaşı onaylamıştır... Eğer Hitler, Balkan savaşı öncesi ve sonrasında İsmet İnönü'ye iki özel mesaj göndermiş ise, bu, Alman Halkı'nın, Dünya

¹²³ Türkische Post, 6.9.1941.

¹²⁴ Türkische Post, 10.10.1941.

Savaşı'nda Türkiye ile olan sadık silah kardeşliği anılarını unutamamasına geri götürülebilir. Bunu, bir cephe savaşçısı olan Hitler çok iyi bilmektedir... Türkiye'nin tarafsız siyaseti, büyük Almanya'nın İngiltere'nin dünya hakimiyetine karşı verdiği var olma savaşında, önce Türk-Alman Dostluk Anlaşması'nın, sonra da Ekonomi Anlaşması'nın imzalanmasını kolaylaştırmıştır. Türkiye'nin de yakından bağlı bulunduğu Avrupa kıtasının yeni şekli ve geleceğinin güvence altına alınmasına yönelik bu büyük savaş daha bitmedi.¹²⁵

1941 sonunda Amerika Birleşik Devletleri de savaşa girmiştir. Aynı günlerde Almanya, Rus steplerinde savaşmaya devam ediyor ama zafer haberleri gün geçtikçe azalıyordu. 1942'de Türkiye, kesin tarafsızlığa daha da yaklaşırken, iki tarafta bunun onların çıkarına olduğunu söylemekteydi. Savaş Hitler'in istediği gibi yürümeyince, Avrupa'nın geleceğine ilişkin tartışmalara başvurulmuştur.¹²⁶ Alman Halkı'nın, 1942 yılında savaş kesin zaferle bitecek umutları yavaş yavaş sönmüş, Stalingrad yenilgisi ile çökme noktasına gelmiştir.

Türkische Post, bu yıl ağırlıklı olarak Büyükelçi Papen'e gerçekleştirilen suikast girişimi ile İngiltere'nin Boğazlar'a yönelik Sovyet taleplerini kabul ettiği üzerinde durmuştur. Gazete, 17 Temmuz'da Almanya'ya giden basın delegasyonu arasında bulunan Nadir Nadi'nin Almanya izlenimini içeren sekiz bölümlük yazı dizisini yayınlamıştır. Bu yazı dizisi Nadi'nin Almanya'da gördükleri ve yaşadıklarına ilişkin düşünceleri aktarmıştır. Almanya'nın toplumsal, ekonomik ve askeri yaşantısı sunulmuştur. Türkische Post, bu yazı dizisini verirken, Hüseyin Cahit Yalçın'ın "propaganda koktuğunu söylediği İngiltere izlenimlerini" de eleştirmekten geri kalmamıştır.

Yine bu yıl Ali İhsan Sabis'in savaşı değerlendiren makaleleri artarak sunulmuştur. Anti-semitik yazılar dışında Türkische Post Kafkasya'nın tarihini anlatan sekiz bölümlük bir başka yazı dizisi daha yayınlamıştır. Temmuz ayında Başbakan Refik Saydam'ın ani ölümünden sonra yerine gelen Şükrü Saraçoğlu'na karşı olumlu bir tavır takınmıştır. Şükrü Saraçoğlu'nun Türk-Alman Dostluk Anlaşması'nın altında imzasının bulunduğu vurgulanmıştır.

1942 yılında cephelerden zafer haberleri eksilince, Türkische Post Almanya'nın bilim ve teknik üstünlüklerini belirten kampanyalara başlamıştır. Bu kampanyalarda Almanya'nın gelişmiş oto yolları, bir kültür merkezi olarak Berlin'in tarihine değinilmiştir. Yabancı basında, Almanya'nın gıda maddeleri tüketiyor

¹²⁵ Türkische Post, 29.10.1941.

¹²⁶ Bu tartışmalar Avrupa'da kullanılacak olan para biriminden, ekonomik düzenin şekillenmesine kadar uzamıştır. Bu konuda Reich Ekonomi Bakanı, Funk 17 Ocakta şunları söylemiştir: "Avrupa halkları tarihlerinin bir dönüm noktasındadır. Geleceğin ekonomisi iki ana karakter içerecektir: Topluluk çalışması ve ekonomik özgürlük. Gerçek ekonomik özgürlük, hammaddelerin güvenliği temelinde yatmaktadır. Avrupa geniş ve yeterli bir ekonomik alandır".

tarzındaki haberlere ise şiddetle karşı çıkmış, "Mihver ülkelerinin gıda maddeleri geçen yıla göre çok daha fazladır",¹²⁷ ana fikrinde haber ve incelemeler yayınlanmıştır.

Türkische Post, 1942 yılında yeniden Hitler mitine başvurmuş, onu yüceltmeye ve Rusya seferinin ne kadar tarihi bir karar olduğunu belirtmeye çalışmıştır.¹²⁸ Bu makaleler yurtdışında Hitler'in kaderi Napolyon gibi olacak şeklindeki kampanyalara yanıt niteliğini de taşımıştır. Gazete, 20 Nisan'da Hitler'in doğumgünü nedeniyle büyük bir fotoğrafını yayınlamış ve hayatını anlatmıştır:

Doğudaki ana karargahında Führer 53. yaşını tamamladı... Düşüncelerimizi inanılmaz bir geçmişi olan adama bakmak için birkaç dakikalığına gerilere götürürsek, başka kimsenin yüzyılımızı 1933 yılından beri Alman Halkı'nın Führer'i olan bu insan kadar güçlü bir şekilde etkilemediğini göreceğiz... Adolf Hitler'in iktidara gelişi, kendini savaş tanrısı, Avrupa'nın efendisi yapan Napolyon gibi olmamıştır. Hitler'in yükselişi, tarihi görevini bilen ve yolundan hiçbir şekilde sapmayan bilinçli bir adamın hikayesidir... Cephe askeri olan Adolf Hitler çok zor geçen 1914-1918 yıllarını yaşamıştır. Cephelelerde edindiği deneyimler ile bu kadar kahraman olan bir halkın yok olamayacağını anlamıştır... Bu büyük Alman Reich'i bugün var olma mücadelesinin üçüncü yılındadır. Onunla birlikte Avrupa kıtası, batı kültürünü Bolşevik steplerinde korumaya çalışmaktadır. Önderleri Adolf Hitler'dir... Moskova'ya ve onun demokratik-kapitalist yardımcılara karşı Avrupa cephesini yönetme hakkını Adolf Hitler, yaşamı ve tarihi davranışlarıyla, kendisi ve Alman Halkı için savaşarak elde etmiştir. ¹²⁹

Düşmanın yaptığı propagandayı yine ona karşı kullanmak istercesine Türkische Post, Hitler ile Napolyon arasındaki amaç benzerliğine dikkat çekmiştir:

Napolyon'un tüm planları ve gayretleri, örneğin Mısır seferi, Avusturya, Prusya, İspanya ve sonunda Çar'a karşı savaşlarının tek hedefi Avrupa'nın birliğini sağlamak ve İngiltere'nin deniz hakimiyetine son vermektir. Yakın tarihte Adolf Hitler'in sonuçsuz çabaları gibi, Napolyon da İngiltere ile barış yoluyla anlaşmaya çalışmıştır... İngiltere'ye karşı savaşında Hitler gibi Napolyon da kıtanın birliğini ve güvenliğini istiyordu.¹³⁰

¹²⁷ Türkische Post, 26.9.1942.

¹²⁸ Türkische Post Gazetesi 29 Haziranda "Karar Yazı" başlıklı makalede, üçüncü yılına giren savaşta Alman zaferine olan inancı devam ettirmeye çalışmıştır: "Üçüncü yılına giren bu savaşta, hiçbir tarih 22 Haziran 1941 kadar büyük bir rol oynamamıştır. Bolşevizm'e karşı mücadeleye girişmek, Führer için zor bir karardı. Ancak doğudaki bu savaş Alman Ordusu ve Alman Halkı için de tarihindeki en zor olaydır... Almanya ve saflarında çarpışan askerlerin geçen yıl Rusya Savaşı'nda elde ettikleri büyük başarılar, Müttefikler'in doğuda daha kesin bir sonuca ulaşamadığı ve Sovyetler'in halen karşı koymaya devam ettiği yönündeki propagandaları ile küçültülmeye çalışılmaktadır".

¹²⁹ Türkische Post, 20.4.1942.

¹³⁰ Türkische Post, 16.9.1942.

Bolşevikler'le ortaklık kuran, onlara yardım eden ve Rus çıkarlarına ses çıkarmayan İngiltere söylemine 1942 yılında da sıkça başvurulmuş, İngiltere'nin Bolşevikler'le müttefik olmasının kendi ülkesinde sorunlara neden olduğu belirtilmiştir. Türkische Post Gazetesi'nde Şubat ayında çıkan bir haberde, "İngiltere, Almanya'nın tüm silahlarını aldıktan sonra, Bolşevik Rusya'nın zararını ödemek için bu ülkeyi Avrupa'da tek askeri ve polis gücü konumuna getirecektir", denilmiştir. "İngiltere Ordusu ve Bolşevizm" başlığındaki haber, İngiliz Ordusu'nun Ruslar ile yapılan ittifaktan rahatsız olduğunu anlatmıştır. Türkische Post, bu tür haberler ile İngiltere'nin tek amacının Almanya'yı yok etmek olduğunu, bunun için Avrupa'nın Bolşevik olmasına bile aldırmayacağını vurgulamaya çalışmıştır. Deutsche Nachrichten Büro tarafından ele geçirilen ve Kuzey Afrika'daki İngiliz Komutanlığı'na yazılan mesaj şöyledir:

Komünizme karşı doğuştan düşman olarak büyütülen birçok subay ve er, İngiltere'nin Bolşevik Rusya ile yaptığı ittifaka anlam veremedi. Doğan huzursuzluklara yönelik şu iki husus bildirildi: 1. İngiliz ve Bolşevik ortak zaferinin Avrupa'yı Bolşevizm'e açacağı ihtimali doğrudur. Ama Almanya, bir Rus yenilgisi sonrasında komünist olup, Bolşevik cumhuriyetler arasında yerini alsın bile, yine de barış için bu Almanya, bir Bismarck, II.Wilhelm ve Hitler yönetimi altındaki Almanya kadar tehlikeli değildir. 2. Sovyetler Birliği'nin savaşa girmesi İngiltere için çok iyi olmuştur. Böylece Sovyet kasabalarına düşen her bomba, Londra'ya, Malta'ya ve Tobruk'a daha az bombanın düşmesi anlamına gelmektedir.¹³¹

Stalingrad ile ilgili ilk haber Temmuz'un sonunda yayınlanmıştır. Ancak bu haber yalnızca şehrin tarihi ve stratejik konumuna ilişkindir. Savaşta her iki taraf açısından bir dönüm noktasını temsil eden Stalingrad, 1942 yılının son haftalarında önem kazanmıştır. 1943 yılının başında kent düşmüştür.

1942 yılında Türkische Post Gazetesi en çok İngiltere'nin Rusya ile yakınlaşmasının Türkiye açısından doğuracağı olumsuz sonuçlar ve Büyükelçi Papen'e düzenlenen suikast üzerinde durmuştur. Türk basın delegasyonunun Reich'i ziyareti ve Büyükelçi Papen'in İstanbul'daki Alman kolonisinin düzenlediği spor festivali nedeniyle yapılan konuşmalar bir kez daha Türk-Alman dostluğunun dile getirilmesine vesile olmuştur. Eylül ayında Almanya'ya giden Türk gazetecileri önünde Reich Basın Şefi Dr. Dietrich'in yaptığı konuşma, iki ülkenin tarihi dostluğunu ve benzerliklerini dile getirmiştir:

¹³¹ Türkische Post, 30.11.1942.

Alman Halkı, Türk Halkı ile dostluk kurmuştur. Birlikte yürütülmüş olan mücadele ve ortak anılar iki halkın kalbinde yaşamaya devam etmektedir. Führer, Reich Meclisi'nde yaptığı konuşmasında Atatürk tarafından yönetilen mücadelenin ve Türk İhtilali'nin yapıcı zekasının Avrupa'daki birçok halka örnek oluşturduğunu söyledi. Gerçekte Türk ve Alman İhtilalleri benzer çıkış nedenlerine sahipti ve iki hareketin süreçleri farklı gerçekleşmiş olsa da, amaçları aynıydı. Yeni Avrupa'da, önü büyük bir geleceğe açılan iki halkın yaşamı, düzen ve ulusal disiplin ile belirlenmiştir. İki halk birbirine dürüst bir dostluk ile bağlanmıştır...¹³²

Sovyetler'e karşı gerçekleştirilen saldırının, Kıta Avrupası'nı Bolşevizm'e karşı korumak için yapıldığını ifade eden Papan, İngiltere'yi hiçbir zaman bir Avrupa devleti olmamakla ve kıtanın kaderi ile ilgilenmemekle suçlamıştır. Papan'e göre Amerika Birleşik Devletleri savaşa, ülke içinde gerçekleşecek olan sosyal ihtilali önlemek için katılmıştır. Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğunu söyleyen Papan, gerektiği takdirde bu ülkenin Bolşevizm'e karşı savaşabileceğini belirtmiştir:

Daha geçenlerde Daily Telegraph, benim Türkiye'ye, savaşa Almanya tarafında girdiği takdirde Suriye'yi, İran'ı, Irak'ı ve Filistin'i söz verdiğimi yazdı. Bu konuda baylar oldukça kötü bilgilendirilmişler. Ben çok daha fazlasını söz verdim. Politikasını burada temsil ettiğim Führer'in emriyle Türk arkadaşlarıma, Almanya'nın her ne koşulda olursa olsun, bu ülkenin ve halkının barışı korumasına yardımcı olacağımızı söyledim. Ancak gerekirse, bu kahraman ve savaşçı ulusun, bir parçası olduğu Avrupa kıtasının yok ve Bolşevize edilmesine karşı savaşacağını belirtebilirim.¹³³

Papan'in sözleri Rusya seferi ilerledikçe Almanya'nın Türkiye'ye yönelik politikasının ana hatlarını da ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde Türkiye'nin kendi saflarında Ruslar'a karşı savaşa katılması için çabalayan Almanya, toprak vaatleri ile İnönü Hükümeti'ni kandırmaya çalışmıştır. İnönü gibi deneyimli bir politikacı bu tür vaatlere kanmamış, ülkesini savaştan uzak tutmaya devam etmiştir.

Türkische Post Gazetesi'nde bu yıl, sık olmamakla beraber Kafkasya ve buralarda yaşayan halklar sorunu da gündeme getirilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak ilk kez 6 Haziran'da başlayan ve 30 Temmuz'a kadar süren sekiz bölümlük bir yazı dizisi yayınlanmıştır. Bu yazı dizisi tarih boyunca Kafkasya'da yaşayan halkların Rus baskılarına karşı vermiş olduğu mücadeleyi anlatmış, kahramanlıklarını övmüştür. Kafkasya'da yaşayan insanların özellikle Türkiye ve Türklere kendilerini

¹³² Türkische Post, 22.7.1942.

¹³³ Türkische Post, 14.9.1942, (vurgu bana ait).

yakın hissettikleri üzerinde durulmuştur.¹³⁴ Kafkasya'da yaşayan halkın durumu Alman Ordusu'nun bu bölgede ilerlerken Berlin'e ilettiği raporlardan yapılan alıntılar ile verilmiştir. "Almanlar Kafkasya'nın Özgürlüğü İçin Savaşıyor" adlı makale, 1942 yılının Eylül ayında Kafkasya'da bulunan Alman askerlerine gösterilen sevgiden bahsetmiş ve bu cumhuriyetlere 1. Dünya Savaşı sırasında düzenlenen bir seferi hatırlatmıştır:

Kafkasya'dan gelen raporlara göre Alman Ordusu yerli halk tarafından büyük bir sevgi ile karşılanmış. Bu olay bize 1918 yılında Almanya'nın dağlık bölgeye düzenlediği seferi çağrıştırmıştır. Anlatılanlara göre Kafkasyalılar 24 yıl önce yapılan bu seferi unutmamış...

Makale, 1. Dünya Savaşı'nda Albay von der Goltz Paşa yönetiminde bir Türk Ordusu'nun Bakü ve Tiflis'e yaptığı seferi anlatmıştır. Bu kentlerin ordu tarafından o yıllarda alınmış olduğunu, ama savaşın kaybedilmesiyle hareketin durdurulduğunu vurgulayan makale, Kafkas Halkı'nın duyduğu üzüntüyü aktarmıştır: "...Gürcü şehir ve köylerinde yaşayan akıllı insanlar, Almanlar'ı bir dost ve kurtarıcı olarak görmüştür".¹³⁵

Bu yıl Ali İhsan Sabis'in, Alman politikasına duyduğu yakınlığı dile getiren makaleleri artmıştır. 3 Eylül'de savaşı değerlendiren yazısı bu yakınlığın derecesini ifade etmiştir:

Savaşın dördüncü yılında genel bir özet vermek gerekirse, Mihver güçlerinin her tarafta zaferle çıktığı söylenebilir. Sadece Avrupa'daki stratejik bölgelere sahip değerler, düşmanlarının yaşamsal ekonomik bölgeleri de onların elinde... Anglo-Sakson devlet adamları, Mihver'in geçen savaşta olduğu gibi bu savaşta da içten yıkılacağını umdular. Ancak bugünkü Almanya'yı yöneten adamların kendileri halktan geldiler, cephelede vatanları için savaşıp kanlarını döktüler. Onlar milliyetçi insanlar ve buldukları yüksek mevkilerde bile mülk içinde yaşamak istemezler. Kirli bir kazanma hırsıyla kişisel mutluluk için çabalamazlar. Bu adamlar gerektiğinde kendilerini feda ederler ve en kısıtlı şartlar altında bile vatanları için çalışırlar. Geçen savaşta iç çöküşü hazırlayan

¹³⁴ Değindiği üzere 1942 yılında Türk Hükümeti İrkçı-Turancı yayın ve örgütlere hoşgörülü davranmaya çalışmıştır. Ancak 1943 yılıyla birlikte Türk Hükümeti'nin bu tür grup ve yayınlara karşı tutumu biraz daha sertleşmiştir. Bunda sebep, Almanya ile yürütülen gayri resmî görüşmelerin başarısızlıkla sonuçlanması ve Kızıl Ordu'nun doğu cephesindeki ilerleyişidir. 1941 ve 1942 yılındaki tutumdan farklı olarak Türk Hükümeti İrkçı-Turancı dernek, birlik ve yayın organlarını kapatmaya başlamıştır. 1944 Mayıs ayında yaptığı bir konuşmada İnönü açıkça Turancı düşüncelere karşı olduğunu bildirmiştir. 1944 yılının Eylül ayında ise İrkçı-Turancı düşünceler doğrultusunda gizli örgüt kurma ve hükümeti devirme suçlarıyla 23 kişi İstanbul mahkemelerinde yargılanmaya başlanmıştır.

¹³⁵ Türkische Post, 22.9.1942.

Yahudiler'e ve vurgunculara karşı sert tedbirler alındığı için bugünkü savaşın genel durumu daha farklıdır...¹³⁶

Alman Propagandası'nın bir parçası olarak bütün Avrupa'yı kaplamış olan anti-semitik propaganda ve uygulamalar zaman zaman Türkiye'de de görülmüştür. Türkische Post Gazetesi de bu tür uygulamaları gözden kaçırmamıştır. Yahudi karşıtı yayınlar özellikle üç olay sebebiyle gündeme getirilmiştir. Türkische Post, Yahudiler'e ilişkin iki olay hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yapılan tartışmaları vermiş, Türk Hükümeti'nin bu konulardaki tutumunu övmüştür. Yahudi karşıtı faaliyetlerin artması, Almanya'nın Türkiye üzerindeki baskılarını arttırma çabalarıyla bağlantılıdır.

Bu olaylardan ilki Anadolu Ajansı'na verilecek maddi yardım ile ilgilidir. Ziya Gevher Etili, TBMM'de yaptığı konuşmada, "Ajansın son zamanlarda beynelmînel bir uzuv haline gelmeye başladığını ve arasında garip birçok şahsiyetlerin türemiş olduğunu ve memleketin muzır addettiği bu insanların orada kalmasının caiz olmadığını" belirtmiştir. Konuşmasının devamında Etili, Anadolu Ajansı'nın devlete hizmet etmesi gerektiğini oysa son günlerde burasının uluslararası bir organ gibi çalışmaya başladığını ve siyonist propagandaya alet olduğunu iddia etmiş, devletin Yahudiler'in ceplerini doldurduğunu vurgulamıştır. Etili'nin bu sözlerini Başbakan Refik Saydam şu şekilde yanıtlamıştır: "...Anadolu Ajansı ıslaha muhtaç olabilir. İçerisinde şu veya bu şekilde bazı insanlar bulunabilir...".¹³⁷

Bu olay üzerine Anadolu Ajansı'nda çalışan yaklaşık 26 Yahudi'nin görevine son verilmiştir. Karar gerek Berlin gerekse Türkische Post tarafından olumlu karşılanmış, düşmana sempati gösteren Yahudiler'in Anadolu Ajansı'ndan uzaklaştırıldığı şeklinde kabul edilmiştir.

İkinci olay Romanya'dan gelen ve Filistin'e gitmeye çalışan 769 Yahudi'nin bulunduğu Panama bandıralı "Struma" gemisinin, İstanbul Boğazı çıkışı, hangi ülkeye ait olduğu bilinmeyen denizaltılar tarafından batırılmasıdır. Struma gemisi İngiltere'nin o günlerdeki yasağına rağmen Filistin'e gitmeye çalışırken zorunlu olarak İstanbul Boğazına sığınmak durumunda kalmıştır. İngiltere bu insanların Filistin'e gitmelerine izin vermeyince Türk Hükümeti, gemidekilerin ısrarlarına rağmen Yahudiler'i ülkeye kabul etmemiş, limandan ayrılması için süre vermiştir. Struma gemisi Boğaz çıkışı torpillenmiştir. Batan gemiden ancak tek bir yolcu kurtulmuştur. Türkische Post Gazetesi olayı sade bir haber gibi vermiş ve bu

¹³⁶ Türkische Post, 3.9.1942.

¹³⁷ Türkische Post, 21.4.1942.

konuyla ilgili Başbakan Refik Saydam'ın TBMM'de yaptığı konuşmayı vermekle yetinmiştir:

...Biz bu konuda elimizden geleni yaptık. Maddi ve manevi en ufak bir sorumluluğumuz yoktur. Türkiye, başkaları tarafından arzu edilmeyen insanlara sığınak olamaz. Türkiye, başkaları için arzu edilmeyen insanlar için vatan hizmeti göremez. Bizim tuttuğumuz yol budur. Biz bu nedenle bu insanları İstanbul'da alıkoyamazdık...¹³⁸

Yahudiler'in eleştirilmesine yol açan son bir olay, polis tarafından yasaklanmış olduğu halde malları stok ederek para kazanan birkaç kişinin tutuklanması ile başlamıştır. Tutuklanan kişilerin çoğunluğunun Yahudi oldukları ortaya çıkınca, "her zaman kar elde etmeyi amaç edinen Yahudi ahlakına" karşı makaleler yayınlanmıştır.¹³⁹

Türkische Post Gazetesi, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Boğazlar sorununu öne çıkarmıştır. Gazete, İngiltere'nin Rusya ile ittifak kurmasının Türkiye'nin çıkarlarına aykırı olduğunu söylemiş ve Bolşevizm'e karşı Ankara'yı uyarmıştır. 21 Ocak'ta Türkische Post, Moskova'da yapılan görüşmelerde İngiltere'nin Rusya'ya, Avrupa'daki çıkarlarına ulaşması için izin verdiğini anlatmıştır:

Almanya, Sovyetler'in Avrupa topraklarındaki hedefleri hakkındaki haberleri duyar duymaz, ilgili bütün hükümetleri bundan haberdar etmiştir. Bu haberler Türk basınında hak ettiği ilgiyi buldu. Türk basını değerlendirmelerinde büyük bir dikkat gösterse de, Türkiye'nin kaderinden sorumlu devlet adamları, eski emperyalist planları anımsamışlardır.¹⁴⁰

Bir başka makale, Londra'nın Boğazlar konusunda Rusya'ya hareket özgürlüğü verdiğini belirtmiş, "Türkiye'nin gerçekçi Avrupai görevinin sadece tek bir düşman tanıdığını, bunun da batı kültür ve medeniyetini yok etmek isteyen ve bu nedenle sürekli uygun anı bekleyen doğudaki büyük güç olduğunu", yazmıştır.¹⁴¹ Dr. Eduard Schaefer'de İngiltere ve Rusya arasındaki dostluğa değinmiş, Rusya'nın yıllardan bu yana Boğazlar'ı istediğini ifade etmiştir:

...İngiltere ile Rusya arasındaki dostluk, Türkiye için daima bir tehlike yaratır ve bu Türkiye'nin zararınadır. Nasıl Bolşevizm, Rus ruhunu değiştirmeyip, sadece güçlendirdi ise (doğuda aylardır devam

¹³⁸ Türkische Post, 21.4.1942, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹³⁹ Türkische Post, 15.5.1942.

¹⁴⁰ Türkische Post, 21.1.1942.

¹⁴¹ Türkische Post, 22.1.1942.

eden savaşın gösterdiği gibi), Ruslar'ın Boğazlar'a yönelik doğal istekleri de hiçbir zaman kaybolmamıştır. Stalin, Boğazlar politikasında, I. Nikolay'ın vasiyetini gerçekleştirmek istiyor. "Rusya'nın Üçüncü Başkenti: Konstantinopolis" adı ile 1888'de Almanya'da çıkan bir broşür, Rusya'nın değişmeyen siyasetini göstermektedir....¹⁴²

24 Şubat'ta, Atatürk Bulvarı'nda, Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Papan'e bir suikast düzenlenmiş, Papan ve eşi bu suikasttan yara almadan kurtulmuştur. Tüm deliller Sovyetler Birliği'nin İstanbul Konsoloslugu'nu göstermişti. Suikast ile ilgili olarak tutuklanan Süleyman Sav, Abdurrahman Sayman, Yorgi Pavlov ve Leonid Kornilov mahkemeye çıkarılmıştır. Mahkeme Sovyet basını tarafından da yakından takip edilmiş, Türk adaleti ve basını sürekli olarak suçlanmıştır. Sovyetler suikastin arkasında Almanya'nın olduğunu bile iddia etmiştir.

Türkische Post Gazetesi ise olaya geniş yer ayırmış, yapılan her duruşmanın zabıtlarını yayınlamıştır. Gazeteye göre bu işin arkasında kesin olarak Sovyetler Birliği vardı. Amaç ise Türk-Alman ilişkilerini zedelemektir:

Sanık duruşmada, suikastin amacını açıkladı: "Suikast girişiminin amacı Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkileri bozmak olabilir. Bu yolla Türkiye'nin savaşa Rusya tarafında katılması sağlanacaktı.¹⁴³

Papan suikastini fırsat bilen Türkische Post, olayı bütünüyle anti-komünist kampanyaya dönüştürmüştür. Büyük başlıklarla sanıkların "komünizmden döndükleri", "komünistlerden nefret ettikleri" ve yaptıklarına "pişman oldukları" verilmiştir. Türkische Post, mahkemede suçluların "Türk adaletine" saldırılarını ve küstahça yanıtlar vermelerini öne çıkarmış, Sovyet basınının izlediği tutumu eleştirmiştir:

Sovyet basınının Türk mahkeme ve görevlilerine karşı yürüttüğü yalan kampanyası gün geçtikçe büyüyor. Sovyetler bu propaganda ve basın kampanyalarını iki nedenden dolayı başlattı: 1. Bu kampanya, halen Türkiye'de çalışan ve Türk makamlarının aldığı önlemlerden kurtulan Sovyet Gizli Örgütü'nün üyelerine moral vermek için yapıldı. 2. Suikast girişiminde bulunan Sovyet vatandaşlarının bazı sırları vermeleri engellenmek istendi.¹⁴⁴

18 Haziran'da Türkische Post, Ankara Mahkemesi'nin sonucunu açıklamıştır. Buna göre Kornilov ve Pavlov 20, Abdurrahman Sayman ve Süleyman Sav 10 yıl

¹⁴² Türkische Post, 24.1.1942.

¹⁴³ Türkische Post, 3.4.1942.

¹⁴⁴ Türkische Post, 14.4.1942.

hapis cezası almıştır. Suikast Türk-Alman ilişkilerini olumsuz bir yönde etkilememiştir. Tam aksine biraz daha güçlendirmiştir.

3. Stalingrad'tan Türk-Alman İlişkilerinin Sona Ermesine Kadar Olan Dönem

1943 yılında Stalingrad ile başlayan Almanya'nın önce savunma sonra gerileme dönemi 1944 yılına kadar devam etmiş, nihayetinde savaşı kaybetmesi ile sonuçlanmıştır. 1943 yılı ile beraber Müttefik ülkelerin Türkiye'ye savaşa katılması yönündeki baskıları artmıştır. Bu baskıların sonucunda 1944 Nisan'ında Türkiye önce Almanya'ya krom sevkiyatını durdurmuş, Ağustos ayında da Almanya ile ilişkilerini kesmiştir. Bu yılların İnönü Hükümeti ve Türkiye açısından çok zorlu geçtiği kesindir. Türkiye 1943 yılından itibaren artık daha uzun süre dışında kalamayacağı savaşa giriş tarihini ertelemek için çabalamıştır.

1943 yılı 2. Dünya Savaşı'nın Türkiye için en kritik yılı olmuştur. Şubat ayında Almanya'nın Stalingrad savaşını kaybetmesi, bütün doğu cephesinde genel bir gerilemenin başlangıcını oluştururken, Mayıs ayında Kuzey Afrika'nın Müttefikler'in eline geçmesi İtalya'nın ve Mussolini'nin çöküşünü hızlandırmış bu olay sonunda da Alman işgali altındaki ülkelerde de kıvılcıklar başlamıştır. Savaşta üstünlük Müttefikler'in eline geçince, Türkiye'ye yükümlülüklerini yerine getirmesi için baskı artmıştır. Diğer taraftan Mihver güçleri savunmaya geçmiş olmakla birlikte, Türkiye'ye saldırabilecek kuvvetteydiler. O günlerde Türkiye artan baskılar sonucunda savaşa girmeyi ilke olarak kabul etmişti. Ancak bunun tarihini mümkün olduğu kadar ileri atmaya çalışıyordu. Türkiye 1943 yılından önce, savaşa girmemek için ileri sürdüğü askeri hazırlıkların yetersizliği savını artık kullanmıyordu. Türk dış politikasını yönetenler iyi niyetlerini göstermek için Balkanlar'da açılacak yeni bir cepheye somut katkılar yapabileceklerini öne sürmüşlerdir. Bu tasarı, artık Türkiye'nin savaşa girmesini isteyen Churchill tarafından hararetle savunulmuştur. Churchill'e göre, Türkiye'nin tarafsız kalması bu güne kadar Mihver güçlerine yaramıştır. Amerikalılar ve Sovyetler ise böyle bir öneriye farklı gerekçelerle uzak durmuşlardır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Balkanlar'da açılacak yeni bir cephenin Türkiye'ye silah sevkiyatının artırılması anlamına geleceğini düşünüyordu. Bu düşünce ise ABD'nin Avrupa'ya planladığı askeri çıkarmayı zayıflatıyordu. Sovyetler Birliği de ikinci cephenin Balkanlar'da açılmasına karşıydı. Stalin, Türkiye'nin bir an önce savaşa girmesini istiyordu, ama yeni cephenin Balkanlar'da açılması fikrine soğuktu. Bu "Balkan Cephesi" fikrinin gerçekleşme olasılığının çok düşük olduğunu bilen Türk devlet adamları, bu

harekate katılmaya hazır olduklarını defalarca tekrar edecek, böylece bir yandan iyi niyetlerini vurgularken, öte yandan zaman kazanmış olacaklardı. İnönü Türkiye'si Avrupa'da Almanya'nın tamamıyla yok edilmesine karşı çıkıyordu. Çünkü Sovyetler'e karşı dengeleyici bir kuvvet olarak görülen Almanya ağır bir yenilgiye uğrar, hatta bütünüyle yok edilirse, Türkiye ve Balkanlar Avrupa'da tek güç haline gelecek olan Sovyetler'le yalnız kalacaktı. Üstelik savaşa girilmediği takdirde, Sovyetler Birliği'ni durdurabilecek tek ülke olan İngiltere de gücendirilmiş olacaktı. 1943 tarihine kadar Türkiye bir asker kaynağı olarak görülmüştür. Ancak bu dönemden sonra ABD ve Sovyet görüşü ağır basmış ve Türkiye'nin sadece üs vermesi üzerinde durulmuştur.

Müttefikler'in Türkiye'yi savaşa sokma gayretlerine karşılık Almanya, Türkiye'nin tarafsız kalması için elinden gelen tüm gayretleri göstermiş, gerektiğinde Papen aracılığıyla Türkiye'yi açıkça tehdit etmiştir.

Kazablanka ile başlayan konferanslar dizisi yıl sonunda Kahire Zirvesi ile sona ermiştir. Ağırlıklı olarak konferans ve zirvelerle geçen 1943 yılı,¹⁴⁵ Türk politikacıları için büyük bir sınav olmuştur.

Daha önce değinildiği üzere Türk siyasetinin bu dönemde yaşadığı en önemli çelişki, nasyonal sosyalist yaşam alanı teorisini ve iktidar anlayışını eleştirdiği Almanya'nın, Orta ve Güneydoğu Avrupa'ya ilerleyen Sovyetler'e karşı tek engel olduğu gerçeğidir. Türkiye bu nedenle Almanya'nın ne zaferini ne de yenilgisini istemiş olabilir. Mümkün olduğu kadar zaman kazanma politikası güden Türkiye, 1943 yılında da her iki tarafı dengelemeye çalışmıştır. Bu nedenle bir askeri heyet

¹⁴⁵ İlk konferans Kazablanka'da düzenlenmiştir. 1943 yılının başında düzenlenen bu konferansta Müttefikler Almanya'nın "koşulsuz teslimiyet" ilkesini benimsemişlerdi. 30-31 Ocakta Adana'da düzenlenen ikinci konferansta Saraçoğlu Türkiye'nin savaşa girmesini isteyen Churchill'i, savaş sonrası Sovyet tehlikesine karşı uyarmıştır. İngiliz Başbakanı'na göre ise Sovyetler savaştan çok yorgun çıkacak ve yalnızca yaralarını sarmaya uğraşacaklardı. Ancak eğer Almanya'nın izinden gittikleri takdirde de İngiltere Sovyetler'e karşı koyacaktı. Önemli bir diğer buluşma Kanada'nın Quebec kentinde gerçekleştirilmiştir. Ağustos ayındaki bu buluşmada taraflar Batı Avrupa hareketinin hazırlığına öncelik tanınmasına karar vermiş ve Türkiye'nin henüz savaşa hazır olmadığı görüş birliğine varılmıştı. Churchill bu toplantıda da Türkiye'yi savaşa sokma emelinden vazgeçmemiştir. Eden, Hull ve Molotov'u 19 Ekimde Moskova'da bir araya getiren konferans, Türkiye üzerindeki Sovyet baskısının artırılmasıyla sonuçlanmıştır. Gerçekte Sovyetler'in, savaş lehlerine gelişmeye başladığından bu yana Türkiye üzerindeki baskılarını arttırdıkları görülmüştür. Moskova'dan sonra Dışişleri Bakanı Menemencioğlu, İngiliz meslektaşları Eden ile Kahire'de görüşmüştür. İngilizler tarafından Alman yanlısı olarak görülen Menemencioğlu ile Eden'in buluşması Türk-İngiliz ilişkilerinde bir dönüm noktasıdır. 17 Kasım 1943'te Türkiye ilke olarak savaşa girmeyi kabul etmiştir. 28 Kasım'da başlayan Tahran Konferansı'nda Churchill bir kez daha Türkiye'ye baskı yapmaya çalışmıştır. Moskova ve Washington ise tersine bu konferansta bu yönde bir faaliyet göstermemişlerdir. Sovyetler, Balkanlar'daki emellerine Müttefiklerce desteklenen bir Türkiye'nin engel olacağını düşünürken, Amerikalılar düşündükleri batı Avrupa hareketi için tüm güçlerini buraya seferber etmek istemişlerdir. Yılın sonunda Kahire'de İnönü, Roosevelt ve Churchill'i bir araya getiren Konferans ise bu zincirin son halkası olmuştur. Kahire Konferansı Türkiye üzerinde yapılan baskının doruk noktasıdır. Churchill'e göre Türkiye hemen savaşa girmedeği takdirde savaştan sonra yalnız kalabilirdi. Kahire Konferansı Türkiye'yi savaşa bir adım daha yaklaştırmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkn. DERİNGİL,op.cit., s. 188-230.

Müttefik cephelerine giderken, General Cemil Cahit Toydemir yönetimi altında bir başka askeri heyet de Alman cephelerini ziyaret etmiştir.¹⁴⁶

Yurt dışına yönelik genel Alman Propagandası gibi Türkische Post Gazetesi de bu yıl ilk olarak Stalingrad savaşını ele almış, ölen askerleri kahramanlaştırmak, yenilgiyi hafifletmek için elinden gelen tüm gayretleri sergilemiştir. Yine Alman Propagandası doğrultusunda, Stalingrad sonrası Anti-Bolşevik propaganda artmış, Bolşevik tehlikesi karşısında tüm Avrupa'nın Almanya ile birleşmesi gerektiğine değinmiştir. "Bolşevikler tarafından tehdit edilen Avrupa", "Avrupa düşmanı İngiltere, Amerika, Bolşevik ve Yahudi ittifakı", "ABD ile İngiltere'nin çıkar farklılıkları" gibi olumsuz propaganda temaları, "Bolşevizm'den bir an önce kurtulma", "savaş sonunda Alman zaferine olan kesin inanç", "Mihver altında daha iyi ve Yeni bir Avrupa Düzeni" gibi olumlu temalarla desteklenmiştir. Türkische Post bir yandan İngiliz, Sovyet ve Amerikan ittifakını eleştirmiş, bu ülkelerin desteği ile ilerleyen Sovyet Ordusu karşısında Avrupa'yı ve Türkiye'yi uyarılmış ve derin bir korku yaratmaya çalışmış, diğer taraftan Almanya'nın savaşı kaybetmediği ve sonunda zaferi elde edeceğini vurgulamıştır. Gazete 1943 yılından itibaren İngiltere yerine genellikle Anglo-Sakson kelimesini kullanmaya başlamıştır. Türkische Post Anti-Roosevelt, Anti-Stalin ve Anti-Churchill kampanyalarını yürütürken, genel Alman Propagandası doğrultusunda arada bütün liderleri soyutlayarak tüm suçu Yahudiler'e yüklemiştir.

Gazete, Avrupa devletlerinin açmayı düşündüğü "İkinci Cephe" ile ilgilenmiş, Mussolini'nin iktidardan indirilip hapsedilmesini ve İtalya'da siyasal iktidarı ellerine geçirenlerin Müttefikler ile imzaladıkları Ateşkes Anlaşması'nı kınamıştır.

1943 yılında artan İngiliz hava saldırıları Göbbels'in "Avrupa vicdanına" seslenerek Müttefikler'i suçlamasına yol açmıştır. Türkische Post da bu çerçevede Alman kentlerine yapılan yoğun hava saldırılarını "terör" olarak nitelendirmiş, ölen çocuk ve sivillerin fotoğraflarını yayınlarak dünya kamuoyu önünde İngiltere ve Amerika'yı sorumlu tutmuştur.

Gazete bu yıl çok fazla sayıda fotoğraf yayınlamıştır. Stalingrad'ta çarpışan Alman askerlerinin kahramanlıklarını ve Kızıl Ordu'dan kaçan insanları gösteren fotoğrafları, İngiliz uçaklarının bombardımanları sonucunda ölen çocuklar izlemiştir. Savaşta alınan yenilgiler sonucunda Hitler'e olan güveni anlatmak için Führer'in genellikle çalışırken ve askerleri arasında gezinirken çekilmiş fotoğrafları verilmiştir. "Almanya işgal ettiği ülkelerdeki tüm değerli eşya ve parayı alıp ülkesine götürdü" şeklindeki Müttefik kampanyalarına Almanya yazı ve fotoğraflarla

¹⁴⁶ Türkische Post, 21.7. 1943.

yanıt vermiştir. Haber ve makaleler Almanya'nın "ülkelerin kültürel değerlerine saygı gösterdiğini" yazarken,¹⁴⁷ fotoğraflar bombalanan Alman müzelerini ve parçalanmış değerli resim ile heykelleri göstermiştir.

1943 yılının başında Türkische Post Gazetesi ağırlıklı olarak Stalingrad üzerinde durmuştur. 15 Ocaktan itibaren Stalingrad'ta çok zor şartlar altında savaşıldığı haberleri, zafer için topyekin savaşın gerekliliği ile bütünleştirilmiştir. Genelde gazetenin attığı başlıklar, Stalingrad'ta sıkışan 6. Ordu'nun kahramanlıklarını vurgulamıştır: "Stalingrad Önlerinde Kahramanca Savaş",¹⁴⁸ "Stalingrad Kahramanlarının Son Savaşı",¹⁴⁹ "Savaşın Sembolü"¹⁵⁰ vb. Stalingrad ile ilgili haberler ve makalelerde mümkün olduğu kadar askerlerin boşuna ölmedikleri, onlara ölü değil kahraman denilmesi gerektiği belirtilmeye çalışılmıştır. Stalingrad'ta sadece Almanya'nın değil, birçok Avrupa ülkesinin askerlerinin de nasyonal sosyalizm bayrağı altında mücadele ettikleri ifade edilmiştir. Yenilgi belirginleştikçe yazılar Alman Halkı'nın dayanma gücünü, bütünlüğünü ve bu acıları da içine gömerek aşabileceği temaları üzerinedir. Yazılarda gizliden gizliye, Alman Halkı'nın ayaklanabileceği korkusu sezilmiştir. Makalelere ve haberlere genel olarak bakıldığında Alman Propagandası'nın bir çarpışmanın kaybedilmesiyle bütün savaşın kaybedilmediği fikrini yerleştirmeye çalıştığı anlaşılmıştır. Yine bu dönem içinde cepheden gelen haberlerin gizlenmeye çalışılmadığı da görülmüştür:

Berlin'den gelen haberlere göre Stalingrad'ta yeni bir aşamaya girildi. İçten duydukları üzüntü ile haftalardır oralarda kuşatılan oğullarının kahramanca savaşını takip eden Alman Halkı, **bu askerlerin yaptıkları özverileri tüm ulus için yapılmış kutsal bir görev olarak değerlendirmektedir.** Almanlar'ın savunma mevzilerine karşı Sovyetler'in düzenledikleri kitle saldırıları sonucunda bazı mevzilerin kaybedildiği bildirildi.¹⁵¹

¹⁴⁷ "İngiliz Propagandası'nın bu yılki ilk çalışması önümüzde duruyor: Bu İngiliz Hükümeti ile 16 devlet arasında imzalanan ortak bir uzlaşma metnidir. Yapılan açıklamalarda Mihver'in, işgal ettiği topraklardan sanat eserlerini, altın ve para ile hisse senetlerini çalarak zimmetine geçirdiği iddia edilmiştir. Bu tür açıklamaların iki amacı vardır: 1. Almanya ile dostlarını suçlamak. 2. Londra'daki göçmen hükümetini harekete geçirmek ve dünyaya "17 birleşik devletin varlığını" göstermek... Oysa durum tam tersidir. İnsanlık tarihinde Nasyonal Sosyalist Almanya kadar, yenilen devletlere karşı saygı ve dikkat gösteren başka hiçbir ülke yoktur. Napolyon Avrupa'da savaştığında İtalya'yı yağmaladı ve bu şekilde dünyaca ünlü Louvre'un ilk temellerini attı. Nasyonal sosyalizmin ve Führer'in tarihsel anlamı, yenilen halkların tarihinde, Almanya'ya göre çok daha önemli bir yer tutan değerlerin, bu ülkelere geri verilmesini sağlamıştır. Böylece Führer'in emriyle Napolyon'un oğlunun ayakları Viyana'dan Paris'e geri verilmiştir". Türkische Post, 7.1.1943.

¹⁴⁸ Türkische Post, 21.1.1943.

¹⁴⁹ Türkische Post, 27.1.1943.

¹⁵⁰ Türkische Post, 30.1.1943.

¹⁵¹ Türkische Post, 27.1.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

Berlin kaynaklı bir başka makale Stalingrad çarpışmasına değinmiş, Alman askerlerinin çabalarını yüceltmıştır:

Düşünülebilecek en büyük yokluklar içinde Stalingrad savunucuları haftalardır mücadele ettiler... **Düşman sayıca ve malzeme olarak çok üstün olsa da** 6. Alman Ordusu mevzilerini savundu ve hiçbir özveriden kaçınmadı. Şimdi Berlin'den bildirildiğine göre 6. Ordunun askerleri, en önde generalleri ile birlikte silah kabzalarını dahi kullanarak mevzilerini savunmuşlar. Berlin'deki askeri yetkililere göre Stalingrad askeri prestij için savunulmamıştır. Tersine buranın güneydeki cephe açısından **stratejik önemi vardı...** Her asker, yaşamını savaşta kaybedebileceğini bilir. Yine de her asker sağlıklı bir şekilde geri dönmeyi umut eder. Üç-dört haftalık gelişmelere göre Stalingrad'taki Alman ve dost ülkelerin askerleri için böyle bir umut ortadan kalkmıştı. Onlar, Alman cephelerinden uzakta, bütün savaşta çok önemli bir yer tutan bölgede son nefeslerine kadar dayanmak zorunda olduklarını biliyorlardı... Her şey büyük bir kahramanlıktı. 6. Ordu, Rus Başkomutanlığı'nın teslim olun teklifini bile reddetmiştir.¹⁵²

4 Şubat tarihli gazete Stalingrad'taki kahramanca yapılan savaşın sona erdiğine değinmiş, 6. Ordu'nun fedakarlıkları ile elde edilen zaman içinde Alman önderlerinin gerekli önlemleri aldığı vurgulanmıştır:

"Stalingrad Savaşı bitti. Bayrağa ettikleri yemin doğrultusunda, General Paulus yönetimindeki 6. Ordu, durumun bütün olumsuz şartlarına rağmen son nefeslerine kadar dayandılar. Alman askerlerinin kaderleri Hırvat ve Romen birlikleri tarafından paylaşıldı. Bu askerler de, silah kardeşliğine olan sadakatleri doğrultusunda, Alman Ordusu'ndaki arkadaşları ile beraber son ana kadar görevlerini yaptılar... Bugün söylenebilecek tek şey, ordunun özverisinin boşuna olmadığıdır. Tarihi Avrupa görevi bilinci içerisinde haftalarca altı Sovyet ordusunun saldırılarına karşı direndiler. Hem de düşmanca tamamen kuşatılmış olarak... Stalingrad'ın en yüksek binası üzerindeki gamalı haç bayrağı altında son mücadelelerini verdiler. Generaller, subaylar ve erler omuz omuza son kurşuna kadar çarpıştılar. Onlar Almanya yaşasın diye öldüler.¹⁵³

Stalingrad savaşını Bolşevizm'e karşı Avrupa'nın savaşı gibi vermeye çalışmış olan Türkische Post, yenilgi sonrasında tüm Avrupa'nın Almanya'nın üzüntüsünü paylaştığı haberlerini vermiştir.¹⁵⁴

¹⁵² Türkische Post, 28.1.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁵³ Türkische Post, 4.2.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁵⁴ Türkische Post, 5.2.1943.

Doğu cephesindeki yenilgi ile başlayan gerileme döneminde Almanya gibi Türkische Post Gazetesi de yeni bir kampanyaya girişmiştir. Bu kampanyada amaç Avrupa halklarını Bolşevik tehlikesine karşı uyarmak ve bu tehlikeyi ancak Almanya'nın önleyebileceği mesajını vermektir. "Göring'in Alman Ordusu'na Çağrısı" başlığı altında Şubatın ilk günü çıkan haberde, Avrupa'nın ancak güçlü bir Almanya ile var olabileceği belirtilmiştir. Konuşmasında Göring, Führer'in Sovyetler'e saldırıya karar vermesinin kolay olmadığını ama geleceğin Avrupa medeniyeti için böyle bir savaşa başladığını ifade etmiştir:

Führer yaşamının en zor ama tarihsel olarak da en anlamlı kararı öncesindeydi. Alman Halkı'nı bu savaşa sürüklemek kolay olmadı. Siyasal ve stratejik zekası, Rusya savaşının tüm mücadeleler arasında en zoru olacağını anlamıştı. Düşünülenin aksine Ruslar'ın on misli daha çok savaş uçağına ve beş misli daha çok tanka sahip oldukları bildirilince, Führer tereddüt edemezdi. O an batı medeniyetinin yok olup olmayacağına karar verdi...¹⁵⁵

Reich Propaganda Bakanı Joseph Göbbels, Berlin Spor Sarayı'nda yaptığı konuşmada Alman Halkı'nı topyekün savaşa çağırılmış ve Avrupa'nın vicdanına seslenerek herkesi yaklaşan Bolşevik tehlikesine karşı uyarmıştır:

Sovyet Hükümeti'nin saklama ve kandırma çabaları sonucunda Sovyetler Birliği'nin savaş potansiyeli doğru düzgün tahmin edilememişti... Dünyanın vicdanına seslenerek Alman Ordusu'nun doğudaki tehlikeye karşı savaşının nedenlerini sıralıyorum: 1. Alman Ordusu doğudaki tehlikeyi kırmayı başaramasaydı, Reich ve kısa süre içinde de Avrupa Bolşevizm'in kucağına düşecekti. 2. Sadece Alman Ordusu ve Alman Halkı, Avrupa'daki dostları ile beraber bu tehlikeye karşı koyabilecek güce sahiptir. 3. Tehlike yaklaşıyor! Geç olmadan önce hızlı ve çok titiz bir şekilde davranmalı...¹⁵⁶

Kendini haklılaştırmak, tüm Avrupa'da Bolşevikler'e karşı bir hareketin olduğunu vurgulamak için Türkische Post yabancı basına başvurmaya devam etmiştir. İsveçli Dr. Sven Hedin'in "Avrupa Topyekün Yokolma Tehlikesi İle Karşı Karşıya" başlıklı mektubunu yayınlayan gazete, Hedin'in "yalnızca Almanya kurtarabilir" sözcüklerinin altını çizmiştir:

İsveç'in, kurumlarında ve meclisinde komünist insanların bulunmasına izin vermesi bende sıkıntı yaratıyor. Aynı şekilde İsveç basınının, Avrupa'yı topyekün bir tehlikeye karşı

¹⁵⁵ Türkische Post, 1.2.1943.

¹⁵⁶ Türkische Post, 19.2.1943.

kurtarabilecek tek güç olan Almanya'ya karşı takındıkları olumsuz tavır da beni çok üzüyor. Almanya yıkıldığı takdirde, İngiltere ve Amerika, Rusya'nın zafer seferlerini hiçbir zaman durduramaz.¹⁵⁷

Türkische Post, Avrupa'yı, yaklaşan Bolşevik tehlikesine karşı uyarırken, aynı zamanda Sovyetler'i de eleştirmeyi ihmal etmemiştir. Avrupa ve Bolşevik korkusu teması ileride Churchill ve Roosevelt karşıtı kampanyalarda bir kez daha dile getirilmiştir.

Gazete Hitler'in ve Göbbels'in konuşmalarını vererek savaşın sonundaki kesin zafere duydukları inancı paylaştığını ifade etmeye çalışmıştır. Stalingrad'ta olduğu gibi Afrika'da kaybedilen savaşı da bir "kahramanlık mücadelesi" gibi göstermeye çalışmıştır.¹⁵⁸ Müttefikler'in artan baskıları ve elde ettikleri zaferler sonucunda tüm Avrupa'da ikinci bir cephenin açılacağı düşüncesi yerleşmişti. Türkische Post, Alman askeri uzmanların bu konudaki görüşlerini ve yazılarını yayınlamış, böyle bir saldırıyı gerçekleştirmenin ve başarıya ulaştırmanın çok zor olduğunu yazmıştır.¹⁵⁹

1943 yılının ortalarından itibaren artan Müttefik hava bombardımanları, Göbbels gibi Türkische Post tarafından da "terör ve açık cinayet" olarak nitelendirilmiş, Alman Halkı'nın "kahramanca" tutumu yüceltilmiş ve Alman işçi ve teknisyenlerinin günlerdir bir "misilleme ve öç alma" silahı üzerinde çalıştıkları belirtmiştir:

Wuppertal'da, İngiliz bombardımanı sonucu ölenlerin arkasından yapılan **anma törenlerinde** Reich Propaganda Bakanı Dr. Göbbels, İngilizler'i dünya kamuoyu önünde şikayet ettiğini bildirdi. Reich Bakanı sivil halka yapılan bu bombardımanı, "düşmanın son çaresi" olarak nitelendirdi. Dr. Göbbels, Alman tarafının **misilleme yapacağı günün hızla yaklaştığını** söyledi. Alman Halkı o günü sabırsızlıkla bekliyor...¹⁶⁰

24 Temmuz 1943 tarihinde Faşist Büyük Meclisi, İtalyan Başbakanı Benito Mussolini'ye güven duymadıklarını bildirmiştir. 25 Temmuz'da Kral III. Viktor Emanuell, Mussolini'yi tutuklatmış ve iktidarı Badoglio Hükümeti eline geçirmiştir. Bu haber özellikle Almanya'da bomba etkisi yaratmıştır. Savaşın en önemli safhasında Almanya ve Hitler'e çok yakın olan bir devlet başkanının tutuklanması

¹⁵⁷ Türkische Post, 25.2.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁵⁸ "Afrikadaki mücadele sona erdi. Alman ve İtalyan Başkomutanlığı kahramanca yapılan savunmanın sona erdiğini bildirdiler..." . Türkische Post, 14.5.1943.

¹⁵⁹ Türkische Post, 14.5. 1943 ve 2.7.1943.

¹⁶⁰ Türkische Post, 2.7.1943 ve 19.7.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

olması Mihver açısından da olumlu bir gelişme sayılmazdı. 3 Eylülde Badoglio, Müttefikler'le bir Ateşkes Anlaşması imzalamıştır. Anlaşma ile ilgili olarak Türkische Post, Badoglio'nun vatanına ve Almanya'ya ihanet ettiğini vurgulayan yazılar çıkarmıştır.¹⁶¹ 10 Eylülde yayınlanan bir haber Badoglio'yu ihanet ile suçlamıştır:

Mareşal Badoglio Hükümeti'nin şartsız teslim olması Berlin'de ve Alman basınında açık bir **ihanet** olarak tanımlandı. Gerçi olay sürpriz olmadı ama yine de onursuzluğun ve kötü niyetin tarihteki en önemli örneğini teşkil etti.. Alman çevreleri İtalyan Hükümeti ve onu destekleyen birimler sert bir şekilde eleştirilse de; İtalyan Halkı'na, ordusuna ve faşist düşünceleri benimseyenlere duyulan saygı her zamanki gibi dile getirildi. Alman tarafı bu olaydan sonra bile İtalyan Halkı'nın kaderinin Avrupa ile aynı olduğunu, yalnızca Almanya'nın ve yeni Avrupa'nın zaferi ile ancak İtalyan Halkı'nın özgürlüğe kavşabileceğini ve hak ettiği yeri alabileceğini belirtti. Almanya'ya göre **Kral ve Mareşal Badoglio** yalnızca **maceraperest** ve **şansını arayan şovalyelerdir**. Bu insanlar İtalya'yı savaşa girdiğinden beri korkaklıkları, ihanetleri ve yolsuzlukları ile harcadılar ve devlet başkanı **Mussolini'ye de ihanet** ettiler... İtalyan **Halkı'na** ise Almanya sadece üzüntülerini bildirdi.¹⁶²

Aynı gün Alman Ordusu başkent Roma'yı işgal etmiştir. İki gün sonra, yani 12 Eylül 1943'te Alman paraşütçüleri Mussolini'yi tutuklu bulunduğu hapisaneden kurtarmıştır. Türkische Post kurtarıma olayını Alman askerinin büyük bir başarısı olarak nitelendirmiş, Führer'in arkadaşına sadık kaldığını ifade etmiştir.¹⁶³

1943 yılının başından itibaren Türkische Post Gazetesi yoğun bir İngiltere ve Amerika karşıtı propagandaya başlamıştır. Bu propaganda ağırlıklı olarak İngiltere'nin ve Amerika'nın Bolşeviklere Avrupa'yı sattıkları, ABD Başkanı Roosevelt'in arkasındaki asıl gücün Yahudiler olduğu üzerinde durulmuştur. Bu ana temalar etrafında İngiltere ile Amerika'nın farklı çıkarlarına dikkat çekilmeye çalışılmış, İngiltere'nin sivil halkı bombaladığı ve Roosevelt'in tarafsız ülkeleri savaşa çekmeye çalıştığı yazılmıştır. İngiltere konusuyla ilgili olarak Hindistan ve bu ülkedeki açlık dile getirilmiş, açlığın tek sebebi olarak İngiliz yayılcılığı gösterilmiştir. Anti-Roosevelt kampanyası ocak ayının başında başlamıştır. Buna göre Roosevelt, demokrasi maskesi altına sığınan, totaliter devletlerden nefret eden ve dünyayı tek başına yönetmeye çalışan bir adamdır:

...Polonya Büyükelçisi'nin raporu, barış dostu olarak tanınan Roosevelt'in maskesini düşürdü. ABD Başkanı'nın maskesi altında

¹⁶¹ Türkische Post, 9.9.1943.

¹⁶² Türkische Post, 10..9.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁶³ Türkische Post, 13.9.1943.

totaliter devletlere karşı duyduğu derin nefret saklanıyor. Kendi parti üyeleri dahi Roosevelt'i bir barış sever Başkan olarak tanıtmıyorlar. Bu savaş Amerikan Halkı'nın istediği bir halk savaşı değildi. "Life" Dergisi'nin geçenlerde yazdığı gibi bu Roosevelt'in "özel bir savaşı"dır. ABD'nin ünlü diplomasisi de bu savaşın amacının dünya barışı olmadığını, yalnızca Başkanın dünyayı yönetmek isteği olduğu inancını silemiyor...¹⁶⁴

12 Eylül tarihli bir başka yazı ABD Başkanı'nın gerçek amacını açıkladığını iddia etmiştir:

İrkımız Tanrı tarafından dünyaya medeniyeti yaymak için görevlendirildi, diyordu 1900 yılında Senatör Beveridge. Bu sözler Küba'nın Birleşik Devletler'e ilhakı ve Filipinler'in Beyaz Saray'ın emperyalist amaçları için açılmasından hemen sonra söylenmişti. Bugün Amerika bu isteklerini sadece düşmana karşı değil, müttefiklerine karşı da öne çıkarmaktadır. Bu emperyalizmin kaynağı nerededir? Woodrow Wilson'un itiraflarına göre Amerikan Hükümeti'ni yöneten kapitalistler ve fabrikacılar...

Türkische Post, ABD'nin ve İngiltere'nin Mihver ve işgal edilmiş ülkelerin halklarını ayaklandırmaya yönelik propagandalarına karşı, bu iki ülkenin tarih boyunca verdikleri hiçbir sözü tutmadıklarını vurgulamıştır:

Geçen günkü konuşmasında Roosevelt, Mihver'in sıradan halka bir şey yapmayacağına, işgal bölgelerindeki halkın ise temel haklarını yeniden sağlayacağına söz verdi. Oysa tarih kendisini yalanlıyor. **Hindistan'daki baskı önlemleri, Kızılderililerin köklerinin kurutulması, kadınlara ve çocuklara karşı yürütülen açlık ve terör savaşı** Roosevelt'in gerçekte neler istediğini göstermiştir. Roosevelt'in gerçekte neler istediğini İngiliz mesai arkadaşlarının ağızlarından ve İngiliz devlet adamlarının sözlerinden dinlemeli. Zaten bu **Sovyet Rusya ile yaptığı ittifaktan** anlaşılabilir. Roosevelt'in istediği şartsız teslim, Avrupa'da Bolşevizm'in ve Avrupa kültür ve medeniyetinin yok oluşunun işaretidir.¹⁶⁵

Amerika'da ve İngiltere'de Yahudi-Bolşevik etkisinin her geçen gün arttığına değinen Türkische Post, aynı etkinin Moskova'da yaratılamadığını savunmuştur:

Göbbels'e göre Bolşevizm, uluslararası Yahudiliğin gerçek iktidar hedefidir. Bu hedef doğrultusunda "uluslararası plütokrasi" yalnızca geçici bir görüntüdür... İngiltere'de bayraklar, Kızıl Ordu'nun 25. yılı nedeniyle Sovyet amblemi ile yan yana dalgalandı. Bu Bolşevizm'in, İngiliz İmparatorluğu tarafından nasıl yüceltildiğini göstermektedir.

¹⁶⁴ Türkische Post, 9.1.1943.

¹⁶⁵ Türkische Post, 16.2.1943 (vurgu Türkische Post'a ait).

Londra'da komünist şarkılar söyleniyor. Ama Moskova'da kimse "God save the King" şarkısını söylemiyor. İngiltere'de Bolşevizm'in bayrağı sallanıyor. Ancak kimse Sovyetler'de İngiliz İmparatorluğu'nun bayrağının sallandığını söylemedi. ¹⁶⁶

Müttefikler'in Sovyetler'i Avrupa'da özgür bıraktıkları üzerine yoğunlaşan yazılar, Amerikalılar'ın ve İngilizler'in, Stalin'e ve Kızıl Ordu'ya Avrupa'da gerekli polis denetimini sağlayabilmesi için imkan tanıdıklarını vurgulamıştır. ¹⁶⁷

Türkische Post, özellikle "Völkischer Beobachter"dan alıntılar yaparak İngiliz ekonomisini Yahudiler'in yönettiğini ve Churchill'ın, Roosevelt ve Litvinov ile birlikte Avrupa'nın can düşmanı olduklarını belirtmiştir. Gazete, Avrupa'nın bu düşmanlara ve Amerikan Bolşevik birliğine karşı Almanya'nın yanında yer alması gerektiğini yazmıştır:

Avrupa ve özellikle büyük Alman Reich'i birkaç aydır Müttefikler'in yoğun hava bombardımanlarına maruz kalmıştır. Sayısız Alman şehri patlayıcı ve yanıcı bombalar altında kan gölüne dönmüş, binlerce semt alavler içinde yok olmuş ve bir daha yerine konulamayacak kültür eserleri toprak ve kül içinde kalmıştır... Kapitalist Anglo-Saksonlar ile anti-kapitalist Bolşevikler'in birlikte, nasyonalizmi ve sosyalizmi devlet prensibi olarak benimsemiş Mihver'e karşı yürüttükleri acımasız savaşta cepheler bazılarına göre karışık görünebilir. Ancak bu mücadeleden açık bir karar çıkmıştır: Mihver Avrupa'da daha çok ya da az güç ve iktidar elde etmeye, daha çok ya da daha az kilometre kare ülkelere sahip olmaya çalışmıyor. Mihver yalnızca Avrupa varlığının temelleri olan halkları, ekonomisi ve kültürü ilgilendirmektedir. Mihver'i ileride batı medeniyetinin dünyaya tarihsel anlam verebilecek güce sahip olup olmayacağı ilgilendirmektedir... ¹⁶⁸

1943 yılı Türkiye'nin savaş yıllarında en fazla baskıya maruz kaldığı dönemlerin başında gelir. Bu yıl birçok kez düzenlenen konferanslarda ve yapılan görüşmelerde Müttefikler, Türkiye'yi cephede, kendi yanlarında görmek istediklerini bildirmişlerdir. Müttefikler'in bu isteklerine karşı Almanya Türkiye'nin mutlaka tarafsız kalması gerektiğini savunmuştur. Bu yıl Türkische Post özellikle Türkiye'nin tarafsızlığını bozmaması için çabalamış ve yayın politikasını buna göre belirlemiştir. Gazete, Türkiye'nin konumunu koruması için sürekli Sovyet tehlikesini gündemde tutmaya çalışmış, Sovyetler'in Boğazlar'a yönelik tarihi isteklerini hatırlatmıştır.

¹⁶⁶ Türkische Post, 6.3.1943.

¹⁶⁷ Türkische Post, 9.4.1943 ve 13.4.1943.

¹⁶⁸ Türkische Post, 24/25. 12.1943.

1943 yılı ile beraber Ali İhsan Sabis'in köşe yazılarında gözle görülür bir artış meydana gelmiştir. Ali İhsan Sabis yazılarında genellikle doğu cephesini değerlendirmiş, Müttefikler'in ikinci bir cephe açma planları üzerine düşünceler üretmiştir. Türkische Post, Ali İhsan Sabis'in Hüseyin Cahit Yalçın ile giriştiği basın kavgasına geniş yer ayırmıştır.

Şubat'ın başında Almanya önce Ankara'da, sonra da İstanbul'da iki büyük mimari sergi açmıştır. Türkische Post, geniş sayfalar ayırarak Alman mimarisini övücü yazılar yayınlamıştır.¹⁶⁹ Mimaride Alman üstünlüğüne değinilen yazılarda, bu alanda üretilen ortak eserlere dikkat çekilmiştir. Türkische Post 20 Ağustos 1943'te açılan İzmir Fuarı'na katılan Almanya'yı övmüş, o güne özel gazete çıkarmıştır. Fuar nedeniyle yayınlanan özel sayıda Türkiye ile Almanya arasındaki ticari ve kültürel ilişkilere değinilmiş, Almanya'nın Türk ekonomisine olan katkıları vurgulanmıştır.¹⁷⁰

Adana Konferansı'ndan önce çıkan haberlerde Almanya ve İtalya'nın Türkiye'nin tarafsızlığını koruyacağına duydukları güven dile getirilmiştir. 6 Şubatta Dr. Eduard Schaefer "Kazablanka'dan Adana'ya" başlıklı yazısında Sovyetler'in, İngiltere ve Amerika üzerindeki etkilerine değinmiş, Amerika'nın Uzakdoğu'ya el atmasının Churchill'i rahatsız ettiğini vurgulamıştır:

...Bu anlamda Adana, İngiltere'nin temsilcisinin Kazablanka'daki efendisinin kendisine fısıldadığı rolü oynadığı bir Anglo-Türkiye konferansıydı. Adana'da Amerikalılar, Amerikan gazetelerinin yazdığı gibi "görünmez bir şekilde buluşmada yer aldılar". Ancak Gelibolulu Churchill, kalben kendisine verilen görevi Roosevelt kadar kolay gerçekleştirememiştir. Roosevelt Stalingrad sonrası Stalin'e gönderdiği mesajda ABD'nin "zaferi derin bir rahatlama" ile karşıladığını yazmıştı... Soysuzlaşmış Amerika tarafından coşku ile karşılanan Stalingrad, gerçek bir asker ulusu olan Türkiye tarafından dürüst bir hayranlıkla karşılanmıştır. Türkiye, bu kadar cesaret ve yüksek moral gösteren bir ordunun hiçbir zaman yenilmiş sayılmayacağına inanmaktadır... Türkiye için de Alman, Romen ve Hırvat askerleri fedakarca ölmüştür ve Ankara için Stalingrad, aynen 1940 yılında Berlin Konferansı'nda Molotov'a verilen hayır cevabı kadar önemlidir. Büyük bir tarihe sahip halkın üyeleri oldukları bilinciyle, Adana'da Churchill ile bir araya gelen Türk devlet adamları bunun farkındalar. Ve kuzey komşusuna yönelik tarih bilincini ne Roosevelt'in, ne de Churchill'in sakinleştirme çabaları ve güvenceleri yıkamaz. Ankara ile Moskova arasındaki doğal zıtlıklara karşın Ankara ile Berlin arasında bir çıkar birliği vardır. Roosevelt'in Kazablanka'daki savaşı bütün Yakındoğu'ya yayma planındaki gerçek yanlış buradadır. Adana'daki havaya hakim olan Kazablanka'daki kararlar değildi. Adana'ya bütün siyasal ve askeri anlamıyla Stalingrad sorunu

¹⁶⁹ Türkische Post, 3.2.1943 ve 3.5.1943.

¹⁷⁰ Türkische Post, 20.8.1943.

hakimdi... Adana'da konferans devam ederken, Avrupa için çok önemli olan Stalingrad kaybedildi. Türkiye iki özelliği dolayısıyla bu Avrupa'ya dahildir: Atatürk'ün ülkesi ve Boğazlar'ın bekçisi olarak...¹⁷¹

Dr. Eduard Schaefer, Adana'dan Türkiye'nin savaşa katılması yönünde somut bir kararın çıkmamasından memnun kalmıştır. Schaefer'e göre, bir zamanlar Hitler'in "hayır" diyerek Sovyetler'in Boğazlar'a yönelik isteklerini reddettiği ve Bolşevikler'e karşı kurtardığı Türkiye kolay kolay bu dostluğu unutup, Almanya'ya karşı savaşa girmezdi. Zaten Adana'daki gelişmeler de bu yönde olmuştur.

Konferanslar üzerine çok sayıda haber ve makale yayınlamamış olan Türkische Post, 20 Kasım tarihinde Dr. Eduard Schaefer'in Moskova, Kahire ve Ankara Konferanslarını değerlendirdiği makalesini yayınlamıştır. Makalede Schaefer, bu yıl propaganda kampanyaları ile dile getirilen İngiltere ve Amerika karşısındaki Sovyet üstünlüğünü vurgulamış, her şeye rağmen Türkiye'nin tarafsızlığını koruyacağına inandığını belirtmiştir:

...Eden ve Menemencioğlu'nun görüşeceği haberi verildiğinden bugüne kadar geçen sürede uluslararası basın farklı seçenekler ileri sürmüştür. Özellikle ABD basını ve onu izleyen İngiliz basını gönül okşamalarından tehditlere kadar çeşitli haberler yayınlamıştır. Buna karşı, disiplinli bir şekilde geride durmayı tercih eden Alman basını, tarafsız haberler vererek Türk çıkarlarına saygı göstermiştir... Eden'in açıklamaları ve Cordell Hull'un Amerikalı gazeteciye verdiği demeçlerden kesin olarak anlaşıldığı üzere, Moskova Konferansı'nda büyük politik sorunlar hakkında yalnızca görüş alışverişinde bulunulmuş... Anglo-Amerikalılar'a karşı Sovyetler'in askeri ve siyasal alanlardaki üstünlükleri sonucunda batılı güçler Moskova karşısında siyasal bir yenilgiye uğramışlardır. İngiliz Dışişleri Bakanı böyle bir ortam içinden Kahire'deki görüşmelere gitmişti. Bay Anthony Eden, Kahire'deki Türk temsilcilerine, Sovyetler'in Türkiye'yi savaşa sokma isteklerini, sanki Müttefikler'e aitmiş gibi iletmiştir. Eden bu görüşleri iletterek Sovyet basınında, Türkiye'nin tarafsızlığı bugüne kadar Mihver'e yaradı şeklinde çıkan haberlere katıldığını göstermiştir. Moskova Konferansı'ndan çıkan temel görüş, Müttefikler'in Türkiye'ye savaşa girmesi için baskı yapmasıydı. Eğer Türkiye barış konferansı masasında yer almak istiyorsa, gelecekteki Anglo-Sovyet Yeni Avrupa Düzeni'nden dışlanmak istemiyorsa, savaşı kısaltmak için girişimlerde bulunmalıydı... Balkan seferi başladığında ve Eden bir ay içinde iki kez Türkiye'ye gelip dönemin Dışişleri Bakanı Saraçoğlu ile görüştüğünde bile Türkiye savaşa girmemişti. Bunun yerine Almanya'ya inanmayı tercih etmiştir. 1942 yılında Rommel'in ordusu Nil vadisini tehdit ettiğinde Türkiye yine ayakları üzerinde kalabilmiştir. Türkiye taktik görüşlerden dolayı değil, barışa duyduğu gerçek sevgi nedeniyle savaş dışı kalmış ve tarafsızlık politikasını korumuştur... Türkiye'nin bu durumunu koruma isteği halen birileri tarafından

¹⁷¹ Türkische Post, 6.2.1943.

anlaşılammıştır. Aksi takdirde Kahire'de bu tür uygunsuz istekler ile karşı karşıya gelinmezdi. İtalya'nın yıkılmasından ve Anglo-Amerikan savaşının Akdeniz'de yayılmasından sonra, Sovyetler Birliği Akdeniz'de siyasal bir faktör haline gelmiştir. Miras aldığı Slav emperyalizmi ve Bolşevik dünya ihtilali şeklindeki iki yüzü ile Sovyetler zayıf İngiltere sayesinde Akdeniz'e inmiştir. Ama Karadeniz ile Akdeniz arasında halen Boğazlar ve Almanya'nın elinde bulunan Ege Adaları vardır. Demek ki durum, İngiliz ve Fransız filosunun rahatsız edilmeden Boğazlar'a kadar gelebildikleri 1915 yılından daha farklıdır. Ayrıca bu filo 18 Martta Boğazlar'da, Türk-Alman silah kardeşliği sayesinde ilk yenilgilerini de almıştı...¹⁷²

İkinci Kahire Konferansı gerçekleşmeden önce yazılmış olan bu makaleden de anlaşılacağı üzere Alman Propagandası savunma durumuna geçmişti. Yıldırım savaşları döneminin saldırgan ve kendine güvenen söylemi, yerini tedirginliğe ve tehditlere bırakmıştır. Kahire Konferansı ve sonuçlarının açıklanmasından sonra Türkische Post, Ankara'nın dış politikasında değişimlerin beklenmediğini ifade etmiştir. Türkiye'nin kısa bir zaman içinde savaşa katılacağı şeklindeki tartışmaları ise İngiliz Propagandası olarak görmüştür:

Türk tarafsızlığına ilişkin Anglo-Sakson açıklamalarına bugün Berlin'den yanıt geldi. Buna göre Türkiye konusunda Anglo-Sakson gazetelerinde ilginç bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Önceleri Türkiye'nin kısa bir zaman içinde savaşa girmesinin kesin olduğundan bahsedilirken, Kahire görüşmelerinin açıklanması ve Türk Dışişleri'nin beyanatları ile bu görüş biraz sislenmişti. Dünden itibaren ise İngiliz ve Amerikan basını ağız değiştirerek, Kahire Konferansı ile buna ait propagandanın amacının yalnızca Bulgaristan'daki Alman Ordusu'nun toplanmasını sağlamak olduğunu yazmaya başlamıştır. İstenilen amaca güya ulaşılmış. Türkiye'nin ise savaşa girmeyeceği zaten biliniyormuş.¹⁷³

Türkische Post, her fırsatta Türkiye'nin Müttefikler'in yanında savaşa girmeyeceğine, Almanya'nın duyduğu güveni ifade etmeye çalışmıştır. Türkiye ile Almanya arasında 18 Haziran 1941'te imzalanan Dostluk Anlaşması'nın yıldönümü nedeniyle Türkische Post, Saraçoğlu'nun ve Papen'in büyük boy fotoğraflarını basarak, anlaşmanın önemini belirten haberler ve makaleler yayınlamıştır. "Türk-Alman Dostluğunun Yıldönümü" adlı başlığın hemen altında vurgulanmaya çalışılan cümle, Almanya'nın 1943 yılından savaşın sonuna kadar Türkiye'ye yönelik isteklerinin özeti gibidir: "Almanya Türkiye'nin tarafsız kalma kararlılığından emindir". Haberde, bütün önemli Alman gazetelerinin bugünü Türk-Alman

¹⁷² Türkische Post, 26.11.1943.

¹⁷³ Türkische Post, 14.12.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

dostluğuna ayırdığını, "Türkiye savaşa giriyor" şeklinde son günlerde çıkan haberlerin sadece propaganda olduğunun bilindiği anlatılmıştır:

Son günlerde, İngiliz ve Amerikan taraflarınca yeniden gündeme getirilen Türkiye'nin Müttefikler lehine davranacağı iddiaları, Berlin'e göre Anglo-Sakson sınır savaşının bir parçasıdır...Roosevelt, zayıf Vichi Hükümeti'nden faydalanarak Akdeniz'de yaptıklarının bir benzerini Akdeniz'in doğusunda güçlü ve cesur bir ordu tarafından savunulan Türkiye'ye karşı yapamaz. Adana'da Türk devlet adamlarının Türkiye'nin konumu ile ilgili olarak söyledikleri doğrudur ve geçerliliğini de korumaktadır. Türkiye, tarihinin de gösterdiği gibi, güçlü Rusya'nın yüzyıllardır süren yayılmacılık gölgesinin hiçbir zaman kaybolmayacağını bilmektedir...¹⁷⁴

Reich gibi Türkische Post Gazetesi de bu aylarda Türkiye'deki tarihi Sovyet korkusunu kurcalamaya başlamıştır. Türkiye'nin durumunu koruması için yapılan Alman Propagandası'nın bir uzantısı niteliğindeki "korkutma" çabalarında kullanılan söylem; Müttefikler'in Sovyet emperyalizmine izin vereceği, Rusların Boğazlar'ı alacağı ve Türkiye'nin Kızıl Ordu'ya karşı tek başına kalacağı üzerine olmuştur.¹⁷⁵ Bu konuyla ilgili haberler Şubat ayından itibaren yayınlanmaya başlanmış, yıl sonuna kadar devam etmiştir. Papen'in 21 Martta yaptığı konuşma Alman Propaganda'sının özelliklerini vermesi açısından iyi bir örnektir. Papen konuşmasında Hitler'in Rusya'ya saldırarak zor ama aynı zamanda tarihi bir karar verdiğini, İngiltere'nin Avrupa'yı sattığını, Avrupa'nın Almanya'ya destek vermesi gerektiğini ve bir Sovyet zaferinin en çok Türkiye'nin geleceğini tehlikeye atacağını anlatmıştır:

Alman halkı Stalingrad dramını gördü. Hiçbir propaganda bize bu savaşı "neden ve nasıl" yaptığımızı daha açık gösteremezdi. Kahraman askerler ısrarla kaybedilen mevzileri savundu. Cepheden gelen son telsiz konuşmasında General Strecker şunları söylemişti: En zor

¹⁷⁴ Türkische Post, 18.6.1943.

¹⁷⁵ Almanya'nın Ruslar'a karşı savaşta, Kafkas Türkleri'nden oluşturdukları birlikleri kullandıkları bilinmektedir. Türkische Post, nadir de olsa Sovyetler'de Alman Ordusu tarafında çarpışan Türk kökenli lejyonerler hakkında haberler çıkarmıştır. Bu haberlerde Kafkaslar'da özgürlükleri için çarpışan Türk kökenli insanlar olduğu belirtilmiş, somut örnekler verilmiştir: "Bolşevizm'e karşı savaşta özellikle Kafkas ve Türk halklarından oluşan lejyonerlerin önemi büyüktür. Türkistan gönüllülerinin önderliğini, Türkistan Özgürlük Hareketi yapmaktadır. Almanya'da eğitim görmüş olan Veli Kayum Han Türkistan lejyonunu kurdu. Tutsak kamplarında görüldükten ve planlarını açıkladıktan sonra sayısız Türkistanlı, gönüllü olarak lejyona katıldı... 1918 ve 1919 yıllarından sonra da 1940'ta Azerbaycan Özgürlük Hareketi Moskova'ya karşı savaşmıştır. Baskı yapanlara karşı duydukları derin nefret Azerbaycanlıları gönüllü olarak Almanya'nın yanında savaşa sürüklemiştir... Azerbaycan 1. Tabur Komutanı Alman cesaret madalyasını almıştır...Gürcü lejyonunun tarihi de 1. Dünya Savaşı'na kadar gitmektedir... Bugün Gürcüler, yeniden vatanlarının düşmanlarına karşı savaşıyorlar..Onlarda Alman Ordusu'nun üniformasını taşıyor". Türkische Post, 18.11.1943. Türkische Post'un bu konuda yayınladığı son haber 9.7.1944'tedir. Bu haberde İtalya önlerinde cesurca savaşan Türkistan tümeninden bahsedilmiştir.

mücadelemizde görevimizi son ana kadar yerine getirdik. Yaşasın Führer, yaşasın Almanya!.. Topyekün savaşın, ulusun topyekün katılımını gerektirdiğini biliyoruz. Herkes kalbine ülkem için nasıl hizmet edebilirim diye sormalı... Bolşevizm'i, İngiltere veya Amerika gibi sadece tepkisel ve açık bir olay gibi görenler ya aptal, ya da mantıksızdır. Kızıl Ordu'nun hedefinin sadece dünya ihtilali olmadığını biliyoruz. Yirmi yıldır ajanlardan oluşan bir ordu tüm ülkeleri içten yıkmak ve savaşa sürüklemek için çabalıyor... Ve burada, varlığını eski Avrupa'ya borçlu olan İngiliz İmparatorluğu, Avrupa'nın bütünlüğünü reddetmiştir... **Türkiye, Avrupa'ya bağlıdır. Bu ülkeyi ve Anadolu topraklarını Avrupa'dan ayıramayız. Türk çıkarları bugün ve her zaman güçlü bir Orta Avrupa ister. Düşmanların Orta Avrupa'yı yıkmak ve Bolşevikler'e satma planları, Avrupa'da Bolşevik bloğuna karşı hiçbir dengeleyici gücün bulunmamasını doğuracaktır. Bu Türk Ulusu'nun geleceği için bir ölüm emridir. Türkiye'nin güçlü olma isteği bizim tarafımızdan anlayışla karşılanmaktadır. Çünkü bize göre bu güç, hiçbir zaman Almanya'ya ya da Avrupa çıkarlarına karşı kullanılmayacaktır.**¹⁷⁶

Berlin, Bulgaristan Kamu Yapıları Bakanı'nın, Sovyetler Birliği'nin 1940 yılında Boğazlar'ı işgal etmek için hazırlık yaptığı şeklindeki sözlerini vererek, Ankara'yı iyice tedirgin etmeye çalışmıştır. Türkische Post'un, "1940 Yılında Moskova Boğazlar'ı İşgal Etmeyi Planlıyordu" başlığı ile verdiği haber, Bakanın bu konudaki hatıralarını içermektedir:

Sovyet-Bulgar Karşılıklı Yardım Pakti'nin imzalanması sırasında Moskova, Bulgaristan'a, Boğazlar'ı Sovyetler Birliği ile işgal etme teklifini getirmişti. Buna karşılık Trakya Bulgaristan'a verilecekti... Bulgaristan o zaman bu teklifi reddetti. Çünkü sadece Balkan devletlerinin kaderini göz önünde bulundurmadı, Dostluk Anlaşması ile bağlı bulunduğu Türkiye ile savaşmak istemiyordu...¹⁷⁷

Türkiye'yi korkutma, yöneticilerinde tedirginlik yaratma amacıyla gerçekleştirilen bu kampanya da Moskova emperyalizminin mirasçısı olan Stalin'in Boğazlar'ı ne kadar istediği, 300 yıldır Rusya'nın Akdeniz'e ulaşmaya çalıştığı yönünde yazılar yayınlanmıştır.¹⁷⁸

¹⁷⁶ Türkische Post, 22.3.1943, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁷⁷ Türkische Post, 6.4.1943.

¹⁷⁸ "Doğu Cephesi, Türkiye'nin beklentisinin aksine yok olsa, acaba Türkiye'nin durumu ne olurdu? İngiltere ile Bolşevikler arasındaki kutsal olmayan ittifak sayesinde İngiltere ve ABD Mihver'i arkadan bıçaklasalardı durum ne olurdu? Böylece Bolşevikler'in, tarih boyunca istedikleri Balkanlar ve Boğazlar yolu açılırdı. Bolşevizm şu anda Türkiye'nin en önemli ve tek sorunudur". Türkische Post, 6.8.1943.

"Bolşevikler Akdeniz konusunda Çar emperyalizminin mirasçısı olduklarını kanıtladılar. Moskova Akdeniz ülkelerindeki ihtilal ateşini çıkarmıştır. 1936 yılıdaki İspanya İç Savaşı, 1941'deki Belgrad hükümet darbesinin arkasında daima Bolşevikler olmuştur. Boğazlar'a yönelik talepleri de 1940 yılında Führer reddetmiştir...". Türkische Post, 23.8.1943.

Türkische Post'un 1943 yılında gerçekleştirdiği Anti-Bolşevik kampanyada, Rusya, sürekli tarihi yayılmacı hedeflerini gerçekleştirmek için çabalayan, ülkelerde karışıklık yaratmayı seven, kurnaz ancak dostluk nedir bilmeyen, Avrupa ve Boğazlar'a hakim olmak için düşünülemeyecek ittifaklara giren bir ülke olarak tanıtılmıştır.

Ali İhsan Sabis'in, Doğu Cephesi'ndeki durumu değerlendirdiği yazılarında bu yıl önemli bir artış meydana gelmiştir. Yazılarında Sabis genellikle Sovyet saldırılarına ve İkinci Cephe konularına değinmiş,¹⁷⁹ Almanya'ya ve ordusuna duyduğu güveni belirtmiştir. 5 Ocak tarihli "1943 yılı 1918 yılı ile karşılaştırılabilir mi?" yazısı, geçen yılın sonundan itibaren başlayan Rus saldırılarını incelemiş, 1943 yılının, Almanya'nın 1. Dünya Savaşı'nda yenildiği 1918 ile hiçbir benzerliğin olmadığını vurgulamıştır:

Propagandalardan çok etkilenen bazı insanlar, son bir buçuk aydır Rusya'da devam eden sert çarpışmalar ve Anglo-Saksonların Kuzey Afrika'daki hareketleri nedeniyle, Alman doğu duvarının çöküp çökmediğini soruyor... Bütün bu iddialar arasından en sonuncusu gerçektir. Eğer Mihver kazanmak istiyorsa, gerçekten Rusya'yı yenmesi lazım. **Rusya'nın yenilgisi tüm Avrupa'yı Bolşevizm'den kurtarmak, Boğazlar'daki bugünkü durumu korumak, Balkanlar'da ve Orta Avrupa'da Slav propagandasını yok etmek açısından gereklidir.** Bu noktada, Sovyet sınırları içinde yaşayan Türkler'in önemi artıyor. **Gelişmeler Rusya'nın tüm Avrupa'yı almak için yirmi yıldır kendini bu savaşa hazırladığını gösteriyor...** Almanya'nın Rusya'dan geri çekildiği iddiaları bütünüyle propagandadır. 1942 yılındaki durum 1917'deki durum ile aynı değildir. İki aydır Kuzey Afrika'da önemli bir başarı elde edemeyen İngiliz-Amerikan ordusunun, iki ay içinde Alman ordusunu yok edeceği iddiaları şüphelidir... **Mihver savaşı kazanmak istiyorsa Rusya'yı yenmeli.** 1942 yılında bunun gerçekleşmemesi, 1943 yılında gerçekleşmeyeceği anlamına gelmiyor... Sovyetler Birliği'nin bu yıl yenilmesi, geçen seneye göre daha zor değildir. Almanya bu kış toplayacağı kuvvet ve yeni gelecek takviyelerle birlikte saldırılarına devam edebilir. Bu nedenle 1943 yılının 1918 yılına benzediği iddiaları doğru değildir.¹⁸⁰

Sene başında Alman Ordusu'nun Rusya'yı yeneceği inancını taşıyan ve bu yönde yazılar yazan Sabis, Stalingrad'ın Ruslar tarafından alınmasından sonra da bu olayın fazla büyütülmemesi gerektiğini savunmuştur:

Kızıl Ordu'nun 19 Kasım 1942'de başlayan kış saldırıları sonucunda Stalingrad geri alındı. Ancak Sovyetler'in bu saldırılardan farklı bir sonuç

¹⁷⁹ Türkische Post, 5.6.1943.

¹⁸⁰ Türkische Post, 5.1.1943, s.1,4 ve 13.1. 1943, (vurgu bana ait).

beklediklerinden şüphe yok... Stalin'in 23. 1. 1943'te Kremlin'den verdiği bir emir bu isteği açıklıyor: "Zafer için kutluyorum. Ancak daha da ileri gidilmeli. Alman saldırganlar yok edilip, ülkemizden hepsini kovana kadar saldırın". Bolşevikler ve onların hayranları, Rusya'nın kış saldırıları sonrasında o kadar sevindiler ki , Alman Ordusu'nun savaş gücünün yok edildiğini sandılar. Hatta acilen karar vermemizi ve bir savaşta en kötü şeyin tarafsız kalma olduğunu söyleyen yazarlar bile çıktı. Bilinen nedenlerden dolayı, Almanlar'a karşı yazılar yazmayı çok seven Yalçın da Moskova'nın zaferi ile coşmuş, Rusya'da bir Alman cephesi kaldı mı diye sormuştur... Ancak görülen Sovyetler Birliği'nin kış saldırılarının beklenen sonucu vermediğidir.¹⁸¹

Hüseyin Cahit Yalçın savaş yıllarında Alman Propagandası'na karşı en fazla direnen yazarlardan biri olmuştur. Yalçın'ın Müttefikler yanında açıkça yer alan dış politika anlayışı onun sık sık Alman gazete ve radyolarında yer almasını ve eleştirilmesine neden olmuştur. Önce Yeni Sabah Gazetesi'nde, 1943 yılından sonra da Tanin Gazetesi'nde Müttefik yanlısı yazılar yazmış olan Yalçın'a göre Almanya'nın yayılcı politikası Türkiye için büyük bir tehlike oluturduğundan, Türkiye bir an önce Müttefikler'in yanında yer almalı ve savaşa girmeliydi. Hüseyin Cahit Yalçın'ın bu yönde yazıları onu bazı yazarlar ile basın kavgalarına sürüklemiştir. Bunlardan biri de Ali İhsan Sabis olmuştur. Sabis, Sovyet karşıtı ve Alman yanlısı olduğu yazılarında başta Hüseyin Cahit Yalçın olmak üzere bazı Türk gazetecilerini de eleştirmiş, onları Türkiye'yi savaşa sokmaya çalışmakla suçlamıştır. 24 Eylülde Türkische Post'ta Ali İhsan Sabis, Yalçın'ın kendisini Alman Propagandası'na alet olmakla suçladığı yazılarına yanıt vermiştir. "Hüseyin Cahit Yalçın'a Cevabım" başlıklı yazıda Sabis bir yandan kendini savunmuş, diğer yandan da suçlamalarda bulunmuştur:

Herkes Hüseyin Cahit Yalçın'ın Türk vatanını İngilizlerin yanında savaşa sokmaya çalıştığını biliyor. 2. Dünya Savaşı'nın başından beri İngiltere'ye ve Birleşik Devletler'e birçok geziler yapmış olan Yalçın, kısa bir zaman önce kaynağının nereden geldiği bilinmeyen "Tanin" adında bir gazete çıkarmıştır. "Kötü Bir Kitap" başlığı altında yazdığı makalede savaş anılarına yönelik sayısız hakaretler yağdırmıştır. Bu onun eski bir alışkanlığıdır. Kişisel çıkarları için her türlü alçalmayı göze alan bu gazeteci, Türkiye'yi savaşa sürüklemeye çalışıyor. Almanlar ve Alman devlet adamlarına karşı yönelttiği suçlamalar bunun bir kanıtıdır. Adı geçen makalesindeki şu cümle çok şeyi açıklıyor: "Ali İhsan Sabis İngiltere'nin düşmanıdır. Bugün bile ülkenin İngiltere ile savaşa girmesine karşı çıkmaktadır". Kişiliğime yönelik saldırı ve hakaretler için onunla mahkemede hesaplaşacağız... Bugüne kadar savaş anılarının

¹⁸¹ Türkische Post, 15.3.1943, (vurgu bana ait).

yalnızca birinci cildini yayınladım. Üstelik bu kitap üç yıl önce "Tasvir-i Efkar Gazetesi"nde de çıktı. O zamanlar sesini çıkarmayan Hüseyin Cahit, bugün sadece Alman düşmanlığından dolayı ağızını açmıştır... Yalçın, Almanya ile dostluğa değer veren sayısız Türk vatandaşına da saldırmıştır... Kamuoyunu birkaç noktada aydınlatmak istiyorum: 1. İngiltere ile ittifak ve dostluk nasıl bir devlet ve hükümet politikası ise, Almanya ile dostluk da devlet ve hükümet tarafından düşünülmüştür... 2. Ali İhsan Sabis Türkiye'nin savaşa girmemesi için çalışıyor. Hüseyin Cahit Yalçın ise Türkiye'yi, İngiltere ile ittifakı doğrultusunda Almanya'ya karşı savaşa sokmak istiyor. 3. Savaş anılarımın büyük bir bölümününün üç yıl önce "Tasvir-i Efkar" sütunlarında yayınlanmış olması gerçeğine rağmen, "Türkische Post"un yazı işlerinin bile bu işe karıştırılması, Yalçın'ın Alman düşmanlığına bağlanabilir. 4. "Türkische Post" bir propaganda gazetesi değildir. Yıllardır Alman dilinde çıkan gazete de bugüne kadar sadece ülkemizin iyiliği istenmiştir. Ayrıca Türk-Alman çıkarlarına dikkat edilmiş, basın yasaları doğrultusunda yayınlanmıştır. Bu yüzden sahipleri ve sorumlu yazı işleri müdürleri Türk'tür. Gazetenin sahibi ve sorumlu Yazı İşleri Müdürü Muzaffer Toydemir üç ay önce ölünce, boş kalan yeri yeniden bir Türk tarafından doldurulmalıydı... Muzaffer Toydemir'in ölümünden sonra bana görevlerinin bir bölümü teklif edilince ve bende kabul edince, bana sadece iki şart sunuldu: Birincisi, hükümet desteklenecek, ikincisi de ulusal politikamızın temellerinden olan Türk-Alman dostluğuna hizmet edilecek... Benim karşımda sağlam karakterden bahsedecek cesarete sahip olan ve bugün Alman olan her şeye karşı nefret ile hareket eden bu adam 1911'de Almanya'ya dönüşünde, o dönemde Jön Türkler'in yayın organı olan ve kendisinin de sorumlu yazı işleri müdürü olduğu "Tanin" de görüşlerini şöyle açıklamıştı: "Eğer bugün bütün Avrupa medeniyeti büyük bir facia sonucunda yok olsa ve sadece Alman medeniyeti kalsa, Almanya kendi içinden tüm diğer kültürleri yaratacak kadar güçlüdür."¹⁸²

Türkische Post Gazetesi Ali İhsan Sabis'in "Tanin"e karşı açtığı dava ile yakından ilgilenmiş, gelişmeleri düzenli bir şekilde sunmuştur.

6 Haziran 1944'de Müttefikler ikinci cepheyi Fransa'nın Normandiya plajlarında açtı. Müttefikler 24 Ağustos'ta Paris'e ve 3 Eylül'de de Brüksel ve Amsterdam'a girdiler. Müttefikler 25-26 Eylül 1944'de Ren Nehri'ni aşmaya başladılar. Artık Alman topraklarına da girilmişti. Normandiya çıkarmasının başarılı olması üzerine Ruslar da 23 Haziran 1944'de Doğu Cephesi'nde genel bir taarruza giriştiler. Bu taarruz, Rus Ordusu'nun Balkanlar'a ve Orta Avrupa'ya girmesini sağladı. Ağustos ayında Sovyetler bütün Romanya'yı işgale başladılar. Romanya'nın mütareke imzası, Bulgaristan'ı da mütarekeye götürdü. Bulgaristan'dan sonra Rus kuvvetleri Macaristan'a ve Yugoslavya'ya da girdi. 1944 Ekiminde Arnavutluk da komünistlerin idaresi altına girdi. Balkanlar'ın ve Orta Avrupa'nın bu durumu İngiliz Başbakanı Churchill'in çok canını sıkıyordu. Sovyet yayılmasını önlemek için

¹⁸² Türkische Post, 24.9.1943.

Moskova'ya giderek 9-20 Ekim 1944'de Stalin'le görüştü. Balkan ülkelerinin iki ülke arasında nüfuz bölgelerine ayrılışı konusunda bir anlaşmaya varıldı.

1944 yılında Türkiye ile İngiltere arasındaki ilişkiler soğumuştur. İki müttefik arasındaki ilişki önce gerginlik ve daha sonra açık küskünlük halini almıştır. Türkiye'nin savaşa girmemesi için çabalayan İnönü ve Dışişleri Bakanı Menemencioğlu, İngiltere'nin bu son baskıları atlatılırsa Türkiye'nin düzlüğe çıkacağını düşünüyorlardı. Türkiye, savaş sonrasında İngiltere ile Sovyetler'in kaçınılmaz bir rekabete sürükleneceklerine inanıyor ve güveniyordu. Ocak 1944'te, Kahire'de alınan kararlar uyarınca İngiliz Hava Kuvvetleri'nden bir heyet Ankara'ya gelmiş ve Türkiye'nin istediği askeri malzeme konusunda bir indirim yapmasını istemişti. İngiltere'ye göre Türkiye lüzumundan fazla istekte bulunmuştu. Ancak görüşmeler bir sonuç alınmadan kesilince, İngiltere 2 Mart'ta Türkiye'ye yaptığı silah ve malzeme yardımını durdurdu. İngiliz mühendis, teknisyen ve danışmanlar Türkiye'den ayrıldılar. 28.2.1944'de Kahire'ye giden İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Knatchbull-Hugessen, ancak bir ay sonra Ankara'ya dönmüştür. 1 Nisan'da Amerika Birleşik Devletleri Türkiye'ye yapılan "Lend and Lease" yardımına son vermiştir. Müttefikler'in bu yıl kullandığı en önemli baskı aracı, Türkiye'nin savaştan sonra yalnız kalacağı tehdidi olmuştur.

Türkische Post Gazetesi 31 Temmuz'a kadar çıkmaya devam etmiştir. Bu sürede gazete Alman Propagandası'nı yaymaya çalışmıştır. Ancak savaştaki gelişmeler yapılan her türlü Alman Propagandası'nı etkisiz kılmıştır. 1944 yılında Türkische Post iki tema üzerinde durmuştur. Bu temalardan ilki "Alman Ordusu'nun savunma konumunu atlatacağı ve saldırıya geçebileceği", ikincisi ise "misilleme ve öç alma"dır.

1944 yılı ile birlikte Alman Propagandası'nın umutsuz çarpınışları görülmüştür. Doğu Cephesi'ndeki ağır yenilgiler, Müttefikler'in Avrupa'da durdurulamayan ilerleyişleri Türkische Post'ta da bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Almanya'nın zaferine olan güven yok olmuştur. 2 Ocak'ta Hitler'in yaptığı konuşmayı veren Türkische Post her şeye rağmen Alman Ordusu'nun yeni yıl ile birlikte düzeleceğini dilemiştir:

1944 yılının hedefi, savunma konumunu aşmaktır. 1943 yılı artık sona erdi. Bu yıl düşmanlarımız istediklerini elde edemediler. Tam tersine çok büyük bir hayal kırıklığına uğradılar. Hepimizin ortak görevi sadece savunmanın yapıldığı bu dönemi aşmak ve düşmana, halkımızın hakettiği kesin zafere kadar, ağır darbeler indirmektir. Ancak, bakışlarınızı size, benim sevgili askerlerime yönlendirince, sizin kahramanlığınızı, sizin özverinizi, sizin cesaretinizi düşününce ve vatanın özverisi ile kudretini hesaplayınca, ümitlerim kesinlik kazanıyor: Bundan daha

fazlasını başka bir halk başaramaz, kaldıramaz ve çekemez... Olmak ya da olamamak savaşını Almanya sonunda kazanacaktır. ¹⁸³

Hitler'in konuşmasından da anlaşıldığı gibi, Alman Propagandası halkın son gayretlerini canlandırmaya ve ümitlerin yitirilmemesine çalışmıştır. Ülke içinde nasyonal sosyalizme ve Hitler'e karşı artan huzursuzluğu engellemek için Führer yüceltilmiş, halk ile yönetim arasındaki uyum dile getirilmiştir:

Kaderimizin belirlendiği bu zamanda Führer'imiz 55. yaş gününü tamamladı. Vatanın dört bir yanından ve cephelerden kutlama mesajları geldi. Onu tüm kalbimizle selamlıyoruz... Bu savaşın tüm sınavları, en zor mücadeleleri ve işleri, Führer ile halkın birbirine ne kadar bağlı ve yakın olduklarını göstermiştir. Bu sadakat ilişkisini düşmanlar, yalan propagandaları ve vahşi terör ile zedelemeye çalışmıştır. Ancak bunun tam tersi gerçekleşti. Savaşın artan talepleri altında, nefret ve yok etme arzularıyla etrafı kuşatılmış Alman Halkı, Führer'ine daha da yakınlaşmıştır. Tarihte hiçbir zaman bir yönetici ile halk arasında bugün kü kadar güçlü bir birlik olmamıştır. Führer'in bu korkunç savaşın akıntısından Reich'i ve halkı alarak yeni ve sağlam kıyılara ulaştıracağına inanıyoruz. ¹⁸⁴

Türkische Post Führer'i yüceltmeye çalışmış, onun, savaşın bu en zor koşullarında bile Roma'nın Almanlar tarafından bombalanmasına izin vermediğini duyurmuştur. Gazete, Hitler'in Roma'yı batı medeniyetinin en önemli ve kutsal şehirlerinden biri olarak saydığını ve bu nedenle zarar verilmemesini emrettiğini vurgulamıştır. Ancak buna karşın Müttefikler'in bombardımanı ile yüzlerce masum insan yaşamını yitirmiştir. ¹⁸⁵ Müttefikler'in bombardımanlarını insanlık dışı olarak nitelendiren gazete, "prestij zaferler için" bu kadar çok insanın öldürüldüğünü belirtmiştir. ¹⁸⁶

17 Temmuz 1944'de Türkische Post Gazetesi Almanya'nın İngiltere'ye karşı yeni bir silah kullandığı haberini duyurmuştur. Bunun bir "misilleme silahı" olduğunu ifade eden gazete, İngiliz sahillerinin tamamıyla yanmakta olduğunu yazmıştır. İlk kez Temmuz ayında kullanılan bu silah, 1943 yılından bu yana misilleme yapılacağı yönündeki propagandanın yaşama geçirilmesini temsil etmiştir. "Misilleme ve öç alma" propagandası Almanya'nın olduğu kadar Türkische Post'un da kullandığı son tema olmuştur.

¹⁸³ Türkische Post, 3.1.1944.

¹⁸⁴ Türkische Post, 20.4.1944.

¹⁸⁵ Türkische Post, 28.5.1944 ve 5.6.1944.

¹⁸⁶ Türkische Post, 5.7.1944.

İngiltere sahillerine gönderilen bomba ile ilgili olarak Reich Basın Şefi Vekili Helmut Sündermann'ın yaptığı açıklamalara değinen Türkische Post, bombanın son yıllarda artan İngiliz hava terörüne karşı bir misilleme olduğunu yazmıştır:

Helmut Sündermann, yeni Alman silahının İngiltere'ye karşı kullanılması dolayısıyla yaptığı konuşmada, İngiltere'nin Almanya'nın tüm öneri ve çabalarına rağmen sivil halka karşı hava savaşı yürüttüğünü hatırlattı... Sündermann konuşmasında son yıllarda artan İngiliz terör saldırılarına değinerek: Binlerce ölü kadın ve çocuğun, amacı katliam olan bir yöntemi dava ettiğini söyledi...¹⁸⁷

Haziran ayından itibaren kullanılmaya başlanan ve önceleri "gizli silah" adı verilen V1 füzeleri, Almanya'da İngiliz bombardımanından ölen insanların öcünü almak ile haklılaştırılmaya çalışılmıştır. 1 Temmuz 1944'te Türkische Post, "Daha Çok V'ler Var" başlıklı haberinde, Alman Silahlanma Bakanı Speer'in, "V2" ve "V3" lerin hazır olduğuna, "V4", "V5" ve "V6"ların da hazırlanmakta olduğuna ilişkin sözlerini vermiştir.

Yeni silahın kullanılmasına ilişkin propaganda Türkische Post'un ele aldığı son konu olmuştur. İngiltere'yi barışa zorlamak amacıyla gönderilen füzelerin istenilen başarıyı sağlayamamasından sonra zaten "yetersiz" olan "misilleme" propagandasına bir son verilmiştir.

Yayın hayatına son vermeden önce Türkische Post Gazetesi, 20 Temmuz günü Adolf Hitler'e düzenlenen başarısız suikast girişimini duyurmuştur. Gazete bu suikastin "kişisel bir hareket" olduğu üzerinde özellikle durmuştur.¹⁸⁸ Hitler'in sağlık durumunun iyi olduğu belirtilen haberde, tüm Alman Halkı'nın "Führer"lerine yapılan bu çirkin saldırıyı kınadıkları vurgulanmıştır. 24 Temmuz günkü sayısında Türkische Post'un kullandığı başlık "Halk ve Ordu Führer'e Bağlı" şeklinde olmuştur. Türkische Post'un göstermeye çalıştığı aksine 1944 yılının Temmuz ayında Almanya neredeyse tamamiyle çökmüş bir durumdadır.

14 Nisan 1944'de İngiltere ve Amerika Türkiye'yi ablukaya alacakları tehditini içeren bir nota vermişlerdir. Buradaki amaç Türkiye'nin, İspanya ve İsveç gibi Almanya'ya savaşı devam ettirebilmesine imkan sağlayan hammaddelerin sevkiyatını durdurmaktır. Bu hammaddelerin başında ise krom geliyordu. Türkische Post bu son dönemde ağırlıklı olarak krom sevkiyatının durdurulması ile ilgilenmiştir. Bu konu ile bağlantılı olarak gazete Müttefikler'in tarafsız devletlere baskı ve propagandalarını arttırdıklarına ilişkin haber ve makaleler yayınlamıştır.

¹⁸⁷ Türkische Post, 17.6.1944.

¹⁸⁸ Türkische Post, 1.7.1944 ve 7.7.1944.

Ali İhsan Sabis'in bu yıl yazılarında azalma meydana gelmiştir. 1944 yılında Ali İhsan Sabis'in yazdığı yazılara bakıldığında geçen yılki kendine ve Alman Odusu'na güvenin kaybolduğu anlaşılmaktadır. Artık açıkça Almanya'nın savaşı kazanacağından emin değildir. Bu sebeple sadece Almanlar'ı değil, Sovyetler Birliği'ni de hafiften öven yazılara rastlanmıştır. 15 Ocak'ta Doğu Cephesi'ni değerlendirdiği yazısında bu ince dönüşüm hemen farkedilmektedir:

1943 yılında Sovyetler'in Doğu Cephesi'nde başlattığı saldırılar halen devam ediyor. Ancak Alman savunma hatları, yedi ay süren yoğun saldırılara rağmen hiçbir yerde kırılmadı... 1943 yılındaki Rus saldırılarının bir Yıldırım Savaşı karakterini taşımadığı söylenebilir... Diğer taraftan halen sürmekte olan Rus saldırılarının şiddeti görmezlikten gelinemez. Sovyetler'in 1943 yılında elde ettikleri savaş gücü insanı düşündürüyor. En iyi ve en gelişmiş bölgelerini, en önemli sanayi tesislerini ve halkının yarısını kaybetmesine rağmen, Sovyetler herkesin beklentisinin üzerinde bir savaş gücü çıkarmıştır. Bu savaş gücü Anglo-Saksonlar'ın yardımlarıyla büyük ölçüde desteklenmiş olsa da, Sovyetler'in kendi sanayi kaynaklarını yaratmayı başardıkları inkar edilemez.¹⁸⁹

1944 yılında Türk Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak görevinden yaşı nedeniyle emekliye sevk edilmiş, yerine General Kazım Orbay getirilmiştir. Sıradan bir değişim gibi görünmekle beraber, Alman yanlısı olarak bilinen Fevzi Çakmak'ın yerine, Türk Ordusu'nun modernleştirilmesini savunan ve 1939'da İngiltere'ye giden askeri heyetin içinde bulunan Kazım Orbay'ın getirilmesi çok anlamlıdır. Bu hareket, hükümetin savaşı Müttefikler'in kazanacağı inancını taşıdığını göstermiştir. Fevzi Çakmak'ı Almanya ile yakınlığından dolayı suçlayan İngiltere, Kazım Orbay'ı kendine daha yakın görmüştür. Türkische Post, 1. Dünya Savaşı'nda ülkesine başarıyla hizmet etmiş bir askerin görevden ayrılmasını üzüntüyle karşıladığını bildirmekle yetinmiştir.¹⁹⁰

Türkische Post, Şubat ayında Müttefikler'in tarafsız ülkelere yönelik saldırgan propagandalarına değinmiş, bu tür faaliyetlerin amacının başta Türkiye olmak üzere bazı tarafsız ülkeleri savaşa sürüklemek olduğunu yazmıştır:

Doğu'da ve Güney Avrupa'da Anglo-Sakson-Sovyet ittifakı stratejik başarılar elde etmek için tüm askeri güçlerini ortaya koyarken, Londra ve Moskova'nın siyasal propaganda makinesi hızlı bir şekilde işlemeye devam etmektedir... Tarafsız ülkelere, Müttefikler'in yardım almadan Mihver'in sağlam bloğuna karşı bir başarı elde edemeyeceği düşüncesi doğmuştur. Türkiye savaşın başında İngiltere ve Fransa ile anlaşma imzalayarak, Akdeniz'den gelebilecek muhtemel tehlikelere karşı kendini

¹⁸⁹ Türkische Post, 15.1.1944.

¹⁹⁰ Türkische Post, 13.1. 1944 ve 14.1.1944.

korumak istemiştir. Savaşın birçok zor anlarında görüldüğü gibi bu pakt sadece savunma amaçlıydı... Bu günlerde Türkiye Müttefikler'in sınır savaşı propagandalarında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak Londra ve Washington, Türk tarafsızlık politikasını çok yanlış değerlendiriyor. Türkiye'nin tarafsızlık politikası olaylara ya da savaşa girmenin getireceği tehlikenin büyüklüğü veya küçüklüğüne göre belirlenmez. Tarafsızlık politikası her şeyden önce gelen ulusal çıkarlara göre belirlenir.¹⁹¹

Belirtildiği üzere gerçekten de İngilizler ve Amerikalılar Mart ayından itibaren propagandalarını yoğunlaştırmış, hatta Nisan'da abluka tehditini içeren bir nota bile vermişlerdir. Yoğun baskılara dayanamayan ve savaş sonrası Avrupa'da yalnız kalabileceğini hesaplayan Türkiye 21 Nisan 1944'te Almanya'ya krom sevkiyatını durdurmuştur. Berlin konuya ilişkin verdiği yanıtta Müttefikler'i suçlamıştır:

Berlin, Türk Dışişleri Bakanlığı'nın, Anglo-Amerikan baskıları sonucunda Almanya'ya yönelik **krom sevkiyatını** durduğu haberini verdi... Alman Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ankara'nın krom sevkiyatını durdurmasının gerekçesini şu şekilde açıkladığını söyledi: "Türkiye tarafsız bir ülke değildir. İngiltere ile müttefiklerdir". Buna karşılık Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, Türkiye'nin Almanya ile de bağlayıcı nitelikte **anlaşması olduğunu** hatırlattı. Sözcü Türk krom sorununun, Anglo-Amerikalılar'ın son günlerde **tarafsız ve savaş dışı kalan ülkelere yönelik yaptıkları diplomatik savaş ile bağlantılı** olarak değenlendirdiğini vurgulamaktadır. Sorunun belli bir zaman ile sınırlı olmadığını ifade eden sözcü, bu olayın Anglo-Amerikalılar'ın ileride kurmayı düşündükleri ekonomik diktatörlük için bir adım olduğunu belirtmiştir.¹⁹²

Bir başka haberde Berlin Türkiye'nin bu tutumunu değerlendirmiş, Türk basını eleştirmiş ve krom sevkiyatının durdurulmasıyla Alman ekonomisinin çökertilemeyeceğini ifade etmiştir:

Berlin'e göre, Londra ve Washington Alman ekonomisini, bazı malların ülkeye girişini sınırlayarak çökertebileceğini düşünmüştür. Ancak Reich Hükümeti tam zamanında Anglo-Amerikalılar'ın izlediği politikayı anlamış ve önlemlerini almıştır. Berlin, Anglo-Amerikalılar'ın bu hareketlerinin amacının tarafsızları savaşa sürüklemek olduğunu açıklamıştır. Türk basını Almanya'ya krom sevkiyatının durdurulmasını coşkuyla karşılamıştır. Türk basını, ülkenin bu alınan tedbir ile savaşa bir adım daha yaklaştığını yazmıştır.¹⁹³

¹⁹¹ Türkische Post, 12.2.1944.

¹⁹² Türkische Post, 22.4.1944 ve 27.4.1944, (vurgu Türkische Post'a ait).

¹⁹³ Türkische Post, 4.5.1944.

5 Temmuz 1944'de İngiliz Hükümeti, Türk Hükümeti'ne bir protesto notası vermiştir. Notada Türk Hükümeti'nin, ticari gemilere döndürülmüş olan Alman savaş gemilerine Boğazlar'dan geçiş izni verdiği vurgulanmıştır. Türkische Post'un da yayınladığı bu nota sonrasında Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu istifa etmiştir. Menemencioğlu'nun istifası İngiltere'yi oldukça sevindirmişti. Çünkü tarafsızlığı en yalın şekliyle yorumlayan Menemencioğlu, İngiltere'den olumsuz not almış, hatta "Nazi yanlısı" damgası bile yemişti. Numan Menemencioğlu'nun istifasından sonra Türkiye, İngiltere ile daha da yakınlaşmaya çalışmıştır.

Türkische Post Gazetesi', 17 Temmuz 1944'te Ankara-Moskova ve Washington arasında görüşmeler yapıldığı haberini vermiştir. Gazete, Müttefikler'e yaklaştığı için Türkiye'yi eleştirmiş, dikkatli olmasını tavsiye ederek tehdit etmiştir:

Amerika'nın Ankara Büyükelçisi Lawrence Steinhardt, Türkiye-Amerika ve Rusya arasında 25 Haziran'dan bu yana görüşmeler yapıldığını ifade etti. Adını belirtemeyeceğimiz bir kişi bu konu ile ilgili olarak şunları söyledi: Bu yılın olaylarına bakıldığında Türkiye'nin sürekli olarak Müttefikler'e doğru kaydığı görülmüştür. Türkiye ilk önce Almanya'ya krom sevkiyatını yarı yarıya indirdi. Daha sonra sevkiyatı tamamen durdurdu. Üçüncü olarak Alman gemilerine Boğazlar kapatıldı. Ve en son Almanya'nın savaşa devam edebilmesini sağlayan tüm önemli hammadde sevkiyatını yarıya indirmiştir. Bir sonraki hareket ekonomik ilişkilerin kesilmesi olacaktır. Bundan sonra sıra siyasal ilişkilere gelecektir. Anlaşılan Türkiye bütünüyle Müttefikler'in yanında yerini alıyor. Müttefikler'in Normandiya'ya çıkması, Rusların ilerleyişi ve Roma'nın kurtarılışı Türkiye'yi bu yola sürüklemiş olabilir. **Oysa Türkiye tehlike ile karşı karşıya olan küçük bir ülkedir. Çünkü Almanlar Türkiye'den sadece 15 uçak dakikası kadar uzaktadır.**¹⁹⁴

Türkische Post son kez 31 Temmuz 1944'de yayınlandı. Gazetenin bu tarihte kapatılmasında, Almanya'nın savaşı kaybetmesinin kesinleşmesinin dışında, sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ali İhsan Sabis'in tutuklanarak hapis cezasına çarptırılmasının da etkisi olmuştur.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Türkische Post, 17.7.1944, (vurgu bana ait).

¹⁹⁵ 1944 Mayıs ayında Ali İhsan Sabis, hükümetin izlediği dış politikayı eleştiren imzasız mektuplar yazdığı ve bunları askeri ve sivil makamları da içeren değişik adreslere gönderdiği için tutuklanmış, sonucunda iki yıl sekiz ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

SONUÇ

1) Türkiye 2. Dünya Savaşı yıllarını oldukça zor atlatmıştır. Savaşan bir taraf olmamasına rağmen, savaşıyormuş gibi tüm önlemlerini almış, ordusunu her an hazır halde tutmuştur. Türkiye 2. Dünya Savaşı yıllarında, Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana temel ilkesi olan topraklarına ve bağımsızlığına bir saldırı gelmedikçe savaşmama kararından hiçbir şekilde vazgeçmemiştir.

Türkiye'nin stratejik konumu, Balkanlar'a, Yakındoğu'ya ve Sovyetler Birliği'ne olan sınırları, hammadde kaynaklarının zenginliği bu ülkeye dünyada daima merkezi bir konum sağlamıştır. Ülkenin bilinen bu önemi nedeniyle birçok yabancı devlet Türkiye'yi etkilemeye, yanına çekmeye çalışmıştır. Bu durum 2. Dünya Savaşı boyunca da değişmemiştir.

20. Yüzyılın ilk yarısının sonuna doğru Türkiye devrin büyük güçleri arasında gelişen politik, ekonomik, kültürel ve askeri rekabetin odağı olmuştur. Bu rekabet kendini propaganda alanında da göstermiştir.

1. Dünya Savaşı'nda Türkiye ile aynı tarafta savaşan Almanya arasındaki ilişkiler 1918'deki yenilgi nedeniyle bir süre bütünüyle durmuştur. Ancak 1924 yılında imzalanan Türk-Alman Dostluk Anlaşmasından sonra iki ülke ilişkileri yeniden gelişmeye başlamıştır. İki ülke arasında özellikle ekonomik ve kültürel alanda köprüler kurulmuştur. Bu yakın ilişkinin bir sonucu olarak 1926 yılında, Türkiye ile Almanya arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmek amacıyla Türkische Post Gazetesi yayınlanmaya başlamıştır.

Almanya'da, 1933 yılında nasyonal sosyalistlerin iktidara gelmesi ile birlikte, ülke içinde yeni rejimi yerleştirmek, ülke dışından gelebilecek olan eleştirilere yanıt verebilmek amacıyla Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığı kurulmuş, yoğun propaganda faaliyetlerine girişilmiştir. Sadece yurt içine değil, yurt dışına da yapılan propagandada amaç rejimi tanıtmak, ideolojisini yaymak ve meşrulaştırmaktır.

İktidara gelmeden önce Türkiye'ye fazla önem vermeyen Adolf Hitler, iktidara geldikten sonra bu ülkeye yönelik ilgisini artırınca, Alman propaganda mekanizmasının Türkiye'de de işlemesi gerektiği sonucu doğmuştur. Bu doğrultuda kullanılacak en uygun araç Türkische Post Gazetesi olmuştur. Türkiye ile sınırlı kalmayan, tüm Yakındoğu'ya ve hatta Balkanlar'a da propaganda yapabilme imkanını tanıyan bu gazete, Alman Reich'i açısından bulunmaz bir şanstı.

Gazetenin nasyonal sosyalist çizgiyi iyice benimsemesi için önce sorumlu yazı işleri müdürü değişmiş, sonra da ekonomik olarak bütünüyle Nasyonal Sosyalist Reich'a bağlanmıştır.

Alman Devleti'nin basın alanında Türkiye'deki en önemli propaganda araçlarından biri haline gelen Türkische Post'un yerine getirdiği en önemli görevler şunlardır:

A) Türkische Post 1926'da Türk-Alman ekonomik ilişkilerini geliştirmek amacıyla kurulmuştu. 1933'ten sonra değişen önemli bir şey olmadı. Bu tarihten savaş sonuna kadar Türkische Post, Almanya ile Türkiye arasındaki politik, ekonomik, kültürel ve askeri ilişkileri geliştirmeyi amaçlamıştır.

B) Yeni Alman rejimini Türkiye'de tanıtmaya, bu rejimin aldığı kararları onaylayarak açıklamaya çalışmış olan Türkische Post, gerek savaş öncesi, gerek savaş sırasında Almanya'nın dış politikada yaptığı atakları ve uygulamaları meşrulaştırmaya çalışmıştır.

C) Almanya'ya bilinen yakınlığı nedeniyle Türk Hükümeti, yöneticileri, bürokratları, milletvekilleri, askeri uzmanları, sanayi ve ticaret çevreleri ve basını tarafından yakından izlenmiş olan Türkische Post, savaş yılları boyunca Alman Hükümeti'nin düşüncelerinin yansıtıldığı yarı resmi bir organ gibi çalışmıştır. Önemli bir gelişme ya da olayla ilgili olarak Berlin'in resmi görüşlerini öğrenmek isteyenler Türkische Post'tan faydalanmışlardır.

2. Dünya Savaşı yıllarında Alman Devleti'nin ideolojik aygıtı gibi işleyen Türkische Post, Reich'in politika, ekonomi, kültür ve askeri alanlarda hegemonya kurmasına aracılık etmiştir. Bu amaçla gazete, nasyonal sosyalizmin propagandasını yaymıştır. Propaganda faaliyetlerinde Almanya'nın her alandaki üstünlüğüne sürekli olarak değinilmiş, Hitler'in dış politikadaki uygulamaları meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca gazete, başta İngiltere ve Sovyetler olmak üzere Amerika ve Fransa'yı da karalamış ve bu ülkelerin temsil ettiği kapitalizmi, Bolşevizm'i ve tüm bunların arkasında bulunduğunu söylediği Yahudiler'i eleştirmiştir.

2) 1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesiyle birlikte Türkische Post Almanya'daki yeni rejimi Türkiye'de tanıtmaya çalışmış ve nasyonal sosyalist ideolojiyi yaymayı amaçlamıştır. Adolf Hitler'in başa geçer geçmez temel insan haklarını sınırlandırmasına, gazetelere sansür getirmesine, siyasi parti ve dernekleri, sendikaları kapatmasına ve Yahudiler'in, komünistlerin ve sosyal demokratların ülke içinde baskıya maruz kalmalarına ses çıkarmayan Türkische

Post, bu tür yasakları desteklemiş, yeni ve totaliter bir devlet için bu uygulamaların gerekliliği üzerinde durmuştur.

Führer'in Almanya'nın Versailles Anlaşması ile çığnenen onurunu yeniden kurtaracağına, ülkedeki işsizliği yenip ekonomiyi yeniden canlandıracağına inanan gazete, Hitler'i ve onun düşüncelerini övmekten geri kalmamıştır. Aynı yayın politikasını savaş boyunca devam ettiren Türkische Post, nasyonal sosyalist ideoloji doğrultusunda İngiliz, Amerikan ve Sovyet karşıtı propaganda yürütmüş, liberal, komünist sistemlerin Yahudi icadı olduğunu söyleyip eleştirmiştir.

Türkische Post'un bir diğer özelliği yaptığı propagandanın Almanya'nın yurt dışı propagandası ile paralel gitmiş olmasıdır. Bu süreç, 1933 yılında Yahudi dükkanlarının ve iş yerlerinin boykotu ile başlamıştır. Bunu Ren Bölgesi'ne Alman askerinin girmesi, İspanya İç Savaşı sırasında Anti-Bolşevik kampanya, Sudeten Bölgesi'nin işgali izlemiştir. Bütün bu olaylarda Türkische Post, Alman yurt dışı propagandasının temalarından faydalanmıştır.

Aynı şekilde savaştan önce halkı psikolojik olarak savaşa hazırlama, Yahudiler'in, Bolşevikler'in ve İngilizler'in temsil ettikleri düşman resimlerini çizme gibi propagandalar hep ortak gelişmiştir.

1939-1944 yılları arasında Türkische Post'un yaptığı propaganda ile Reich'in resmi propagandası arasında açık benzerlikler vardır.

a. Savaşın başlamasından Rusya Seferi'ne kadar geçen sürede gerek Türkische Post, gerekse Alman Propagandası başarılı Alman operasyonlarının gerçekleştirildiği bu dönemde, tek bir ortak düşman resmi çizmişlerdir. Bu ortak düşman İngiltere'dir. Türkische Post da bu dönemde savaşın nedenini düşmana bağlamış, İngiltere'yi vahşet uygulamak ve savaş kurallarını ihlal etmekle suçlamıştır. İngiltere, Almanya ile Sovyetler Birliği arasındaki yakınlaşmayı bozmaya çalışmakla, Hintliler'e, İrlandalılar'a, Araplar'a kötü davranmak ve özgürlüklerini kısıtlamakla suçlanmıştır. İngiltere dışında bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri' ne karşı kampanyalar düzenlenmiştir. Anti-semitik yayınlarda İngiltere ve Fransa'nın Yahudiler tarafından yönetildikleri vurgulanmıştır. Bu paralelliklerin yanı sıra Alman yurt dışı propagandası ile Türkische Post arasında bazı farklılıklar da gözlenmiştir. Bu dönemde Almanya birçok ülkede "geleceğin Yeni Avrupa Düzeni" üzerine propagandasını yürütürken ve İspanya ile Fransa'yı müttefik olarak Anti-İngiliz kıta bloğuna çekmeye çalışırken, bu faaliyetlerin Türkische Post'ta yankısı çok fazla olmamıştır. Sovyetler Birliği'ne yapılacak saldırı öncesi Türkische Post, Anti-Bolşevik propagandaya hız vermiştir.

b. Sovyetler'e yapılan saldırıdan Stalingrad'taki çarpışmaya kadar geçen bu dönemde Almanya, Sovyetler'e karşı mücadelesini haklılaştırmak ve yurt dışından

destek görmek amacıyla, Avrupa medeniyetini korumak için bu harekate girişildiğini ve bu hareketin sadece Almanya için değil bütün Avrupa'nın ortak çıkarı için yapıldığını savunmuştur. Bunlar dışında Almanya, Sovyetler'e saldırısından bir süre sonra "Sosyal Avrupa" teması ile Sovyetler Birliği'nde yaşayan halkların temel özgürlüklerini sağlayacaklarına ilişkin vaatler propagandası yapmıştır. Ayrıca Hintliler'e ve Araplar'a yönelik propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur. Aynı şekilde bu aylarda Türkiye de gündeme gelmiştir. Türkische Post, Sovyetler'e yapılan saldırıyı Türk kamuoyu önünde hararetle savunmuş ve desteklemiştir. Sovyetler Birliği'ne yönelik saldırı başladıktan bir süre sonra kampanyaların konuları "Amerika, batılı plütokratlar ve Yahudi" üçlüsü olmuştur. Bu dönemde İngiltere ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki çıkar farklılıkları öne çıkartılmış ve plütokratlar ile Bolşevikler arasındaki yakınlaşmadan bahsedilmiştir. Türkler'e, Hintliler'e ve Araplar'a yönelik bu aylarda artan Alman Propagandası Türkische Post Gazetesi'nde yoğun bir şekilde işlenmemiştir.

c. Stalingrad çarpışmasıyla başlayan ve Almanya'nın savaşı kaybetmesine kadar uzanan bu son dönemde temel konu Avrupa'nın özgürlük savaşının sembolü olarak Stalingrad savaşını yüceltmektir. Türkische Post Gazetesi'nde bu savaş gerektiği gibi yüceltilmiş, yenilgi sonrasında Alman askerleri kahraman olarak yansıtılmıştır.

1943 yılında işler kötüye giderken Anti-Bolşevizm ve Yeni Avrupa Düzeni temaları gündeme getirilmiş, Alman zaferine duyulan inanç sürekli vurgulanarak, Churchill ve Roosevelt eleştirilmiştir. Bütün bunların arkasında ise gerçekte Yahudiler'in olduğu belirtilerek savaşın sorumluluğu Yahudiler'e yüklenmiştir. Alman yurt dışı propagandası gibi Türkische Post da savaşın iyice Almanya'nın aleyhine döndüğü günlerde "topyekün savaş" çağrısında bulunmuş, İngiliz hava bombardımanlarını "terör eylemleri" olarak adlandırmış ve "misilleme propagandası" yürütmüştür.

Genel olarak bakıldığında, bir takım farklılıklara rağmen Türkische Post Gazetesi ile Almanya'nın yurt dışına yönelik yaptığı propagandanın uyumlu bir çizgi izlemiş olduğu belirtilebilir.

3) Türkische Post'un propaganda ve ideolojik mücadelesinin temel hedef kitlesi, Türk okurlarının tamamını kapsamıyordu. Bunun şüphesiz en önemli nedeni gazetenin Almanca olarak yayınlanmasıdır. Gazete daha çok Türk basını, aydınları, milletvekilleri, subayları, yüksek düzey bürokratları, parti yöneticileri, sanayi ve ticaret çevreleri ile hükümet görevlileri gibi, Alman diline hakim ve kamuoyunu etkileyebilecek kesimlere seslenmiştir. Türkische Post, propaganda faaliyetlerini bu etkin kesim için yürütmüştür. Gazete yalnızca nasyonal sosyalist ideolojiyi ya

da başarılarını aktararak bu kesimin kazanılamayacağını biliyordu. Bu nedenle, kamuoyunu yönlendirebileceği düşünülen bu kesime özel olarak seslenmeliydi. Buradan hareketle gazete Türk insanına özgü bir söylem geliştirmiştir. 1933-1939 yılları arasında Türkiye'ye özgü olarak kurulan ve 2. Dünya Savaşı yılları boyunca da tekrarlanarak gündeme getirilen temalar şunlar olmuştur:

- 1) Hitler ve Almanlar Mustafa Kemal Atatürk'e büyük bir sevgi ve saygı duymaktadır.
- 2) 1. Dünya Savaşı'nda Türkiye ile Almanya arasında kurulan "silah kardeşliği" hiçbir zaman unutulmaz.
- 3) Almanya çağdaş Türkiye'nin, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ekonomik, siyasal, kültürel ve askeri alanlarda sağladığı gelişmeye hayranlık duymaktadır.
- 4) Türkiye başta İngiltere olmak üzere batılı güçlere karşı savaşarak bağımsızlığını elde etmiş ve birçok ülkeye bu anlamda örnek olmuştur.
- 5) Türkiye ile Almanya'nın ihtilalleri ve rejimleri arasında benzerlikler vardır.
- 6) İki ülkenin revizyonist politikalarında paralellik söz konusudur.
- 7) Türkiye ile Almanya arasında olduğu kadar iki ülkenin liderleri olan Mustafa Kemal Atatürk ve Adolf Hitler arasında da benzerlikler vardır.

Bu temalar 2. Dünya Savaşı yılları boyunca da kullanılmıştır. 1939-1944 yıllarını incelenen üç dönemde ele alırsak, Sovyetler'e yapılan saldırıya kadar Türkische Post Türkiye'ye ilişkin şu temaları geliştirmiştir:

- 1) Türkiye ve Almanya aynı kaderi paylaşan, rejimleri birbirine benzeyen iki dost ülkedir.
- 2) Adolf Hitler, Türkiye'nin kurucusu ve yüzyılımızın en önemli şahsiyetlerinden biri olan Atatürk'e ve yeni Türkiye'nin şimdiki lideri İsmet İnönü'ye büyük bir saygı duymaktadır.
- 3) Bir Avrupa ülkesi olarak Türkiye'nin doğal ekonomik ortağı Almanya başta Almanya olmak üzere Mihver devletleri tarafından yeniden düzenlenen Avrupa'dır.
- 4) Yeni Avrupa'da hak ettiği yerini alacak olan Türkiye, Avrupa'nın ortak kaderine hiçbir zaman kayıtsız kalamazdı.
- 5) Türkiye sözüne her zaman güvenilir, dostlarına sadık bir ülkedir.
- 6) Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde Almanya'nın büyük katkıları olmuştur.
- 7) Türkiye Boğazlar'ın bekçisidir.
- 8) Türkiye ve Almanya arasında kan ile mühürlenerek imzalanmış bir dostluk vardır.
- 9) Almanya ile Türkiye arasında yüzyıllardır süren bu dostlukta hiçbir çıkar çatışması yoktur.

10) Almanya bütün ülkelerle olduğu gibi Türkiye ile yaptığı ticaretle de dürüstlüğe önem verir.

Stalingrad çarpışmasına kadar Türkische Post'un kullandığı başlıca temalar ise şunlardır:

- 1) Almanya, Avrupa'yı ve Türkiye'yi yüzyıllardır süren Rus baskısından kurtarıyor.
- 2) İngiltere ile işbirliği yapmış olan Rusya'nın Boğazlar üzerinde tarihsel istekleri devam ediyor.
- 3) Boğazlar'ı işgal etmek isteyen Ruslar'a karşı Hitler olumsuz yanıt vermiş ve böylece Türkiye'yi muhtemel bir işgalden kurtarmıştır.
- 4) Sovyetler'i karşısına alma pahasına, çok soylu bir davranış göstererek Molotov'un isteklerine "hayır" diyen Führer'in bu kararı almasında iki ülkenin tarihi dostluklarının ve 1. Dünya Savaşı'nın anılarının etkisi büyük olmuştur.
- 5) Avrupa kıtasının bir parçası olan Türkiye Sovyetler'e karşı savaşan Almanya'yı destekleyecektir.

Son dönemde Almanya'nın izlediği politikanın temel hedefi Türkiye'nin tarafsızlığını bozmasına ve savaşa girmesine engel olmaktır. Bu nedenle kullanılan temalar sürekli bu isteği yansıtmıştır:

- 1) Sözüne her zaman güvenilen Türkiye Almanya'ya ile ilişkilerini bozacak bir harekette bulunmaz.
- 2) Hitler, 1940 yılında Molotov'un isteklerini reddetmişti, Türkiye'de tüm Müttefik baskılarına rağmen tarafsızlığını koruyacaktır.
- 3) Türkiye Avrupa'da Bolşevizm'e karşı koyabilecek tek gücün Almanya olduğunu bilmektedir.
- 4) İngilizler ve Amerikalılar tarafından Avrupa'da serbest bırakılan Rusya ilk olarak Boğazlar'ı ele geçirmek isteyecektir. Bu nedenle Türkiye, Avrupa'da güçlü bir Almanya'nın varlığından yanadır.
- 5) Türkiye her zaman Avrupa'nın bir parçası oldu ve Avrupa'nın kaderi ile de yakından ilgilendi.

Yukarıdaki veriler ışığında çalışmanın tezin başında sözü edilen varsayımları doğruladığı söylenebilir. Sonuç olarak Türkische Post, Almanya'nın Türkiye'ye yönelik propagandasını yapmış olan bir gazetedir. Yine bu gazete Almanya'nın yurt dışına yaptığı propaganda ile uyumlu gitmiş ve aynı zamanda Türkiye'ye özel temalar da geliştirmiştir.

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Arbeit behandelt das Thema "Deutsche Propaganda in der Türkei Waehrend des Zweiten Weltkrieges". Zu diesem Zwecke wurde die Zeitung "Türkische Post" untersucht.

Waehrend des Zweiten Weltkrieges beeinflussten die Alliierten und die Achsenmaechte politische, ökonomische, kulturelle und militaerische Bereiche der Türkei. Dieses gilt auch für die Propaganda. Die grösste unter den Achsenmaechten, Deutsches Reich, führte Ihre Propaganda sowohl mit Radio und Kino, aber vor allem auch mit Presseapparate durch.

Zweckgemaes versuchte die 1926 gegründete und in Deutscher Sprache erscheinende Türkische Post ab 1933 den Nationalsozialistischen Glauben zu verbreiten. Diese Propaganda funktion wurde mit Beginn des Krieges im Jahre 1939 bis zum Jahre 1944 (die Zeitung wurde zu dieser Zeit geschlossen) vollzogen.

Eines der Hauptthemen war es die widersprüchlichen Interessen der Türkei und der Sowjetunion zu demonstrieren. Vor allem die Veröffentlichung von Belegen als Beweis der Sowjetischen Ansprüche bezüglich der Meerengen ist eines der wichtigsten Beispiele dieser Haltung. Weiterhin wurde oftmals Themen wie die "Traditionelle deutsch-türkische Freundschaft" und "Waffenbruderschaft des Ersten Weltkrieges" vorgebracht.

Die gegen die Sowjets, zwecks der Vereinigung der Türkischen Völker durchgeführte Panturanistische Propaganda tritt uns bei der Türkischen Post jedoch überraschenderweise nicht gegenüber.

Die nach der Niederlage bei Stalingrad gebremste und spaeter immer zu schrumpfende Kraft der Deutschen Armee und somit der verbreitung der Annahme dass der Krieg nicht zu gewinnen war, veranlasste ab 1943 die Türkische Post dazu, Ihre Propaganda in Richtung der Suggestion zur Einhaltung der von der Türkei angenommenen Neutralen Haltung su steuern.

Die von Rudolf Nadolny zwecks der Entwicklung der deutsch-türkischen Beziehungen und Vergrösserung des Markthandels beider Laender gegründete und nach Machantritt der Nationalsozialisten, dieses neue Regime waerend des Zweiten Weltkriegs unterstützende, in der Türkei für die deutsche Interessen propagierende Türkische Post, erschien zuletzt am 31. Juli 1944. Die zum Zwecke der Deutschland Propaganda gegründete Zeitung, beendete nachdem sie ihren Dienst geleistet hat, ihr öffentliches Leben.

KAYNAKÇA

AĞDUK-GEVREK, Meltem, **Yurt ve Dünya (1941-944)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 1994.

AKARCALI, Sezer, **Propaganda Aracı Olarak Uluslararası Yayınlar Türkiye'nin Sesi Radyosu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1989.

ALÇORA, Engin, **Türkiye'de Siyasal Parti Propagandası 1946-1960**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1981.

ALTHUSSER, Louis, **İdeoloji ve Devletin İdeoloji Aygıtları**, (çev. Yusuf Alp, Mahmut Özışık), İletişim Yayınları, İstanbul, 1994.

Ana Britanica Ansiklopedisi, Cilt 18.

ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarih 1914-1990 Cilt1: 1914-1980**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1993.

ARMAOĞLU, Fahir H., **Siyasi Tarih 1789- 1960**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1964.

AYDEMİR, Ş. Süreyya, **İkinci Adam 1938-1950**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.

BOURDERON, Roger, **Faşizm: İdeoloji ve Uygulamalar**, (çev. Kenan Somer), Onur Yayınları, Ankara, 1989.

- BEKTAŞ, Arsev, **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayıncılık, Ankara, 1996.
- BELGE, Burhan, **Radyo Konferansları**, Ulusal Matbaa, Ankara, 1941.
- BENJAMIN, Walter, **Estetize Edilmiş Yaşam: Sanat'tan Savaş ve Siyasete Alman Faşizminin Kuramları**, (Sunan: Ünsal Oskay), Der Yayınları, İstanbul, 1995.
- BLOCH, Ernst, **Erbschaft dieser Zeit**, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1992.
- Brockhaus Enzyklopaedie in 20 Baenden, Band 13, 1971.**
- Brockhaus Enzyklopaedie in 20 Baenden, Band 17, 1971.**
- BROWN, J.A.C., **Siyasal Propaganda**, Alternatif Üniversite 3, İstanbul, 1992.
- BOETIE, Etienne De La, **Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev**, (çev. Prof. Dr. Mehmet Ali Ağaoğulları), İmge Kitabevi, Ankara, 1995.
- BOHSE, Jörg, **Inszenierte Kriegsbegeisterung und Ohnmaechtiger Friedenswille**, J. B. Metzler, Stuttgart, 1988.
- BUCHLI, Hanns, **6000 Jahre Werbung**, Verlag Walter De Gruyter- Co., Berlin, 1962.
- CEYHAN, Mustafa, **İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Yabancı Propaganda ve Türk Basını**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1985.

- ÇAM, Esat, Siyaset Bilimine Giriş, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 2700, İstanbul, 1981.**
- DANIEL, Ute und Wolfram SIEMANN (Herausgegeben), Propaganda, Fischer, Frankfurt am Main, 1994.**
- DARENDELİOĞLU, İlhan E., Türkiye Milliyetçilik Hareketleri, Toker Yayınları, İstanbul, 1968.**
- DAVER, Bülent, Siyaset Bilimine Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993.**
- DAVID, Claude, Hitler ve Nazizm, Cep Üniversitesi, (çev. Hüseyin Boysan), İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.**
- DEIST, Wilhelm, Manfred MESSERSCHMIDT, Hans-Erich VOLKMANN, Wolfram WETTE, Ursachen und Voraussetzungen des Zweiten Weltkrieges, Fischer, Frankfurt am Main, 1989.**
- DEMİR, Ömer, Mustafa ACAR, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992.**
- DERİN, Haldun, Çankaya Özel Kalemimi Anımsarken (1933-1951), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1995.**
- DERİNGİL, Selim, Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994.**
- DOMENACH, Jean-Marie, Politika ve Propaganda, (çev. Tahsin Yücel), Varlık Yayınları, İstanbul, 1995.**
- Duden Lexikon A-Z, Duden Verlag, Mannheim, 1984.**
- Düşünceler, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yıl: 7, Sayı: 6, İzmir, Şubat 1993.**

- EYCK, Erich, **Geschichte Der Weimarer Republik**, Eugen Rentsch Verlag, Erlenbach, 1962.
- FARAH, Irmgard, **Die Deutsche Pressepolitik Und Propagandataetigkeit Im Osmanischen Reich von 1908-1918, Unter Besonderer Berücksichtigung Des Osmanischen Lloyd**, N. Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 1993.
- FEST, Joachim, **Der Zerstörte Traum, Vom Ende des Utopischen Zeitalters**, Corso Bei Siedler, Berlin, 1993.
- FRISCHAUER, Paul, **Weltgeschichte in Romanen Band 4**, C.A. Koch's Verlag, Berlin.
- GLASNECK, Johannes, **Türkiye'de Faşist Alman Propagandası**, (çev. Arif Gelen), Onur Yayınları, Ankara.
- GÖZE, Ayferi, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1989.
- GÜNTHER, Wolfgang, **Argumente und Parolen**, Philipp Reclam Jun., Stuttgart, 1975.
- GÜVENİR, Murat, **İkinci Dünya Savaşında Türk Basını**, Gazeteciler Cemiyeti Tezler Serisi: 2, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1991.
- HİTLER, Adolf, **Kavgam**, (çev. Mine Toker), Toker Yayınları, İstanbul, 1994.
- FUNKE, Manfred (Herausgegeben), **Hitler Deutschland und die Maechte**, Droste, Düsseldorf, 1976.

İÇEL, Kayıhan (der.), Türkiye'de Yabancı Dilde Basın, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3342, Basın yayın Yüksek Okulu Yayınları, İstanbul, 1985.

İNCEOĞLU, Metin, Güdüleme Yöntemleri, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları No: 4, Ankara, 1985.

JACOBSEN, Hans-Adolf, National-Sozialistische Aussenpolitik 1933-1938, Alfred Metzner Verlag, Frankfurt am Main, 1968.

JELEV, Jel, Totaliter Devlet, (ev. salih Baklacı, Süleyman Hafızoğlu), Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994.

JOWETT, Garth S., Victoria O'DONNELL, Propaganda and Persuasion, Sage Publications, Newbury Park, California, 1992.

KAHRAMAN, Ahmet, Cici Basının Sefalet ve Rezaleti, Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1996.

KAPANİ, Münci, Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1992.

KAZANCI, Metin, Halkla İlişkiler, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No: 459, Ankara, 1980.

KERSHAW, Ian, Der NS-Staat, Rowaht, Hamburg, 1988.

KESTING, Hanno, Öffentlichkeit und Propaganda, San Casciano Verlag, Bruchsal, 1995.

KIŞLALI, Ahmet Taner, Siyasal atışma ve Uzlaşma, İmge Kitapevi, Ankara, 1991.

Knauers Lexikon A-Z, Droemersch Verlag, München, 1931.

- KOÇAK, Cemil, **Türk Alman İlişkileri, 1923-1939**, TTK Yayınları, Ankara, 1991.
- KOÇAK, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945** Cilt:I, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986.
- KOÇAK, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945** Cilt:II, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986.
- KOLOĞLU, Orhan, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- KRECKER, Lothar, **Deutschland und die Türkei im Zweiten Weltkrieg**, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1964.
- KUEHN, Reinhard, **Der Deutsche Faschismus in Quellen und Dokumenten**, Pahl-Rugenstein, Köln, 1975.
- LARRAIN, Jorge, **İdeoloji ve Kültürel Kimlik**, (çev. Neşe Nur Domaniç), Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995.
- LE BON, Gustave, **Kitleler Psikolojisi**, (çev. Selahattin Demirkıran), Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1974.
- LEGUER, Walter, **Deutschland und Russland**, Berlin, 1965.
- LEVİ, Avner, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler**, (Redaksiyon Rifat Bali), İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- LONGERICH, Peter, **Propagandisten im Krieg**, Oldenbourg, München, 1987.
- MACCIOCCHI, Maria A., **Faşizmin Analizi**, (çev. Cemal Süreyya), Panel Yayınları, İstanbul, 1979.

MARCUSE, Herbert, **Tek Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler**, (çev. Aziz Yardımlı), İdea Yayınları, İstanbul, 1990.

MICHELS, Helmut, **Ideologie und Propaganda**, Peter Lang, Frankfurt am Main, 1992.

MILWARD, Alan S., **Die Deutsche Kriegswirtschaft 1939-1945**, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1966.

NADİ, Nadir, **Perde Aralığından**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1991.

NEUMANN, Franz (Herausgegeben), **Handbuch Politischer Theorien und Ideologien**, Rororo Verlag, Hamburg, 1977.

ÖZKÖK, Ertuğrul, **Kitlelerin Çözülüşü**, Tan Kitap Yayın ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara, 1985.

POGGI, Gianfranco, **Çağdaş Devletin Gelişimi**, (çev. Şule Kut, Binnaz Toprak), Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

REICH, Wilhelm, **Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı**, (çev. Bertan Onaran), Payel Yayınları, İstanbul, 1979.

REICHEL, Peter, **Der Schöne Schein Des Dritten Reiches**, Fischer, Frankfurt am Main, 1993.

REUTH, Ralf Georg (Herausgegeben), **Joseph Göbbels Tagebücher Band 1: 1924-1929**, Serie Piper, München, 1992.

REUTH, Ralf Georg (Herausgegeben), **Joseph Göbbels Tagebücher Band 2: 1930-1934**, Serie Piper, München, 1992.

REUTH, Ralf Georg (Herausgegeben), **Joseph Göbbels Tagebücher**
Band 3: 1935-1939, Serie Piper, München,
 1992.

REUTH, Ralf Georg (Herausgegeben), **Joseph Göbbels Tagebücher**
Band 4: 1940-1942, Serie Piper, München,
 1992.

REUTH, Ralf Georg (Herausgegeben), **Joseph Göbbels Tagebücher**
Band 5: 1943-1945, Serie Piper, München,
 1992.

ROSENTHAL M., P. Yudin, **Materyalist Felsefe Sözlüğü**, (çev. Enver
 Aytekin, Aziz Çalışlar), Sosyal Yayınlar,
 İstanbul, 1972.

SABİS, Ali İhsan, **İkinci Cihan Harbi Cilt: 3**, Tan Matbaası,
 İstanbul, 1994.

SANDER, Oral, **Siyasi Tarih İlkçağlardan- 1918'e**, İmge
 Kitabevi, Ankara, 1989.

SAYBAŞILI, Kemali, **Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar**, Birey
 ve Toplum Yayınları, Ankara, 1985.

SEVERIN, Werner J. ,James W. TANKARD, **İletişim Kuramları:**
Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim
Araçlarında Kullanımları, (çev. Ali Atıf
 Bir, N. Serdar Sever), Kibele Sanat Merkezi,
 Eskişehir, 1994.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi Cilt: 2
(1871-1920), İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi Cilt: 3
(1920-1945), İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

- SYWOTTEK, Jutta, **Mobilmachung für den Totalen Krieg, Die Propagandistische Vorbereitung der Deutschen Bevölkerung auf den Zweiten Weltkrieg**, Opladen, 1976.
- STEINERT, Marlis, **Hitler**, C. H. Beck Verlag, München, 1991.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın**, Güven Matbaası, Ankara, 1971.
- ŞAYLAN, Gencay, **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1994.
- TİMUÇİN, Afşar, **Düşünce Tarihi**, BDS Yayınları, İstanbul, 1972.
- TİMUR, Taner, **Türk Devrimi ve Sonrası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1994.
- TOGLIATTI, Palmiro, **Faşizm Üzerine Dersler**, (çev. Şiar Yalçın, Yüksel Demirekler), Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara, 1989.
- TOPUZ, Hıfzı, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1996.
- TUNÇAY Mete, Cemil KOÇAK, Hikmet ÖZDEMİR, Korkut BORATAV, Selahattin HİLAV, Murat KATOĞLU, Ayla ADEKAN, **Türkiye Tarihi: 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989.
- TÜRKOĞLU, Kemal, **Die Idieologie Der Zeitgenössischen Regime**, Imprimerie Franco, Neuchatel, 1942.
- TZU, Sun, **Savaş Sanatı: 2500 Yıl Öncesinin Savaş Sanatından Günümüzün Yaşam Savaşına**, (çev. Şule Kılıçarslan), Form Yayınları, İstanbul, 1992.

WILFRED, Owen, **Dr. G. Meister der Propaganda**, Verlag Werner Symanek, Bingen am Rhein, 1993.

YALMAN, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim Cilt: III (1922-1944)**, Rey Yayınları, İstanbul, 1979.

ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

MAKALELER

- AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, "Aşırı Milliyetçi Sağ", **Geçiş Sürecinde Türkiye**, (der. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak), Belge Yayınları, İstanbul, 1990, s. 189-237.
- ALEMDAR, Korkmaz, "Anadolu Ajansı'na Alman Baskısı", **Tarih ve Toplum**, Ocak 1987, Sayı: 38, s. 52- 53.
- DOOB, Leonard W., "Göbbels'in Propaganda İlkeleri", (çev. Ünsal Oskay), **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 23, 1968, s. 337-366 .
- ESMER, A.Şükrü, Oral SANDER, "1939-1945 Dönemi", **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990)**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993, s. 59-137.
- GEVGİLİ, Ali, "Türkiye Basını", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt: 1., s. 202-228.
- GÖNLÜBOL, Mehmet, Cem SAR, "1919-1939 Dönemi", **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990)**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993, s. 3-59.
- GÜRGEN, Haluk, "Propaganda", **Kurgu Dergisi**, Sayı: 8, 1990, s. 135-157.
- KABACALI, Alpay, "Milli Şef Döneminin Örtülü Sansürü", **Tarih ve Toplum**, Sayı: 38, Ocak 1987, s. 83-85.
- KAZANCI, Metin, "Kitle İletişim Olayı ile Yığınların İdeolojik Yönlendirilmesi ve İki Örnek Üzerine Tartışmalar", **Ankara Üniversitesi SBF**

Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı VI,
1981, s. 415-436.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, "1919-1938 Dönemi Türk Basınına
Toplu Bir Bakış", **Ankara Üniversitesi**
SBF Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı,
1981, s. 95-125.

KOÇAK, Cemil, "İkinci Dünya Savaşı ve Türk Basını", **Tarih**
ve Toplum, Cilt: 6, 1986, s. 29-31.

KOÇAK, Cemil, "Türk Basını Üzerinde Yabancı Etkiler",
Tarih ve Toplum, Sayı: 38, Ocak 1987, s.
50-52.

KOÇAK, Cemil, "Almanya'nın Türk Basını Üzerindeki
Etkileri", **Kebikeç, Yıl: 1, Sayı: 2, 1995,**
s.156-159.

"Milli Şef Dönemi II", **Birikim 18, Ekim 1990, s.70-74.**

ORAN, Baskın, "İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Siyasal
Hayat ve Sağ Sol Akımlar", **Ankara**
Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi,
Cilt: 24, 1969, s. 228-276.

QUALTER, Terence H., "Propaganda Teorisi ve Propagandanın
Gelişimi", (çev. Ünsal Oskay), **Ankara**
Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Dergisi No.1, Ocak-Aralık 1980, s. 255- 307.

SCHAPIRO, J. Salwyn, "Was ist Liberalismus?", **Liberalismus,**
Neue Wissenschaftliche Bibliothek, Hanstern,
1980, s. 20-36.

TUNÇAY, Mete, "Tek Parti Döneminde Basın: 1925 Takrir-i Sükun Olayı'ndan 1945 Tan Olayı'na", **Tarih ve Toplum**, Sayı: 38, Ocak 1987, s. 48-50.

ÜLMAN, A. Haluk, Oral Sander "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler 1923-1968", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi**, Vol. 27, 1-2, 1972, s.1-21.

GAZETELER

"Türkiye'de Alman Propagandasının Gizli Faaliyetleri", Tan Gazetesi, 9.11.1939.

SERTEL, M. Zekeriya, "Alman Propagandasının Hedefi Nedir?", Tan Gazetesi, 9.12.1939.

"Alman Propaganda Servisi Nasıl Çalışır?", Tan Gazetesi, 10.12.1939.

"Alman Propagandası ve İstihbar Teşkilatı Nasıl Çalışıyor?", Tan Gazetesi, 11.12.1939.

SERTEL, M. Zekeriya, "Dahilde Yabancı Propagandaya Set Çekmeliyiz ", Tan Gazetesi, 12.12.1939.

"Türkiye'de Alman Propagandası Nasıl Çalışıyor?", Tan Gazetesi, 8.12.1939.

"Arap Ülkelerinde Nazi Propagandası", Tan Gazetesi, 24.12.1939.

ARCAYÜREK, Cüneyt, "Yazı Dizisi- İkinci Dünya Savaşına Ait Gizli Belgeler", Hürriyet Gazetesi, 23.10.1972-11.11.1972.

Türkische Post Gazetesi, 1926-1944.

GÖRSEL KAYNAK
(BELGESEL FİLM)

MEIN KAMPF- Aufstieg und Untergang Des Dritten Reiches,

Yapımcı-Yönetmen : Erwin LEISNER
Yapım Yeri ve Yılı : Duisburg, 1959.
Süre : 122' (Siyah-beyaz)

(ALMAN KÜLTÜR ARŞİVİ)

HITLER- Eine Karriere,

Yapımcı-Yönetmen : Joachim C. FEST und Christian
HERRENDOERFER
Yapım Yeri : Frankfurter Studio und
Programmgesellschaft MBH.

(ALMAN KÜLTÜR ARŞİVİ)

EKLER**Ek 1**

2. Dünya Savaşı yılları boyunca Almanya'nın Ankara Büyükelçisi olan Franz von Pappen. (Chronik der Deutschen, C.A. Koch's Verlag, Berlin, s.855)

Ek 2

Zur Abwehr!

nationale Revolution

internationalen Weltjuden

Der Jude lügt,
Der Jude lügt,
Der Jude lügt,

Boykott deutscher Erzeugnisse

Juden in Deutschland

den Boykott zu verhängen.

Paul von Hindenburg!
Adolf Hitler!
Deutsche Vaterland!

Central-Komitee zur Abwehr der jüdischen Grauel- und Boykott-Heize.
v. v. Streicher

Am 1. Januar 1933 wurde Adolf Hitler, der Führer der deutschen Freiheitsbewegung, zum Kanzler des Deutschen Reiches ernannt. Am 3. März 1933 bekundete sich das deutsche Volk in einer wunderbaren Erhebung in ihm und zu seinem Befehlswort. Die

schlechte das alte System in Trümmern der Nationen hat erschütterter am Boden, Deutschland geht einem neuen Aufbau entgegen.

Dieser grandiose deutsche Freiheitskampf erfüllt den

mit Mut und Grimm. Er zeigt, daß es sich nicht in Deutschland an Ende geht. Er zeigt, was dieses Deutsche Land innen er kräftig wirtschaftliche Verfechtung nicht machen. Jedem handelt er nach dem Programm, das der Nationalsozialistische Theodor Haard im Jahre 1907 in Basel bei einem großen Judenkongress feierlich verkündete: (Auszug aus der 7. Sitzung)

Sobald ein nichtjüdischer Staat es wagt, uns Juden Widerstand zu leisten, müssen wir in der Lage sein, seine Nachbarn zum Kriege gegen ihn zu veranlassen.... Als Mittel dazu werden wir die öffentliche Meinung vorzuschützen. Diese werden wir vorher durch die sogenannte „echte Großmacht“, die Presse in unserem Sinne bearbeiten. Mit ganz wenigen Ausnahmen, die überhaupt nicht in Frage kommen, liegt die ganze Presse der Welt in unseren Händen.

Nach einem großangelegten Plan hat in diesen Tagen der Jude die öffentliche Weltmeinung gegen Deutschland aufgestellt. Er bedient sich dazu der Presse, durch die er eine ansehnliche Lügenfabrik über die Welt treibt. Kein Verbrecher, keine Schandtat ist ihm zu niedrigfruchtig, er beschuldigt die Deutschen damit.

In Deutschland würden Angehörige des jüdischen Volkes grausam zu Tode geföhrt.

es würden diesen Juden die Augen ausgebrannt, die Hände abgehackt, Ohren und Nasen abgechnitten, ja, selbst die Leichen würden noch zerstückelt.

es würden in Deutschland selbst jüdische Frauen in grauenvoller Weise geföhrt und jüdische Mädchen vor den Augen ihrer Eltern verewältigt.

Der Jude verbreitet diese Lügen in derselben Weise und zu demselben Zwecke, wie er das auch während des Krieges getan hatte. Er will die Welt gegen Deutschland aufwiegen.

Darüber hinaus fordert er zum

auf. Er will damit das Elend der Arbeitslosigkeit in Deutschland noch vergrößern, er will den deutschen Export ruinieren.

Die Schuldigen an diesem wahnwitzigen Verbrechen, an dieser niederrächigen Grauel- und Boykott-Heize sind die

Sie haben ihre Rassegenossen im Ausland zum Kampf gegen das deutsche Volk aufgerufen. Sie haben die Lügen und Verleumdungen hinausgemeldet. Darum hat die Reichleitung der deutschen Freiheitsbewegung beschlossen, in Abwehr der verbrecherischen Heize

ab Samstag, den 1. April 1933 vormittags 10 Uhr über alle jüdischen Geschäfte, Warenhäuser, Kanzleien usw.

Dieser Boykottierung Folge zu leisten, dazu rufen wir Euch, deutsche Frauen und Männer, auf!

Kauft nichts in jüdischen Geschäften und Warenhäusern!
Geht nicht zu jüdischen Rechtsanwälten! Meidet jüdische Ärzte!

Zeigt dem Juden, daß er nicht ungestraft Deutschland in seiner Eile herabwürdigen und beschandeln können.

Wer gegen diese Aufforderung handelt, beweist damit, daß er auf der Seite der Feinde Deutschlands steht.

Es lebe der ehrenwürdige General-Kommandant aus dem großen Kriege, der Reichspräsident!

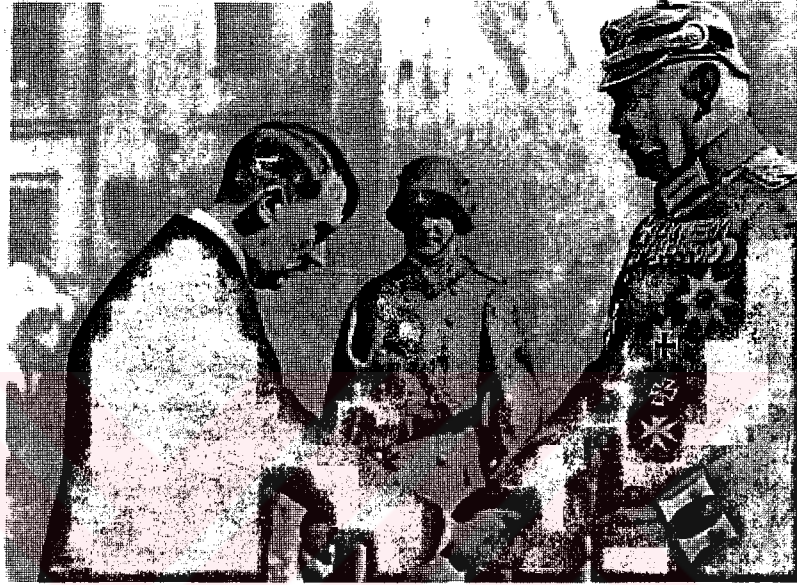
Es lebe der Führer und Reichskanzler

Es lebe das Deutsche Volk und das heilige

Paulus Nr. 1

1933 yılında Almanlar'ın Yahudiler'e ait işletmeleri boykot etmelerini isteyen bildiri... (Chronik der Deutschen, C.A. Koch's Verlag, Berlin, s.869)

Ek 3

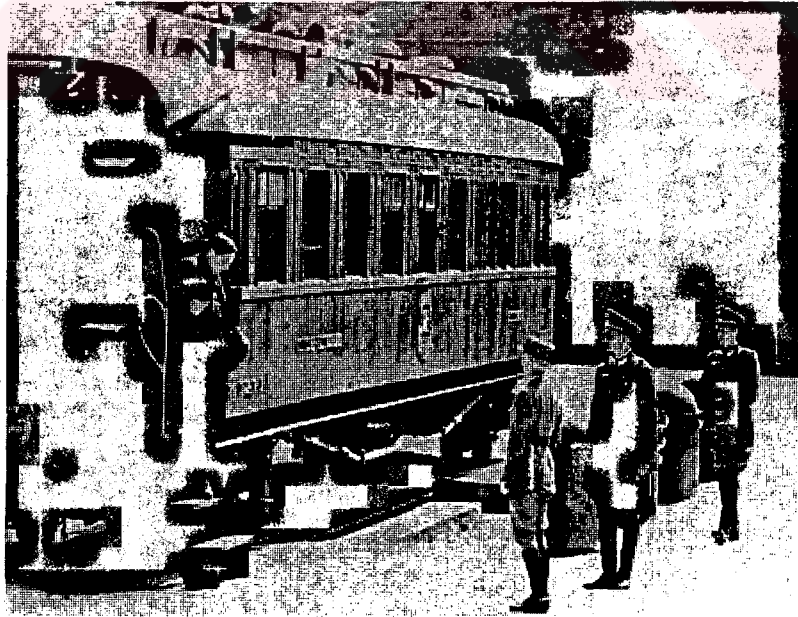
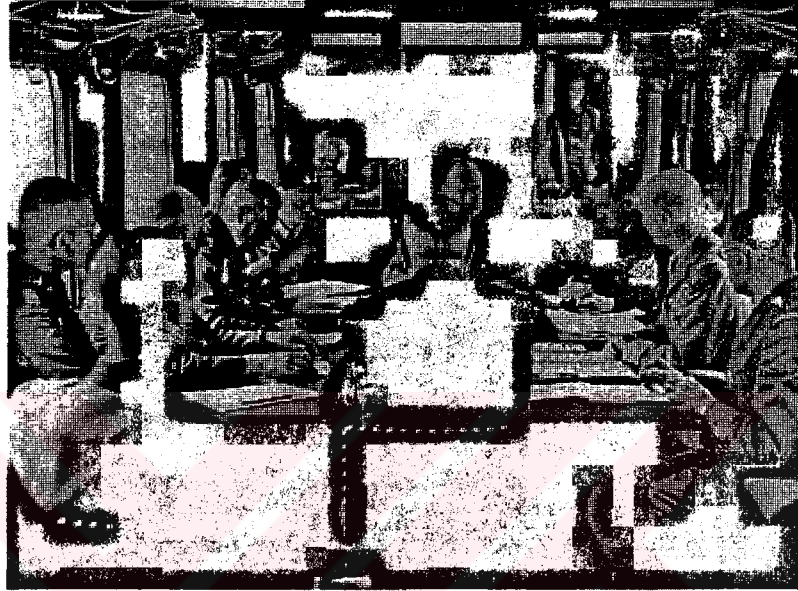
Başbakan Adolf Hitler'in Devlet Başkanı Hindenburg ile el sıkışması ve Hitler'in 1935 yılında Nürnberg'de Parti Meclisi'nde yaptığı konuşma...

Ek 4

Türkische Post'un 1940 yılında kapatılmasına neden olan harita...
(Türkische Post, 7 Şubat 1940)

Ek 5

1941 yılında Almanlar ile Fransızlar arasında Compiègne Ormanı'nda imzalanan
Ateşkes Anlaşması...

Ek 6

Türkische Post'da Akşam gazetesinden alınarak yayınlanan Yahudi karşıtı bir karikatür... (16 Temmuz 1942)

Ek 7

260 Jahre Drang zum Mittelmeer

Stalin als Erbe des Moskauer Imperialismus

Der Plan Moskaus, nach dem Kriege die Errichtung eines slawischen Pufferstaates an der Adria unter sowjetischem Einfluß zu fordern, zeigt, daß auch in dieser Richtung die Bolschewisten folgerichtig die machtpolitischen Bestrebungen übernommen haben... die seit Peter dem Ersten Kennzeichen der Moskauer Politik gegenüber Europa sind. So wie im Nordwesten das Vordringen zur Ostsee und dann deren Beherrschung Richtschnur der Moskauer Politik war und ist, so im Südwesten das Vordringen zum Mittelmeer.

Unsere Karte erläutert die einzelnen Abschnitte dieser unablässigen Bemühungen Moskaus. Den Gedanken Peters des Ersten, dem in dieser Richtung nur der Vorstoß bis Asow, zum ersten Hafen am Schwarzen Meere gelang, führte Katharina II. mit größerem Erfolge fort. In mehreren Feldzügen gegen den Sultan gelang es ihr, die Nordküste des Schwarzen Meeres bis zur Mündung des Dnjestr in ihre Hand zu bringen. 1774 und 1788 griff sie mit Erfolg in den griechischen Aufstand ein. 1792 erlangte Moskau das Privileg, daß griechische Schiffe im Mittelmeer unter Moskauer Flagge fahren durften. Damit erschien zum ersten Male die Flagge Moskaus im Mittelmeer.

Unablässig war Moskau seitdem bestrebt, durch eine reale Machtposition im Mittelmeerraum Fuß zu fassen. 1792 forderte es Menorca als Gegenleistung für ein von England gewünschtes Bündnis. Diesen Preis war London damals nicht bereit zu zahlen. Und ebenso blieb die von Napoleon I. 1799 formell vollzogene Abtretung Maltas an Moskau auf dem Papier stehen. Ebenso wenig führte es zu praktischen Erfolgen, daß der Zar 1798 das Protektorat über die Ionischen Inseln erhalten hatte. Als 1853 und 1878 Heere des Zaren vor Istanbul erschienen, war es beide Male England, das — erst durch den Krimkrieg und dann durch sein Auftreten vor dem Berliner Kongreß — die Hoffnungen Moskaus vereitelte. Erst 1914

land sich England bereit, dem Zaren als Preis der Beteiligung am Weltkriege gegen Deutschland die Dardanellen zu versprechen. Die Revolution von 1917 entthob London der Notwendigkeit, dieses Versprechen zu erfüllen.

Die Bolschewisten haben bereits bewiesen, daß sie auch in bezug auf das Mittelmeer getreue Erben des zaristischen Imperialismus sind. Ihre Bemühungen, in den Staaten des Mittelmeeres revolutionäre Bewegungen zu entzünden, waren ebenso viele Versuche, sich realpolitischen Einfluß in diesem Räume zu sichern. 1936 der Bürgerkrieg in Spanien, 1940 die Wegnahme Bessarabiens, 1941 die Unterstützung des Belgrader Putsches waren die nach außen sichtbarsten Etappen dieser Bestrebungen. Die Wegnahme der Dardanellen war auch eine der Forderungen, die Molotow 1940 dem Führer unterbreitete.

“260 Yıllık Akdeniz Emeli”, Moskova Emperyalizmi'nin mirascısı olarak Stalin...
(Türkische Post, 23 Ağustos 1943)

Ek 8

Istanbul, Mittwoch, 16. Febr. 1944

Unter Königen

Viktor Emanuel: „Können Sie nicht auf meine politischen Verdienste verweisen und ein gutes Wort für mich einlegen?“

King Georg: „Um Himmels willen, reden Sie nicht von solchen Sachen! Stalin liebt es nicht, wenn Könige politisieren!“

Türkische Post'un 1944 yılında kapatılmasına neden olan karikatür...